

รายงานการประเมิน
การปฏิรูปการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน :
พหุกรณีศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

372.126 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ส 691ร รายงานการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน :
พหุกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ : สกศ., 2547
294 หน้า
ISBN : 974-015-084-5
1. การปฏิรูปการเรียนรู้ 2. การประเมินผล
3. พหุกรณีศึกษา 4. ชื่อเรื่อง

รายงานการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน : พหุกรณีศึกษา

สังพิมพ์ สกศ. อันดับที่ 12/2548

ISBN 974-015-084-5

พิมพ์ครั้งที่ 1 มกราคม 2548

จำนวน 1,000 เล่ม

จัดพิมพ์เผยแพร่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ถนนสุขุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

โทร. 0-2668-7123 ต่อ 2315 โทรสาร 0-2243-7915

Web Site : <http://www.onec.go.th>

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

2249 ถ.ลาดพร้าว เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310

โทร. 0-2538-3022, 0-2538-7753

โทรสาร 0-2539-3215

คำนำ

การปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษากำหนดให้ยึดหลักว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด โดยกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ทั้งนี้โดยมุ่งหวังว่าจะนำไปสู่การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนการศึกษาของชาติ รวมทั้งติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายและแผนทางการศึกษาของชาติ จึงได้จัดทำโครงการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ทราบถึงผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปการเรียนรู้หลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 โดยมีศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย เป็นที่ปรึกษาโครงการ และได้รับความร่วมมือจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต และนักวิจัยในพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ สำนักงานฯ ได้จัดสัมมนา เรื่อง ผลการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในวันที่ 11 มีนาคม 2547 เพื่อระดมความคิดสำหรับการปรับปรุงผลการประเมินให้มีความสมบูรณ์และชัดเจนมากขึ้น รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะสิ่งที่ควรเร่งดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบายการสนับสนุนส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

การจัดทำรายงานผลการประเมิน แบ่งเป็น 4 เล่ม ดังนี้

1. รายงานการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน : ผลลัพธ์ด้านผู้เรียน
2. รายงานการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน : พหุกรณีศึกษา
3. รายงานการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน : การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา และสถานศึกษา
4. รายงานการสังเคราะห์ผลการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำหรับรายงานฉบับนี้ เป็นเอกสารรายงานเล่มที่ 2 โดย รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล
ว่องวาณิช และ ศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย ซึ่งสำนักงานฯ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง
และหวังว่าหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องจะนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย
และมาตรการสนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายยิ่งขึ้นต่อไป

ศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอก

(วรเดช จันทรศร)

เลขาธิการสภาการศึกษา

คำนำนักวิจัย

นับแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การจัดการศึกษาของประเทศมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต่างเร่งรัดการทำงานเพื่อให้บรรลุผล “การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด” มีโครงการมากมายที่เกิดขึ้นเพื่อช่วยให้โรงเรียนสามารถปฏิบัติตามภารกิจได้ตามนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ที่กำหนดในกฎหมายการศึกษาฉบับนี้ และขณะเดียวกันก็มีโครงการอีกมากมายที่เป็นการดำเนินงานในลักษณะของการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านการปฏิรูปการศึกษา อย่างไรก็ตามโครงการส่วนใหญ่จะเป็นการติดตามที่เน้นลักษณะของการสำรวจสภาพการปฏิบัติงาน โดยการสอบถามผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มผู้ปฏิบัติในระดับโรงเรียน ได้แก่ ครูและผู้บริหาร

การวิจัยฉบับนี้มีลักษณะแตกต่างไปจากงานวิจัยหรืองานประเมินผลที่มีการดำเนินการในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาคือ เป็นการศึกษาวิจัยที่ให้คำตอบในส่วนที่เป็น “ผลของการปฏิรูป” หรือ “ความสำเร็จของการปฏิรูป” หลังจากที่เริ่มมีการปฏิรูปมาเป็นระยะเวลา 3 ปี มีการออกแบบการวิจัยที่มุ่งเน้นการประเมินสัมฤทธิ์ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยใช้วิธีการทดสอบผลการปฏิบัติงาน (performance testing) ทั้งส่วนที่เป็นผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และส่วนที่เป็นลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กไทย นอกจากนี้ยังเป็นการประเมินสภาพการดำเนินงานและผลที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนโดยเฉพาะครู อาจารย์ ผู้บริหาร ชุมชน ผู้ปกครอง โดยใช้วิธีการผสม (mixed-method) มีทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ ทำให้ได้คำตอบที่ค่อนข้างสมบูรณ์เป็นองค์รวม

การนำเสนอรายงานผลการวิจัยได้แยกออกเป็น 4 เล่ม **เล่มที่ 1** เป็นผลการปฏิรูปการศึกษาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการวัดผลนักเรียนด้วยแบบสอบผลการปฏิบัติงาน **เล่มที่ 2** เป็นผลการปฏิรูปการศึกษาที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน ได้แก่ นักเรียน ครู ผู้บริหาร และชุมชน ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่ม การตรวจเยี่ยมโรงเรียน การวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารรายงานวิจัยของนักวิจัยในพื้นที่ **เล่มที่ 3** เป็นรายงานผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เกี่ยวข้องจากก่อนและหลังการปฏิรูปการศึกษา และ**เล่มที่ 4** เป็นการสังเคราะห์ผลการวิจัยจากทั้ง 3 เล่ม จากนั้นนำข้อค้นพบมาจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการปรับแนวทางการปฏิรูปต่อไป รายงานวิจัยฉบับนี้เป็นรายงาน**เล่มที่ 2** เป็นผลการปฏิรูปการศึกษาจากโรงเรียนที่คัดเลือกเป็นพหุกรณีศึกษา จำนวน 80 โรงเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยใหญ่

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเลขาธิการสภาการศึกษา ขอขอบพระคุณ ดร. ชินภัทร ภูมิรัตน
ดร. รุ่งเรือง สุชาภิรมย์ นางสาวทวีพร บุญวานิช นายดุสิต ทองสลวย ตลอดจนนักวิจัยในพื้นที่
และทุกคนที่มีส่วนช่วยประสานงานการดำเนินงานจนเสร็จเรียบร้อย

สุวิมล ว่องวานิช
นางลักษณ์ วิรัชชัย

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความสำเร็จของการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จากพหุกรณีศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการใหญ่ วัตถุประสงค์เฉพาะของการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปการเรียนรู้ต่อผู้เรียน และต่อโรงเรียน เพื่อนำไปประกอบการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการปฏิบัติที่จะทำให้การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นไปตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

วิธีการที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาคุณกรณี เป็นการวิจัยลงลึกในรายละเอียด เพื่อให้ทราบถึงบริบทและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งในระดับห้องเรียนและโรงเรียน ในเรื่องของหลักสูตร เนื้อหาสาระที่เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ผลการเรียนรู้ การใช้ประโยชน์จากสิ่งที่เรียนรู้ รวมถึงการศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ เช่น การพัฒนาบุคลากร โรงเรียน การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชน บทบาทของสถาบันอุดมศึกษา ระบบการบริหารจัดการของโรงเรียน ฯลฯ และผลกระทบที่เกิดขึ้น กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนใน 5 ภาคภูมิศาสตร์ ภาคละ 1 จังหวัดๆ ละ 16 โรงเรียน รวมทั้งหมด 80 โรงเรียน วิธีการเก็บข้อมูลมีทั้งการรายงานผลการปฏิรูปการศึกษาจากนักวิจัยในพื้นที่ การตรวจเยี่ยมสถานศึกษา และการจัดกลุ่มสนทนา (focus group) จำนวน 10 กลุ่ม วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาทั้งที่ได้จากรายงานของนักวิจัยในพื้นที่ ผลการตรวจเยี่ยม การสนทนากลุ่ม จากนั้นแปลงข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ การกำหนดรหัสสำหรับลักษณะของข้อมูลแต่ละตัวแปร แล้วใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรคุณลักษณะ และบริบทของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างกับผลการปฏิรูปที่เกิดขึ้น โดยใช้สถิติภาคบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ การวิเคราะห์ความแปรปรวน การทดสอบไคสแควร์ การนำเสนอด้วยกราฟเส้น

ผลการวิจัย

ผลการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนด้านคุณลักษณะของนักเรียนนั้นพบว่าอยู่ในระดับที่น่าพอใจ การปฏิรูปการศึกษาทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน รู้จักการทำงานกลุ่ม มีความกล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น แต่สัมฤทธิ์ผลทางวิชาการยังไม่เห็นผลชัดเจน

ปัจจัยที่ทำให้พฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้เกี่ยวข้องเปลี่ยนแปลงไปบางส่วนหนึ่งเกิดจากคุณภาพและความสามารถของผู้บริหาร หลายโรงเรียนมีการระบุว่าได้มีการใช้วิธีการบริหารแบบ SBM (School-Based Management) แต่จากการศึกษารายละเอียดพบว่ารูปแบบการบริหารยังไม่ค่อยชัดเจนที่พอจะสรุปได้ชัด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการบริหารของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิรูปการศึกษาจากข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าโรงเรียนขาดแคลนงบประมาณ ขาดกำลังคน โดยเฉพาะโรงเรียนที่ประสบปัญหามีครูลาออกก่อนเกษียณ การปฏิรูปทำให้โรงเรียนต้องจัดงบประมาณเพื่อจัดหาสื่อ แหล่งเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ในการจัดการศึกษา การจัดทำใบงาน เอกสารความรู้แทนตำราที่ไม่มีจำหน่ายแก่ผู้เรียนทำให้โรงเรียนต้องสิ้นเปลืองงบประมาณมาก หลายโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนที่มีความพร้อม จะได้รับความช่วยเหลือจากท้องถิ่น โดยเฉพาะโรงเรียนเทศบาล เช่น ที่จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดขอนแก่น ได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นมาก นอกจากนี้โรงเรียนยังมีปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา การอบรมที่ผ่านมายังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึง และยังมีปัญหาเรื่องแนวทางดำเนินงานซึ่งนักวิชาการเองยังให้ความรู้และข้อมูลแตกต่างกัน จนทำให้เกิดความสับสนต่อการปฏิบัติ

โรงเรียนที่ปฏิรูปสำเร็จและค่อนข้างมีความก้าวหน้าในการดำเนินงานส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่เคยเข้าร่วมในโครงการนำร่องต่างๆ ทำให้ได้รับการพัฒนาจากนักวิชาการ พี่เลี้ยง หรือนักวิจัยในพื้นที่ และโรงเรียนเหล่านี้สามารถเป็นพี่เลี้ยงหรือสร้างเครือข่ายได้ดีกับโรงเรียนอื่น สำหรับหน่วยงานที่มีบทบาทในการช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนพบว่ามีหลากหลาย แต่ส่วนใหญ่จะให้ข้อมูลว่าโรงเรียนพึ่งพาตนเอง ใช้วิธีการอบรมภายในกันเอง ส่งอาจารย์ไปอบรม หรือดูงาน ความช่วยเหลือที่ได้รับจากหน่วยงานต้นสังกัดระดับอำเภอ จังหวัด เขตการศึกษา หรือกระทรวง ไม่ได้เป็นไปอย่างทั่วถึง ครูอาจารย์ได้รับความรู้หรือรับทราบความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการปฏิรูปจากการเผยแพร่ของสื่อมวลชนมากกว่าแหล่งอื่น

หากพิจารณาผลตามสาระที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พบว่าการกระจายโอกาสทางการศึกษามีมากขึ้น ผู้ปกครองไว้วางใจโรงเรียนมากขึ้น มีการส่งลูกเรียนต่อมากขึ้น สำหรับด้านการจัดการศึกษานั้นพบว่า มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แต่ยังไม่เห็นผลไม่ชัดเจน เนื่องจากยังขาดความเข้าใจ การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีมากขึ้นกว่าเดิม สื่อการเรียนยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงมาก วิธีเรียนของนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงเป็นการลงมือปฏิบัติมากขึ้น แต่การวัดและประเมินผลยังไม่เห็นผลการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน

ภารกิจที่น่าจะต้องให้ความสำคัญและพัฒนาให้มากขึ้นคือ ด้านการประกันคุณภาพ และการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งยังไม่ได้ปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติ

จากการติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาจำนวน 80 โรงเรียน พบว่าส่วนใหญ่มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปมากกว่าร้อยละ 80 ส่วนผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนจะเป็นคุณลักษณะที่ไม่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ได้แก่ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ความกล้าแสดงออก ความใฝ่รู้ และการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน โดยโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในด้านนี้มีประมาณร้อยละ 83-91 ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน 3 ด้าน ได้แก่ ความเป็นคนเก่ง-คนดี การเรียนรู้และการทำงานเป็น และความสุขในการเรียนของนักเรียน ในโรงเรียนที่มีภูมิหลังต่างกัน พบว่าไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนสังกัดหรือขนาดใด คุณลักษณะของนักเรียนไม่แตกต่างกัน ยกเว้นนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางจะมีความสุขในการเรียนมากกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่

นอกจากนี้ยังพบว่าระดับการปฏิบัติงานตามแนวปฏิรูปการศึกษาและระดับความสำเร็จของการปฏิรูปไม่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานของกรณีศึกษาที่มาจากสังกัด จังหวัด และขนาดโรงเรียนที่แตกต่างกัน เป็นที่น่าสังเกตว่าขนาดโรงเรียน สังกัด และจังหวัด มีความแตกต่างของระดับการปฏิรูป โดยจังหวัดเชียงราย ชลบุรี และภูเก็ตมีระดับการปฏิรูปมากในทุกสังกัด และเกือบทุกขนาด ในขณะที่จังหวัดราชบุรี มีการปฏิรูปมากในสังกัด สปช. สช. และเทศบาล จังหวัดขอนแก่น มีการปฏิรูปมากในสังกัดเทศบาล ทั้งนี้โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมีการปฏิรูปมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก เมื่อวิเคราะห์ความสำเร็จของการปฏิรูปก็พบว่าให้ผลในลักษณะคล้ายกันคือมีความแตกต่างของระดับความสำเร็จระหว่างสังกัดภายใต้แต่ละจังหวัด

คำนำ	
คำนำนักวิจัย	
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.....	ก
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	จ
สารบัญแผนภาพ.....	ฏ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
หลักการและเหตุผล.....	1
คำถามวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
กรอบความคิดในการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
ประโยชน์จากการวิจัย.....	7
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	9
ตอนที่ 1 สภาพการปฏิบัติงานของสถานศึกษาก่อนประกาศใช้ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.....	9
ตอนที่ 2 สภาพการปฏิบัติงานของสถานศึกษาหลังการประกาศใช้ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.....	11
ตอนที่ 3 ตัวอย่างและวิธีการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน.....	26
บทที่ 3 วิธีดำเนินการ.....	41
การศึกษาแบบพหุกรณีศึกษาโดยนักวิจัยในพื้นที่.....	41
การประชุมสนทนากลุ่ม.....	53
การตรวจเยี่ยมโรงเรียน.....	54
การวิเคราะห์ผลการวิจัยจากวิธีการเก็บข้อมูลแบบพหุวิธี.....	57
แผนภาพการดำเนินงาน.....	58

	หน้า
บทที่ 4 สภาพและผลการปฏิรูปจากพหุกรณีศึกษา: การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ.....	59
ผลการวิเคราะห์รายงานของนักวิจัยในพื้นที่และการสนทนากลุ่ม.....	60
ผลการตรวจเยี่ยมโรงเรียน.....	175
บทที่ 5 การเปรียบเทียบสภาพและผลการปฏิรูปจากพหุกรณีศึกษา :	
การวิเคราะห์เชิงปริมาณ.....	191
ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบสภาพและผลการปฏิรูปของโรงเรียน	
จำแนกตามสังกัด.....	192
ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบสภาพและผลการปฏิรูปของโรงเรียน	
จำแนกตามขนาดโรงเรียน.....	203
ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบสภาพและผลการปฏิรูปของโรงเรียน	
จำแนกตามฐานะเศรษฐกิจของชุมชน.....	214
ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนตามภูมิหลังของโรงเรียน.....	232
ตอนที่ 5 ภูมิหลังของโรงเรียนที่มีต่อระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูป	
และความสำเร็จของการปฏิรูป.....	241
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	255
สรุปผลการวิจัย.....	256
อภิปราย.....	265
ข้อเสนอแนะ.....	271
บรรณานุกรม.....	275
ภาคผนวก.....	279
ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้อง.....	279
คณะจัดทำ.....	293

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ร้อยละของสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติงานตามข้อรายการ จำแนกตามสังกัด.....	10
2.2 สภาพการดำเนินงานด้านการปฏิรูปการศึกษาของครูอาจารย์ ในสถานศึกษา (ขั้นพื้นฐาน).....	14
2.3 ตัวบ่งชี้และวิธีการที่ใช้ในการศึกษาติดตามการดำเนินงาน ด้านการปฏิรูปการศึกษา.....	30
3.1 รายชื่อโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาในแต่ละจังหวัด.....	44
3.2 จำนวนโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษากระจายตามจังหวัดและสังกัด.....	46
3.3 สัดส่วนของโรงเรียนที่คัดเลือกเป็นกรณีศึกษาจำแนกตามจังหวัด ระดับการปฏิรูป และระดับความสำเร็จ.....	46
3.4 วัน เวลา สถานที่ และโรงเรียนที่มีการจัดสนทนากลุ่ม.....	53
3.5 วันเวลาการตรวจเยี่ยมโรงเรียน.....	55
4.1 จุดเริ่มต้นของการปฏิรูปการศึกษา.....	60
4.2 ยุทธวิธีในการดำเนินงาน.....	63
4.3 ลักษณะเด่นของการบริหารจัดการวิชาการ.....	84
4.4 ผลที่เกิดขึ้นกับครู.....	88
4.5 ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน.....	103
4.6 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และกับชุมชน.....	124
4.7 ผลกระทบที่เกิดขึ้น.....	131
4.8 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิรูป.....	139
4.9 ปัจจัยเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ.....	146
4.10 หน่วยงานที่มีบทบาทในการสนับสนุน.....	157
4.11 ความต้องการความช่วยเหลือในอนาคต.....	167
4.12 ความภาคภูมิใจจากการปฏิรูป.....	170
4.13 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากพหุกรณีศึกษาและพหุวิธี.....	184
5.1 ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจของผู้บริหาร/ครูเกี่ยวกับการปฏิรูป การศึกษาจำแนกตามสังกัด.....	192

5.2	วิธีการพัฒนาครูจำแนกตามสังกัด.....	194
5.3	ประเด็นในการพัฒนาครูจำแนกตามสังกัด.....	195
5.4	แนวทางและหลักการบริหารจำแนกตามสังกัด.....	196
5.5	วิธีการที่ใช้ในการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียน จำแนกตามสังกัด.....	197
5.6	การพัฒนาหลักสูตรจำแนกตามสังกัด.....	198
5.7	วิธีการบริหารหลักสูตรศึกษาจำแนกตามสังกัด.....	199
5.8	จำนวนโครงการพิเศษของโรงเรียนจำแนกตามสังกัด.....	200
5.9	การจัดกระบวนการเรียนรู้จำแนกตามสังกัด.....	201
5.10	ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนจำแนกตามสังกัด.....	202
5.11	ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจของผู้บริหาร เกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาจำแนกตามขนาดโรงเรียน.....	203
5.12	วิธีการพัฒนาครูจำแนกตามขนาดโรงเรียน.....	205
5.13	ประเด็นในการพัฒนาครูจำแนกตามขนาดโรงเรียน.....	206
5.14	แนวคิดและหลักการบริหารจำแนกตามขนาดโรงเรียน.....	207
5.15	วิธีการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนจำแนก ตามขนาดโรงเรียน.....	208
5.16	การพัฒนาหลักสูตรจำแนกตามขนาดโรงเรียน.....	209
5.17	แนวคิดและหลักการบริหารจำแนกตามขนาดโรงเรียน.....	210
5.18	จำนวนโครงการพิเศษของโรงเรียนจำแนกตามขนาดโรงเรียน.....	211
5.19	การจัดกระบวนการเรียนรู้จำแนกตามขนาดโรงเรียน.....	211
5.20	ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนจำแนกตาม ขนาดโรงเรียน.....	213
5.21	ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจของผู้บริหารเกี่ยวกับการปฏิรูป การศึกษาจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ.....	214
5.22	วิธีการพัฒนาครูจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ.....	215
5.23	ประเด็นในการพัฒนาครูจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ.....	216
5.24	แนวคิดและหลักการบริหารจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ.....	218

5.25	วิธีการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ.....	218
5.26	การพัฒนาหลักสูตรจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ.....	219
5.27	การบริหารหลักสูตรจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ.....	220
5.28	จำนวนโครงการพิเศษของโรงเรียนจำแนกตามสภาพเศรษฐกิจชุมชน.....	221
5.29	การจัดกระบวนการเรียนรู้จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ.....	222
5.30	ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ.....	223
5.31	ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานและผลการปฏิรูปของโรงเรียนที่มีลักษณะต่างกัน.....	231
5.32	ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของนักเรียนด้านต่างๆ.....	233
5.33	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ.....	234
5.34	น้ำหนักองค์ประกอบของคุณลักษณะของนักเรียน.....	235
5.35	ค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะด้านความเป็นคนเก่ง-ดีของนักเรียนตามสังกัดและขนาดโรงเรียน.....	236
5.36	การวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณลักษณะด้านความเป็นคนเก่ง-ดีของนักเรียนตามสังกัดและขนาดโรงเรียน.....	236
5.37	ค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะด้านการเรียนรู้และทำงานเป็นของนักเรียนจำแนกตามสังกัดและขนาด.....	237
5.38	การวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณลักษณะด้านการเรียนรู้และการทำงานเป็นของนักเรียนจำแนกตามสังกัดและขนาดโรงเรียน.....	238
5.39	ค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความสุขในการเรียนของนักเรียนจำแนกตามขนาดและสังกัด.....	238
5.40	การวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณลักษณะด้านความเป็นคนมีความสุขในการเรียนของนักเรียนตามสังกัดและขนาดโรงเรียน.....	239
5.41	ผลการทดสอบรายคู่ในคุณลักษณะความสุขในการเรียนของนักเรียน.....	240
5.42	ค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการปฏิรูปจำแนกตามจังหวัด.....	242

5.43	สัดส่วนของโรงเรียนจำแนกตามระดับการปฏิบัติงาน จังหวัด และสังกัด.....	243
5.44	สัดส่วนของโรงเรียนจำแนกตามระดับความสำเร็จ จังหวัด และสังกัด.....	243
5.45	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการปฏิบัติงาน และระดับความสำเร็จ จำแนกตามจังหวัด.....	245
5.46	ระดับการปฏิบัติงานจำแนกตามขนาดโรงเรียน สังกัด และจังหวัด.....	247
5.47	การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 3 ทาง ของระดับการปฏิบัติงาน ด้านการปฏิรูป.....	248
5.48	ลักษณะของโรงเรียนที่มีระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปสูง จำแนกตามจังหวัด สังกัด และขนาด.....	250
5.49	ระดับความสำเร็จของการปฏิรูปจำแนกตามขนาดโรงเรียน สังกัด และจังหวัด.....	251
5.50	การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 3 ทาง ของระดับความสำเร็จ ของการปฏิรูป.....	252
5.51	ลักษณะของโรงเรียนที่มีระดับความสำเร็จของการปฏิรูปสูงจำแนก ตามจังหวัด และสังกัด.....	254
ก1	ระดับความสำเร็จจำแนกตามจังหวัด.....	281
ก2	ระดับความสำเร็จของการปฏิรูปโดยรวมจำแนกตามจังหวัด และสังกัด.....	282
ก3	ระดับความสำเร็จของการปฏิรูปโดยรวมจำแนกตามจังหวัด และขนาดโรงเรียน.....	283
ก4	ระดับความสำเร็จจำแนกตามสังกัดในจังหวัดเชียงราย.....	284
ก5	ระดับความสำเร็จจำแนกตามสังกัดในจังหวัดขอนแก่น.....	285
ก6	ระดับความสำเร็จจำแนกตามสังกัดในจังหวัดราชบุรี.....	286
ก7	ระดับความสำเร็จจำแนกตามสังกัดในจังหวัดชลบุรี.....	287
ก8	ระดับความสำเร็จจำแนกตามสังกัดในจังหวัดภูเก็ต.....	288
ก9	ระดับความสำเร็จโดยรวมจำแนกตามสังกัด.....	289

	หน้า
ก10 ระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปจำแนกตามจังหวัดและสังกัด.....	290
ก11 ระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปจำแนกตามจังหวัด และขนาดโรงเรียน.....	291
ก12 ระดับการปฏิบัติงานด้านปฏิรูปโดยรวม.....	292

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1.1	กรอบความคิดในการวิจัยเพื่อประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้.....	6
2.1	กรอบความคิดการศึกษาและกรอบความคิดการวิจัย.....	40
5.1	scatterplot ของระดับการปฏิบัติงานและระดับความสำเร็จ จำแนกตามจังหวัด.....	244
5.2	scatterplot ของระดับการปฏิบัติงานและระดับความสำเร็จ จำแนกตามสังกัด.....	245
5.3	การเปรียบเทียบของระดับการปฏิบัติงานระหว่างขนาด สังกัด และจังหวัด.....	249
5.4	การเปรียบเทียบระดับความสำเร็จของการปฏิรูประหว่างจังหวัด และสังกัด.....	253

บทที่

๑

บทนำ

หลักการและเหตุผล

เจตนารมณ์สำคัญของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ ดังที่ได้กำหนดไว้ในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ที่ให้ ยึดหลักว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด โดยกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ทั้งนี้โดยมุ่งหวังว่าจะนำไปสู่การพัฒนาคนไทยให้ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

นับแต่การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เมื่อเดือนสิงหาคม 2542 ได้มีความเคลื่อนไหวในเรื่องของการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างกว้างขวางในสถานศึกษาทุกสังกัด ทั่วประเทศ การปฏิรูปการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ มากมาย ทั้งปัจจัยภายในและ ภายนอกของสถานศึกษา เช่น เรื่องบุคลากร หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ การวัด และประเมินผล ทรัพยากร การบริหารจัดการ สภาพแวดล้อม และบริบทของสถานศึกษา จึงทำให้การปฏิรูปการเรียนรู้ในแต่ละพื้นที่อาจมีความแตกต่างกัน

โดยที่การปฏิรูปการเรียนรู้ของไทยเป็นการดำเนินการในระยะแรก การติดตามประเมินผล การดำเนินงานจึงเป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะจะทำให้ทราบว่ากระบวนการดำเนินงานมีความถูกต้อง เหมาะสมเพียงใด ผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้หรือไม่อย่างไร และเพื่อจะได้กำหนดนโยบายสนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้ตาม

เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต่อไป สำนักงานคณะกรรมการ-
การศึกษาแห่งชาติ (ปัจจุบัน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา) ในฐานะองค์กรที่มีหน้าที่รับ
ผิดชอบโดยตรงในการกำหนดนโยบายและผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับสถานศึกษา
จึงได้สนับสนุนให้มีการวิจัยประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้หลายโครงการ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยติดตามผลการดำเนินงานด้านการปฏิรูป
การศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พบว่ามีงานวิจัยชิ้นสำคัญที่ทำการศึกษาจำนวน 8 เรื่อง ได้แก่
(1) การติดตามผลการดำเนินงานหลังครบรอบ 1 ปีของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2) รายงานผลการประเมินความก้าวหน้าของการปฏิรูปการศึกษาตาม
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในช่วง 1 ปี 4 เดือน (3) การติดตามผลการดำเนินงาน
หลังครบรอบ 1 ปี 6 เดือนของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
(4) รายงานสรุปความก้าวหน้าของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542 ในช่วง 2 ปี (5) รายงานการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในวาระ
ครบรอบ 3 ปี ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (6) รายงาน
การติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในวาระครบรอบ 4 ปี ของการประกาศใช้
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (7) การประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้หลัง
การใช้พระราชบัญญัติ 1 ปี และ 2 ปี (8) กระบวนการปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ :
การประเมินและการประกัน (โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ 250 แห่ง)

งานวิจัยเรื่องที่ 1-3 เน้นการติดตามสภาพการดำเนินงานด้านการปฏิรูปการศึกษา
ตามสาระที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เรียงตามรายนามและ
รายมาตรา โดยจำแนกเป็นภารกิจของหน่วยงานระดับนโยบาย และหน่วยงานระดับปฏิบัติ
(ระดับสถานศึกษา) มีการรายงานผลความก้าวหน้าในการดำเนินงานเป็นคำร้อยละ และแบ่ง
ระดับความก้าวหน้าออกเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้น
ประเด็นที่ทำการติดตามจะเกี่ยวข้องกับการปฏิรูปโครงสร้างระบบบริหาร การออกกฎหมายที่
เกี่ยวข้อง และการปฏิบัติงานของหน่วยปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมีการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการ
รับรู้เกี่ยวกับการปฏิรูปจากกลุ่มประชาชนด้วย

สำหรับการติดตามสภาพและผลการดำเนินงานหลังการใช้พระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ครบ 2 ปี 3 ปี และ 4 ปี ปรากฏในงานวิจัยเรื่องที่ 4-6 มีการกำหนดประ
เด็นที่ศึกษาต่างจากงานวิจัยครั้งที่ 1-3 เล็กน้อย โดยมีการกำหนดประเด็นสำคัญภายใต้แต่ละ
หมวดที่มุ่งเน้นศึกษาเป็นพิเศษ ไม่ได้เน้นการติดตามสภาพความก้าวหน้าในการดำเนินงานเป็น

รายมาตราในพระราชบัญญัติเหมือนการวิจัยครั้งที่ 1-3 อย่างไรก็ตามวิธีการที่ใช้ในการศึกษาก็ยังเป็นเช่นเดิม คือ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และการสำรวจด้วยแบบสอบถาม

ส่วนงานวิจัยเรื่องที่ 7-8 นั้นมีลักษณะที่ต่างจากงานวิจัยเรื่องที่ 1-6 กรอบความคิดของการวิจัยให้ความสำคัญกับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปการศึกษาด้วย โดยเฉพาะผลที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน ครู และนักเรียน งานวิจัยเรื่องที่ 7-8 ออกแบบการประเมินโดยการวัดความสำเร็จของการปฏิรูปจากการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครูและของนักเรียนตามการรับรู้ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล โดยเรื่องที่ 7 แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของผลการปฏิรูปหลังการใช้พระราชบัญญัติการศึกษา 1 ปี และ 2 ปี ส่วนเรื่องที่ 8 ศึกษาความสำเร็จของโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งเป็นโรงเรียนนำร่องจำนวน 250 แห่ง

งานวิจัยเพื่อประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ในโครงการวิจัยเรื่องที่ 7-8 มีจุดเด่นที่เน้นการประเมินผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง แต่ยังมีข้อจำกัดร่วมกันอีกประการหนึ่งคือการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เกิดกับผู้เรียนในโครงการทั้งสองโครงการนั้น ใช้ข้อมูลเชิงปริมาณตามการรับรู้จากการประเมินตนเองของผู้ให้ข้อมูล และรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามชนิดมาตราประเมินค่า มิได้ใช้แบบวัดผลการปฏิบัติงานที่เป็นแบบวัดมาตรฐาน

เพื่อให้ได้ผลการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ สามารถตอบคำถามวิจัยอ้างอิงไปสู่ประชากรสถานศึกษาทั่วประเทศได้ และได้ผลการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเห็นควรให้มีการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้อีกครั้งหนึ่ง การประเมินผลครั้งนี้ได้รับการออกแบบให้คงส่วนที่เป็นจุดเด่นของโครงการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติที่ผ่านมา ซึ่งจะทำให้ได้ผลการประเมินที่มีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น โครงการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ครั้งนี้จึงได้รับการออกแบบเป็นโครงการระดับชาติ ใช้กลุ่มตัวอย่างสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนของประชากรที่สามารถสรุปอ้างอิงผลการประเมินไปสู่สถานศึกษาทั่วประเทศได้ ใช้แนวทางการประเมินจากการบูรณาการแนวทางการประเมินแบบอิงทฤษฎีความเปลี่ยนแปลง (theory of change approach) กับแนวทางการประเมินตนเอง และแนวทางการประเมินแบบมีส่วนร่วม มีระบบกัลยาณมิตรนิเทศของนักวิจัยในพื้นที่ ซึ่งจะช่วยเสริมพลังอำนาจ (empower) ให้สถานศึกษา และมีการประเมินโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการวัดผลการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เป็นคุณลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ โดยใช้แบบวัดการปฏิบัติงานฉบับเดียวกัน การประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ครั้งนี้ให้ความสำคัญกับการสังเคราะห์สรุปและประเมินสารสนเทศที่เป็นสภาพการดำเนินงานและผลการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น เพื่อเป็น

ข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบายการสนับสนุนส่งเสริมให้สถานศึกษาปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต่อไป

โครงการวิจัยนี้ได้มีการจัดทำรายงานวิจัยออกเป็น 4 เล่ม **เล่มที่ 1** เป็นผลการปฏิรูปการศึกษาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการวัดผลนักเรียนด้วยแบบสอบถามผลการปฏิบัติงาน **เล่มที่ 2** เป็นผลการปฏิรูปการศึกษาที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน ได้แก่ นักเรียน ครู ผู้บริหาร และชุมชน ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่ม การตรวจเยี่ยมโรงเรียน การวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารรายงานวิจัยของนักวิจัยในพื้นที่ **เล่มที่ 3** เป็นรายงานผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เกี่ยวข้องจากก่อนและหลังการปฏิรูปการศึกษา และ**เล่มที่ 4** เป็นการสังเคราะห์ผลการวิจัยจากทั้ง 3 เล่ม และนำข้อค้นพบมาจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการปรับแนวทางการปฏิรูปต่อไป

สำหรับรายงานผลการวิจัยฉบับนี้เป็นรายงานฉบับที่ 2 เน้นประเด็นวิจัยที่เกี่ยวกับความสำเร็จของการปฏิรูปที่เกิดขึ้นกับนักเรียนและโรงเรียน ใช้วิธีการออกแบบการวิจัยที่อาศัยข้อมูลเชิงคุณภาพโดยอิงรายงานการวิจัยของนักวิจัยในพื้นที่ การจัดประชุมสนทนากลุ่ม การตรวจเยี่ยม จากกรณีศึกษาที่เลือกตามเกณฑ์ที่กำหนด ผลการวิจัยที่ปรากฏในงานวิจัยฉบับนี้จะเป็นการรายงานสภาพการดำเนินงาน ระดับความสำเร็จ ยุทธวิธีที่โรงเรียนใช้ในการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ตลอดจนปัจจัยเงื่อนไขต่างๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา ข้อมูลจากงานวิจัยฉบับนี้จะนำไปสังเคราะห์ร่วมกับงานวิจัยฉบับอื่น ทำให้ข้อค้นพบมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คำถามวิจัย

การวิจัยเพื่อประเมินความสำเร็จของการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในรายงานฉบับนี้เป็นการประเมินโดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ ประเมินทั้งด้านบริบท ปัจจัยป้อน กระบวนการ และผลการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยมีคำถามวิจัยที่สำคัญดังนี้

(1) ผลการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นเช่นใดเมื่อศึกษาดูตามด้วยวิธีการประเมินเชิงคุณภาพ

(2) สภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษามีความแตกต่างระหว่างสังกัด ขนาดของสถานศึกษาหรือไม่ อย่างไร เมื่อวิเคราะห์จากข้อมูลเชิงคุณภาพ

- (3) ผู้เรียน ผู้สอน และผู้บริหาร มีความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมเช่นใด
- (4) การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านกระบวนการและผลการปฏิรูปการเรียนรู้มีความแตกต่างกันอย่างไรบ้าง เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มสถานศึกษาที่มีภูมิหลังต่างกัน
- (5) ความแตกต่างของกระบวนการและผลการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งในระดับสถานศึกษาระดับผู้สอน และระดับผู้เรียน ที่เกิดขึ้นนั้น สามารถอธิบายได้จากสาเหตุและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับบริบทและปัจจัยป้อนของสถานศึกษาอย่างไร ปัจจัยใดที่เป็นปัจจัยส่งเสริมให้การปฏิรูปการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ และเงื่อนไขที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ และมีแนวทางแก้ไขหรือลดปัญหาอุปสรรคนั้นได้อย่างไร

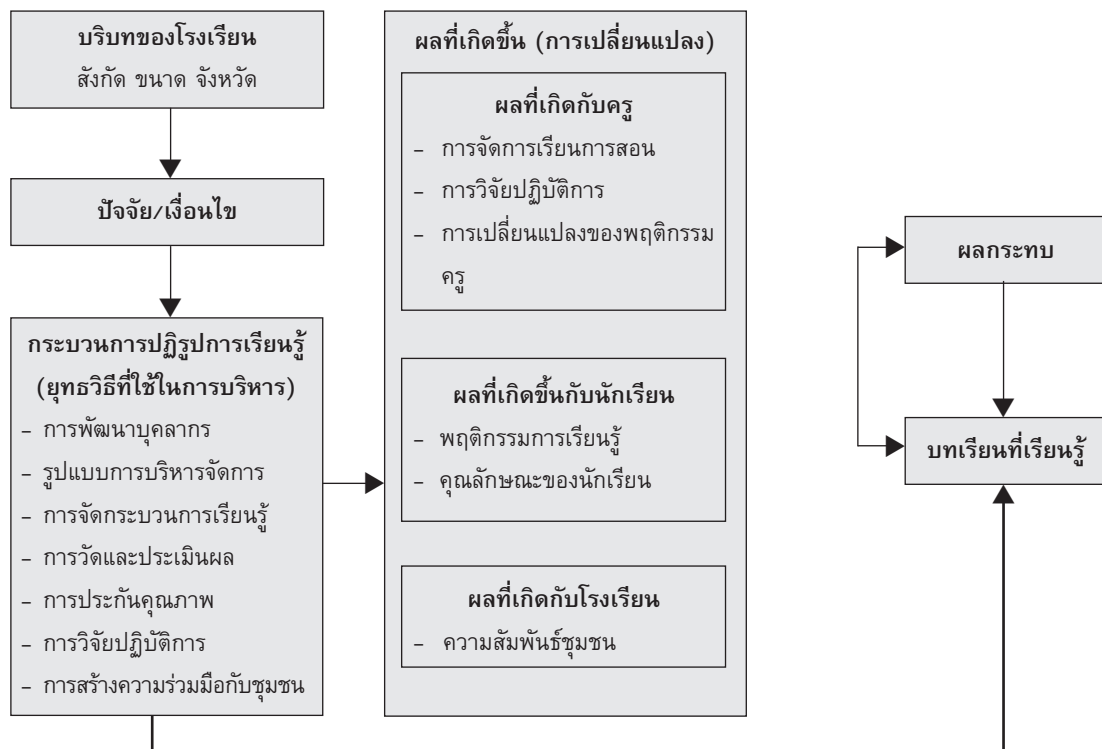
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินความสำเร็จของการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
 - 1.1 ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปการเรียนรู้กับผู้เรียน
 - 1.2 ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปการเรียนรู้ที่มีต่อโรงเรียน
 - 1.3 สภาพการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมหลังการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน รวมถึงโรงเรียนโดยภาพรวม
2. เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการปฏิบัติที่จะทำให้การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นไปตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

กรอบความคิดในการวิจัย

การวิจัยเชิงประเมินเพื่อประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้มีกรอบความคิดในการวิจัยคล้ายกับกรอบความคิดในการวิจัยของรายงานการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ และกรอบความคิดในการวิจัยโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนดังปรากฏในแผนภาพที่ 1 โดยตัวแปรตามที่สนใจ ได้แก่ ระดับความสำเร็จของการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งแสดงถึงผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย สิ่งที่โรงเรียนเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้จะมีการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยป้อน/บริบทของโรงเรียน และกระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการปฏิรูป

สำหรับปัจจัยป้อน/บริบทของโรงเรียน ประกอบด้วยตัวแปรสังกัด ขนาด และจังหวัด ส่วนกระบวนการ ประกอบด้วย การพัฒนาบุคลากร รูปแบบการบริหารจัดการ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การประกันคุณภาพ การวิจัยปฏิบัติการ การสร้างความร่วมมือกับชุมชน ในด้านผลผลิตจะศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับครู นักเรียน และโรงเรียน ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้น และบทเรียนที่เรียนรู้จากการดำเนินงานด้านการปฏิรูปการศึกษา

แผนภาพที่ 1.1 กรอบความคิดในการวิจัยเพื่อประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยฉบับนี้รายงานการติดตามผลจากพหุกรณีศึกษา ซึ่งคัดมาเฉพาะสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน สังกัดกรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น (เทศบาล) การวิจัยนี้จะใช้ชื่อสังกัดเดิมก่อนมีการปรับโครงสร้างการบริหารใหม่

2. โรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษามาจากจังหวัดต่างๆ ใน 5 ภูมิภาคๆ ละ 1 จังหวัด รวม 5 จังหวัด ได้แก่ ราชบุรี (ภาคกลาง) เชียงราย (ภาคเหนือ) ภูเก็ต (ภาคใต้) ขอนแก่น (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) และชลบุรี (ภาคตะวันออก)

ประโยชน์จากการวิจัย

1. ทำให้ทราบความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา และภาพรวมของสถานศึกษาอันเนื่องมาจากการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ตลอดจนปัจจัยที่เอื้อหรือเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรค/ปัญหาต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากระบวนการปฏิรูปการศึกษาให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

2. ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ทำให้การดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้นำเสนอผลการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยมีเนื้อหาสาระที่จำแนกออกเป็น 3 ตอน ตอนแรก เป็นผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานของสถานศึกษาก่อนการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตอนที่สองเป็นสภาพและผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตอนที่สามเป็นตัวบ่งชี้และวิธีการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

ตอนที่ 1 สภาพการปฏิบัติงานของสถานศึกษาก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 89 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยยึดกรอบตาม มาตรา 81 ในรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้ และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาระบบวิชาชีพและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ”

ในช่วงของการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ก็ได้มีการจัดทำเอกสาร รายงานการวิจัยเพื่อให้ได้ องค์ความรู้ในการพัฒนาการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษาบนแนวคิดพื้นฐานของสาระใน รัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีการเตรียมการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อม ในการดำเนินงานหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การดำเนินงาน ที่สำคัญเรื่องหนึ่งคือเตรียมการรองรับการประเมินคุณภาพสถานศึกษาโดยองค์กรอิสระที่ทำ หน้าที่เป็น ผู้ประเมินภายนอก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้มอบหมายให้สุวิมล ว่องวานิช จัดทำ โครงการวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินภายในของสถานศึกษา ซึ่งมี จุดเน้นที่การติดตามสภาพการดำเนินงานด้านการประเมินภายใน และการวางระบบการประเมิน ภายในที่ควรจะเป็น รายงานวิจัยนี้มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุมทั้งการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด

ตารางที่ 2.1 ร้อยละของสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติงานตามข้อรายการจำแนกตามสังกัด

ข้อความ	สพช.(16)		สามัญ(21)		สข.(10)		เทศบาล(6)		กทม.(5)		อาชีวะ(5)		รวม(63)	
	ทำ	%	ทำ	%	ทำ	%	ทำ	%	ทำ	%	ทำ	%	ทำ	%
1. มีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานชัดเจน	12	75.0	12	57.1	8	80.0	4	66.7	1	20.0	1	20.0	39	61.9
2. ผู้บริหารมีการติดตามผล	11	68.8	12	57.1	9	90.0	2	33.3	1	20.0	-	-	35	55.6
3. มีการจัดเก็บข้อมูลเป็นระบบ	9	56.3	10	47.6	8	80.0	2	33.3	2	40.0	1	20.0	31	49.2
4. มีการรายงานความก้าวหน้า	8	50.0	8	38.0	6	60.0	1	16.7	1	20.0	2	40.0	25	39.7
5. มีการกระจายงานให้ทุกคนรับผิดชอบ	11	68.8	3	14.3	5	50.0	1	16.7	1	20.0	-	-	22	34.9
6. บุคลากรร่วมกันตรวจสอบการดำเนินงานตามที่ตกลงกัน	6	37.5	5	23.8	5	50.0	1	16.7	1	20.0	-	-	18	28.6
7. บุคลากรร่วมกำหนดแผนการตรวจสอบซึ่งรับรู้อัน	7	43.8	2	9.5	4	40.0	1	16.7	1	20.0	-	-	15	23.8
8. มีการกำหนดตัวบ่งชี้ตัดสินคุณภาพการจัดการศึกษาร่วมกัน	5	31.3	1	4.8	6	60.0	2	33.3	1	20.0	-	-	15	23.8
9. นำแนวทางการแก้ปัญหาไปปฏิบัติจริง	4	25.0	1	4.8	7	70.0	1	16.7	1	20.0	-	-	13	20.6
10. แต่งตั้งกรรมการตรวจสอบการทำงานประกอบด้วยบุคลากรและชุมชน	6	37.5	1	4.8	3	30.0	-	-	1	20.0	-	-	11	17.5
11. มีการทบทวนปรับแผนการดำเนินงาน	3	18.8	-	-	6	60.0	1	16.7	1	20.0	-	-	11	17.5
12. มีการนำข้อมูลมาประมวลผลเป็นสารสนเทศสะท้อนการทำงาน	1	6.3	4	19.0	3	30.0	1	16.7	1	20.0	-	-	10	15.9
13. มีการนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงการทำงาน	2	12.5	2	9.5	5	50.0	-	-	1	20.0	-	-	10	15.9

ข้อความ	สปข.(16)		สามัญ(21)		สช.(10)		เทศบาล(6)		กทม.(5)		อาชีวะ(5)		รวม(63)	
	ทำ	%	ทำ	%	ทำ	%	ทำ	%	ทำ	%	ทำ	%	ทำ	%
14. มีการจัดหาอุปกรณ์ช่วยในการตรวจสอบการดำเนินงานเพียงพอ	4	25.0	1	4.8	2	20.0	1	16.7	1	20.0	-	-	9	14.3
15. มีการตรวจสอบผลกับเป้าหมายที่กำหนด	2	12.5	2	9.5	5	50.0	-	-	-	-	-	-	9	14.3
16. กำหนดแนวทางการแก้ปัญหาพร้อมกัน	3	18.8	-	-	4	40.0	-	-	1	20.0	-	-	8	12.7
17. มีการประชุมประสานงานกับครูและชุมชนตรวจสอบการทำงาน	2	12.5	1	4.8	3	30.0	1	16.7	-	-	-	-	7	11.1
18. มีการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน	1	6.3	-	-	5	50.0	-	-	1	20.0	-	-	7	11.1
19. มีการตรวจสอบผลลัพธ์ของการแก้ปัญหา	1	6.3	1	4.8	4	40.0	-	-	1	20.0	-	-	7	11.1
20. มีการรายงานผลให้รับรู้ทั่วกัน	-	-	-	-	3	30.0	-	-	1	20.0	-	-	6	9.5
21. มีการอบรมให้ความรู้ด้านประเมินแก่บุคลากร	2	12.5	-	-	3	30.0	-	-	-	-	-	-	5	7.9

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือจำนวนสถานศึกษาในสังกัดนั้นๆ

ผลการวิจัยของ สุวิมล ว่องวานิช (2542) ในส่วนที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์แนวทางการปฏิบัติงานของสถานศึกษาด้านการพัฒนาสถานศึกษาซึ่งปรากฏในตารางที่ 2.1 ชี้ให้เห็นว่าสถานศึกษาร้อยละ 61.9 มีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานชัดเจน รองลงมา ร้อยละ 55.6 ผู้บริหารมีการติดตามผลการดำเนินงาน ร้อยละ 49.2 สถานศึกษามีการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบ ข้อที่สถานศึกษาจำนวนน้อยมากที่มีการปฏิบัติคือ การรายงานผลการตรวจสอบให้รับรู้ทั่วกัน พบว่ามีเพียงร้อยละ 9.5 และสถานศึกษาที่มีการอบรมให้ความรู้ด้านการประเมินผลภายในแก่บุคลากรมีเพียงร้อยละ 7.9

ตอนที่ 2 สภาพการปฏิบัติงานของสถานศึกษาหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยติดตามผลการดำเนินงานด้านการปฏิรูปการศึกษาหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พบว่ามีงานวิจัยชิ้นสำคัญที่ทำการศึกษาจำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ (1) การติดตามผลการดำเนินงานหลังครบรอบ 1 ปีของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2) รายงานผลการประเมินความก้าวหน้าของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติในช่วง 1 ปี 4 เดือน (3) การติดตามผลการ

ดำเนินงานหลังครบรอบ 1 ปี 6 เดือนของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (4) รายงานสรุปความก้าวหน้าของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในช่วง 2 ปี (5) รายงานการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในวาระครบรอบ 3 ปี ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติฯ (6) รายงานการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในวาระครบรอบ 4 ปี ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติฯ (7) การประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้หลังการใช้พระราชบัญญัติฯ 1 ปี และ 2 ปี (8) กระบวนการปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ : การประเมินและการประกัน (โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ 250 แห่ง) ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารรายงานการวิจัยดังกล่าว สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ 2 ประการ คือ ตัวบ่งชี้และวิธีการติดตามการดำเนินงานด้านการปฏิรูปการศึกษา และผลการติดตามความก้าวหน้าและความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาในแต่ละช่วงเวลา

2.1 สภาพการดำเนินงานหลังการใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 1 ปี

สุวิมล ว่องวาณิช อวยพร เรืองตระกูล และอาภรณ์ บางเจริญพรพงศ์ (2543) ได้ทำการศึกษาติดตามผลการดำเนินงานหลังครบรอบ 1 ปีของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พบว่าโดยสรุปรวมการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ มีความก้าวหน้าในระดับ 76% ของงานที่ควรทำในปีแรก และเมื่อพิจารณาเป็นรายหมวดพบว่าเกือบทุกหมวดมีการดำเนินการในระดับที่ถือว่าก้าวหน้ามาก โดยมีคะแนนความก้าวหน้ามากกว่า 80% ยกเว้น หมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (72%) หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา (38%) และหมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (33%) ซึ่งดำเนินการได้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด โดยหมวดที่มีการดำเนินงานก้าวหน้ามากที่สุด คือหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา (89%) รองลงมา คือ หมวด 3 ระบบการศึกษา (86%) หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา (83%) หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา (81%) และหมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา (80%)

สำหรับระดับความก้าวหน้าจำแนกตามประเด็นของการปฏิรูปพบว่าการดำเนินงานด้านการปฏิรูปการเรียนรู้นับว่ามีความก้าวหน้ามากที่สุด (ร้อยละ 83) การปฏิรูประบบโครงสร้างบริหารมีความก้าวหน้าระดับปานกลางค่อนข้างมาก (ร้อยละ 79) การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายมีความก้าวหน้าในระดับปานกลาง (ร้อยละ 63) นอกจากนี้ยังพบว่าทุกหน่วยงานมีปัญหากเกี่ยวกับงบประมาณค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ซึ่งเพิ่มจากปกติ และขาดข้อมูลพื้นฐานในการทำงาน

สำหรับหน่วยงานปฏิบัติระดับสถานศึกษานั้นพบว่าสถานศึกษายังมีการปฏิบัติงานค่อนข้างน้อยในประเด็นที่เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การจัดหาแหล่งการเรียนรู้ที่พอเพียง และการจัดทำหลักสูตรที่หลากหลาย นอกจากนี้การจัดหารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้ที่มีความสามารถพิเศษก็ยังน้อย เมื่อพิจารณาความสามารถในการปฏิบัติตามนโยบายได้ทันทีก็พบว่าส่วนใหญ่ทำได้น้อยหรือปานกลาง ยกเว้นประเด็นการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้ตลอดชีวิตนั้น สถานศึกษามากกว่าร้อยละ 80 เห็นว่าสามารถทำได้ทันที

ในการปฏิรูปการศึกษานั้น สถานศึกษามีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการทำงานได้ แต่ยังคงพบว่ามีสัดส่วนน้อยหรือปานกลางในทุกประเด็น และสถานศึกษามากกว่าร้อยละ 30 ยังมีปัญหาในการปฏิบัติงานเกือบทุกด้าน นอกจากนี้ยังพบว่าผู้บริหารในสังกัด สปข. สช. และอื่นๆ (กศน. กรมศิลปากร และกรมพลศึกษา) เห็นว่าการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีปัญหาในการปฏิบัติงานมากที่สุด ส่วนผู้บริหารในสังกัดกรมสามัญศึกษา อาชีวศึกษา และกรุงเทพมหานคร เห็นว่าการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น มีปัญหาในการปฏิบัติงานมากที่สุด ผลสรุปสภาพการดำเนินงานในกลุ่มครูอาจารย์ของสถานศึกษาผลปรากฏว่าอาจารย์มากกว่าร้อยละ 30 ยังมีปัญหาเรื่องการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายใน และการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนครูอาจารย์ส่วนใหญ่ระบุว่ายังมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการดำเนินงาน โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนที่ยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดเอกสาร หรือสื่อต่างๆ ที่ช่วยในการดำเนินงาน การไม่ได้รับการสนับสนุนด้านการดำเนินงานจากหน่วยงานต้นสังกัดเท่าที่ควร

ผลการสำรวจการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีการรับรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ยกเว้น ประเด็นการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี และสิทธิในการจัดการศึกษาทางเลือก ซึ่งมีผู้เข้าใจถูกต้องเพียงร้อยละ 33 และ 40 ตามลำดับ โดยกลุ่มอาชีพอิสระ/ค้าขายรับรู้ถูกต้องมากที่สุด ในประเด็นการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี สำหรับในประเด็นการจัดการศึกษาทางเลือกนั้น กลุ่มข้าราชการมีความเข้าใจถูกต้องมากกว่ากลุ่มอื่น เมื่อเปรียบเทียบการรับรู้ที่ถูกต้องระหว่างกลุ่มที่มีอาชีพต่างกันนั้นพบว่ามีความหลากหลาย ในหลายๆ ประเด็น กลุ่มเกษตรกร ชาวสวน รับรู้ถูกต้องมากกว่ากลุ่มนักธุรกิจ หรือผู้ที่ประกอบอาชีพอิสระ และในหลายประเด็น กลุ่มหลังรับรู้ถูกต้องมากกว่ากลุ่มแรก และผลการสำรวจครั้งนี้พบว่าการรับรู้ถูกต้องมากที่สุด ผู้มีการศึกษาสูงจะมีการรับรู้ที่ถูกต้องกว่าผู้มีการศึกษาน้อย

ตารางที่ 2.2 สภาพการดำเนินงานด้านการปฏิรูปการศึกษาของครูอาจารย์ในสถานศึกษา
(ขั้นพื้นฐาน)

ระดับของการปฏิบัติ	ประเด็น	ระดับของปัญหา
ππ	การประกันคุณภาพภายใน	● ● ●
π	การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน	● ● ●
πππ	การประสานความร่วมมือกับพ่อแม่ผู้ปกครองในการพัฒนาผู้เรียน	● ●
πππ	การบูรณาการความรู้/คุณธรรม/กระบวนการเรียนรู้	● ●
πππ	การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย	● ●
ππ	การพัฒนาผู้เรียนให้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้ตลอดชีวิต	● ●
ππ	การประเมินผลผู้เรียนตามแนวพระราชบัญญัติ	● ●
π	การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	● ●
π	การผลิตหนังสือ ตำรา เอกสาร สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	● ●
π	การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิการ/ผู้มีความสามารถพิเศษด้วยรูปแบบที่เหมาะสม	● ●
πππ	การจัดการเรียนการสอนที่ยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด	●

ระดับของการปฏิบัติ πππ (มาก >79%) ππ (ปานกลาง 50%-79%) π (น้อย <50%)

ระดับของปัญหา ● ● ● (มาก >30%) ● ● (ปานกลาง 20%-29%) ● (น้อย < 20%)

อ้างอิง: สุวิมล ว่องวานิช, อวยพร เรืองตระกูล และอาภรณ์ บางเจริญพรพงศ์ (2544)

ผลการติดตามสภาพการดำเนินงานด้านการปฏิรูปการศึกษาหลังการประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ 1 ปี โดยสุวิมล ว่องวานิช อวยพร เรืองตระกูล และอาภรณ์ บางเจริญพรพงศ์ (2543) ปรากฏในตารางที่ 2.2 พบว่าครูอาจารย์ในโรงเรียนเริ่มมีการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวทางที่กำหนดในระดับมากด้านการประสานความร่วมมือกับพ่อแม่ ผู้ปกครองในการพัฒนาผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนที่ยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด การบูรณาการความรู้/คุณธรรม/กระบวนการเรียนรู้ การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย การปฏิบัติงานในระดับปานกลาง ได้แก่ การประกันคุณภาพภายใน การพัฒนาผู้เรียนให้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้ตลอดชีวิต การประเมินผลผู้เรียนตามแนวพระราชบัญญัติ ส่วนการปฏิบัติที่ยังอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การผลิตหนังสือ ตำรา เอกสาร สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิการ/ผู้มีความสามารถพิเศษด้วยรูปแบบที่เหมาะสม เมื่อสำรวจปัญหาในการปฏิบัติงานก็พบว่า อาจารย์

ส่วนใหญ่ยังมีปัญหาเรื่องการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน

2.2 สภาพการดำเนินงานหลังการใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 1 ปี 4 เดือน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ได้ติดตามผลการดำเนินงานในช่วง 1 ปี 4 เดือน หลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พบว่าการดำเนินงานมีความก้าวหน้าเพิ่มขึ้น โดยมีระดับการดำเนินงานร้อยละ 82 ของงานที่ควรจะทำในช่วง 1 ปี 4 เดือน หมวดที่มีการดำเนินงานก้าวหน้ามากที่สุด คือ หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา (ร้อยละ 96) หมวด 7 ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (ร้อยละ 89) หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา (ร้อยละ 89) หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา (ร้อยละ 88) สำหรับหมวดที่ก้าวหน้าน้อยที่สุด คือ หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (ร้อยละ 67) และ หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา (ร้อยละ 60) แต่ทั้ง 2 หมวดนี้ก็มีความก้าวหน้ากว่าช่วง 1 ปีแรก เป็นอันมาก

2.3 สภาพการดำเนินงานหลังการใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 1 ปี 6 เดือน

สุวิมล ว่องวาณิช อภรณ์ บางเจริญพรพงศ์ และ อวยพร เรืองตระกูล (2544) ได้ทำการศึกษาติดตามผลการดำเนินงานหลังครบรอบ 1 ปี 6 เดือน ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พบว่าโดยภาพรวมการดำเนินงานในช่วง 1 ปี 6 เดือน ในหน่วยงานระดับนโยบาย (กระทรวง/ทบวง/กรม) มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก (80%) ส่วนหน่วยงานระดับปฏิบัติ (สถานศึกษา) มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง (69%)

เมื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการศึกษาติดตามในการดำเนินงานเป็นรายหมวดพบว่า **หน่วยงานระดับนโยบาย**มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก (มากกว่า 80%) ในหมวด 3 ระบบการศึกษา (86%) หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา (89%) หมวด 5 ระบบบริหารและการจัดการศึกษา (90%) และหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา (100%) ในขณะที่หมวด 7 ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (78%) และหมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา (73%) มีการดำเนินงานอยู่ในระดับค่อนข้างมากเช่นเดียวกัน สำหรับสภาพการดำเนินงานที่ยังก้าวหน้าในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย ได้แก่ หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา (53%) และหมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (62%)

สำหรับหน่วยปฏิบัติระดับสถานศึกษา จากการศึกษาสภาพดำเนินงานใน 5 หมวด ผลปรากฏว่าหมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา (44%) และหมวด 3 ระบบการศึกษา (58%) ยังมีการดำเนินงานอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย ในขณะที่หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา (79%) มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพ (90%) มีการดำเนินงานก้าวหน้ามาก รองลงมาคือหมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (82%) มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

เมื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานในช่วง 1 ปี 6 เดือนกับช่วง 1 ปี พบว่าในเกือบทุกหมวด **หน่วยงานระดับนโยบาย**มีการดำเนินงานตามแผนในช่วง 1 ปี 6 เดือนได้ดีกว่าการดำเนินงานในช่วง 1 ปี ยกเว้นหมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ที่มีสภาพการดำเนินงานไม่ได้ก้าวหน้าไปกว่าช่วงปีแรกมากนัก สำหรับหมวดที่มีการดำเนินงานตามแผนได้ใกล้เคียงกับในช่วง 1 ปี ได้แก่ หมวด 3 ระบบการศึกษา หมวด 5 ส่วนที่ 1 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ และหมวด 5 ส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำหรับ**หน่วยปฏิบัติระดับสถานศึกษา**มีการดำเนินงานได้ใกล้เคียงกับช่วง 1 ปี ในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา และหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา และในหมวด 9 เทคโนโลยีการศึกษา มีการดำเนินงานได้มากกว่าช่วง 1 ปี หมวดที่มีการดำเนินงานตามแผนน้อยกว่าในช่วง 1 ปี ได้แก่ หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา และหมวด 3 ระบบการศึกษา

จากการศึกษาสภาพปัญหาของหน่วยปฏิบัติระดับสถานศึกษาพบว่าโดยภาพรวมการดำเนินงานในช่วง 1 ปี 6 เดือนยังมีปัญหาอยู่ในระดับค่อนข้างมากในเกือบทุกหมวด โดยเฉพาะหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นหมวดที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งสถานศึกษาต้องเกี่ยวข้องผลักดันให้เกิดมากที่สุด การดำเนินงานเกี่ยวกับประเด็นการจัดการศึกษาที่ยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุดพบว่าสถานศึกษายังมีปัญหาในการปฏิบัติมากกว่าประเด็นอื่น โดยพบถึง 69% สำหรับหมวดที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือหมวด 3 ระบบการศึกษาในประเด็นของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่มีปัญหาค่อนข้างน้อย (26%)

เมื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาหลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาได้ 1 ปี และช่วง 1 ปี 6 เดือน ผู้วิจัยคณะเดิมพบว่าประเด็นที่มีการปฏิบัติงานค่อนข้างน้อย คือ การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และการจัดทำหลักสูตรที่หลากหลาย เริ่มมีการปฏิบัติกันมากขึ้น ในช่วง 1 ปี 6 เดือน ทั้งนี้ในช่วง 1 ปี 6 เดือนนั้นปัญหาในการปฏิบัติงานลดน้อยลงกว่าเดิมหรือบางประเด็นใกล้เคียงกับของเดิม อย่างไรก็ตาม แม้จะ

มีความก้าวหน้าในการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ยังมีปัญหาในเรื่องนี้ นอกจากนี้ยังพบว่าทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูอาจารย์ส่วนใหญ่ระบุว่าปัญหาเกี่ยวกับการขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการดำเนินงาน โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนที่ยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การขาดเอกสาร หรือสื่อต่างๆ ที่ช่วยในการดำเนินงาน การไม่ได้รับการสนับสนุนด้านการดำเนินงานจากหน่วยงานต้นสังกัดเท่าที่ควร

2.4 สภาพการดำเนินงานหลังการใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 2 ปี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ได้ทำการศึกษาดูตามสภาพการดำเนินงานหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติครบ 2 ปี ผลปรากฏว่าด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ได้มีการเตรียมรับรองสิทธิในการได้รับการศึกษาของบุคคลทั้งผู้ปกติ ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการและผู้มีความสามารถพิเศษ รวมทั้งมีการจัดทำกฎกระทรวงเพื่อรองรับสิทธิในการจัดการศึกษาของสถาบันทางสังคมต่างๆ ที่พระราชบัญญัติการศึกษาเปิดโอกาสให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ ในส่วนของครอบครัวและสถานประกอบการซึ่งยังไม่ครบทุกกลุ่มที่พระราชบัญญัติกำหนดไว้ และยังไม่มีการกำหนดหรือกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ในเรื่องของการให้ความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร/บุคคลในความควบคุมดูแล การให้เงินอุดหนุน และการลดหย่อนภาษีค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาแก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ตลอดจนสถานบันทางสังคมที่จัดการศึกษา

เรื่องการเทียบโอนผลการเรียนรู้ การเทียบระดับการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ ตลอดจนกฎหมาย/กฎกระทรวงอื่นๆ เพื่อรองรับการจัดการศึกษาระดับ/ประเภทการศึกษาต่างๆ นั้น พบว่าได้มีการจัดทำร่างกฎหมาย/กฎกระทรวงทั้งหมดเรียบร้อยแล้ว บางฉบับอยู่ในขั้นตอนของการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ และบางฉบับอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาตามกระบวนการทางนิติบัญญัติ

สำหรับด้านการปฏิรูปการเรียนรู้ พบว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างให้ความสนใจและดำเนินงานในเรื่องต่างๆ อย่างหลากหลาย รวมทั้งมีการนำไปปฏิบัติในระดับสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยยุทธศาสตร์ที่สำคัญในเรื่องของครูแห่งชาติ ครูต้นแบบ และครูแกนนำ ได้ทำให้เกิดการขยายเครือข่ายในเรื่องนี้ออกไปได้อย่างกว้างขวางมากขึ้นเรื่อยๆ

ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หน่วยงานทุกแห่งได้พยายามส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาในสังกัด มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อเตรียมการ

รองรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งได้ดำเนินการรุดหน้าไปอย่างมาก

ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ได้มีการจัดทำแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกวงการศึกษา เริ่มประสานกันเพื่อให้การดำเนินงานในทุกมาตราของหมวดนี้มีความชัดเจนมากขึ้น

สำหรับด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และทรัพยากรเพื่อการศึกษา สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (สปศ.) ได้จัดทำข้อเสนอและจัดทำร่างกฎหมาย/กฎกระทรวงทั้งหมดเรียบร้อยแล้ว มีบางประเด็นที่ยังมีความเห็นไม่ตรงกันกับกระทรวงศึกษาธิการ เช่น จำนวนเขตพื้นที่การศึกษา ต้องมีการทดลองนำร่องก่อนจึงจะกำหนดจำนวนเขตพื้นที่การศึกษาในภายหลัง

2.5 สภาพการดำเนินงานหลังการใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 3 ปี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้ทำการศึกษาติดตามสภาพการดำเนินงานหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติครบ 3 ปี ปรากฏผลดังต่อไปนี้

1. การประกันโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การดำเนินงานในด้านการประกันโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับกลุ่มปกติที่อยู่ในวัยเรียนมีความก้าวหน้าค่อนข้างมาก เนื่องจากอัตราการเข้าเรียนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เฉลี่ยร้อยละ 89 แต่การจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีอายุสูงกว่าวัยเรียน ยังจัดได้ไม่มากนัก ส่วนกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ ได้แก่ กลุ่มผู้พิการ มีแนวโน้มการเข้าเรียนในจำนวนที่สูงขึ้นทุกปี มีความก้าวหน้ามาก กลุ่มผู้ด้อยโอกาสมีการดำเนินงานในหลายสังกัด แต่ปริมาณการจัดยังมีไม่มากนัก ส่วนการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษ มักเป็นการจัดในโรงเรียนเฉพาะทางสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษมากกว่าจัดในโรงเรียนปกติ จึงรองรับผู้มีความสามารถพิเศษได้ไม่มากนัก การดำเนินงานจึงถือว่ามีความก้าวหน้าน้อย

2. การปฏิรูปการเรียนรู้อยู่ ในส่วนของการจัดทำหลักสูตรและการนำหลักสูตรขั้นพื้นฐานไปใช้ มีความก้าวหน้ามาก เนื่องจากได้มีการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ไปแล้ว และมีการเตรียมการในโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายรวมทั้งสิ้นกว่า 2,000 โรงเรียน สำหรับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความก้าวหน้าปานกลาง โดยได้มีการคัดเลือกครูผู้นำปฏิรูปของสังกัดต่างๆ และอยู่ระหว่างเตรียมการขยายผล ส่วนการวัดและประเมินผลผู้เรียน มีความก้าวหน้าน้อย เนื่องจากจะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการที่

เคยเห็นความรู้ความจำเป็นเป็นการประเมินตามสภาพจริง เน้นกระบวนการคิด และคุณลักษณะ
ในด้านต่างๆ ของผู้เรียน การวัดและประเมินผลผู้เรียน ยังเน้นการทดสอบทางวิชาการเป็นหลัก
ส่วนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ มีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในหลายรูปแบบ และมีการกระจายตัวใน
พื้นที่ต่างๆ พอสมควร แต่ยังไม่ีผลการศึกษาวิจัยที่แสดงระดับการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่

3. การปฏิรูปครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ในด้านการผลิตครู
มีความก้าวหน้าปานกลาง เนื่องจากการเตรียมการพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูแนวใหม่ระดับ
ปริญญาตรี 6 ปี โดยมีเป้าหมายจะเริ่มดำเนินการในปีการศึกษา 2546 สำหรับการพัฒนาคู
ประจำการ จำเป็นจะต้องลดความซ้ำซ้อนการฝึกอบรมครูของหน่วยงานต่างๆ โดยเสนอให้มี
การจัดตั้งสถาบันพัฒนาและส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา การดำเนินงาน
มีความก้าวหน้า ปานกลาง เนื่องจากพระราชบัญญัติจัดตั้งสถาบันพัฒนาและส่งเสริมครูฯ
อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา ขณะที่ 4 ส่วนด้านการยกมาตรฐาน
วิชาชีพครูและด้านการบริหารงานบุคคล มีความก้าวหน้ามาก เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติ
สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ..... และร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู
และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ..... อยู่ระหว่างการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร ส่วน
ร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย พ.ศ..... ยังอยู่ระหว่างการพิจารณา
ของคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อนำกลับมาเสนอคณะรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง

4. การปฏิรูประบบการศึกษา จำเป็นต้องส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ
คือ ในระบบ นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัย แต่ความก้าวหน้าในการส่งเสริมรูปแบบการเรียนรู้ที่
หลากหลายยังมีน้อย เนื่องจากกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถาน-
ประกอบการรูปแบบศูนย์การเรียน พ.ศ..... และกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
โดยครอบครัว พ.ศ..... ยังไม่มีการประกาศใช้ สำหรับการปฏิรูประบบอุดมศึกษามีความก้าวหน้า
ปานกลาง มีการวิจัยเพื่อกำหนดแผนที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติ
ของสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ 5 ฉบับ เพื่อกำหนดภารกิจของแต่ละสถาบันให้เหมาะสมและชัดเจน
ส่วนการปฏิรูประบบอาชีวศึกษามีความก้าวหน้าปานกลาง คือ มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติ
การอาชีวศึกษา พ.ศ..... เสร็จแล้ว และเตรียมนำเสนอคณะรัฐมนตรี

5. การปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษา ในด้านการจัดโครงสร้างการบริหาร
กระทรวงการศึกษาร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงการศึกษา พ.ศ.....
ได้ผ่านความเห็นชอบคณะกรรมการวิสามัญ สำหรับการเตรียมการเพื่อกระจายอำนาจไปยัง
เขตพื้นที่การศึกษา มีความก้าวหน้าปานกลาง เนื่องจากโครงการนำร่องปฏิรูปการศึกษาใน
เขตการศึกษาใน 5 จังหวัดดำเนินการเสร็จแล้ว แต่ยังไม่ีข้อยุติในเรื่องจำนวนเขตพื้นที่การศึกษา

ส่วนการปรับสถานภาพสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้เป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับรัฐ มีความก้าวหน้าปานกลาง เนื่องจากการจัดทำร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐ 14 ฉบับจากเป้าหมายที่ตั้งไว้ 20 แห่ง ภายในปี 2545 ส่วนการเตรียมการเพื่อถ่ายโอนการศึกษาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความก้าวหน้าปานกลาง เนื่องจากการสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (สปศ.) ได้จัดทำหลักเกณฑ์และวิธีประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงศึกษาธิการได้ยกร่างเกณฑ์และวิธีประเมินความพร้อม กระทรวงมหาดไทยได้จัดทำนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระยะ 15 ปี เพื่อเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนการจัดการศึกษาเอกชนมีความก้าวหน้าปานกลาง เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติการศึกษาเอกชน พ.ศ..... และร่างพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ..... ผ่านความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีแล้ว รอนำเสนอสภาผู้แทนราษฎร

6. การประกันคุณภาพการศึกษา พบว่าการจัดทำกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา มีความก้าวหน้าน้อย อยู่ระหว่างการนำเสนอคณะรัฐมนตรีสำหรับการประกันคุณภาพภายใน มีความก้าวหน้าปานกลาง เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัยได้มีประกาศกระทรวงและประกาศทบวงว่าด้วยการกำหนดระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพภายนอก เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการได้ทันที ส่วนสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) (องค์การมหาชน) ได้กำหนดมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาเสร็จเรียบร้อยแล้ว แต่การสรรหาผู้ประเมินภายนอก ยังจะต้องมีการสรรหาเพิ่มเติม ส่วนการประเมินสถานศึกษา มีความก้าวหน้าปานกลาง ซึ่งหมายความว่า สมศ. จะต้องเร่งดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาให้ได้ครบทุกแห่ง ภายในปี พ.ศ. 2548

7. การจัดทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา พบว่าการระดมทรัพยากร มีความก้าวหน้าน้อย เนื่องจากการชะลอกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษา สำหรับการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษา มีความก้าวหน้าปานกลาง เนื่องจากการประมาณการค่าใช้จ่ายเพื่อจัดสรรเงินอุดหนุนรายบุคคลสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผ่านความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีแล้ว รวมทั้งยังมีการเตรียมการเพื่อจัดสรรงบประมาณสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ (คนพิการ) ไว้ด้วยเช่นกัน ส่วนการประเมินการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษา ยังมีความก้าวหน้าน้อย เนื่องจากระบบตรวจสอบ ติดตาม และประเมินประสิทธิภาพประสิทธิผล การใช้จ่ายงบประมาณ ตามระบบของการจัดการงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานยังอยู่ระหว่างการดำเนินโครงการนำร่อง

8. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ต้องมีการจัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ เพื่อรับผิดชอบดำเนินนโยบาย แผน และการส่งเสริมการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีความก้าวหน้าปานกลาง ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งสถาบันฯ ยังอยู่ระหว่างการเสนอคณะกรรมการกฤษฎีกาฯ คณะที่ 4

จากการประมวลการปฏิรูปการศึกษาในภาพรวม พบว่าการดำเนินการทางด้านกฎหมาย มีความก้าวหน้าปานกลาง เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาจำนวน 19 ฉบับ ได้เสนอเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรไปแล้ว 3 ฉบับ และที่เหลือส่วนใหญ่ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้ว แต่การจัดทำร่างกฎหมายลำดับรอง ได้แก่ กฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ มีความก้าวหน้าน้อย เนื่องจากได้มีการยกร่างกฎกระทรวงไว้หลายฉบับ แต่ยังไม่ได้ประกาศใช้ สำหรับการดำเนินการดำเนินนโยบายและแผนงาน มีปัญหาใน 2 ลักษณะ ลักษณะแรก เป็นการจัดทำนโยบายและแผนแบบแยกส่วน ขาดเอกภาพ ซึ่งนำไปสู่การขาดประสิทธิภาพในการนำนโยบายและแผนไปสู่การปฏิบัติ ลักษณะที่สอง พบว่ามีบางประเด็นของการปฏิรูปการศึกษาไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร เช่น การจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีอายุสูงกว่าวัยเรียน การจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย และการวัดและประเมินผลผู้เรียน ที่จะต้องสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ เป็นต้น

2.6 สภาพการดำเนินงานหลังการใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 4 ปี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546) ได้ทำการศึกษาดูตามสภาพการดำเนินงานหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติครบ 4 ปี ปรากฏผลดังต่อไปนี้

1. โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาในแต่ละระดับการศึกษา และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งสองส่วนยังดำเนินการได้ไม่เต็มที่ โดยโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาในแต่ละระดับการศึกษา ยังพบปัญหาดังนี้ การศึกษาขั้นพื้นฐาน อัตราส่วนผู้เข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับประชากรในกลุ่มอายุ 15-17 ปี สำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ยังไม่มีการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวเป็นพิเศษให้ในโรงเรียนเรียนร่วม ยังไม่มีเครื่องมือคัดแยกผู้มีความสามารถพิเศษที่ได้มาตรฐาน และยังมีขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะ การอาชีวศึกษาและการอุดมศึกษายังมีปัญหาการกระจุกตัวของสถานศึกษาอยู่ในเขตเมือง ซึ่งมีผลต่อโอกาสในการเข้าถึงสถานศึกษาของผู้เรียนในชนบท การศึกษาตลอดชีวิต การดำเนินงานส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะตั้งรับ ไม่มีแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานที่

ชัดเจน การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์มีการดำเนินการบ้างแล้วแต่ยังพบความยุ่งยากในการเทียบโอนประสบการณ์

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล ครอบครัว องค์กร และสถาบันสังคมอื่น มีการร่างกฎกระทรวงขึ้นหลายฉบับ ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาของผู้เกี่ยวข้อง ยังไม่มีการประกาศใช้ การดำเนินการเพื่อถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่ยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จ การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นทุกปี และมีคุณภาพการศึกษาสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด แต่ยังมีคุณภาพต่างกันในแต่ละท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของเอกชน ร่างพระราชบัญญัติสถานศึกษาเอกชน ยังไม่มีการประกาศใช้ ด้านการปฏิบัติมีการดำเนินการส่งเสริมมาโดยตลอด แต่ยังคงอยู่ในวงจำกัดและยังไม่เกิดผลเต็มที่

2. คุณภาพการศึกษา พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในวิชาพื้นฐาน ได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ยังต่ำกว่าเกณฑ์ มีเพียงวิชาสังคมศึกษาเท่านั้นที่ผ่านเกณฑ์ ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากการวัดความถนัดทางการศึกษา (SAT) พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถทางภาษา การคิดคำนวณ ความสามารถเชิงวิเคราะห์ และความสามารถ 3 ด้านต่ำกว่าเกณฑ์เช่นกัน ในช่วงที่ผ่านมามีการดำเนินการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยการปรับเปลี่ยนหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งรวมถึงการวัดและประเมินผลผู้เรียน และการปรับเปลี่ยนวิธีการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในทุกๆระดับการศึกษา ซึ่งมีความก้าวหน้าของการดำเนินการในระดับหนึ่ง ยังต้องมีการพัฒนาและส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังต่อไป

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้การศึกษามีคุณภาพประกอบด้วย ครู สื่อการเรียนการสอน การประกันคุณภาพการศึกษา และการบริหารและการจัดการศึกษา ผลการดำเนินการ พบว่าการพัฒนาครู มีการจัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาครูประจำการทั่วไป และหลักสูตรเฉพาะทางที่เป็นหลักสูตรเชิงลึก อย่างไรก็ตาม ครูส่วนหนึ่งยังขาดความมั่นใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และยังไม่สามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและปรับเปลี่ยนวิธีการวัดและประเมินผลผู้เรียนได้ สื่อการเรียนการสอน มีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถเป็นผู้ผลิตและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน แต่ในทางปฏิบัติการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้อยังดำเนินการได้ไม่มาก เนื่องจากการกระจายโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้อยู่

ไม่ครบถ้วน การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่กระตุ้นให้สถานศึกษาตื่นตัวในการปฏิรูปการเรียนรู้ การดำเนินการในปีที่ผ่านมามีความก้าวหน้ามาก แต่ยังพบปัญหาครูและบุคลากรทางการศึกษาบางส่วนยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพและยังไม่ได้นำผลการประเมินไปปรับปรุงสถานศึกษาเท่าที่ควร การบริหารและการจัดการในสถานศึกษาเนื่องจากพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 เพิ่งมีผลบังคับใช้ รูปแบบ แนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมจึงยังอยู่ระหว่างการวิจัยและพัฒนา และการขยายผลยังอยู่ในวงจำกัด

3. ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษา การดำเนินการจัดการศึกษาในบางประเด็นยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากยังพบปัญหาโอกาสในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชนยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย อัตราการออกกลางคันยังมีอัตราสูง และการจัดสรรงบประมาณยังมีปัญหา การจัดสรรเงินกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาไม่ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย และกระบวนการจัดสรรค่าใช้จ่ายมีขั้นตอนมาก ทำให้เกิดความล่าช้า ซึ่งผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ต้องการให้จัดสรรค่าใช้จ่ายไปยังสถานศึกษาโดยตรง ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา พบว่าผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและการอุดมศึกษายังไม่ตอบสนองต่อตลาดแรงงานและความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างเต็มที่

2.7 การประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้หลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 1 ปี และ 2 ปี

นางลักษณ์ วิรัชชัย (2546) ทำการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับรายงานการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ งานวิจัยนี้ซึ่งเป็นงานที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติดำเนินการต่อเนื่องจากการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ครั้งแรกใน พ.ศ. 2543 ซึ่งเป็นการประเมินความรู้ความเข้าใจ และพฤติกรรมการสอนของครูตามแนวการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินครั้งที่สองนี้เป็นการประเมินการดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ในส่วนที่เป็นการลงมือปฏิบัติจริง และในส่วนของผลที่ผู้เรียนได้รับจากการปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นการประเมินในช่วงปี พ.ศ. 2544 หรือช่วง 2 ปี หลังจากเริ่มมีการปฏิรูปการศึกษา ประชากรครอบคลุมสถานศึกษาทั่วประเทศ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยสถานศึกษา 1,649 แห่ง ครูอาจารย์ 41,144 คน นักเรียน 77,442 คน กรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง 45,280 คน

ในระดับสถานศึกษาผลการประเมินในด้านคุณภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ พบว่าสถานศึกษาดำเนินการได้ผลสูงกว่าร้อยละ 70 ในด้านการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากรด้านการปฏิรูปการเรียนรู้ การส่งเสริมการจัด

กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ความพร้อมของสถานศึกษาในการปฏิรูปการเรียนรู้ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ แต่สถานศึกษายังดำเนินการได้ผลน้อยกว่าร้อยละ 70 ในด้านการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ การประเมินผลแนวใหม่ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สำหรับผลการประเมินด้านปริมาณการปฏิรูปการเรียนรู้ จากการประมาณค่าทางสถิติพบว่าสถานศึกษาดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับดีมาก ดี ปานกลาง และต้องปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 5.7, 25.3, 38.3 และ 30.7 ตามลำดับ

ในระดับครูอาจารย์ ผลการประเมินในด้านคุณภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ พบว่าครูอาจารย์ดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ได้ผลสูงกว่าร้อยละ 70 ในด้านความพร้อมของครูอาจารย์ การพัฒนาตนเองของครูอาจารย์ การดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการเรียนรู้ และการประเมินผลแนวใหม่ แต่ครูอาจารย์ยังดำเนินการได้ผลน้อยกว่าร้อยละ 70 ในด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ สำหรับผลการประเมินด้านปริมาณการปฏิรูปการเรียนรู้ จากการประมาณค่าทางสถิติพบว่าครูอาจารย์ดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับดีมาก ดี ปานกลาง และต้องปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 7.1, 23.4, 38.3 และ 31.2 ตามลำดับ

ในระดับนักเรียน ผลการประเมินด้านคุณภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ พบว่านักเรียนประเมินตนเองว่าได้ผลสูงกว่าร้อยละ 70 ทุกด้าน ทั้งด้านการประเมินผลแนวใหม่ ความพร้อมของทรัพยากร ความพร้อมของสถานศึกษา กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ ผลการประเมินด้านปริมาณการปฏิรูปการเรียนรู้ จากการประมาณค่าทางสถิติพบว่านักเรียนประเมินว่ามีการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับดีมาก ดี ปานกลาง และต้องปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 7.6, 25.2, 34.1 และ 33.1 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบผลการประเมินระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2544 พบว่าระดับสถานศึกษากลุ่มที่ต้องปรับปรุงการดำเนินงานมีสัดส่วนลดลงประมาณร้อยละ 3.0 และสถานศึกษากลุ่มที่มีการดำเนินงานระดับปานกลางมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.0 และเป็นที่น่าสังเกตว่าสถานศึกษาที่มีการดำเนินงานระดับดีมากมีสัดส่วนลดลงประมาณร้อยละ 4.0 การเปรียบเทียบในระดับครูอาจารย์ พบว่าสัดส่วนของครูอาจารย์กลุ่มที่มีการดำเนินงานระดับปานกลาง และระดับดีมากเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.0 และ 5.0 ตามลำดับ ในขณะที่สัดส่วนครูอาจารย์กลุ่มที่มีการดำเนินงานระดับดีนั้นลดลงร้อยละ 8.0 แสดงว่าครูอาจารย์กลุ่มที่มีการดำเนินงานระดับดีบางส่วนมีคุณภาพการดำเนินงานลดลง อย่างไรก็ตาม ในการวิจัยครั้งนี้มีได้ติดตามว่าสถานศึกษา และครูอาจารย์ที่มีคุณภาพการดำเนินงานลดลงนั้น เกิดขึ้นเพราะสาเหตุใด มีแต่เพียงการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรม ซึ่งพบว่าผลการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับส่วนใหญ่ได้รับจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ (ร้อยละ 33.34) ระดับชั้นที่ครูสอนอธิบายความแตกต่างของ

ผลการปฏิรูปการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 3.40 การส่งเสริมการเรียนรู้ ความพร้อมของครู และ สังกัดของโรงเรียนร่วมกัน อธิบายความแตกต่างได้เพียงร้อยละ 3.40

2.8 ผลการดำเนินงานของโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้

นอกจากนี้ นางลักษณ์ วิรัชชัย (2545) ได้สรุปผลการศึกษาเอกสารโครงการโรงเรียน ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประเมินกระบวนการ และผลการดำเนินงานการปฏิรูปโรงเรียนของโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียนหรือ โรงเรียนนาร่องจำนวน 250 โรงเรียน ผลการประเมินความสำเร็จในการปฏิรูปการ เรียนรู้ของโรงเรียนนาร่อง สรุปได้ว่าการเริ่มต้นเข้าร่วมโครงการนาร่องระดับชาติเป็นความคิด ของผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน หลังจากเข้าโครงการพบว่าตัวบ่งชี้ในการ วิจัยเกี่ยวกับภารกิจหลักทั้ง 4 งาน คือ การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากร การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการประเมินการเรียนรู้และการประกัน มีปริมาณความ เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจากการวัดครั้งแรกร้อยละ 20-50 ตามทัศนะของผู้บริหาร ร้อยละ 10-30 ตามทัศนะครู และร้อยละ 10 ตามทัศนะของนักเรียน ตัวบ่งชี้ที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยคือ ความเชื่อ ความศรัทธาของครู คุณธรรมของครู คุณธรรมของนักเรียน คุณลักษณะนักเรียน กระบวนการ เรียนรู้ และผลการเรียนรู้ของนักเรียน ผลการประเมินและการประกันคุณภาพการศึกษา

การตรวจสอบว่าโรงเรียนมีการปฏิรูปทั้งโรงเรียนโดยใช้เกณฑ์ 80/80 พบว่าการ ดำเนินการปฏิรูปโรงเรียนทั้งโรงเรียนยังทำได้น้อย แต่อัตราการปฏิรูปทั้งโรงเรียนเพิ่มขึ้นมาก ถึงประมาณ ร้อยละ 20 ในช่วงระยะเวลา 4 เดือน การตรวจสอบความเสมอภาคพบว่า ผลการ ดำเนินงานโครงการนาร่องระดับชาติมีส่วนช่วยลดความไม่เสมอภาคระหว่างโรงเรียนได้

ด้านการเปลี่ยนวิถีชีวิตการทำงานพบว่า โรงเรียนนาร่องทุกโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลง วิถีชีวิตการทำงาน ครูอยู่ทำงานที่โรงเรียนนานมากขึ้น มีความตั้งใจทำงานและสนุกกับการ ทำงาน ครูส่วนใหญ่ร่วมทำงาน สติติการประชุม/การปรึกษาเพิ่มขึ้นแบบเป็นทางการและแบบ ไม่เป็นทางการ ส่วนใหญ่จะเป็นการพูดคุยปรึกษากันในกลุ่มเล็กๆ และคุยกันตลอดเวลา ครูสนิท สนมกันมากขึ้น และตื่นตัวที่จะรับฟัง และนำข่าวสารใหม่ๆ เทคนิคใหม่ๆ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ผลการวิจัยและผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญและคณะนักวิจัยสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ พบว่าโรงเรียนนาร่อง 183 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 73.2 มีความสำเร็จใน การดำเนินงาน และมีการเปลี่ยนแปลงเห็นความก้าวหน้าได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ใน จำนวนนี้มี โรงเรียนจำนวน 124 โรงเรียนพัฒนาบางเรื่อง และจำนวน 59 โรงเรียนพัฒนาครบ ตามภารกิจหลักของโครงการนาร่องระดับชาติ ตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดความแตกต่างของ

ระดับความสำเร็จของการดำเนินงาน ได้แก่ ตัวบ่งชี้กระบวนการและผลงานของผู้บริหารจากการวัดระยะที่หนึ่ง ตัวบ่งชี้กระบวนการและผลงานของครูระยะที่หนึ่ง ตัวบ่งชี้กระบวนการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ของนักเรียนจากการวัดระยะที่หนึ่ง เกียรติประวัติผู้บริหาร อายุเฉลี่ยของครู สัดส่วนครูที่ได้รับรางวัล ตัวทำนายทั้ง 7 ตัว สามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรตามได้ร้อยละ 54.2 ประเด็นที่ น่าสังเกตคือ ตัวแปรต้นต่อไปนี้ไม่ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตัวบ่งชี้รวมเรื่องความสำเร็จของโครงการ จำนวนนักวิจัยที่ลงพื้นที่ สัดส่วนจำนวนนักเรียนต่อครู อายุ เพศ วุฒิของผู้บริหาร ค่าเฉลี่ยอายุ สถานภาพการแต่งงาน เพศหญิง การได้รับยกย่องว่าเป็นครูดีเด่น

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องซึ่งนำเสนอในตอนที่ 1 และ 2 ชี้ให้เห็นว่ากระแสการปฏิรูปการศึกษาได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ช่วงการจัดทำพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สถานศึกษาหลายแห่งโดยเฉพาะกลุ่มที่ได้เข้าร่วมโครงการนำร่อง จะเริ่มมีการดำเนินงานปฏิรูปของตนเอง การศึกษาติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษาจะเห็นชัดเจนว่ามีประเด็นวิจัย 2 ประเภทใหญ่ ได้แก่ การติดตามในประเด็นเกี่ยวกับการออกกฎระเบียบ กฎหมาย การปฏิรูปโครงสร้างการบริหาร ซึ่งเป็นภารกิจโดยตรงของหน่วยงานระดับนโยบาย และการวิจัยเพื่อติดตามสภาพและการดำเนินงานของหน่วยปฏิบัติ ได้แก่ สถานศึกษา ซึ่งมีกลุ่ม เป้าหมายเป็น นักเรียน ครู ผู้บริหาร ชุมชน เป็นหลัก งานวิจัยที่กระทำในช่วงแรกจะดำเนินการในระดับกว้าง เน้นความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามกรอบกฎหมายที่กำหนดในแต่ละมาตรา ภายใต้หมวดต่าง ๆ 9 หมวดที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สำหรับงานวิจัยในช่วงหลังเน้นผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน โดยมีจุดเน้นที่การดำเนินงาน ภายใต้หมวด 4 และหมวด 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นหลัก แต่ก็ยังมีบางประเด็นที่มาจากหมวดอื่นบ้างที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานระดับโรงเรียน

ตอนที่ 3 ตัวบ่งชี้และวิธีการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

3.1 ตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการติดตามและประเมินผล

จากการวิเคราะห์วิธีการติดตามสภาพและผลการดำเนินงานของงานวิจัยพบว่างานวิจัยเรื่องที่ 1-3 เน้นการติดตามสภาพการดำเนินงานด้านการปฏิรูปการศึกษาตามสาระที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เรียงตามรายหมวดและรายมาตรา โดยจำแนกเป็นภารกิจของหน่วยงานระดับนโยบาย และหน่วยงานระดับปฏิบัติ (ระดับสถานศึกษา)

มีการรายงานผลความก้าวหน้าในการดำเนินงานเป็นคำร้อยละ และแบ่งระดับความก้าวหน้า ออกเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้น

เป็นที่น่าสังเกตว่าการติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานด้านการปฏิรูปการศึกษา ในช่วง 1-3 ปีแรกเน้นการตรวจสอบในประเด็นการออกกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นกฎกระทรวง/ ทบวง/กรม การยกร่างพระราชบัญญัติต่างๆ การจัดตั้งหรือปรับโครงสร้างหน่วยงาน ที่นำไปสู่ การปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประเด็นที่ทำการติดตามจะเกี่ยวข้องกับการปฏิรูปโครงสร้างระบบบริหาร การออกกฎหมายที่ เกี่ยวข้อง และการปฏิบัติงานของหน่วยปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมีการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้เกี่ยวกับการปฏิรูปจากกลุ่มประชาชนด้วย

ตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการติดตาม ได้แก่ (1) ความสอดคล้องของสภาพการดำเนินงานตาม มาตรฐานต่างๆ ที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2) สภาพการดำเนินงาน ด้านการปฏิรูปโครงสร้างการบริหารการศึกษา การศึกษาประเด็นต่างๆ ที่จะนำมาใช้ในการ ร่างกฎหมาย (3) การปฏิรูปการเรียนรู้ จำแนกเป็น (3.1) ระดับนโยบาย ได้แก่ (1) การกำหนด นโยบาย/แผนปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด (2) การพัฒนา องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด (3) การสนับสนุนส่งเสริม การดำเนินงานที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด (3.2) ระดับปฏิบัติ ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร การสนับสนุนส่งเสริมให้มีการดำเนินการ (4) ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน และ (5) ความรู้ ความเข้าใจของประชาชน

สำหรับการติดตามสภาพและผลการดำเนินงานหลังการใช้พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ครบ 2 ปี 3 ปี และ 4 ปี ดังปรากฏในงานวิจัยเรื่องที่ 4-6 มีการกำหนด ประเด็นที่ศึกษาต่างจากงานวิจัยครั้งที่ 1-3 เล็กน้อย โดยมีการกำหนดประเด็นสำคัญภายใต้ แต่ละหมวดที่มุ่งเน้นศึกษาเป็นพิเศษ ไม่ได้เน้นการติดตามสภาพความก้าวหน้าในการดำเนินงาน เป็นรายมาตราในพระราชบัญญัติ เหมือนการวิจัยครั้งที่ 1-3 ตัวบ่งชี้ระดับความก้าวหน้าใน การดำเนินงานแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ **กลุ่มที่หนึ่ง** กระบวนการ/ขั้นตอน (stage of development) มี 3 ลักษณะ คือ การดำเนินงานด้านกฎหมาย การกำหนดนโยบายและแผน และการนำนโยบายและแผนสู่การปฏิบัติ **กลุ่มที่สอง** ระยะเวลา (timeframe) ตามที่กำหนดไว้ ในรัฐธรรมนูญฯ และ พ.ร.บ การศึกษาหรือแผนปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง **กลุ่มที่ สาม** ผลผลิต (output) เชิงปริมาณ (quantity) และเชิงคุณภาพ (quality) **กลุ่มที่สี่** ความ สอดคล้อง (relevance) เนื้อหาการปฏิรูปการศึกษากับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฯ และ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ประเด็นการวิเคราะห์ ได้แก่ (1) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา เกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ รวมทั้งโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต (2) คุณภาพการศึกษา เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ครู สื่อการเรียนการสอน การประกันคุณภาพการศึกษา และการบริหารจัดการในสถานศึกษา (3) ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษา เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพภายในและประสิทธิภาพภายนอกของการจัดการศึกษา

งานวิจัยเรื่องที่ 7 กำหนดตัวบ่งชี้ที่เป็นคุณภาพของการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ครู นักเรียน ปริมาณการปฏิบัติงาน ของผู้บริหาร ครู นักเรียน ส่วนงานวิจัยเรื่องที่ 8 กำหนดตัวบ่งชี้ออกเป็น 5 กลุ่ม **กลุ่มที่หนึ่ง** ประสิทธิภาพ (effectiveness) ของกระบวนการและผลการดำเนินงาน เช่น การบริหารแบบ SBM การจัดการเรียนการสอนของครู กระบวนการพัฒนาบุคลากร การประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่ การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน **กลุ่มที่สอง** การร่วมมือร่วมพลังดำเนินงานทั้งโรงเรียน (collaboration) **กลุ่มที่สาม** ความเสมอภาคในการดำเนินงาน (equality) เน้นการเปรียบเทียบความเสมอภาคในการดำเนินงานระหว่างสังกัด **กลุ่มที่สี่** พลวัตรของการดำเนินงาน (dynamic) เช่น การเปลี่ยนแปลงของครู นักเรียน แผนดำเนินงาน และการเปลี่ยนแปลง ของนักวิจัยในพื้นที่ที่เป็นพี่เลี้ยงโรงเรียน **กลุ่มที่ห้า** การอธิบาย (explanation) ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน

3.2 วิธีการที่ใช้ในการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษา

จากการวิเคราะห์วิธีการติดตามสภาพและผลการดำเนินงานของงานวิจัยพบว่างานวิจัยเรื่องที่ 1-6 ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารที่รายงานความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ การสัมภาษณ์ และการสำรวจด้วยแบบสอบถาม อย่างไรก็ตาม วิธีการที่ใช้ในการศึกษาก็ยังเป็นเช่นเดิม คือ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และการสำรวจด้วยแบบสอบถาม ส่วนงานวิจัยเรื่องที่ 7-8 นั้นมีลักษณะที่ต่างจากงานวิจัยเรื่องที่ 1-6 กรอบความคิดของการวิจัยให้ความสำคัญกับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปการศึกษาด้วย โดยเฉพาะผลที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน ครู และนักเรียน งานวิจัยเรื่องที่ 7-8 ออกแบบการประเมินโดยการวัดความสำเร็จของการปฏิรูปจากการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการทำงานของครูและของนักเรียนตามการรับรู้ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล โดยเรื่องที่ 7 แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของผลการปฏิรูปหลังการใช้พระราชบัญญัติการศึกษา 1 ปี และ 2 ปี ส่วนเรื่องที่ 8 ศึกษาความสำเร็จของโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งเป็นโรงเรียนนำร่องจำนวน 250 แห่ง โดยใช้การบูรณาการการประเมินแบบอิงทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (theory of change approach) ผสมผสานกับแนวทางการประเมินตนเอง และการประเมิน

แบบมีส่วนร่วม ข้อมูลสำหรับการวิจัยประกอบด้วยข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ **ข้อมูลเชิงปริมาณ** ได้แก่ ข้อมูลตัวบ่งชี้เกี่ยวกับกระบวนการและผลการดำเนินงานโครงการนำร่องระดับชาติซึ่งเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะบุคลากร โรงเรียน และชุมชน และข้อมูลเกี่ยวกับแผนงานและผลงานที่ได้จากรายงานของโรงเรียน ข้อมูลเกี่ยวกับการเงินและการใช้จ่ายของโรงเรียนที่ได้จากแบบสอบถาม **ข้อมูลเชิงคุณภาพ** มีขอบข่ายครอบคลุมสาระเกี่ยวกับโมเดลการปฏิรูปโรงเรียน ลักษณะการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของโมเดลความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องเรื่องความสำเร็จในการปฏิรูปโรงเรียน ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิรูปโรงเรียน และอนาคตของการปฏิรูปโรงเรียน **เครื่องมือและวิธีการรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย** ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และกรรมการโรงเรียน แบบบันทึกและคู่มือลงรหัสข้อมูลสำหรับการรวบรวมข้อมูลจากรายงานแผนการและรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียนระยะที่หนึ่งและระยะที่สองของโรงเรียน รายงานวิจัยของนักวิจัยในพื้นที่ รายงานการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ บันทึกอนุทินครูต้นแบบ บันทึกการสังเกตจากการตรวจเยี่ยมโรงเรียนของผู้เชี่ยวชาญ การสัมภาษณ์แบบลึก การจัดกลุ่มสนทนา และบันทึกการประชุมผู้ดำเนินงาน

โดยสรุปจะเห็นว่า การติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานด้านการปฏิรูปการศึกษา ในช่วง 1-3 ปีแรกเน้นการตรวจสอบในประเด็นการออกกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นกฎกระทรวง/ทบวง/กรม การยกร่างพระราชบัญญัติต่างๆ การจัดตั้งหรือปรับโครงสร้างหน่วยงาน ที่นำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นอกจากนี้มีการติดตามความก้าวหน้าในการปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งให้ความสำคัญกับการศึกษา ความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติงานของหน่วยปฏิบัติที่เป็นสถานศึกษา วิธีการที่ใช้ในการศึกษา ใช้การวิเคราะห์รายงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ และแบบสอบถามเป็นหลัก ในช่วง 3-4 ปีหลัง เริ่มมีการศึกษาติดตามผลการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน อย่างไรก็ตาม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลยังเน้นแบบสอบถามเป็นหลัก สำหรับรายงานวิจัยเรื่องที่ 2 ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความหลากหลาย มีทั้งข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม ข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งจากการจัดกลุ่มสนทนา รายงานวิจัยของนักวิจัยในพื้นที่ รายงานการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ บันทึกอนุทินของครู บันทึกการสังเกตจากการตรวจเยี่ยมโรงเรียนของผู้เชี่ยวชาญ การสัมภาษณ์แบบลึก การจัดกลุ่มสนทนา และบันทึกการประชุมผู้ดำเนินงาน ข้อมูลจากพหุวิธีได้นำมาสังเคราะห์เข้าด้วยกัน

ตารางที่ 2.3 ตัวอย่างและวิธีการที่ใช้ในการศึกษาติดตามการดำเนินงานด้านการปฏิรูปการศึกษา

งานวิจัย	เรื่อง	ตัวบ่งชี้	วิธีการที่ใช้ในการศึกษา
1	การติดตามผลการดำเนินงานหลังครบรอบ 1 ปีของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542	1. การดำเนินงานตามมาตรการต่าง ๆ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ 2. การปฏิบัติตามโครงสร้างการบริหารการศึกษา การศึกษาประเด็นต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการร่างกฎหมาย 3. การปฏิรูปการเรียนรู้ 3.1 ระบุนโยบาย ได้แก่ (1) การกำหนดนโยบาย/แผนปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด (2) การพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาที่สำคัญที่สุด (3) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด (3) การสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด 3.2 ระบุปฏิบัติ ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร มีการสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการดำเนินงาน 4. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน 5. ความรู้ความเข้าใจของประชาชน ระดับความก้าวหน้า แยกเป็น 3 ระดับ มาก ปานกลาง น้อย	1. การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะทำงานด้านการปฏิรูปการศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 97 คน 2. การสำรวจสภาพการดำเนินงานด้านการปฏิรูปการศึกษาจากหน่วยงานระดับสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 395 คน ครูอาจารย์จำนวน 1,912 คน อาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 313 คน และจากกลุ่มประชาชนทั่วไปจำนวน 1,862 คน รวมทั้งสิ้น 4,482 คน 3. การศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานจากเอกสารต่าง ๆ
2	รายงานผลการประเมินความก้าวหน้าของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในช่วง 1 ปี 4 เดือน	3.1 หน่วยงานระดับนโยบาย หน่วยงานระดับกระทรวง/ทบวง/กรม และหน่วยปฏิบัติการระดับสถานศึกษา 3.2 ระดับความก้าวหน้าในการดำเนินงาน โดยจำแนกเป็นชั้นพื้นฐาน (2) การศึกษาระดับอาชีวศึกษา (3) การศึกษานอกระบบ/อัยยาศัย (4) การศึกษาระดับอุดมศึกษา (สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ) (5) การศึกษาระดับอุดมศึกษา (สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย) และ (6) หน่วยงานที่จัดการศึกษาเฉพาะทาง	1. การสังเคราะห์เอกสารรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา 2. การสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานด้านการปฏิรูปของสภคส.
3	การติดตามผลการดำเนินงานหลังครบรอบ 1 ปี 6 เดือนของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542	3.1 หน่วยงานระดับนโยบาย หน่วยงานระดับกระทรวง/ทบวง/กรม และหน่วยปฏิบัติการระดับสถานศึกษา 3.2 ระดับความก้าวหน้าในการดำเนินงาน โดยจำแนกเป็นชั้นพื้นฐาน (2) การศึกษาระดับอาชีวศึกษา (3) การศึกษานอกระบบ/อัยยาศัย (4) การศึกษาระดับอุดมศึกษา (สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ) (5) การศึกษาระดับอุดมศึกษา (สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย) และ (6) หน่วยงานที่จัดการศึกษาเฉพาะทาง	1. แหล่งข้อมูลที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะทำงานด้านการปฏิรูปการศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 52 คน 2. การสำรวจสภาพการดำเนินงานด้านการปฏิรูปการศึกษาจากหน่วยงานระดับสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1,039 คน ครูอาจารย์ จำนวน 2,051 คน อาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 547 คน และจากกลุ่มประชาชนทั่วไป 2,277 คน รวมทั้งสิ้น 5,914 คน 3. การศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานจากเอกสารต่าง ๆ

งานวิจัย	เรื่อง	ตัวบ่งชี้	วิธีการที่ใช้ในการศึกษา
4	รายงานสรุปความก้าวหน้าของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในช่วง 2 ปี	<p>1. ความก้าวหน้าในการดำเนินงานภายใต้แต่ละหมวด (ไม่แจ้งตามรายการตรา) ติดตามความก้าวหน้าของการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แยกออกเป็น 4 ระดับ</p> <p>2. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน</p> <p>3. ความเข้าใจของประชาชน</p>	<p>1. การศึกษาเอกสาร</p> <p>2. การสำรวจผลการดำเนินงานจากผู้บริหารสถานศึกษา 1,538 คน</p> <p>3. การสำรวจความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติของประชาชน จำนวน 2,453 คน</p>
5	รายงานการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในวาระครบรอบ 3 ปี ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542	<p>ตัวบ่งชี้</p> <p>1. กระบวนการขั้นตอน (stage of development) 3 ลักษณะ คือ การดำเนินงานด้านกฎหมาย การกำหนดนโยบายและแผน และการนำนโยบายและแผนสู่การปฏิบัติ</p> <p>2. ระยะเวลา (timeframe) ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฯ และ พ.ร.บ การศึกษาหรือแผนปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <p>3. ผลผลิต (output) เชิงปริมาณ (quantity) และเชิงคุณภาพ (quality)</p> <p>4. ความสอดคล้อง (relevance) เนื้อหาการปฏิรูปการศึกษา กับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฯ และพระราชบัญญัติ</p> <p>5. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน</p> <p>ประเด็นการวิเคราะห์</p> <p>(1) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา เกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ รวมทั้งโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต</p> <p>(2) คุณภาพการศึกษา เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ครู สื่อการเรียนการสอน การประกันคุณภาพการศึกษา และการบริหารจัดการในสถานศึกษา</p> <p>(3) ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษาเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในและประสิทธิผลภายนอกของการจัดการศึกษา</p>	<p>1. การวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <p>2. การประชุมโต๊ะกลม ผู้เข้าร่วมประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องประมาณ 15-30 คน การจัดสัมมนา ผู้เข้าร่วมประมาณ 100 คน</p>

งานวิจัย	เรื่อง	ตัวบ่งชี้	วิธีการที่ใช้ในการศึกษา
6	รายงานการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในวาระครบรอบ 4 ปี ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542	ตัวบ่งชี้เหมือนการติดตามในวาระครบ 3 ปี	ใช้วิธีการเดียวกันกับการติดตามการดำเนินในวาระครบรอบ 3 ปี
7	การประเมินผลการศึกษาปฏิรูปการเรียนรู้หลังการใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 1 ปี และ 2 ปี	คุณภาพของการปฏิบัติงาน ของผู้บริหาร ครู นักเรียนปริมาณ การปฏิบัติงาน ของผู้บริหาร ครู นักเรียน	กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยสถานศึกษา 1,649 แห่ง ครู อาจารย์ 41,144 คน นักเรียน 77,442 คน กรรมการสถานศึกษาและ ผู้ปกครอง 45,280 คน
8	กระบวนการปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพ การเรียนรู้ : การประเมินและภาระงาน (โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ 250 แห่ง)	<p>1. ประสิทธิภาพ (effectiveness) ของกระบวนการและผลการดำเนินงาน เช่น การบริหารแบบ SBM การจัดการเรียนการสอนของครู กระบวนการพัฒนาบุคลากรการประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่ การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน</p> <p>2. การร่วมมือรวมพลังดำเนินงานทั้งโรงเรียน (collaboration)</p> <p>3. ความเสมอภาคในการดำเนินงาน (equality) เน้นการเปรียบเทียบความเสมอภาคในการดำเนินงานระหว่างสังกัด</p> <p>4. ผลลัพธ์ของการดำเนินงาน (dynamic) เช่น การเปลี่ยนแปลงของครู นักเรียนแผนดำเนินงาน และการเปลี่ยนแปลง ของนักเรียนพื้นที่ที่เป็นพี่เลี้ยงโรงเรียน</p> <p>5. การอธิบาย (explanation) ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน</p>	โรงเรียนนำร่องจำนวน 250 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยผู้บริหาร 250 คน ครูและบุคลากร 7,444 คน นักเรียน 6,584 คน กรรมการโรงเรียนและผู้ปกครอง นักเรียน 6,653 คน นักวิจัยในพื้นที่ 44 คณะ รวม 105 คน คณะผู้ศึกษาวิจัยและเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จำนวน 25 คน เจ้าหน้าที่หรือผู้แทนจากหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนนำร่องระดับชาติทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค จำนวน 40 คน

จากการศึกษาวิธีการที่ใช้ในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาที่นำเสนอในตอนที่ 3.2 จะเห็นว่าโครงการวิจัยหลายโครงการได้ใช้วิธีการสำรวจด้วยแบบสอบถามเป็นส่วนใหญ่ แต่มีบางโครงการวิจัยที่ใช้การสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (focus group technique) และการตรวจเยี่ยมในพื้นที่ (site visit) เนื่องจากเทคนิคการใช้แบบสอบถามเป็นที่คุ้นเคย ในตอนต่อไป ผู้เขียนจะนำเสนอเทคนิคการใช้กระบวนการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง และการตรวจเยี่ยมในพื้นที่

3.3 การสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group Technique/Interview)

ตามความคิดของ Morgan (1998) การสนทนากลุ่มแบบเจาะจงเป็นเทคนิคที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มในการเก็บข้อมูล โดยการฟังและเรียนรู้จากกลุ่มผู้เข้าประชุม กระบวนการกลุ่มจะทำให้เกิดการสื่อสารกันภายในกลุ่มระหว่างสมาชิกผู้เข้าร่วมกับผู้ดำเนินการอภิปราย และระหว่างสมาชิกด้วยตนเอง กระบวนการที่ใช้ในการประชุมแบบนี้ประกอบด้วย การสื่อสาร 3 ส่วน ส่วนแรกสมาชิกที่อยู่ในคณะผู้วิจัยกำหนดประเด็นที่ต้องการฟังจากสมาชิกที่เข้าร่วม ส่วนที่สองกระบวนการกลุ่มจะสร้างการสื่อสารภายในระหว่างสมาชิกภายใต้ประเด็นที่กำหนด ส่วนที่สามเป็นการสรุปสาระที่คณะผู้วิจัยได้เรียนรู้จากกลุ่มผู้เข้าร่วม กระบวนการสนทนากลุ่มถือว่าเป็นวิธีวิจัยที่ใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การอภิปรายของกลุ่มกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมแสดงประสบการณ์และความเชื่อของตน การใช้ประโยชน์จากกระบวนการจัดประชุมสนทนากลุ่มสามารถนำไปใช้ในการกำหนดปัญหาที่เกิดขึ้น การวางแผน การนำแผนสู่การปฏิบัติ และการประเมินผล เทคนิคนี้จะใช้ได้ในทุกขั้นตอน และสามารถนำไปใช้กับการวิจัยเชิงวิชาการ การตลาด การวิจัยเชิงประเมิน การพัฒนาคุณภาพ

Morgan (1998) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าไม่มีวิธีวิจัยใดที่สมบูรณ์แบบที่สุด การใช้กระบวนการสนทนากลุ่มก็ไม่ใช่เทคนิคการเก็บข้อมูลที่ดีที่สุด ขึ้นอยู่กับสถานการณ์หรือบริบทของประเด็นที่จะศึกษา ผู้ดำเนินการเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการประชุมกลุ่ม เป็นบุคคลที่มีส่วนในการทำให้ได้ข้อมูลจากการประชุมที่เหมาะสม แต่ก็เชื่อว่าผู้ดำเนินการอภิปรายจะเป็นบุคคลสำคัญที่สุด ผู้ร่วมวิจัยในกระบวนการกลุ่มไม่ว่าจะเป็นผู้จัดบันทึก ผู้วิเคราะห์ข้อมูลหรือเนื้อหาจากการประชุม ผู้จัดทำรายงานต่างก็เป็นบุคคลที่ต้องทำงานเป็นทีมเพื่อให้การประชุมกลุ่มออกมาได้ผลดีที่สุด นอกจากนี้ Morgan ยังเน้นว่าคณะผู้วิจัยสามารถเรียนรู้ได้จากสมาชิกในกลุ่ม ไม่ใช่เป็นผู้สอนให้สมาชิกเป็นอย่างที่ผู้วิจัยอยากให้เป็น

กระบวนการกลุ่มตามความคิดของ Morgan สามารถกระทำได้หลายวิธี ทั้งการจ้างกลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีค่าตัวแพงหรืออาสาสมัครจากชุมชน กระบวนการกลุ่มอาจเกิดขึ้นใน

ห้องสมุดหรือสถานที่ที่ต้องมีการจ่ายค่าเช่าราคาแพง ผู้เข้าร่วมกระบวนการอาจไม่เคยเห็นหน้ารู้จักกันมาก่อนหรือเป็นผู้ที่ได้มีโอกาสทำงานร่วมกันก็ได้ หลักการที่ถูกต้องในการจัดกระบวนการสนทนากลุ่ม คือการใช้วิธีที่เหมาะสมกับผู้วิจัยหรืองานของผู้วิจัยมากที่สุด ลักษณะสำคัญของการสนทนากลุ่มแบบเจาะจงถือว่าเป็นวิธีวิจัยแบบหนึ่ง มีจุดมุ่งหมายและประเด็นที่ต้องการศึกษาที่มีความเจาะจง ใช้การอภิปรายกลุ่มในการเก็บข้อมูล ไม่ใช่แค่ให้ผู้เข้าร่วมมาพบกันเพื่อเก็บข้อมูล แต่ไม่มีการอภิปรายใดๆ เกิดขึ้น

Morgan (1998) เสนอให้พิจารณาใช้กระบวนการสนทนากลุ่มในหลายกรณี (1) กรณีที่มีช่องว่างระหว่างบุคคล เช่น ผู้ให้บริการกับลูกค้า ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจกับผูปฏิบัติ การใช้กระบวนการกลุ่มแบบนี้ทำให้ได้ข้อมูลว่าคนอีกกลุ่มหนึ่งหรือต่างกลุ่มคิดอย่างไร (2) กรณีที่มีการสำรวจ พฤติกรรมที่ซับซ้อน บางครั้งเป็นการยากที่จะตั้งคำถามเพื่อสอบถามความรู้สึกหรือความคิดของผู้ตอบ กระบวนการกลุ่มจะเปิดโอกาสให้สมาชิกมีโอกาสสนทนากัน และแสดงความรู้สึกของตนเองออกมา ทำให้ผู้ดำเนินการอภิปรายอาจได้ทราบทั้งสิ่งที่ตนเองต้องการจะรู้ และได้ยินสิ่งที่เป็นความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นระหว่างการประชุม (3) กรณีที่ผู้วิจัยต้องการเข้าใจความต่าง ทั้งทางความคิด หรือประสบการณ์ (4) กรณีที่ต้องการใช้วิธีวิจัยที่น่าเชื่อถือและเป็นวิธีที่เป็นมิตรต่อกัน นอกจากนี้เขายังอธิบายว่าทรัพยากรที่ใช้ในกระบวนการสนทนากลุ่ม ได้แก่ เวลา คน งบประมาณ ต้องมีบุคคลที่มีความสามารถในการดำเนินการในกระบวนการกลุ่ม มีเวลาและงบประมาณเพียงพอ สำหรับขั้นตอนสำคัญของการเทคนิคนี้ได้แก่ การวางแผน การกำหนดกลุ่มผู้เข้าร่วม การดำเนินการอภิปราย การวิเคราะห์ และรายงานผล

Krueger (1998) อธิบายหลักการทำงานของผู้ดำเนินการอภิปราย (moderator) ว่าต้องให้ความสนใจกับผู้เข้าร่วม มีความรู้สึกทางบวก แสดงบทบาทเป็นผู้ดำเนินการอภิปราย ไม่ใช่ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น พร้อมทั้งจะฟังสิ่งที่อาจจะไม่เป็นที่พอใจ ใช้ความสามารถเฉพาะตน และต้องระลึกว่าไม่มีผู้ใดสามารถเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มได้ทุกเรื่องหรือกับทุกกลุ่ม บางครั้งลักษณะประจำตัว เช่น เพศ อายุ ภาษา ฐานะทางเศรษฐกิจก็มีส่วนในการส่งเสริมให้สมาชิกมีความรู้สึกสะดวกใจที่จะแสดงความคิดเห็นหรือไม่แสดงก็ได้ นอกจากนี้ผู้ดำเนินการอภิปรายต้องมีคุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ ความเข้าใจในกระบวนการกลุ่ม ความอยากรู้อยากเห็น ทักษะการสื่อสาร ความเป็นมิตรและมีอารมณ์ขัน ความสนใจในกลุ่มคนทั่วไป การเป็นคนเปิดกว้างต่อความคิดใหม่ๆ ทักษะการฟัง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการเตรียมการอย่างดี แต่ปัญหาก็อาจเกิดขึ้นได้ในการสนทนากลุ่ม ทั้งการมีผู้เข้าร่วมน้อยเกินไป บางครั้งเชิญแล้วไม่มา ซึ่งผู้ดำเนินการอภิปรายต้องมีการจดบันทึกรายละเอียดเหล่านี้เป็นต้น ข้อมูล

ประกอบ ว่าไม่มาเพราะอะไร เกิดจากปัญหาการเชิญ การให้แรงเสริมในการเข้าร่วมเหมาะสมหรือไม่ Krueger (1998) ไม่แนะนำให้เชิญผู้เข้าร่วมเพื่อไว้ โดยเชิญเกินอัตราที่กำหนด เพราะอาจสร้างปัญหาอื่นตามมา เช่น ทำให้คนเข้าร่วมมากเกินไป สำหรับปัญหาที่เกิดจากคนมาเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มมากเกินไป อาจทำให้ข้อมูลลำเอียง หรือสมาชิกมากเกินไปจนไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้ทั่วถึง จำนวนคนเข้าร่วมที่มากเกินไปบางครั้งมาจากเพื่อน หรือสามี/ภรรยา ที่มาเป็นเพื่อน แล้วถือโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการกลุ่มด้วย จริงๆ แล้วคนกลุ่มนี้ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายของการเก็บข้อมูล

งานที่สำคัญของกระบวนการสนทนากลุ่มคือการเลือกสมาชิกผู้เข้าร่วมสนทนา หลักการของการใช้เทคนิคนี้อยู่ที่เลือกสมาชิกที่มีภูมิหลังคล้ายกัน ซึ่งมีข้อดีหลายประการ อาทิเช่น สมาชิกที่มีภูมิหลังเหมือนกัน จะประหยัดเวลาในการแนะนำตนเอง และให้เวลากับการอภิปรายมากขึ้น ในขณะที่สมาชิกที่มีภูมิหลังต่างกัน ต้องใช้เวลาในการทำความคุ้นเคยกันนานกว่าจะรู้สึกสะดวกใจที่จะแสดงความรู้สึก แสดงความคิดเห็นร่วมกัน นอกจากนี้หากสมาชิกมีระดับการแสดงความคิดเห็นแตกต่างกันมากก็ควรที่จะแยกออกเป็นสองกลุ่มอิสระจากกัน

Morgan และ Scannell (1998) ได้แสดงความคิดเห็นว่า ขนาดของการสนทนากลุ่มควรเป็นเท่าใด โดยทั่วไปจะกำหนดขนาดไว้ที่ 6-10 คน แต่ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมยังขึ้นอยู่กับประเด็นที่กำหนดให้อภิปราย และเวลาที่ใช้ในการประชุมกลุ่ม ถ้ากลุ่มมีสมาชิกน้อย ผู้ดำเนินการอภิปรายกำลังกำหนดภาระงานให้กับสมาชิกมากเกินไป หรือหากสมาชิกมีจำนวนมาก เวลาที่แต่ละคนจะแสดงความคิดเห็นก็จะน้อย ดังนั้น การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสนทนากลุ่มต้องพิจารณาว่าสมาชิกแต่ละคนจะมีเวลาโดยเฉลี่ยได้แสดงความคิดเห็นคนละกี่นาที ถ้าใช้สมาชิกน้อย ประเด็นน้อย เวลามาก สมาชิกแต่ละคนต้องแสดงความคิดเห็นมาก หรือถ้าใช้สมาชิกมาก ประเด็นอภิปรายมาก เวลาประชุมสั้น สมาชิกจะมีโอกาสพูดน้อยมาก

Krueger (1998) แสดงแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มว่า ข้อมูลที่เป็นถ้อยคำหรือข้อความที่มาจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มซึ่งอาจใช้คำที่ต่างกัน แต่ทว่ามีความหมายเหมือนกัน เพราะฉะนั้น ผู้ที่ทำหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูลต้องมีการเปรียบเทียบคำตอบว่ามีความคล้ายกัน เหมือนกัน เกี่ยวข้องกัน หรือไม่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาองค์ประกอบอื่นที่เกี่ยวข้อง สมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมพูดในบริบทเดียวกันหรือไม่ และคำนึงถึงน้ำหนักของคำตอบ ความคงเส้นคงวาของคำตอบ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการสนทนากลุ่มต้องกระทำอย่างเป็นระบบ โดยมีขั้นตอนสำคัญ 6 ขั้นตอนคือ (1) การจัดลำดับคำถาม และการใช้เวลาผู้ตอบคุ้นเคยกับประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนา

(2) การจับประเด็นที่ได้จากการสนทนากลุ่มและมีการบันทึก (3) การลงรหัสข้อมูล (4) การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลซ้ำ ซึ่งอาจเกิดขึ้นในกระบวนการกลุ่มหรือเกิดขึ้นภายหลังโดยการให้สมาชิกตรวจสอบรายงานข้อเขียน (5) การตรวจสอบระหว่างผู้ดำเนินการอภิปรายกับผู้ช่วยหลังการสนทนากลุ่ม (6) การแลกเปลี่ยนรายงานระหว่างผู้เข้าร่วมในกระบวนการกับผู้เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มจะมีระดับของการแปลความหมายที่เหมาะสม ซึ่งเป็นค่าต่อเนื่องเริ่มตั้งแต่ข้อมูลดิบ การบรรยาย การตีความ และข้อเสนอแนะ ในส่วนของ การวิเคราะห์และรายงานผลนั้น มีวิธีการต่างกันตามแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการเก็บ ได้แก่ การวิเคราะห์จากทรานสคริปต์ (transcript-based analysis) การวิเคราะห์จากเทป (tape-based analysis) การวิเคราะห์จากการบันทึกย่อ (note-based analysis) การวิเคราะห์จากความจำ (memory-based analysis) เป็นต้น

3.4 การตรวจเยี่ยมเชิงประเมิน (Evaluative Site Visit)

Lawrenz, F.; Keiser, N. & Lavoie, B. (2003) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการตรวจเยี่ยมเชิงประเมินที่น่าสนใจเกี่ยวกับวิธีวิทยาของกระบวนการนี้ในบทความที่ชื่อว่า Evaluative Site Visit: A Methodological Review นักวิชาการทั้งสามคนนี้ชี้ให้เห็นว่าการตรวจเยี่ยม (site visit) เป็นเทคนิคการประเมินที่มีการใช้กันมาก แต่ที่มีการกล่าวถึงอย่างเป็นทางการจะพบค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะในเชิงฐานทฤษฎีที่เกี่ยวกับวิธีวิทยาหรือวิธีการปฏิบัติ ซึ่งตรงข้ามกับวิธีการเชิงสำรวจหรือการใช้กรณีศึกษาที่มีการกล่าวถึงกันมากกว่า โดยทั่วไปนักประเมินจะทราบว่าการตรวจเยี่ยมคืออะไร แต่จะปรากฏงานเขียนน้อยมากเกี่ยวกับกระบวนการนี้ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการตรวจเยี่ยมเชิงประเมินค่อนข้างมีน้อยไม่ว่าจะเป็นแนวคิดปรัชญาที่อยู่เบื้องหลัง การตรวจเยี่ยม ผู้ที่ควรมีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการ วิธีการที่เหมาะสมในการตรวจเยี่ยม วิธีการสร้างข้อสรุปจากการตรวจเยี่ยม และวิธีการตรวจเยี่ยมให้ประสบความสำเร็จ ผู้เขียนทั้งสามคนนี้ให้นิยามว่า “การตรวจเยี่ยมเชิงประเมิน (evaluative site visit) เกิดขึ้นเมื่อบุคคลที่มีความชำนาญและมีการเตรียมการในการเข้าพื้นที่ในช่วงเวลาหนึ่ง ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสิ่งที่ถูกประเมิน โดยใช้ประสบการณ์ตนเองหรือประสบการณ์จากรายงานของผู้อื่น เพื่อเป็นหลักฐานที่จะนำเสนอตามจุดมุ่งหมายของการประเมิน” อย่างไรก็ตาม ในวงการประเมินจะมองว่าการตรวจเยี่ยมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มวิธีการ (methods) มากกว่าจะมองเป็นวิธีวิทยา (methodology) แต่ Lawrenz, F.; Keiser, N. & Lavoie, B. (2003) เห็นว่าการตรวจเยี่ยมเป็นวิธีวิทยาที่มีความแตกต่างจากวิธีวิทยาการประเมินวิธีแบบอื่น

Lawrenz, F.; Keiser, N. & Lavoie, B. (2003) มีความเชื่อว่าวิธีวิทยาการตรวจเยี่ยมอยู่บนฐานความเชื่อเกี่ยวกับ “ธรรมชาติของความจริง” และความเชื่อที่ว่า “จะเข้าถึงความรู้ที่ถูกต้องได้หรือไม่ และเข้าถึงได้อย่างไร” ดังนั้น นักประเมินจะทำการตรวจเยี่ยมโดยมีข้อสมมติว่าความจริงมีอยู่จริงและสามารถมองเห็นและอธิบายได้ และยังเชื่อว่าผู้ตรวจเยี่ยมเป็นเครื่องมือที่ตรวจสอบได้ถูกต้องสามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องจากการสัมผัสสิ่งที่ถูกประเมินด้วยตนเองโดยตรง

สภาพของการปฏิบัติเกี่ยวกับการตรวจเยี่ยมทำให้ได้มุมมองจากคน 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ตรวจเยี่ยม ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ที่ตรวจเยี่ยม และผู้ที่เตรียมการจัดให้มีการตรวจเยี่ยม การเยี่ยม (visit) สถานที่ต่างๆ เช่น พิพิธภัณฑสถาน ที่ท่องเที่ยว ไม่ใช่การตรวจเยี่ยม การตรวจเยี่ยมต้องมีจุดเน้นเชิงประเมิน (evaluative focus) สิ่งที่ถูกประเมินไม่ใช่ผลผลิตเพียงแค่หลักสูตรซึ่งสามารถตรวจสอบได้โดยไม่ต้องไปดูที่พื้นที่ แต่การไปเยี่ยมในพื้นที่เป็นการไปดูการนำหลักสูตรไปปฏิบัติว่าเหมาะสมเพียงใด ดังนั้นการตรวจเยี่ยมเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ สิ่งที่ถูกตรวจสอบในการตรวจเยี่ยมจึงรวมทั้งคน วัสดุ กิจกรรม โครงสร้างสนับสนุน ซึ่งมีการทำงานประกอบกันให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด ดังนั้นการไปเยี่ยมพื้นที่โดยไม่มี การตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ถูกประเมินจึงไม่ถือว่าการตรวจเยี่ยมเชิงประเมิน และถ้าไม่มีการรายงาน ก็ไม่ใช่การตรวจเยี่ยมเชิงประเมินเช่นกัน หรือหากมีการเยี่ยมพื้นที่โดยบุคคลที่ไม่ใช่ผู้อำนวยการ ในเรื่องที่ต้องประเมินและไม่มีการเตรียมการเพื่อการตรวจเยี่ยม กระบวนการนั้นก็ถือว่า เป็นการตรวจเยี่ยม แสดงว่าผู้ที่ตรวจเยี่ยมต้องมีความเชี่ยวชาญและได้รับการคัดเลือก และฝึกฝนก่อน

ตามนิยามที่ Lawrenz, F.; Keiser, N. & Lavoie, B. (2003) ให้ไว้ยังกำหนดว่า ช่วงเวลาของการตรวจเยี่ยมต้องเป็นช่วงสั้น หากใช้เวลานาน และเข้าไปหลายครั้ง ก็ไม่เรียกว่า เป็นการตรวจเยี่ยมเชิงประเมิน เพราะกระบวนการนั้นอาจจะใกล้เคียงกับกระบวนการวิจัยมากกว่า จุดมุ่งหมายของการตรวจเยี่ยม คือการให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของสิ่งที่ถูกประเมิน ซึ่งความเห็นเหล่านี้ควรมีการ แลกเปลี่ยนกับผู้เกี่ยวข้องซึ่งเป็นที่ตั้งผู้ที่อยู่ภายใน หรือภายนอกหน่วยงานหรือโครงการที่ถูกประเมิน หากผู้ที่มอบหมายให้ผู้ตรวจเยี่ยมทำการ ประเมิน เป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่ในองค์กร การตรวจเยี่ยมจะเป็นการประเมินความก้าวหน้า (formative) แต่ถ้าผู้มอบหมายเป็นคนนอก การตรวจเยี่ยมจะเป็นการประเมินผลสรุป (summative) วิธีการที่ใช้ในการตรวจเยี่ยม มักเป็นวิธีผสมหากสิ่งที่ถูกประเมินมีขนาดใหญ่ เช่น อาจใช้วิธีการสำรวจ และการตรวจเยี่ยม จากนั้นนำผลที่ได้จากทั้งสองวิธีมาผสมเข้าด้วยกัน

การตรวจเยี่ยมจะกำหนดช่วงเวลาของการตรวจเยี่ยมที่จำกัด ซึ่งแตกต่างจากวิธีอื่นๆ หลายวิธี การศึกษารายกรณีอาจใช้เวลาเป็นเดือนหรือเป็นปี แต่การตรวจเยี่ยมใช้เวลาเพียง 1-3 วัน โดยไม่รวมเวลาที่ใช้ในการเตรียมการหรือการเขียนรายงาน จุดแข็งของการตรวจเยี่ยมอยู่ที่ความเชื่อว่าการเก็บข้อมูลสามารถสำเร็จได้ในเร็ววัน การใช้เวลาช่วงสั้นสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายและได้ข้อมูลจากการประเมินตรงเวลา ดังนั้นการตรวจเยี่ยมมักใช้กับการประเมินที่ต้องทำอย่างรวดเร็วและมีงบประมาณจำกัด แต่บางครั้งการตรวจเยี่ยมก็อาจมีค่าใช้จ่ายสูงเกี่ยวกับการเดินทาง ค่าที่ปรึกษา และอาจใช้เวลาในการเตรียมการเขียนรายงาน มีผู้วิจารณ์เหมือนกันว่าการตรวจเยี่ยมที่ทำการอย่างรวดเร็วอาจทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่เพียงพอ และผู้ตรวจเยี่ยมไม่มีเวลาสังเกต หรือเข้าใจความซับซ้อนของพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตาม การเก็บข้อมูลโดยใช้การสังเกตอย่างระมัดระวัง และการสัมภาษณ์อย่างมีทักษะชำนาญจะช่วยแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้

การใช้กระบวนการตรวจเยี่ยมแสดงให้เห็นว่าผู้ตรวจเยี่ยมต้องมีความตรงเชิงประสบการณ์ ต้องมีการใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย รวมทั้งการทบทวนเอกสาร การวิเคราะห์วัตถุ สิ่งของ การสังเกต การสัมภาษณ์ แต่การสังเกตจะเป็นวิธีการที่สำคัญมากในการตรวจเยี่ยม การสังเกต และ จดบันทึกข้อมูลจะให้ข้อมูลสารสนเทศที่มีความสำคัญ แม้ว่า การจดบันทึกภาคสนามสำหรับการตรวจเยี่ยมจะแตกต่างจากการจดบันทึกภาคสนามสำหรับวิธีวิทยาเชิงคุณภาพ ตรงที่การสังเกตจะเป็นช่วงสั้น และเป็นการสังเกตจากการตรวจเยี่ยมเพียงครั้งเดียว ผู้ตรวจเยี่ยมต้องสนใจฟังการนำเสนอรายงานของกลุ่มบุคคลในพื้นที่ ทำให้ทราบความเชื่อของผู้รายงานเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ในรูปแบบที่ผู้เสนอจัดระบบขึ้นมากกว่าที่ผู้ตรวจเยี่ยมเป็นผู้กำหนดโครงสร้างของการรายงาน ผู้ตรวจเยี่ยมต้องฟังการรายงานของบุคคลในพื้นที่หลายคน ซึ่งจะให้มุมมองที่มีความหลากหลาย แล้วผู้ตรวจเยี่ยมค่อยนำมาคัดแยกความจริง การสังเกตปฏิบัติการของกลุ่มคนในพื้นที่ระหว่างการรายงานอย่างเป็นทางการก็เป็นข้อมูลที่ช่วยสร้างความเข้าใจที่มีค่ายิ่ง การทบทวนเอกสารเกี่ยวกับพื้นที่ต้องมีการศึกษาก่อนเข้าเยี่ยมพื้นที่ ระหว่างตรวจเยี่ยมจะมีข้อมูลเสริมเพิ่มเติมมากขึ้น นอกจากการสังเกตแล้ว การสัมภาษณ์ก็เป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการตรวจเยี่ยม และสามารถเก็บได้หลายแบบ อาจใช้การสนทนากลุ่ม (focus group) หรือการสัมภาษณ์รายบุคคล การเตรียมการสัมภาษณ์ต้องระมัดระวังเกิดขึ้น เช่น การปรากฏตัวของหัวหน้าโครงการในการสัมภาษณ์กลุ่ม นอกจากนี้ยังต้องระวังให้ประเด็นในการสนทนาอยู่ในแนวทางที่กำหนดตามแผน

ปัญหาของการตรวจเยี่ยมอยู่ที่การเลือกและเตรียมผู้ตรวจเยี่ยม เกณฑ์การคัดเลือกขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการตรวจเยี่ยม ขั้นตอนแรกต้องมีการตัดสินใจเกี่ยวกับชนิดของข้อมูลที่

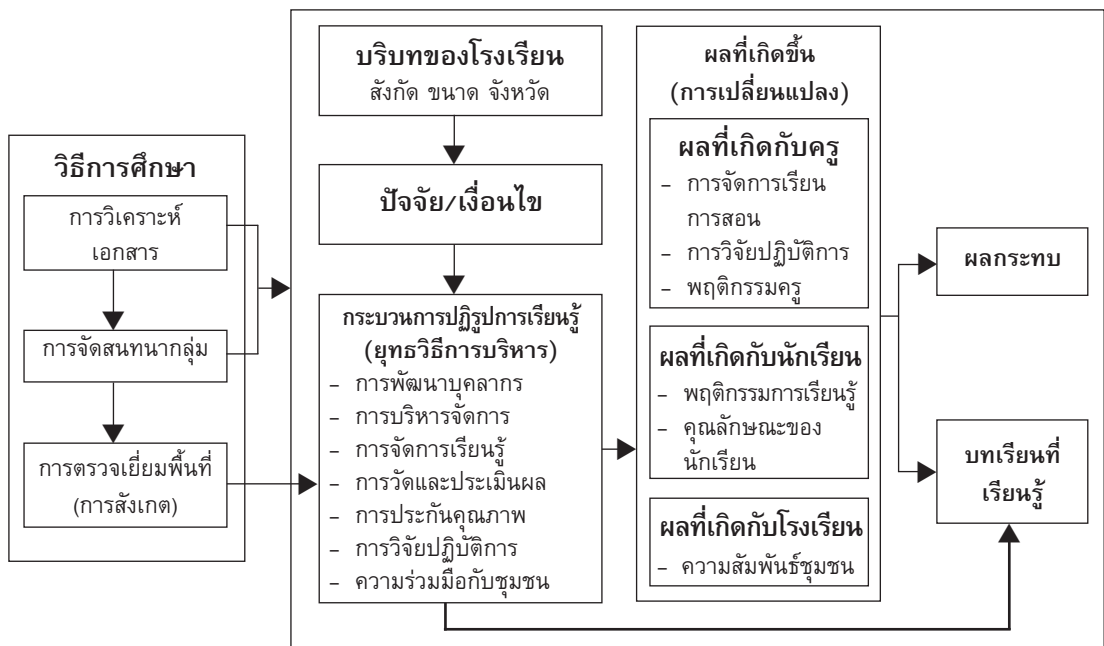
ต้องการได้รับ แล้วกำหนดผู้ตรวจเยี่ยมที่สามารถเก็บข้อมูลประเภทนี้ได้ การฝึกอบรมในขั้นตอนนี้เป็นสิ่งจำเป็น ผู้ตรวจเยี่ยมต้องมีความชำนาญในลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่ตรวจเยี่ยมด้วยความชำนาญของผู้ตรวจเยี่ยมจะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รับ ปัญหาหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเลือกผู้ตรวจเยี่ยมคือ ผู้ตรวจเยี่ยมใจไม่เปิดกว้างในการรับนวัตกรรมใหม่ๆ จึงต้องเลือกผู้ตรวจเยี่ยมที่ไม่ยึดมั่นในความเชื่อของตนเอง หากการตรวจเยี่ยมมีความซับซ้อน จำเป็นต้องมีผู้ตรวจเยี่ยมมากกว่าหนึ่งคน หรือทำเป็นทีม การสร้างทีมที่มีประสิทธิผลคือการกำหนดบทบาทของผู้ตรวจเยี่ยมแต่ละคนให้ชัดเจน และการสร้างความสัมพันธ์ภายใน การใช้ผู้ตรวจเยี่ยมเป็นทีมจะทำให้ได้ความชำนาญและมุมมองที่หลากหลาย และสร้างโอกาสในการอภิปรายให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ต้องมีการนัดหมายให้ทีมทำงานมาพบกันก่อนและหลังการตรวจเยี่ยม และเตรียมทำรายงานร่วมกัน การใช้ผู้ตรวจเยี่ยมที่ต่างกันและทำงานหรือสังเกตสิ่งต่างๆ ที่ต่างกัน จะช่วยทำให้เข้าใจพื้นที่ดีขึ้น ช่วยทำให้เกิดความตรงของข้อมูล ทีมทำงานต้องมีเวลาในการกำหนดงานที่ต้องทำ และเตรียมการสัมภาษณ์ การสังเกตร่วมกัน ในทางปฏิบัติ เอกสารสำคัญต่างๆ จะจัดเตรียมโดยผู้รับผิดชอบเตรียมการจัดการตรวจเยี่ยม เมื่อมีการตรวจเยี่ยมเป็นทีม ปัญหาเรื่องความเที่ยงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณา ความสอดคล้องของข้อมูลจากการตรวจเยี่ยมหลายพื้นที่สามารถทำให้เกิดได้โดยการฝึกอบรมผู้ตรวจเยี่ยม การให้ผู้ตรวจเยี่ยมมือใหม่ทำงานกับผู้ตรวจเยี่ยมที่มีประสบการณ์ บางครั้งมีการบันทึกวิธีทัศนตัวอย่างพื้นที่สำหรับฝึกอบรม วิธีหนึ่งที่จะช่วยสร้างความเที่ยงภายในทีมคือการกำหนดให้มีผู้ตรวจเยี่ยมที่ชำนาญอยู่ในกลุ่มอย่างน้อยหนึ่งคน แต่ก็ต้องยอมให้มีความยืดหยุ่นในการทำงานของผู้ตรวจเยี่ยมด้วย

ผลจากการตรวจเยี่ยมคือการรายงานข้อค้นพบจากการตรวจเยี่ยม รายงานนี้จะให้คำตอบตามประเด็นคำถามการประเมิน หลักฐานที่นำเสนอมาจากข้อมูลที่จัดเก็บจากกระบวนการตรวจเยี่ยมและจากประสบการณ์ของผู้ตรวจเยี่ยม รายงานดังกล่าวอยู่ในรูปของการนำเสนอทางวาจาหรือการเขียน หรือมีรูปแบบที่หลากหลาย โดยทั่วไปรายงานการประเมินจากการตรวจเยี่ยมจะแตกต่างจากรายงานอื่นตรงที่มีความสั้นกว่า อิงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (expert-opinion based) และเน้นที่ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ การรายงานผลการประเมินจากการตรวจเยี่ยมต้องตอบคำถามสนองความต้องการของผู้ใช้ และอยู่ในรูปแบบที่น่าเชื่อถือ ว่าถูกต้อง การจัดทำรายงาน หมายถึง การวิเคราะห์ การตีความ และการสรุปข้อมูลสารสนเทศที่รวบรวมได้ระหว่างการตรวจเยี่ยม เนื่องจากรายงานขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของผู้ตรวจเยี่ยม ดังนั้น ผู้ตรวจเยี่ยมต้องสร้างความมั่นใจว่าการรับรู้ของตนเองถูกต้องมากเท่าที่จะเป็นไปได้ การตรวจสอบไขว้ความรู้สึกที่มีต่อพื้นที่จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ช่วยรับประกันความตรงของ

รายงาน การอภิปรายในทีมผู้ตรวจเยี่ยมจะช่วยขยาย ตรวจสอบการรับรู้ในสิ่งที่ถูกประเมิน การส่งรายงานผลไปยังพื้นที่หรือการรายงานทางวาจาเพื่อช่วยตรวจสอบความถูกต้องเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยทำให้ข้อมูลมีความตรง

Lawrenz, F.; Keiser, N. & Lavoie, B. (2003) สรุปให้เห็นว่าการตรวจเยี่ยมเป็นวิธีวิทยาด้วยวิธีการที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง แต่มีประเด็นที่ต้องพิจารณา 2 ประการ ประการแรก หากใช้การตรวจเยี่ยมเชิงการประเมินผลสรุป การตรวจเยี่ยมแบบนี้อาจทำให้เกิดคำถามได้ เนื่องจากเวลาที่ใช้ในการตรวจเยี่ยมค่อนข้างน้อย การนำผลไปใช้ตัดสินใจอนาคตของสิ่งที่ถูกประเมินอาจส่งผลกระทบต่อสูง ข้อมูลจากการตรวจเยี่ยมอาจไม่เพียงพอต่อการตัดสินใจประเภทนี้ การตรวจเยี่ยมจึงค่อนข้างเหมาะกับการใช้ในเชิงพัฒนาพื้นที่มากกว่า แม้ว่าจุดประสงค์หลักจะเป็นการประเมินผลสรุป ประการที่สอง การตรวจเยี่ยมอิงข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญสูงข้อสรุปเชิงประเมินได้จากการตีความผ่านประสบการณ์และภูมิหลังของผู้ตรวจเยี่ยม แม้ว่าผู้ตรวจเยี่ยมจะมีสิทธิในการตัดสินใจประเมิน แต่ก็ต้องมีความโปร่งใส ความเข้มในการเลือกผู้ตรวจเยี่ยม และการฝึกอบรมที่มีคุณภาพสูง จึงต้องให้ความสำคัญกับวิธีการเลือกความเชี่ยวชาญ และทรัพยากรที่จะทำให้ได้ผู้ตรวจเยี่ยมที่มีคุณภาพในระดับที่ต้องการ

จากผลการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยกำหนดวิธีการที่ใช้ในการศึกษาติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังปรากฏในแผนภาพที่ 2.1

แผนภาพที่ 2.1 กรอบความคิดการศึกษาและกรอบความคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการ

ในการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อให้ครอบคลุมการประเมินที่ใช้ทั้งวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และได้ผลการประเมินที่สามารถนำไปคาดประมาณผลการปฏิรูปการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และมีประสิทธิภาพ มีการดำเนินการโดยการศึกษารายการนี้ เป็นการวิจัยลงลึกในรายละเอียด เพื่อให้ทราบถึงบริบทและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งในระดับห้องเรียนและโรงเรียน ในเรื่องของหลักสูตร เนื้อหาสาระที่เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ผลการเรียนรู้ การใช้ประโยชน์จากสิ่งที่เรียนรู้ รวมถึงการศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ เช่น การพัฒนาบุคลากร โรงเรียน การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชน บทบาทของสถาบันอุดมศึกษา ระบบการบริหารจัดการของโรงเรียน ฯลฯ และผลกระทบที่เกิดขึ้น

วิธีการวิจัยที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ เป็นพหุกรณีศึกษา โดยวิธีการผสม (mixed method) 3 วิธี ได้แก่ การรายงานผลการดำเนินงานด้านการปฏิรูปของนักวิจัยในพื้นที่จากกรณีศึกษาที่เลือกมา การสนทนากลุ่มแบบเจาะจง และการตรวจเยี่ยมในพื้นที่ รายละเอียดของวิธีการแต่ละแบบมีดังต่อไปนี้

1. การศึกษาแบบพหุกรณีศึกษาโดยนักวิจัยในพื้นที่

การศึกษารายกรณี เป็นขั้นตอนหนึ่งในสี่ขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยโครงการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นการวิจัยลงลึกในรายละเอียด เพื่อให้ทราบถึงบริบทและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งในระดับห้องเรียน และโรงเรียน

ในเรื่องของหลักสูตร เนื้อหาสาระที่เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ผลการเรียนรู้ การใช้ประโยชน์จากสิ่งที่เรียนรู้ รวมถึงการศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ เช่น การพัฒนาบุคลากรโรงเรียน การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชน บทบาทของสถาบันอุดมศึกษา ระบบการบริหารจัดการของโรงเรียน ฯลฯ และผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1.1 การเลือกโรงเรียนกรณีศึกษา

จากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 300 โรงเรียน ในโครงการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ นักวิจัยในพื้นที่จังหวัด ขอนแก่น ชลบุรี เชียงราย ราชบุรี และภูเก็ต ผู้วิจัยคัดเลือกโรงเรียน จังหวัดละ 16 โรงเรียน รวมจำนวนโรงเรียนกรณีศึกษาทั้งหมด 80 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 25 ของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง การเลือกโรงเรียนกรณีศึกษาเป็นการเลือกแบบเจาะจงให้ได้โรงเรียนที่มีระดับความสำเร็จหรือระดับความเปลี่ยนแปลงในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้ง 4 ประเภท (ประเภทที่มีการเปลี่ยนแปลงมาก ปานกลาง น้อย และไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง) และครอบคลุมเรื่องสังกัด ระดับชั้น และขนาดของโรงเรียน โดยคำนึงถึงความเต็มใจเข้าร่วมโครงการฯ และความร่วมมือของโรงเรียนด้วย โดยนักวิจัยในพื้นที่เป็นผู้คัดเลือกโรงเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด

1.2 ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษารายกรณีเป็นบุคลากรจากโรงเรียนกรณีศึกษาจำนวน 80 แห่ง ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครูจำนวนประมาณ 5-10 คน และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวนประมาณ 10-12 คนในแต่ละระดับ การเลือกผู้ให้ข้อมูลเป็นการเลือกแบบเจาะจงโดยนักวิจัยในพื้นที่ เกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลใช้หลักความร่วมมือ ความเต็มใจที่จะเข้าร่วมโครงการฯ และความหลากหลายเนื่องจากต้องการให้ได้ข้อมูลจากครู และนักเรียนกระจายในลักษณะที่เป็นตัวแทนของโรงเรียนได้ จำนวนผู้ให้ข้อมูลที่กำหนดไว้เพื่อความสะดวกในการจัดกลุ่มสนทนาสำหรับกลุ่มครูหนึ่งกลุ่ม และกลุ่มผู้เรียนแต่ละระดับจำนวนหนึ่งกลุ่ม

1.3 แนวทางการคัดเลือกโรงเรียน 80 โรงเรียน เพื่อเป็นกรณีศึกษา

การประเมินผลการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการปฏิรูปการเรียนรู้ มีการรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลการเปลี่ยนแปลงการปฏิรูปการเรียนรู้จาก 300 โรงเรียน ใน 5 จังหวัด คือ เชียงราย ขอนแก่น ภูเก็ต ชลบุรี และราชบุรี ด้วยแบบสอบถามประเมินตนเองจากผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน ประกอบด้วยตัวแปร 6 ตัว

ได้แก่

1. ความเชื่อ/ความรู้ ความเข้าใจ
2. กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. การจัดกระบวนการเรียนรู้ของคุณครู
4. การวิจัยปฏิบัติการ และการประกันคุณภาพ
5. การบริหารโรงเรียน
6. ผลที่เกิดจากการปฏิบัติการ

ส่วนที่ 2 เก็บข้อมูลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้น ป.6 และ ม.3 ด้วยแบบวัด (performance tests) วัดคุณลักษณะ 4 ด้าน (รายละเอียดอยู่ในรายงานเล่มที่ 1) ได้แก่ (1) ความรู้วิชาการ (2) ทักษะการคิด (3) ทักษะการแสวงหาความรู้และทักษะการเรียนรู้ (4) ลักษณะพลเมืองดี

จากข้อมูลที่เก็บได้ทั้ง 2 ส่วน นำมาวิเคราะห์จำแนกกลุ่มโรงเรียน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับดี ปานกลาง และน้อย การวิเคราะห์ดำเนินการ ดังนี้

1. คำนวณคะแนนเฉลี่ยของการปฏิรูปการเรียนรู้รวมทุกตัวแปรทั้งของผู้บริหาร ครู และนักเรียน จำแนกเป็นรายโรงเรียน
2. คำนวณคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทุกด้านของนักเรียนรวมทั้ง 2 ชั้นเรียน จำแนกเป็นรายโรงเรียน
3. นำคะแนนเฉลี่ยจากข้อ 1 และข้อ 2 มาจัดจำแนกเป็น 4 ส่วน (quadrant) โดยใช้คะแนนเฉลี่ยทุกโรงเรียน ของ ข้อ 2 และ ข้อ 3 เป็นจุดตัด ดังแผนภาพที่ 3.1

II (ปานกลาง)	I (ดี)
III (ต่ำ)	IV (ปานกลาง)

แผนภาพที่ 3.1 การแบ่งกลุ่มโรงเรียน 4 กลุ่ม (Quadrant)

กลุ่ม I โรงเรียนที่มีคะแนนการปฏิรูปจากแบบประเมินตนเองรวมของผู้บริหาร ครู และนักเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ย และคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ย

กลุ่ม II โรงเรียนที่มีคะแนนการปฏิรูปจากแบบประเมินตนเองรวมของผู้บริหาร ครู และนักเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ย และคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย

กลุ่ม III โรงเรียนที่มีคะแนนการปฏิรูปจากแบบประเมินตนเองรวมของผู้บริหาร ครู และนักเรียนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย และคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย

กลุ่ม IV โรงเรียนที่มีคะแนนการปฏิรูปจากแบบประเมินตนเองรวมของผู้บริหาร ครู และนักเรียนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย และคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ย

จากกลุ่มโรงเรียนที่จำแนกได้ใน 4 ส่วน มาพิจารณาเป็นเกณฑ์คัดเลือกกลุ่มโรงเรียนตามระดับการปฏิรูปการเรียนรู้ 3 ระดับ คือ

กลุ่ม 1 โรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับดี พิจารณาจากส่วนที่ I

กลุ่ม 2 โรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับปานกลาง พิจารณาจากส่วนที่ II และ IV

กลุ่ม 3 โรงเรียนที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับต่ำ พิจารณาจากกลุ่มส่วนที่ III

1.4 ผลการคัดเลือกโรงเรียน 80 โรงเรียน

จากรายงานผลการสำรวจข้อมูลด้วยแบบประเมินตนเองในส่วนที่ 1 คำนวณคะแนนเฉลี่ยการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ทุกตัวแปร ทุกโรงเรียน และรายงานผลการทดสอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในส่วนที่ 2 และคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทุกด้านรวมทุกโรงเรียน นำคะแนนเฉลี่ยของทั้ง 2 ส่วน ของแต่ละโรงเรียนมาจัดจำแนกกลุ่มตามแนวทางที่กำหนด ดังแผนภาพที่ 3.1 การคัดเลือกโรงเรียน 3 กลุ่ม พิจารณาตามเกณฑ์ที่กำหนดและครอบคลุมทั้งสังกัด ขนาด และจังหวัด โดยนักวิจัยในพื้นที่ ผลการคัดเลือกได้โรงเรียน 80 โรงเรียน ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 รายชื่อโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาในแต่ละจังหวัด

จังหวัดเชียงราย			จังหวัดชลบุรี		
	รหัส	โรงเรียน		รหัส	โรงเรียน
1	129	อนุบาลบางแล	49	117	เกล็ดแก้ว
2	131	แม่ข้าวต้มท่าสุด	50	116	ชุมชนบ้านบางเสร่
3	130	ห้วยพลูพิทยฯ	51	94	วัดบางเป้ง (กุหลาบราษฎร์อำนวยการวิทย์)
4	144	เจริญเมืองวิทยา	52	122	เมืองพิทยา 3 (สว่างฟ้าพัฒนาธรรม)
5	147	พานพสกสวัสดี	53	120	ธัมมสิริศึกษาสัตหีบ
6	150	อนุบาลพาน	54	101	ปรีชาอนุศาสน์
7	157	อนุบาลเวียงกาหลง	55	92	แสนสุข
8	158	บ้านป่าจั่น	56	104	ผินแจ่มวิชาสอน

จังหวัดเชียงราย			จังหวัดชลบุรี		
	รหัส	โรงเรียน		รหัส	โรงเรียน
9	164	เทศบาลเด่นห้า	57	91	ชลกันยานุกูล
10	127	เมืองเชียงราย	58	98	เทศบาลอินทปัญญา
11	143	แม่จันวิทยาคม	59	111	สัจจะวิทยาคม
12	128	บ้านดู่ (สหราษฎร์พัฒนาการ)	60	95	วัดราษฎร์ศรัทธา
13	126	ห้วยสักวิทยาคม	61	110	มารีวิทย์
14	152	วัฒนศึกษา	62	115	บ้านชลด
15	165	เทศบาล 6	63	123	เมืองพัทยา 7
16	140	สันติวิทยา	64	108	บ้านเนินพลับหวาน
จังหวัดขอนแก่น			จังหวัดภูเก็ต		
17	15	เทศบาลวัดกลาง	65	168	ภูเก็ตวิทยาลัย
18	19	เทศบาลโนนหนองวัด	66	170	เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์
19	14	เทศบาลสวนสนุก	67	186	เทศบาลปลุกปัญญา
20	16	เทศบาลคุ้มหนองคู	68	171	ภูเก็ตไทยหัว
21	25	ไพบูลย์วิทยา	69	174	กาญจนวัฒน์วิทยา
22	22	มหาไถ่ศึกษาบ้านน้อยสามเหลี่ยม	70	197	กลางพระนางสร้าง
23	1	ท่าพระวิทยายน	71	177	บ้านสะพาน"มงคลวิทยา"
24	2	โคกสีพิทยาสรรพ์	72	199	บ้านท่าเรือ
25	28	น้ำพองพัฒนศึกษารัชชมงคลภิเษก	73	187	เทศบาลบ้านสามกอง (วิเศษนุกุลกิจอุทิศ)
26	3	ขอนแก่นวิทยายน 2	74	179	พิบูลสวัสดิ์
27	26	น้ำพองศึกษา	75	191	สุวรรณคีรีวงก์
28	7	บ้านทุ่ม	76	183	อนุบาลภูเก็ต
29	8	บ้านม่วง	77	196	กลางวิทยา
30	12	บ้านโนนม่วง	78	173	พุทธมงคลนิมิตร
31	13	บ้านหนองหิน	79	189	กะทู้วิทยา
32	29	ชุมชนหนองกุงวิทยา	80	193	เมืองกลาง
จังหวัดราชบุรี					
33	86	เทศบาล 2 วัดบ้านโป่ง			
34	56	เทศบาล 2 วัดช่องลม			
35	69	เทศบาลวัดไทรอารีย์ (มณีวิทยา)			
36	71	แย้มวิทยากร			
37	88	ธีรศาสตร์			
38	59	นารีวิทยา			
39	58	สุริยวงศ์			
40	76	วัดหุบกระดึง			
41	66	วัดบางลาน			
42	90	บ้านหนองโก			
43	89	บ้านกล้วย			
44	50	วัดดอนตลุง			
45	61	ท่ามะขามวิทยา			
46	62	หนองโพวิทยา			
47	44	ราชประชานุ			
48	72	หนองปลาหมอ			

ตารางที่ 3.2 จำนวนโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษากระจายตามจังหวัดและสังกัด

สังกัด	เชียงราย	ขอนแก่น	ราชบุรี	ชลบุรี	ภูเก็ต	รวม
กรมสามัญ	3	5	4	4	4	20
สพช.	9	5	5	6	6	31
สช.	2	2	4	3	4	15
เทศบาล	2	4	3	3	2	14
รวม	16	16	16	16	16	80

ตารางที่ 3.3 สัดส่วนของโรงเรียนที่คัดเลือกเป็นกรณีศึกษาจำแนกตามจังหวัด ระดับการปฏิรูป และระดับความสำเร็จ

สำเร็จ	เชียงราย			ขอนแก่น			ราชบุรี			ชลบุรี			ภูเก็ต			รวม		
	น้อย	มาก	รวม	น้อย	มาก	รวม	น้อย	มาก	รวม	น้อย	มาก	รวม	น้อย	มาก	รวม	น้อย	มาก	รวม
น้อย	2	7	9	6	5	11	1	4	5	8	3	11	7	2	9	24	21	45
มาก	2	5	7	3	2	5	1	10	11	2	3	5	4	3	7	12	23	35
รวม	4	12	16	9	7	16	2	14	16	10	6	16	11	5	16	36	44	80

หมายเหตุ ตัวเลขแนวคอลัมน์ คือระดับการปฏิรูป ตัวเลขแนวนอน คือระดับความสำเร็จ

1.5 วิธีการเก็บข้อมูลของนักวิจัยในพื้นที่

นักวิจัยในพื้นที่ศึกษาสภาพการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเจาะลึกลงในรายละเอียด ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ในชั้นเรียน การจัดกลุ่มสนทนาแบบเจาะจง การใช้แบบสอบถามปลายเปิด โดยออกภาคสนามเพื่อตรวจเยี่ยมและเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนประมาณ 3 ครั้งต่อ 1 โรงเรียน ในระหว่างการออกภาคสนาม นักวิจัยในพื้นที่ใช้ระบบกัลยาณมิตรนิเทศในการให้ความรู้เรื่องการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้แก่บุคลากรในโรงเรียนตามความเหมาะสม

1.5.1 ข้อมูลที่ต้องการ

ในการศึกษารายกรณีของนักวิจัยในพื้นที่ ได้กำหนดแผนการเก็บข้อมูลออกเป็น 6 ประเด็นหลัก โดยมีตัวอย่างข้อมูลที่เป็นประเด็นย่อยดังต่อไปนี้

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
1. บริบทและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนก่อนการปฏิรูป	1.1 ประวัติความเป็นมา พัฒนาการ และแผนผังของโรงเรียน 1.2 ความมีชื่อเสียง/เกียรติประวัติ และจุดด้อย/ปัญหา 1.3 ปรัชญา วิสัยทัศน์ จุดเน้นในการพัฒนาโรงเรียน 1.4 ประวัติการทำงานผู้บริหาร ปณิธาน และความหวัง 1.5 ปริมาณ/คุณภาพของครู และการย้ายของครูที่น่าสังเกต 1.6 ความพร้อมด้านวิชาการ ในการปฏิรูปการเรียนรู้ 1.7 ความพร้อมด้านการเงินงบประมาณ 1.8 ลักษณะการบริหารบุคลากร และบริหารโรงเรียน 1.9 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 1.10 วัฒนธรรมการทำงานของครู
2. จุดเริ่มต้นและการเตรียมการปฏิรูป	2.1 แรงผลักดัน/อิทธิพลที่ทำให้โรงเรียนเริ่มต้นการปฏิรูป 2.2 ความตระหนัก/เห็นความสำคัญของการปฏิรูป 2.3 วิธีการพัฒนาบุคลากรเพื่อการปฏิรูป 2.4 สาระสำคัญของการปฏิรูปในระยะแรก 2.5 บทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินงานระยะแรก
3. กระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้	3.1 ลักษณะของรูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ (ถ้ามี) 3.2 การบริหารจัดการเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ <ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาหลักสูตร - การจัดผู้สอนและตารางสอน - การนิเทศการสอนและการพัฒนาครู - การจัดหาอุปกรณ์การสอน - การปรับปรุงวิธีการเรียนรู้ และการจัดการสอน - การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนด้านต่างๆ - การจัดสร้างแหล่งเรียนรู้ - การวัดและประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่ - การประกันคุณภาพ - การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน - การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการปฏิรูป 3.3 ยุทธวิธี/ยุทธศาสตร์ที่น่าสนใจในการบริหารจัดการ 3.4 ปฏิบัติการ/การตอบสนองจากครู นักเรียน และผู้ปกครองต่อกระบวนการปฏิรูป

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
<p>4. ผลด้านบวกของการปฏิรูปการเรียนรู้ (ผลการเรียนรู้ ผลผลิต และผลกระทบ)</p>	<p>4.1 ผลการปฏิรูปในภาพรวม</p> <ul style="list-style-type: none"> - คุณภาพผู้เรียน และบทบาทใหม่ตามแนวปฏิรูป - คุณภาพครูและผู้บริหาร และบทบาทใหม่ - ผลการพัฒนาโรงเรียนและการยอมรับจากชุมชน <p>4.2 ผลการปฏิรูปที่เกิดกับตัวผู้เรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผลการเรียนรู้ และผลผลิตจากการเรียนรู้ - การใช้ประโยชน์วิธีการเรียนรู้ - ความสุข/ความพอใจในการเรียนรู้ <p>4.3 ผลการปฏิรูปที่เกิดกับตัวครู</p> <ul style="list-style-type: none"> - สาระการเรียนรู้ด้านหลักสูตร วิธีการสอน แหล่งเรียนรู้ การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล การประเมินการเรียนรู้ การวิจัยปฏิบัติการ การปฏิรูปการเรียนรู้การปฏิบัติงานในหน้าที่ - วิธีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - การทำงานเป็นทีมแบบรวมพลัง - เจตคติต่อการปฏิรูป - ความสุข/พอใจในการทำงาน ความผูกพันกับโรงเรียน ความสัมพันธ์กับชุมชน <p>4.4 ผลการปฏิรูปที่เกิดกับผู้ปกครอง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความพึงพอใจการดำเนินงานของโรงเรียน - การยอมรับคุณภาพ/ประสิทธิภาพของโรงเรียน
<p>5. ผลด้านลบของการปฏิรูปการเรียนรู้ (ถ้ามี)</p>	<p>5.1 ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ และลักษณะการดำเนินงาน ที่คลาดเคลื่อน</p> <p>5.2 ผลด้านลบที่คาดว่าจะเกิดกับผู้เรียนในระยะยาว</p> <p>5.3 ความรู้สึกและปฏิกิริยาด้านลบของบุคลากร</p> <p>5.4 ข้อเสียของการปฏิรูปการเรียนรู้ต่อโรงเรียนและชุมชน</p> <p>5.5 แนวทาง/ข้อเสนอแนะในการแก้ไขป้องกันมิให้เกิดผลด้านลบ</p>
<p>6. ปัจจัย เงื่อนไข และอุปสรรคที่มีผลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้</p>	<p>6.1 ระดับความสำเร็จในการปฏิรูปของโรงเรียน</p> <p>6.2 ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการปฏิรูป</p> <p>6.3 เงื่อนไขที่เอื้อต่อความสำเร็จในการปฏิรูป</p> <p>6.4 อุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการปฏิรูป และแนวทางแก้ไข</p> <p>6.5 แนวทางการขยายผลการดำเนินงานปฏิรูป</p>

1.5.2 วิธีการรวบรวมข้อมูล

นักวิจัยในพื้นที่ศึกษาสภาพ กระบวนการ และผลการดำเนินงาน การปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเจาะลึกลงในรายละเอียด โดยใช้ การออกภาคสนามเพื่อตรวจเยี่ยมโรงเรียนและเพื่อดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการ รวบรวมข้อมูลแบบต่างๆ ดังนี้

- (1) การสังเกตสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและการสังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียน และพฤติกรรมการสอนของครูในชั้นเรียน
- (2) การสัมภาษณ์แบบลึก ระหว่างการตรวจเยี่ยมโรงเรียน
- (3) การใช้แบบสอบถามปลายเปิด เพื่อรวบรวมข้อมูลในขั้นต้น
- (4) การบันทึกอนุทินของผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ทราบถึงวิถีชีวิตการทำงาน ในช่วงระยะ 2 เดือน
- (5) การจัดกลุ่มสนทนาสำหรับกลุ่มครูและกลุ่มนักเรียน ระดับ ป.6 และ ม.3

ทั้งนี้ นักวิจัยในพื้นที่สามารถพิจารณาเพิ่มหรือลดวิธีการรวบรวมข้อมูล ตามความเหมาะสมกับโรงเรียนกรณีศึกษา โดยมีเกณฑ์สำหรับการออกภาคสนามเพื่อตรวจ เยี่ยมและเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนประมาณ 3 ครั้งต่อโรงเรียน ในระหว่างการออกภาค สนามนักวิจัยในพื้นที่ควรใช้ระบบกัลยาณมิตรนิเทศ ให้ความรู้เรื่องการประเมินการปฏิรูป การเรียนรู้แก่บุคลากรในโรงเรียนตามความเหมาะสม

1.6 เครื่องมือ/ตัวอย่างประเด็นคำถามสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือ/ตัวอย่างประเด็นคำถามในหัวข้อนี้ เป็นเพียงแนวทางเสนอแนะต่อ นักวิจัยในพื้นที่เท่านั้น นักวิจัยในพื้นที่อาจปรับปรุง/เพิ่ม/ลดได้ตามที่เห็นสมควร

ตัวอย่างคำถามในแบบสอบถาม

1. ท่านเริ่มให้ความสนใจเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ตั้งแต่เมื่อใด? ได้รับรู้จากบุคคล หรือสื่อประเภทใด
2. ท่านมีแรงจูงใจพิเศษที่จะเข้าร่วมปฏิรูปการเรียนรู้หรือไม่? โปรดระบุถึงสาเหตุ/แรงจูงใจที่ทำให้ท่านเข้าร่วมหรือไม่อยากเข้าร่วมการปฏิรูปการเรียนรู้ในระยะแรก
3. เมื่อโรงเรียนเริ่มต้นดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ ท่านมีบทบาทอย่างไรบ้างใน การดำเนินงานของโรงเรียน

4. โรงเรียนจัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านการปฏิรูปการเรียนรู้แก่ท่านและเพื่อนครูอย่างไรบ้าง

5. ท่านแสวงหาความรู้เรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้เพิ่มเติมจากกิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้ หรือไม่ อย่างไร

6. ท่านดำเนินการอย่างไรในการปฏิรูปการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการเรียนรู้ โปรดระบุลักษณะงานสำคัญที่ท่านทำในแต่ละเรื่องที่แตกต่างกันที่ท่านเคยทำก่อนการปฏิรูปการเรียนรู้

ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้

1. ผลการเรียนรู้และผลผลิตของนักเรียนที่ท่านสอน

1.1 ท่านคิดว่านักเรียนมีความรู้ทางวิชาการด้านความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระ มีทักษะ และความสามารถดีกว่าช่วงก่อนการปฏิรูปการเรียนรู้ในด้านใด อย่างไรบ้าง?

1.2 ท่านคิดว่านักเรียนได้เรียนรู้/ได้ค้นพบวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประมาณร้อยละเท่าไรของจำนวนนักเรียนที่ท่านสอน? ถ้ายังคงสอนตามแนวการปฏิรูปนักเรียนจะรู้วิธีเรียนมากขึ้นหรือไม่ เพราะอะไร?

1.3 ผลผลิตที่เป็นชิ้นงานของนักเรียนของท่าน ที่ท่านภาคภูมิใจจะนำไปแสดงได้มีอะไรบ้าง

1.4 ท่านคิดว่านักเรียนมีพัฒนาการทางกาย ทางอารมณ์ และพัฒนาการด้านความซาบซึ้งในศิลปะเพิ่มขึ้นแตกต่างจากช่วงก่อนการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างไร

1.5 ท่านคิดว่านักเรียนของท่านมีความสุขในการเรียน และได้รับประโยชน์จากการเรียนตามแนวการปฏิรูปการเรียนรู้ในด้านการประกอบอาชีพ และการศึกษาต่อเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด?

2. ผลการเรียนรู้ และผลผลิตของท่าน

2.1 จากการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ ท่านได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานของท่านในเรื่องอะไรบ้าง? ถ้าไม่มีการดำเนินการปฏิรูป ท่านคิดว่าจะมีโอกาสได้เรียนรู้เรื่องนั้นหรือไม่ เพราะอะไร

2.2 สิ่งที่ท่านภาคภูมิใจมากที่สุดเกี่ยวกับการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ท่านได้ทำหรือเรียนรู้คืออะไร

2.3 ผลผลิตจากการสอนตามแนวการปฏิรูปการเรียนการสอนที่เป็นผลงานชิ้นงาน หลักฐาน มีอะไรบ้าง ? ผลผลิตเหล่านั้นใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง?

2.4 จากการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ ท่านคิดว่าตัวท่านมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในเรื่องใดบ้างทั้งด้าน บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ ความมั่นใจ การทำงานร่วมกัน และวิธีการทำงาน ? เพราะอะไร

2.5 จากการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ ท่านมีความสุขในการทำงาน และมีความผูกพันกับโรงเรียน เพิ่มหรือลดลงอย่างไร เพราะอะไร ?

3. ผลการเรียนรู้และผลผลิตของผู้บริหาร

3.1 จากการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียน ท่านคิดว่าผู้บริหารมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในเรื่องหลักการ วิสัยทัศน์ ความรู้ ความสามารถด้านการบริหารวิชาการ และการบริหารโรงเรียนในภาพรวม อย่างไร และเพราะอะไรทำให้มีการเปลี่ยนแปลงเช่นนั้น ?

3.2 จากการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียน ท่านคิดว่าครูในโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในเรื่องใดบ้างทั้งด้าน บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ ความมั่นใจ การทำงานร่วมกัน และวิธีการทำงาน ? จำนวนครูที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดมีร้อยละเท่าไร ? และ เพราะอะไร ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเช่นนั้น?

3.3 จากการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ ครูในโรงเรียนและผู้บริหาร มีบทบาทที่สำคัญอย่างไรบ้างในการแสวงหาความร่วมมือจากชุมชนเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้? ท่านคิดว่าชุมชนควรให้ความร่วมมือกับโรงเรียนมากกว่านี้หรือไม่ เพราะอะไร?

3.4 การปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนครั้งนี้ ท่านคิดว่าเป็นการปฏิรูปทั้งโรงเรียนหรือไม่ เพราะอะไร? ถ้าไม่ใช่การปฏิรูปทั้งโรงเรียน ท่านคิดว่าควรดำเนินการอย่างไรให้โรงเรียนปฏิรูปได้ทั้งโรงเรียน

4. ผลการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในภาพรวม

4.1 ท่านคิดว่าการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนของท่าน ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายมากน้อยเพียงไร ในด้านต่อไปนี้ โปรดระบุปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จแต่ละด้าน?

4.2 ท่านคิดว่าการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนของท่าน ทำให้เกิดผลเสียหาย หรือผลด้านลบต่อนักเรียน ครูอาจารย์ ผู้บริหาร โรงเรียน และชุมชนในด้านใด และอย่างไรบ้าง ? โปรดระบุผลเสียหาย พร้อมทั้งสาเหตุ และแนวทางแก้ไข หรือป้องกันมิให้เกิดผลเสียหาย

แผนการดำเนินงานในอนาคตของท่าน

1. ท่านมีความปรารถนาที่จะทำงานในโรงเรียนนี้ต่อไปหรือไม่ เพราะอะไร? ถ้าท่านไม่อยากทำงานต่อในโรงเรียนเดิม ท่านมีความปรารถนาจะทำอะไร เพราะอะไร?

2. ตามทัศนะของท่าน โรงเรียนของท่านจะมีความก้าวหน้าในการปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นลักษณะใดในช่วงสามปีข้างหน้า ขอให้บอกลักษณะที่สำคัญของ หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน โรงเรียน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ที่เปลี่ยนแปลงจากสภาพในปัจจุบัน

3. ท่านคิดว่าการปฏิรูปการเรียนรู้ การปฏิรูปโรงเรียนของประเทศไทย จะเสร็จสมบูรณ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในปี พ.ศ. ไດ? ปัจจัยและเงื่อนไขใดที่จะผลักดันให้การปฏิรูปเสร็จสมบูรณ์?

1.7 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยนักวิจัยในพื้นที่

นักวิจัยในพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำรายงานเป็นรายงานกรณีศึกษา โดยมุ่งตอบคำถามวิจัย และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของโครงการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ แต่เป็นการตอบคำถามเกี่ยวกับกระบวนการและผลการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาในระดับจังหวัด

ข้อมูลหลักสำหรับการจัดทำรายงานกรณีศึกษา เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ทั้งนี้ นักวิจัยในพื้นที่จะได้รับข้อมูลเชิงปริมาณจากการรวบรวมโดยแบบสอบถามในขั้นตอนที่ 1 และข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบวัดผลการปฏิบัติงานในขั้นตอนที่ 2 ดังนั้นรายงานของนักวิจัยในพื้นที่จึงเป็นรายงานกรณีการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ ที่ใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม (mixed methodology) ทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ประกอบด้วยการวิพากษ์ลักษณะข้อมูล การตรวจสอบสามเส้า (triangulation) การจัดข้อมูลจำแนกตามประเด็นคำถามวิจัย การสังเคราะห์ตีความ/แปลความในแต่ละประเด็น และการตีความ/แปลความเชื่อมโยงระหว่างประเด็น การสรุปผลการวิเคราะห์โรงเรียนกรณีศึกษาเป็นรายโรงเรียน และการสรุปวิเคราะห์เปรียบเทียบโรงเรียนในระดับจังหวัด

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติวิเคราะห์แบบบรรยาย และแบบอนุมาน เพื่อศึกษาลักษณะการแจกแจงของตัวแปรแต่ละตัว เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล และเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนในจังหวัดเดียวกัน และเพื่อศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษา

1.8 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยนักวิจัยหลัก

ผู้วิจัยนำรายงานผลการวิจัยของนักวิจัยในพื้นที่จาก 5 จังหวัดมาสังเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนด กำหนดแบบฟอร์มการลงรหัส โดยการแปลงข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งเป็นเนื้อหาสาระที่นักวิจัยรายงานเป็นตัวเลขเชิงปริมาณ จากนั้นทำการวิเคราะห์ โดยใช้สถิติภาคบรรยาย ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ

2. การประชุมสนทนากลุ่ม (focus group technique)

ผู้วิจัยทำการจัดประชุมสนทนากลุ่มจำนวน 10 กลุ่ม ทั้ง 5 จังหวัดๆ ละ 2 กลุ่ม โดยจำแนกกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มครูอาจารย์ออกจากกัน เพื่อให้สมาชิกทั้งสองกลุ่มสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเป็นอิสระ

2.1 การกำหนดสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยนัดหมายกับนักวิจัยในพื้นที่ให้ประสานงานกับผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนซึ่งอยู่ในกรณีศึกษาที่เลือกมา โดยวางแผนวันเวลา สถานที่ที่จะจัดการประชุมสนทนากลุ่ม

2.2 การเตรียมผู้ดำเนินการอภิปราย

คณะผู้วิจัยกำหนดตัวบุคคลที่จะดำเนินการอภิปรายกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะมีผู้วิจัยหลักอย่างน้อย 1 คน และมีผู้ช่วยผู้ดำเนินการอภิปราย ได้แก่ ผู้ประสานงานโครงการ ซึ่งเป็นบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ชื่อเดิมของสำนักงานในช่วงที่ทำการเก็บข้อมูล)

ตารางที่ 3.4 วันเวลา สถานที่ และโรงเรียนที่มีการจัดสนทนากลุ่ม

พื้นที่/สถานที่	วันที่/เวลา	ผู้เข้าร่วม	สังกัด
จังหวัดเชียงราย โรงเรียนเมืองเชียงราย	24 มกราคม 2546 9:00 - 12:00 น.	1. โรงเรียนเมืองเชียงราย	สามัญ
		2. โรงเรียนห้วยสักวิทยาคม	สปช.
		3. โรงเรียนห้วยพุลวิทยา	สปช.
		4. โรงเรียนสันติวิทยา	สปช.
จังหวัดขอนแก่น โรงเรียนเทศบาลสวนสนุก	27 มกราคม 2546 9:00 - 12:00 น.	1. โรงเรียนเทศบาลสวนสนุก	เทศบาล
		2. โรงเรียนบ้านโนนม่วง	สปช.
		3. โรงเรียนมหาไถ่ศึกษาชาย	สปช.
		4. โรงเรียนบ้านท่อม	สปช.
		5. โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์	สามัญ

พื้นที่/สถานที่	วันที่/เวลา	ผู้เข้าร่วม	สังกัด
จังหวัดภูเก็ต โรงเรียนเฉลิม พระเกียรติสมเด็จพระ พระศรีนครินทร์ ภูเก็ต	4 กุมภาพันธ์ 2546 9:00 - 12:00 น.	1. โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระศรีนครินทร์ ภูเก็ต	สามัญ
		2. โรงเรียนบ้านท่าเรือ	สปช.
		3. โรงเรียนบ้านสะปำ “มงคลวิทยา”	สปช.
		4. โรงเรียนกลางพระนางสร้าง	สปช.
		5. โรงเรียนเทศบาลสามกอง	เทศบาล
		6. โรงเรียนเมืองกลาง	สามัญ
		7. โรงเรียนพุทธมงคลนิมิตร	สช.
จังหวัดชลบุรี โรงเรียนชลกันยานุกูล	10 กุมภาพันธ์ 2546 9:00 - 12:00 น.	1. โรงเรียนชลกันยานุกูล	สามัญ
		2. โรงเรียนธัมมสิริศึกษาสัตหีบ	สช.
		3. โรงเรียนเทศบาลอินทปัญญา	เทศบาล
		4. โรงเรียนบ้านเนินพลับหวาน	สปช.
		5. โรงเรียนเกล็ดแก้ว	สปช.
		6. โรงเรียนวัดบางแปง	สปช.
จังหวัดราชบุรี โรงเรียนบ้านหนองโก	11 กุมภาพันธ์ 2546 9:00 - 12:00 น.	1. โรงเรียนท่ามะขามวิทยา	สามัญ
		2. โรงเรียนหนองปลาหมอกพิทยาคม	สามัญ
		3. โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดช่องลม)	เทศบาล
		4. โรงเรียนวัดดอนตลุง (ราษฎร์ศรัทธาทาน)	สปช.
		5. โรงเรียนธีรศาสตร์	สช.
		6. โรงเรียนสุริยวงศ์	สช.

2.3 วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยจัดทำเครื่องมือซึ่งประกอบด้วยคำถามสำหรับใช้ในการอภิปราย ก่อนการจัดประชุมสนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัยได้มีการประชุมเพื่อวางแผนการจัดประชุม การทำความเข้าใจให้ตรงกันในสาระประเด็นที่จะใช้ในการอภิปราย การจัดบันทึกข้อมูลโดยการบันทึกเทป กำหนดแผน ดำเนินงาน โดยช่วงของการประชุมกลุ่มละประมาณ 3 ชั่วโมง มีการพักครึ่งเวลา ระหว่างการประชุม

3. การตรวจเยี่ยมโรงเรียน

การเก็บข้อมูลจากการตรวจเยี่ยมโรงเรียน (School Visit) โดยคณะผู้วิจัยจำนวน 10 โรงเรียน เป็นโรงเรียนที่มาจาก 5 จังหวัดๆ ละ 2 โรงเรียน และคัดเลือกโดยนักวิจัยในพื้นที่ คณะผู้วิจัยขอสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูอาจารย์ในโรงเรียนระหว่างการตรวจเยี่ยม และสังเกต

การสอนอาจารย์อย่างสุ่ม เยี่ยมชมสถานที่ในโรงเรียน พูดคุยซักถาม ชักถามนักเรียน จากนั้น นำข้อมูลมาบันทึกในแบบฟอร์มบันทึกการสังเกต

3.1 โรงเรียน และตารางการตรวจเยี่ยม

วันเวลาที่ทำการตรวจเยี่ยมโรงเรียน และรายชื่อโรงเรียนที่ได้รับการตรวจเยี่ยม ปรากฏดังตารางที่ 3.5

ตารางที่ 3.5 วันเวลาการตรวจเยี่ยมโรงเรียน

จังหวัดเชียงราย 24 มกราคม 2546	13:00 - 15:00 น.	โรงเรียนเมืองเชียงราย
	15:00 - 16:00 น.	โรงเรียนเทศบาล 5 (เด่นห้า)
จังหวัดขอนแก่น 27 มกราคม 2546	13:00 - 15:00 น.	โรงเรียนท่าพระวิทยายน
	15:00 - 16:00 น.	โรงเรียนเทศบาลบ้านโนนหนองวัด
จังหวัดภูเก็ต 4 กุมภาพันธ์ 2546	13:00 - 15:00 น.	โรงเรียนภูเก็ตไทหัว
	15:00 - 16:00 น.	โรงเรียนเทศบาลปลุกปัญญา
จังหวัดชลบุรี 10 กุมภาพันธ์ 2546	13:00 - 15:00 น.	โรงเรียนวัดราษฎร์ศรัทธา
	15:00 - 16:00 น.	โรงเรียนเทศบาลเมืองพัทยา 3
จังหวัดราชบุรี 11 กุมภาพันธ์ 2546	13:00 - 15:00 น.	โรงเรียนบ้านหนองโก
	15:00 - 16:00 น.	โรงเรียนธีรศาสตร์

3.2 รายการตัวบ่งชี้ในการตรวจเยี่ยมโรงเรียน

รายการตัวบ่งชี้ในการตรวจเยี่ยมโรงเรียน ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ด้านปัจจัยป้อน กระบวนการ และผลผลิตของโรงเรียนที่เป็นผลการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียน (มีความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับสภาพเดิมก่อนมีการปฏิรูปการเรียนรู้) รวม 5 ด้าน ดังนี้

1. ตัวบ่งชี้ด้านคุณภาพนักเรียนที่เป็นผลการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้
 - 1.1 นักเรียนมีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งสุขภาพทางกายและทางอารมณ์
 - 1.2 มีศักยภาพและความสามารถในการคิด การทำงานเป็นทีม การแสวงหาความรู้
 - 1.3 มีผลการเรียนรู้ทางวิชาการ และความรู้เกี่ยวกับตนเองและสังคมเป็นอย่างดี
 - 1.4 มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
 - 1.5 ได้เรียนรู้ด้วยวิธีการหลากหลายจากแหล่งเรียนรู้ใน/นอกโรงเรียน

2. ตัวบ่งชี้ด้านคุณภาพครูที่เป็นผลการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้

- 2.1 ครูมีความรู้ความเข้าใจ และดำเนินการในเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ การประเมินผล การเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง
- 2.2 ครูดำเนินการ และมีผลการพัฒนาตนเองโดยการวิจัยปฏิบัติการ และการประกันคุณภาพ
- 2.3 ครูมีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งสุขภาพทางกายและทางอารมณ์
- 2.4 ครูมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะความเป็นครู และการเป็นแบบอย่างที่ดี
- 2.5 ครูมีความสุขในการทำงาน การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน และมีความผูกพันในอาชีพครู

3. ตัวบ่งชี้ด้านคุณภาพผู้บริหารที่เป็นผลการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้

- 3.1 ผู้บริหารมีลักษณะความเป็นผู้นำ (leadership) มีความรู้ความเข้าใจ พัฒนาระบบ และดำเนินการบริหารจัดการแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school-based management) อย่างได้ผลดี
- 3.2 ผู้บริหารจัดให้มีการวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผลการบริหาร วิชาการ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนให้เอื้อต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน
- 3.3 ผู้บริหารจัดให้มีการวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผลการร่วมมือกับชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน
- 3.4 ผู้บริหารมีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งสุขภาพทางกายและทางอารมณ์ มีไฟในการทำงาน
- 3.5 ผู้บริหารได้รับการยอมรับจากนักเรียน ครูในโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

4. ตัวบ่งชี้ด้านคุณภาพโรงเรียนที่เป็นผลการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้

- 4.1 โรงเรียนมีสภาพที่ดีมากด้านกายภาพ ความสะอาด ความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียน แหล่งการเรียนรู้ สภาพแวดล้อม
- 4.2 โรงเรียนมีบรรยากาศที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน
- 4.3 โรงเรียนมีชื่อเสียง มีผลงานเป็นที่ยอมรับของชุมชน

3.3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตจะนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เข้าด้วยกัน ทั้งนี้จะไม่เปิดเผยข้อมูลที่ได้จากการสังเกตเป็นรายโรงเรียน และจะไม่ระบุชื่อโรงเรียนที่มีการนำเสนอผลที่เกิดขึ้นในโรงเรียนนั้น

4. การวิเคราะห์ผลการวิจัยจากวิธีการเก็บข้อมูลแบบพหุวิธี

ผลการวิจัยมีสาระจำแนกออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกเป็นผลการวิจัยจากการสังเคราะห์รายงานของนักวิจัยในพื้นที่ ซึ่งมีโรงเรียนที่ใช้เป็นกรณีศึกษาจำนวน 80 โรงเรียน และผลการวิจัยจากการเก็บข้อมูลโดยใช้การสนทนากลุ่ม (focus group) กับกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มครูอาจารย์ ใน 5 จังหวัด โดยมีการจัดการสนทนากลุ่ม 10 กลุ่ม เป็นกลุ่มผู้บริหาร 5 กลุ่ม และกลุ่มครู 5 กลุ่ม ในบางโรงเรียนได้มีการสนทนากลุ่มในกลุ่มนักเรียนด้วย ส่วนที่สองเป็นผลการวิจัยจากการเก็บข้อมูลจากการตรวจเยี่ยมโรงเรียน (school visit) โดยคณะผู้วิจัยจำนวน 10 โรงเรียน มาจาก 5 จังหวัดๆ ละ 2 โรงเรียน ข้อมูลทั้ง 3 ส่วนจะตอบประเด็นคำถามวิจัยเกี่ยวกับสภาพและผลการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน ครู นักเรียน ชุมชน โดยกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย ขอนแก่น ภูเก็ต ชลบุรี และราชบุรี ผู้วิจัยนำผลการวิจัยทั้งสองมาสังเคราะห์เข้าด้วยกัน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. นักวิจัยในพื้นที่วิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำรายงานจากกรณีศึกษา รายงานของนักวิจัยในพื้นที่มุ่งตอบคำถามวิจัย และดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของโครงการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้

2. การวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการทำการสนทนากลุ่ม (focus group) วิธีการถอดเทปวิเคราะห์และจำแนกประเด็น

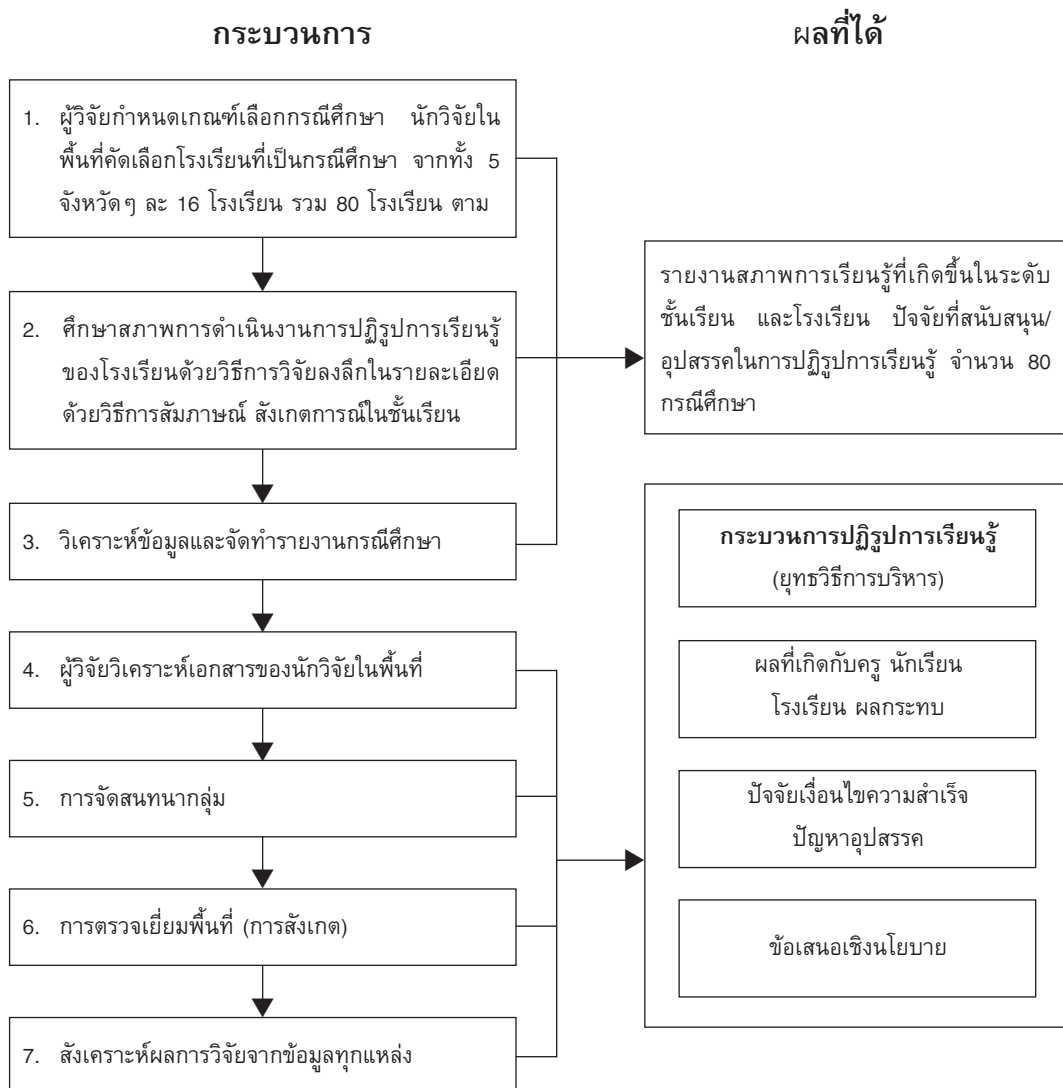
3. นำข้อมูลจากทั้ง 2 แหล่ง ได้แก่ จากนักวิจัยในพื้นที่ และการสนทนากลุ่มมาสังเคราะห์เนื้อหา และจับประเด็น นำเสนอเป็นแผนผังความคิด (mind mapping) ด้วยโปรแกรม Mind Mapper version 3.4

3. นำข้อมูลจากการตรวจเยี่ยมโรงเรียนมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วสรุปผลการวิจัยจากวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

5. การแปลงข้อมูลเชิงคุณภาพ (coding) ที่ได้จากรายงานของนักวิจัยในพื้นที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงานในภาพรวมจากพหุกรณีศึกษา แล้วนำข้อมูลจากรายงานการวิจัยเล่ม 1 ซึ่งแสดงคุณภาพของนักเรียนที่วัดด้วยแบบวัดการปฏิบัติงาน (performance test) มารวมกับข้อมูลของนักวิจัยในพื้นที่ (merge files) เพื่อวิเคราะห์

เทียบระดับการปฏิบัติงาน และระดับความสำเร็จของการปฏิรูประหว่างโรงเรียนที่มีบริบทต่างกันตามจังหวัด ขนาด และสังกัด เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานและความสำเร็จ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 3 ทาง (three-way ANOVA) จากนั้นศึกษาสัมพันธ์ระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปกับระดับความสำเร็จของการปฏิรูป โดยใช้การวิเคราะห์ค่าไคส์สแควร์

แผนภาพการดำเนินงาน

สภาพและผลการปฏิรูปจากพหุกรณีศึกษา : การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

บทนี้นำเสนอผลการวิจัยที่ตอบประเด็นคำถามวิจัยเกี่ยวกับสภาพและผลของการปฏิรูปการเรียนรู้ที่มีต่อโรงเรียน โดยมีวิธีการศึกษา 3 วิธี ได้แก่ ข้อมูลจากการวิจัยได้จากการสังเคราะห์รายงานการวิจัยของนักวิจัยในพื้นที่ ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้บริหารและกลุ่มครูอาจารย์ ข้อมูลจากการตรวจเยี่ยมโรงเรียนโดยคณะผู้วิจัย

ข้อมูลจากทั้ง 3 แหล่งได้นำมาสังเคราะห์เข้าด้วยกันตามประเด็นการวิจัยที่กำหนดขึ้น ได้แก่ จุดเริ่มต้นของการปฏิรูป ยุทธวิธีที่ใช้ในการปฏิรูป การพัฒนาครู ลักษณะของการบริหารงานผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ครู โรงเรียน ชุมชน ผลกระทบที่เกิดขึ้น ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน หน่วยงานที่มีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน สิ่งที่เป็นความต้องการให้ช่วยเหลือในอนาคต

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาจากรายงานของนักวิจัยในพื้นที่ ซึ่งนักวิจัยนำเนื้อหาที่กำหนดรหัสเพื่อบันทึกข้อมูลในแบบฟอร์ม โดยการแปลงข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ แล้วใช้วิธีการนับความถี่ การคำนวณค่าร้อยละ จำแนกตามแต่ละจังหวัด รวม 5 จังหวัด จากนั้นจะนำเสนอผลการวิเคราะห์เนื้อหาซึ่งได้จากการสนทนากลุ่มของกรุ่มผู้บริหารและครู ซึ่งดำเนินการในพื้นที่ 5 จังหวัดๆ ละ 2 กลุ่ม รวม 10 กลุ่ม การสนทนากลุ่มได้ดำเนินการจัดประชุมโดยแยกกลุ่ม ผู้บริหารและครูออกจากกัน จากนั้นนำข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนาวิเคราะห์เนื้อหา สรุปจับประเด็น และสังเคราะห์ประเด็นจากการสนทนาทั้งกลุ่มผู้บริหารและครูเข้าด้วยกันจำแนกตามแต่ละจังหวัด ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มจะทำให้การแปลความหมายผลที่ได้จากรายงานของนักวิจัยในพื้นที่ที่มีความชัดเจนและลึกซึ้งขึ้น ทั้งนี้ในตอนท้ายจะมีข้อมูลจากการตรวจเยี่ยมโรงเรียนต่างๆ โดยนักวิจัยในพื้นที่ประกอบผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์รายงานของนักวิจัยในพื้นที่และการสนทนากลุ่ม

1. จุดเริ่มต้นของการปฏิรูป

จากการรายงานของนักวิจัยในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตและราชบุรี ปรากฏว่าโรงเรียนมากกว่าร้อยละ 60 รายงานว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีอิทธิพลอย่างมากต่อการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียน นอกจากนี้กระแสการผลักดันของสื่อมวลชน ผู้บริหาร และตัวครูเองที่มุ่งพัฒนาตนเองก็มีส่วนในการปฏิรูปการศึกษา สำหรับการผลักดันของหน่วยงานต้นสังกัดก็มีบทบาทเช่นกัน แต่ไม่มากเท่าปัจจัยแรกๆ ที่กล่าวข้างต้น

ตารางที่ 4.1 จุดเริ่มต้นของการปฏิรูปการศึกษา

ภูเกิด	รวม	%	ชลบุรี	รวม	%
พระราชบัญญัติการศึกษา	8	50.0	พระราชบัญญัติการศึกษา	10	62.5
กระแสปฏิรูปจากสื่อมวลชน	5	31.3	ผู้บริหารผลักดัน	7	43.8
ครูต้องการพัฒนาตนเอง/นักเรียน	4	25.0	ครูส่วนใหญ่เห็นความสำคัญ	5	31.3
หน่วยงานต้นสังกัดสั่งการ	3	18.8	กระแสสังคม / สื่อมวลชน	4	25.0
ครูสมัครเป็นแกนนำปฏิรูป	1	6.3	วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร	4	25.0
ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี	1	6.3	แรงผลักดันจากหน่วยงานต้นสังกัด	2	12.5
กระแสการปฏิรูปของโรงเรียนใกล้เคียง	1	6.3	ครูต้นแบบและครูแกนนำ	2	12.5
ความพร้อมของโรงเรียน	1	6.3	เข้าร่วมโครงการโรงเรียนปฏิรูป	2	12.5
			หวังผลก้าวหน้า (ครู)	2	12.5
			โรงเรียนต้องได้รับการประเมินภายนอก	1	6.3
			เป็นโรงเรียนนาร่อง	1	6.3
			เอกสาร สกศ.	1	6.3

นอกจากนี้ข้อมูลจากการอภิปรายโดยใช้การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับจุดเริ่มต้นของการปฏิรูป ก็พบว่าสอดคล้องกัน คือโรงเรียนส่วนหนึ่งมีการปฏิรูปก่อนมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ก็เริ่มมีการวิเคราะห์ประเด็นที่เป็นสาระ แนวคิดหลักการที่ควรปฏิบัติในการปฏิรูปการเรียนรู้อยู่

“เราจะเริ่มให้ความรู้เรื่อง พ.ร.บ. การศึกษา การปฏิบัติงานครูตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ปี 2542 เริ่มจัดตั้งแต่ตรงนั้นมาเราก็ให้ความรู้ครู ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอบรมในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“พัฒนาบุคลากรต่อเนื่อง ตั้งแต่ก่อนออก พ.ร.บ. ครูสำคัญที่สุด ส่งครูอบรม ออกค่าใช้จ่าย
เชิญวิทยากร ดูงานต่างประเทศ ในประเทศ ทำอย่างต่อเนื่อง ให้ทุนเรียนต่อ” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“พอเข้าสู่ยุคปฏิรูปเราก็เริ่มดำเนินการ มาดูว่า พ.ร.บ. การศึกษาต้องการอะไร
ก็วิเคราะห์ตั้งแต่ฉบับร่าง เริ่มตรงที่ว่าเมื่อเขาต้องการพัฒนาเรื่องของการศึกษาเราก็เลยมุ่งไป
ที่ครูผู้สอน คือพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา อันนี้เรายึดตรงนี้เป็นตัวหลัก” (ผู้บริหาร
เชียงราย)

2. ยุทธวิธีที่ใช้ในการดำเนินงาน

ข้อมูลที่ได้จากการรายงานของนักวิจัยในพื้นที่ดังปรากฏในตารางที่ 4.2 พบว่าในพื้นที่
จังหวัดต่าง ๆ 5 จังหวัดมียุทธวิธีการดำเนินงานที่มีความหลากหลาย ยุทธวิธีที่ค่อนข้างตรงกัน
ได้แก่การบริหารตามแนวคิดการทำงาน PDCA การทำงานเป็นทีม การบริหารแบบ SBM
(school-based management) โรงเรียนในจังหวัดราชบุรีจะมียุทธวิธีการดำเนินงานที่คล้ายกัน
คือ ทุกโรงเรียนใช้วิธีการทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (ร้อยละ 81)
โดยมี ผู้บริหารทำงานเป็นแบบอย่าง (ร้อยละ 81) ในขณะที่จังหวัดชลบุรี โรงเรียนที่ใช้หลักการ
ทำงานแบบ PDCA (ร้อยละ 44) และ SBM (ร้อยละ 38) มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน สำหรับที่
จังหวัดภูเก็ตนั้นโรงเรียนมียุทธวิธีการดำเนินงานที่แตกต่างกันค่อนข้างมาก ที่พบมากที่สุด คือ
การบริหารแบบมีส่วนร่วม (ร้อยละ 38) รองลงมาคือแบบ SBM (ร้อยละ 25) ที่จังหวัด
ขอนแก่น วิธีการทำงานแบบ PDCA พบมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 31 และการทำงานแบบมี
ส่วนร่วมร้อยละ 25 สำหรับจังหวัดเชียงรายยังพบความหลากหลายค่อนข้างมาก โดยยุทธวิธีที่
พบมากที่สุดคือการยึดหลักการทำงานตามนโยบายที่กำหนด (ร้อยละ 25) รองลงมาคือการทำงาน
เป็นทีม (ร้อยละ 19)

ในการประชุมกลุ่มย่อย (focus group technique) ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ที่เกี่ยวข้องกับ
การศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่ประชุมมีความเห็นในเรื่องของการดำเนินงาน
ปฏิรูปการศึกษา สรุปภาพรวมของยุทธวิธีในการดำเนินงานพบว่าการปฏิรูปการศึกษาได้
ดำเนินยุทธวิธี โดยมุ่งเน้นการพัฒนาและสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรทางการศึกษาโดย
เฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาครูผู้สอน มีการพัฒนาระบบบริหาร การกำกับติดตามงาน และการ
ประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ การประสานและการสร้างเครือข่ายการร่วมมือ รวมถึงมีการระดม
ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพทั้งในด้านวิชาการ บุคลากรทางการศึกษา และงบประมาณเป็น
สำคัญ รายละเอียดการดำเนินงานแต่ละยุทธวิธี เป็นดังนี้

2.1 การพัฒนาบุคลากรครู

การมุ่งพัฒนาและสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรทางการศึกษา ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มส่วนใหญ่เห็นว่ายุทธวิธีในการปฏิรูปการเรียนรู้คือการพัฒนาครูผู้สอนให้มีโอกาสรับการอบรม พัฒนาการจัดการเรียนการสอน หรือเข้าร่วมประชุมในเรื่องที่เกี่ยวข้อง โดยจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อย่างจริงจัง ทั้งด้านการได้รับความอนุเคราะห์วิทยากร การนิเทศการสอนและพัฒนาหลักสูตร การจัดประชุมอบรมสัมมนาอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น วิธีการพัฒนาครูมีหลายรูปแบบ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 ยุทธวิธีในการดำเนินงาน

เชิงราย	รวม	%	ขอนแก่น	รวม	%	ภูเก็	รวม	%	ชลบุรี	รวม	%	ราชบุรี	รวม	%
ทำงานตามนโยบาย	4	25.0	ทำงานแบบ PDCA	5	31.3	การบริหารให้ทำงานเป็นที่มา/การมีส่วนร่วมของครู	6	37.5	จัดทำแผนงานตามวงจร PDCA	7	43.8	ทำงานแบบรวมพลังเป็นที่มา	16	100.0
การทำงานเป็นที่มา	3	18.8	เห็นทำงานแบบมีส่วนร่วมเป็นที่มา	4	25.0	school-based management	4	25.0	school-based management	6	37.5	ผู้บริหารทำตัวเป็นแบบอย่าง	13	81.3
SBM (School-based management)	2	12.5	SBM การกระจายอำนาจ	3	18.8	การปฏิรูปโรงเรียนทั้งระบบ	3	18.8	ศึกษานิเทศก์	4	25.0	มีการแลกเปลี่ยนความรูระหว่างกัน	13	81.3
แบ่งการบริหารตามระดับการศึกษา	1	6.3	ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	2	12.5	การบริหารแบบครอบครัว	3	18.8	มีส่วนร่วมทุกฝ่ายทุกระดับ	4	25.0	ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับทุกฝ่าย	12	75.0
ให้ครูตัดสินใจด้วยตนเอง	1	6.3	child-centered	2	12.5	การบริหารโดยชุมชนมีส่วนร่วม	3	18.8	สร้างเครือข่าย	2	12.5	การทำงานแบบประชาธิปไตย	11	68.8
จัดการกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้	1	6.3	ใช้หลัก Empowerment	1	6.3	การวางแผนและ	3	18.8	SRM (School Re-engineering Management)	1	6.3	จัดทำแผนงานตามวงจร PDCA	9	56.3
ดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม	1	6.3	หลักประชาธิปไตย	1	6.3	ยอมรับงานอย่างชัดเจน	3	18.8	สร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน	1	6.3	การนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร	8	50.0
ผู้บริหารสนับสนุน	1	6.3	การสร้างภาวะตระหนักและจิตสำนึก (awareness)	1	6.3	การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภัยคุกคาม (SWOT Analysis)	1	6.3	จัดบุคลากรช่วยงานโรงเรียนต่างหาก	1	6.3	จัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการปฏิรูป	8	50.0
PDCA	1	6.3	ระบบนิเทศเพื่อช่วยเหลือ	1	6.3				แยกจากงานสอนของครู			ใช้หลักกถาสนันผู้เรียนเป็นสำคัญ	8	50.0
หลัก All for Education (สนับสนุนทุกฝ่าย)	1	6.3							เตรียมความพร้อมให้นักเรียนเข้าแข่งขัน	1	6.3	ส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน	8	50.0
									จัดกลุ่มครูทำงานตามความถนัด	1	6.3	วัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามแนวใหม่ นักเรียนและชุมชนมีส่วนร่วม	7	43.8
									ผู้บริหารเป็นแกนนำทุกกลุ่ม	1	6.3	school-based management	6	37.5
									5 ส.	1	6.3	คณะกรรมการสถานศึกษา	2	12.5
									นิเทศไม่เป็นทางการ	1	6.3	ร่วมวางแผนกับครู		
									นิเทศภายใน	1	6.3	ระดมสมองวิเคราะห์จุดดี จุดด้อย	2	12.5
									ปรับเปลี่ยนครูให้เหมาะสมกับชั้นเรียน	1	6.3	ปรับเปลี่ยนครูให้เหมาะสมกับชั้นเรียน	1	6.3
									ระบบการประเมินตนเอง	1	6.3	ระบบการประเมินตนเอง	1	6.3
									ใช้การวิจัยเป็นฐานในงานบริหารและวิชาการ	1	6.3	ใช้การวิจัยเป็นฐานในงานบริหารและวิชาการ	1	6.3
									การบริหารงานแบบกองโจร	1	6.3	การบริหารงานแบบกองโจร	1	6.3

2.1.1 การฝึกอบรมครู วิธีการพัฒนาครูโดยใช้การฝึกอบรมนับว่าเป็นวิธีการหลักที่สถานศึกษาส่วนใหญ่จะใช้

“ตอนนี้ยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการบริหารที่ใช้ในการปฏิรูป อันดับแรกคือตัวครูผู้สอน มีการอบรมพัฒนาในการจัดการเรียนการสอน เรื่องเกี่ยวกับหลักสูตรของปัจจุบัน การปฏิรูปการศึกษา ก็ได้รับการช่วยเหลือจากทางฝ่ายศึกษานิเทศก์อะไรบ้าง เข้ามาให้ความรู้ ช่วงๆ ไป” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“เป้าหมายคือ พัฒนาครู เรามุ่งหวังว่าผลจะเกิดกับนักเรียน เราเลยให้ความรู้ครูปีนั้นเราอบรมครู ภาคเรียนละ 2 ครั้ง งบประมาณ ส่วนใหญ่ของโรงเรียน เราจะมุ่งเน้นในเรื่องของการประชุมสัมมนาอบรมครู ครูในโรงเรียนได้รับการพัฒนา 100% ตั้งแต่ปี 42 เทอมละ 2 ครั้ง” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“ผู้บริหารและตัวหนูด้วย จะเข้ารับการอบรมตลอด สรุปลแล้วจะเสนอตัวเองไปขอรับการอบรม เพราะครูที่นั่นเขาจะไม่มีเวลาและจะเกี่ยงกัน สุดท้ายก็มาถามว่าใครจะไปเราก็เสนอตัว พอดีอยู่ฝ่ายวิชาการด้วย” (ครู เชียงราย)

ทั้งนี้รูปแบบการฝึกอบรมจะเป็นการส่งครูอาจารย์เข้ารับการฝึกอบรมของหน่วยงานต่างๆ เช่น การฝึกอบรมของกรมวิชาการ หน่วยงานต้นสังกัด “...ครูอาจารย์ในโรงเรียนก็มีหลายคนพัฒนาโดยการไปอบรม พอดีเราได้รับเลือกให้เข้าเป็นโรงเรียนนำร่องในปี 44 ก็ถือโอกาสนั้นให้ครูได้พัฒนา ไปอบรมจากกรมวิชาการบ้าง กรมสามัญบ้าง ซึ่งไปที่เป็นชุดๆ ละ 8-10 คน จากครูที่มี 40 คน ไปทั้งใหญ่ๆ เป็นชุด อย่างน้อยก็ 8 รายวิชา ไปที่จอมเทียน และในปี 40 ก็ได้พัฒนาขึ้นในด้านคอมพิวเตอร์ เพราะว่าผู้ปกครองก็เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี ก็เลยพัฒนาต่อปี 44 ก็ถึงอินเทอร์เน็ต” (ผู้บริหาร เชียงราย)

สำหรับสถานศึกษาที่สังกัดโรงเรียนเอกชน เป็นการจัดอบรมที่ดำเนินการโดยองค์กรทางศาสนา หรือโรงเรียนที่อยู่ในเครือข่ายของตนเอง “ที่โรงเรียนเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานศึกษาเอกชน และอยู่ในเครือของเซนต์ปอลส์ และเป็นเครือเชียงใหม่ด้วย เรามีการพัฒนาตลอด ก็ได้สอนการประกันคุณภาพ และเรื่องบุคลากรนี้เราจะมีการพัฒนาไปเรื่อยๆ และได้รับการสนับสนุนจากเขตการศึกษา 8 และ โรงเรียนในเครือเดียวกัน เช่น เมื่ออาทิตย์ก่อนโรงเรียนได้ส่งบุคลากร 10 กว่าท่านไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนมงฟอร์ต เกี่ยวกับเรื่องของการปฏิรูปการศึกษา ในส่วนของผู้บริหารโรงเรียน ก็ได้ส่งบุคลากรให้เข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่อง” (ครู เชียงราย)

“ประการแรกมีการประชุมหัวหน้ากลุ่มสาระชี้แจงนโยบายเกี่ยวกับการปฏิรูป พ.ร.บ.การศึกษา เรื่องที่ส่งครูเข้าอบรมในแนวของการปฏิรูป เทคนิคของการสอน การ

เขียนแผนการสอน ส่งแบบแก่นำครับ ส่งเสริมให้ครูเป็นแก่นำเป็นครูต้นแบบ” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“อบรมครูตัวแทน ขยายผล นำครูต้นแบบของ ศษ. จากสุพรรณบุรี มาช่วย” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“เรื่องการพัฒนาครู โรงเรียนเราจะส่งครูไปพัฒนางานในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะ เป็นการวิจัย การประกันคุณภาพการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านเขียนแผน ด้านเป็นครูแก่นำ ทุกภาคเรียนจะมีการทำ work shop” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

2.1.1.1 วิธีการอบรม

วิธีการที่ใช้ในการอบรมส่วนใหญ่ใช้ผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์ที่อยู่ในท้องถิ่น ได้แก่ วิทยากรในท้องถิ่น ศึกษานิเทศก์ ข้าราชการบำนาญในท้องถิ่น

(1) วิทยากรท้องถิ่น “เชิญวิทยากรทั้งภายในของภาครัฐที่เราเชิญมา ก็จะมีอาจารย์จากสถาบันราชภัฏ ก็มาช่วย ส่วนใหญ่เราจะไปประสานกับ คณะครุศาสตร์” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“เราได้เตรียมความพร้อมบุคลากรโดยการพัฒนาบุคลากรให้ บุคลากรของเราได้ตระหนักและเข้าใจ เราต้องสร้างขวัญและกำลังใจ จะใช้หลายรูปแบบ มีการประชุมชี้แจง นิเทศ อบรมเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถทั้งภายในและภายนอก” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“พัฒนาครู ปีที่แล้วก็มีการอบรมเรื่องวิจัยในชั้นเรียน เชิญเขต เขามาเป็นวิทยากร ที่ผ่านมาก็ได้เชิญวิทยากรจากโรงเรียนมานำร่องในเรื่องหลักสูตร” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“อาจารย์ที่ราชภัฏนำครูต้นแบบมา เรียนรู้การทำแผนการสอน” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“เมื่อปี 42 จังหวัดก็จัดให้ ก็ผ่านการอบรม ก็จะได้ตามแนว ตามที่ให้ไว้” (ครู ราชบุรี)

(2) ศึกษานิเทศก์ “ทางหน่วยศึกษานิเทศก์เขตของกรม สามัญศึกษา ก็ให้ความอนุเคราะห์วิทยากรมาให้ความรู้เรา” (ผู้บริหาร เชียงราย)

(3) ข้าราชการบำนาญในท้องถิ่น “นอกจากนี้ก็ยังมีท่านที่เป็นข้าราชการกรมสามัญที่ท่านได้เกษียณไปแล้ว อดีตอธิบดี เราก็ได้เรียนเชิญท่านมาให้ความรู้เรื่องของการปฏิรูปการศึกษา ท่านอาจารย์ ก็ให้ความรู้เรื่องของการปฏิรูปการศึกษา เราเริ่ม กระตุ้นครูตั้งแต่ที่มีร่าง” (ผู้บริหาร เชียงราย)

(4) ความช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น “ความช่วยเหลือของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เป็นในรูปของวิทยากร หรือเป็นเงินด้วย เขาให้ความช่วยเหลือ โรงเรียน ให้ความรู้กับครูประจำการ จัดอบรม เช่น จัดอบรมให้ครู อาจารย์สอนแบบโครงการ ถ้าเป็นโครงการที่เขาจัดให้แก่ โรงเรียน ก็ประมาณ 2 ครั้ง แต่เขาก็จะมี อาจารย์มหาวิทยาลัยมาติดตามสอบถาม เกี่ยวกับการเรียนการสอน” (ครู เชียงราย)

“ตอนนี้เขา (มหาวิทยาลัย) ช่วยทางวิชาการ และให้ความรู้เรื่องครูบาอาจารย์ และงบประมาณพอสมควรในการจัดโครงการอบรมอะไรต่างๆ สำหรับเด็ก ส่วนครูก็ไปอบรมเป็นบางช่วง รู้สึกไป 2-3 ครั้งแล้ว ที่ ม.เชียงใหม่ ไม่เชิงเป็นทุนเป็นโครงการ เพียงแต่ให้การสนับสนุนในเรื่องค่าใช้จ่าย ค่าเดินทาง ค่าที่พักเขาจ่ายให้” (ผู้บริหาร เชียงราย)

2.1.1.2 เนื้อหาที่ให้การอบรม

เนื้อหาสาระที่ใช้การอบรมส่วนใหญ่เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องแนวการจัดการศึกษาตามหลักการปฏิรูปการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวิจัยชั้นเรียน มาตรฐานการศึกษา

(1) ความรู้เกี่ยวกับ พ.ร.บ. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ “เราจะเริ่มให้ความรู้เรื่อง พ.ร.บ. การศึกษา การปฏิบัติงานครูตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ปี 2542 เริ่มจัดตั้งแต่ตรงนั้นมาเราก็ให้ความรู้ครู ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอบรมในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” (ผู้บริหาร เชียงราย)

(2) วิจัยในชั้นเรียน “พอครูรู้เรื่องของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เราก็มุ่งเน้นเรื่องของการวิจัยในชั้นเรียน เพราะตรงนั้นได้กำหนดไว้ว่าครูต้องรู้เรื่องของการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อให้ครูรู้เป้าหมายว่า เวลาเขาสอนไปเขามีปัญหาอะไร ครูก็ได้ทำการวิจัยพร้อมกับการแก้ปัญหา ครูมุ่งผลิตสื่อเพื่อใช้ในกระบวนการเรียนการสอนของเขา คิดว่าตรงนี้โรงเรียนเราประสบผลสำเร็จสูง” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“ปีที่แล้วก็มีการอบรมเรื่องวิจัยในชั้นเรียน ก็เชิญเขตเขามาเป็นวิทยากร นอกจากนั้นก็มีการพูดถึงเรื่องมาตรฐาน ก็ได้เชิญวิทยากรจากเขตการศึกษา 12 จังหวัด เขาก็เคยมาในปี 43 เขามาให้ครูทั้งโรงเรียนอบรม เนื่องจากตุลาคม ที่ผ่านมาก็ได้เชิญวิทยากรจากโรงเรียนมานำร่องในเรื่องหลักสูตร” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“ให้ครูมีกิจกรรมหลายอย่าง เช่น เชิญวิทยากรมาบรรยายเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน เรื่องการปฏิรูป ครูสอนใหญ่ก็จะสมัครเป็นสมาชิกของ สกศ. ก็ได้รับวารสารของ สกศ. ได้อ่าน และถ้ามีรายการทางทีวีที่เขาแจ้งมา ก็จะอัดเทป แล้วให้ครูดู” (ครู ชลบุรี)

“เราได้แบบครุต้นแบบมาเกี่ยวกับเรื่องของการจัดการเรียนการสอน มีการจัดงานวิจัย จัดทำวิจัยในชั้นเรียน เกี่ยวกับโครงการบ้าง อบรมไป 3 เรื่อง 1) การจัดการเรียนรู้ 2) การจัดทำวิจัยในชั้นเรียน 3) เรื่องของการจัดทำโครงการเราก็ได้อาศัยครุต้นแบบจากสุพรรณบุรี” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

(3) ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน “ช่วงแรกๆ ที่โรงเรียนอยู่ในโครงการมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ที่เขาให้ความช่วยเหลือมาบ้าง ระยะเวลาเขาก็ให้ โรงเรียนจัดทำสาระหลักสูตรคณิตศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ ครูที่โรงเรียนก็ไปหาความรู้ ประสบการณ์ที่โรงเรียนอื่น” (ครู เชียงราย)

“มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ช่วงตอนเปิดเทอม ช่วงเดือน พ.ค. เขาก็ให้ โรงเรียน ให้เอา นักเรียนไปร่วมเข้าค่ายการเรียนรู้แบบองค์รวม โรงเรียนก็ได้ส่ง นักเรียน ป.5 ไป 20 กว่าคน ครูไป 5 คน เท่าที่ผ่านมาก็มี นักศึกษาจาก มข. อาจารย์เขาให้ นักเรียนตั้งแต่ ป.4-ป.6 ออกไปศึกษานอกสถานที่เกี่ยวกับเรื่อง ดิน หินแร่ และให้ครูทุกคนไป ร่วมด้วย อันนี้ สสวท. ก็มีเข้าร่วม” (ครู เชียงราย)

“ปีนี้ ที่โรงเรียนได้รับจากแม่ฟ้าหลวง โดยเฉพาะวิชา คณิตศาสตร์ให้ทำแบบฝึกหัดเสริม ที่โรงเรียนก็เลยจัดเป็นโครงการ ก็ให้ครูคณิตศาสตร์ทุกชั้น ทำแบบฝึกหัดคือ เน้นให้มีภาพ ให้เด็กได้คิดได้ระบายนี่ คือให้เด็กได้สนุกสนานกับการทำ งบประมาณก็ให้มาหมื่นกว่าบาท” (ครู เชียงราย)

2.1.1.3 วิธีการคัดครูไปอบรม “ส่วนมากจะเป็นหัวหน้าหมวด หัวหน้าฝ่าย และมาขยายผลอีกที” (ผู้บริหาร เชียงราย)

2.1.2 การสนับสนุนให้ครูเรียนต่อ “...ก็พยายามส่งเสริมให้ครู โดยเฉพาะ ระดับผู้ช่วยผู้บริหารได้เรียนต่อระดับปริญญาโท เป็นกำลังสำคัญ” (ผู้บริหาร เชียงราย)

2.1.3 การศึกษาดูงาน “ในมุมของเขาเป็นเครือ คาทอลิก ก็เลยมีโอกาสนักเรียน ออกมา และมีโอกาสไปดูงาน หัวหน้าฝ่ายอย่างที่ยก ส่วนมากจะไปดูงาน” (ผู้บริหาร เชียงราย) (สข.) “บุคลากร โรงเรียนก็จะส่งไปศึกษาดูงาน โรงเรียนคอนแวนต์บ้าง โรงเรียน..บ้าง” (ครู เชียงราย)

2.2 ผู้บริหารทำตัวเป็นผู้นำการปฏิรูป

ผลการประชุมค่อนข้างชัดเจนว่ายุทธวิธีที่โรงเรียนใช้ในการปฏิรูปการศึกษา ขึ้นอยู่กับความเป็นผู้นำในการปฏิรูปของผู้บริหารโรงเรียน เพราะเป็นบุคคลสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อน การทำงานของครูในโรงเรียน และเป็นบุคคลกลุ่มแรกในระดับปฏิบัติงานที่จะรับนโยบาย การจัดการศึกษาของรัฐได้เร็วกว่าคนกลุ่มอื่นในโรงเรียน สิ่งที่ผู้บริหารต้องจัดเตรียมให้กับ

โรงเรียนมีทั้งความรู้ความเข้าใจ การทุ่มเทเอาใจใส่ การจัดหาทรัพยากรในการดำเนินงาน การพัฒนาบุคลากรในการดำเนินงานด้านการปฏิรูปจึงต้องใช้ยุทธวิธีในการพัฒนาผู้นำองค์กร ก่อนกลุ่มใด

2.2.1 การสนับสนุนจากผู้บริหารด้านงบประมาณ “ได้รับการสนับสนุน เรื่องทรัพย์ เช่น ถ้าครูจะไปศึกษาดูงานหรือไปที่โน่นที่นี้ ส่วนใหญ่จะไม่รบกวนทรัพย์ตัวเอง เช่นการจัดบอร์ดหลังห้องนี้ ทางโรงเรียนมีงบให้ อุปกรณ์ไม่ว่าจะเป็นกระดาษ เป็น max จะมีเงินให้” (ครู เชียงราย)

“ผอ.สนับสนุนและให้เงินมาด้วย ได้ 500 บาทต่อคนต่อครูเครือข่าย” (ครู เชียงราย)

2.2.2 วิสัยทัศน์ผู้บริหาร “ผู้บริหารก็จะช่วยได้ในลักษณะเสริม อยู่ที่ผู้สอน ต้องตระหนัก ผู้บริหารเป็นตัวจักรสำคัญในการประสาน ย้วย ทำยังไง มีกฎเกณฑ์ยังไง มีวิธีการยังไงที่ทำให้ผู้สอนตระหนักถึงจุดนี้ว่า โลกเปลี่ยนไปแล้วนะ จะมายึดแบบเก่าไม่ได้ แล้วนะ ทำยังไง เพราะอย่างที่คุณเมื่อกี้นี่ เราเป็นผู้ปฏิบัติ เท่ากัน” (ครู เชียงราย)

“โดยส่วนตัวคิดว่า ถ้าเรามีแนวทางที่แน่นอน ชัดเจน มันไม่ยาก อีกอย่างคืออยู่ที่การได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร จากผู้บริหารเบื้องบนด้วย พูดถึงเรื่องหน่วยงานหลักของรัฐบาล” (ครู เชียงราย)

“แล้วอีกอย่างหนึ่งเราได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร เพราะผู้บริหารจะมีวิสัยทัศน์กว้างมาก เช่น ปัจจุบันท่านก็จบโทมา” (ครู เชียงราย)

2.2.3 การสร้างขวัญกำลังใจ

“พัฒนาคน พัฒนางาน ประสานสัมพันธ์ สร้างขวัญกำลังใจ ก็พยายามทำให้ทุกคนมีการพัฒนาขึ้น” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“สำหรับนักเรียนก็สร้างให้เขาใช้คำว่ารักศักดิ์ศรีของโรงเรียนช่วยด้วย ก็รู้สึกพอใจใช้ได้ มีความตื่นตัวขึ้น จากเดิม GPA เรียงลำดับแล้ว 43 โรงเรียน เราเป็นลำดับที่ 42 จาก 43 ซึ่งที่ 43 คือโรงเรียนปัญญาอ่อน เขาเรียง GPA ผมก็เอาจุดเดียวมาเป็น ยุทธศาสตร์ เราที่บ๊วยก็ต้องพัฒนาชะหน่อย ซึ่งจุดอ่อนเป็นวิกฤติเป็นโอกาส รongสุดท้ายไม่ไหว แล้ว เด็กๆ ก็รู้สึกว่าการทำอะไรต่างๆ ก็พัฒนาขึ้นมาพอสมควร” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“พอดีได้รางวัลกลับมา ก็เลยลุกขึ้นมา สู้ศึก เพื่อเป็นตัวอย่างกับครูอื่นๆ” (ครู เชียงราย)

“เมื่อมีจำนวนเด็กมาก แต่ครูเราน้อย เราจึงต้องสร้างความตระหนักและสร้างความภาคภูมิใจให้กับครู” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

2.2.4 ผู้นำการปฏิรูป

“ในเรื่องของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ผู้อำนวยการโรงเรียนมีบทบาทมาก นอกจากสร้างความตระหนักให้คุณครูผู้สอน จากการศึกษาที่ส่งมอบรวมทั้งของ สปจ. สปช. จากการไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาจากของสปช.แต่ละจังหวัด เมื่อกลับมาถึงโรงเรียนผู้อำนวยการโรงเรียนจะมาถ่ายทอดให้กับคณะครู โดยการจัดอบรมให้กับคณะครู ตั้งวิทยากรขึ้นมา วิทยากรที่เข้ารับการอบรมกับสปช. หรือสปจ. มาอบรมคณะครูอื่น” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

2.3 รูปแบบการบริหาร

2.3.1 การบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการพัฒนาระบบการบริหารโดยใช้หลัก การมีส่วนร่วม การนิเทศและติดตามงาน และเปิดโอกาสให้ รัฐบาล ครู ชุมชน ผู้ปกครอง และนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเน้นความสอดคล้องในทุกด้านอย่างเป็นระบบ

“ผมเคยบอกว่า ในการบริหารก็คือ 1) การมีส่วนร่วม 2) การนิเทศและติดตาม ผมเคยไปพูดทุกครั้งที่เสนอ 1) ถ้าผู้บริหารไม่รู้จริงไม่ประสบผลสำเร็จแน่นอน 2) ถ้าคุณรู้จริงแล้วคุณไม่ติดตามกำกับไม่ช่วยเหลือดูแลก็ไม่สำเร็จอีก ทุกวันนี้ไม่ต้องการคำสั่งอย่างเดียว ต้องการความคิดร่วมกัน และออกไปปฏิบัติ ถ้าในลักษณะอย่างนี้แล้วผมว่าจะประสบผลสำเร็จก็ได้เสนอแนะอย่างนี้ไป” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“เท่าที่ฟังมา การปฏิรูปไม่ใช่เรื่องยาก และไม่ใช่เรื่องง่าย แต่ถ้าหากว่าทั้งโรงเรียนจะร่วมด้วยช่วยกันปฏิรูปทั้งโรงเรียน อันนี้คือจุดใหญ่เลย ถ้าปฏิรูปต้องทั้งโรงเรียน แต่ถ้าแบ่งครึ่ง ปฏิรูปครึ่งหนึ่งแล้ว อีกครึ่งไม่ปฏิรูป ไม่สำเร็จ” (ครู ขอนแก่น)

“การปฏิรูปก็คงจะเป็นการจัดระบบต่างๆ ด้านให้มันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว บางครั้งก็มีปัญหา ตรงที่ว่ามันจะต้องสอดคล้องกันไปทุกฝ่าย มันถึงจะมีผล ไม่ว่าจะ เป็นรัฐบาล ไม่ว่าจะ เป็นผู้นำชุมชน ครู และตัวเด็ก ก็คงจะให้รู้ ให้มันสอดคล้องไป และก็ก้าวไปด้วยกัน มันถึงจะได้ผล บางครั้งเราอาจจะรู้ แต่ว่าผู้ปกครองหรือผู้นำชุมชนเขาไม่รู้ ก้าวไปไม่ทันกันก็จะเกิดปัญหา” (ครู ขอนแก่น)

“การปฏิรูปการศึกษานี้ จากการปฏิบัติเดิมอยู่แล้ว แล้วก็มาเปลี่ยนแปลงก็คือ อยากจะให้หาวิธีว่าทำยังไงรัฐบาล ผู้นำชุมชน ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนจะก้าวไปพร้อมกัน มีความเข้าใจและสอดคล้องกัน” (ครู ขอนแก่น)

“ที่โรงเรียนจะเชิญผู้ปกครองมาเป็นกรรมการ คือ โรงเรียนกับชุมชนนี้สัมพันธ์กัน และก็มีคนมาบริจาคสร้างอาคารหลังแรก แล้วความช่วยเหลืออื่นๆ ก็ช่วยด้านอุปกรณ์ บริจาคเครื่องคอมพิวเตอร์ ก็มีให้เด็กได้เรียนด้วย” (ครู ราชบุรี)

“ตระหนักอย่างยิ่งว่าการทำงานร่วมกัน ทุกส่วนทุกฝ่ายต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน ตั้งแต่ผู้บริหาร คณะครูอาจารย์ คณะกรรมการนักเรียน กรรมการสถานศึกษา มีอะไรต้องมาพูดคุยกันตลอด ร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ปัญหา สุดท้ายจริง ๆ การอุทิศเวลา ผู้บริหารต้องทำเป็นตัวอย่างก่อน การเสียสละผู้บริหารต้องทำให้เป็นตัวอย่างก่อน” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“ยุทธศาสตร์นะคะ คือเราต้องยึดปรัชญา ยุทธศาสตร์ที่ทำให้เราประสบผลสำเร็จคือ การทำงานเป็นทีม โดยความร่วมมือ ร่วมใจกัน มีการติดตาม ปรึกษาหารือกัน อย่างใกล้ชิด ทุกสิ่งทุกอย่างก็จะราบรื่นคะ” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“ต้องมีส่วนร่วม นั่นก็หมายความว่าการทำงานต้องมีคณะกรรมการ ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการบริหารงาน ส่วนร่วมในการทำงาน ส่วนร่วมในการตัดสินใจ” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“ประชุมร่วม กำหนดวิสัยทัศน์ ประชุมสมาคมครูผู้ปกครอง ศิษย์เก่า คณะกรรมการสถานศึกษามาประชุมทุกเดือน มีการทำ PDCA และ SBM” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม แบ่งสายชั้น มีการนิเทศ” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

2.3.2 การใช้แนวคิด SBM

“โรงเรียนใช้ SBM ซึ่งโรงเรียนใช้มาแต่เริ่มต้น ตั้งแต่ทำพันธกิจ โดยครูมีส่วนร่วม” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“ปรับ 6 งานมาเป็น 3 งาน 1 ฝ่าย เพื่อไม่ซ้ำซ้อน เพราะงานสารบรรณ ผู้บริหารทำเอง อยู่ใน com หลักสูตรผู้บริหารทำเอง” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“เปลี่ยนระบบการบริหารงาน พัฒนาทีมงานใหม่ให้สู่เป้าหมาย ป.1-3 เด็กใหม่ ป.4-6 เด็กเก่า ไม่ยึดหนังสือเรียนยาก เพราะแบบสอบวัดเนื้อหา ไม่ได้วัดกระบวนการ” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“กระจายอำนาจ มีผู้ช่วย 7 คน บริการอาคารสถานที่พัฒนาหลักสูตร ชุมชนเพิ่มมา หัวหน้างาน หมวด ฝ่าย สารสนเทศ” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“ได้เชิญไปอบรมทั้งโรงเรียน และเชิญอบรมวิจัยในชั้นเรียน ก็ไปทั้งโรงเรียนก็มีความรู้สึก ถ้าส่งคุณครูท่านหนึ่งไป ถ้าท่านนั้นบางที่ของตัวเองยังไม่ทำเลย แล้วจะมาขยายผลได้อย่างไร ถ้าได้รู้ทั้งโรงเรียนก็จะก้าวไปพร้อมๆ กัน” (ครู ชลบุรี)

“ถ้ามองทั้งโรงเรียน ในระบบการทำงานเป็นทีม ก็ 100 % เพราะเราบูรณาการเป็นหมายความว่าแต่ละสายชั้นเรามีการบริหารงาน แยกเป็นส่วนสายชั้น ดิฉันมอง

ในส่วนสายชั้น เป็นทีมคือ 100 % แต่ถ้าเจาะลึกลงไปเป็นรายบุคคล ขณะนี้คาดว่าคงปฏิรูปไป แล้ว 90 % ค่ะ” (ครู ชลบุรี)

2.3.3 การบริหารเชิงรุก

“นาฏศิลป์ไปช่วยงานเค้าอยู่เรื่อง อบรมก็ให้มาอีก 3 มั่นกว่า ห้อง อินเทอร์เน็ตนี้เป็นห้องใหม่ที่ทำเพิ่มขึ้น โดยที่ไม่มีตรงนี้ทีเดียว มีอยู่ในห้องสมุดด้วยไว้ให้ สำหรับนักเรียนคันคว้า 6 แसनกว่าบาทที่ อบรมให้มาในปี นี้ ดิจันได้เงินเหล่านีมาได้อย่างไร ก็บอกครูในที่ประชุมว่าอาจารย์ผ่นอะไร เขียนเป็นโครงการไว้นะ และขอโครงการไว้ที่ดิจัน ถ้าเมื่อไหร่ที่มีโอกาสเรียกว่าพอเหมาะประสขช่องตรงไหน โครงการนี้จะแทรกเข้าไปทันที จะวิ่งเข้าไปหาและไปขอเงินมา พอเค้าบอกว่าอาจารย์จะปิดงบแล้ว ดิจันก็จะมีโครงการเข้าไปในทันทีเพราะเรียนเอาไว้แล้ว เพราะฉะนั้นมันก็จะได้มาเร็วขึ้น ง่ายขึ้นกว่าเดิม เราต้องเตรียมโครงการเอาไว้ ทุกคนจะต้องหาความผ่นของตนเองเอาไว้” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“ดูแล้วถ้าพูดว่าอายก็น่าจะอายนะ เพราะเป็นโรงเรียนมัธยม แต่ไม่มี เครื่องเป่าที่เป็นทองเหลือง แต่พอจะรับความอายตรงนั้น เราเอาตัวอื่นขึ้นมาแต่ง จัดระเบียบ วินัยให้ดี มีความพร้อมเพียง ใครขอมาไปไม่ว่า จะให้ไปร่วมตรงไหนเราก็ไป เพื่อที่จะเชิดชู ตัวเองประมาณ 1 ปีเศษๆ ปีนี้เราได้จากอบต. 1 ล้านบาท ที่จะให้เครื่องดนตรีเพราะเห็นว่า เราไปช่วยงานเค้า และเป็นโรงเรียนมัธยมแห่งเดียวที่พอจะช่วยเค้าได้ เราช่วยเค้า เค้าก็ ช่วยเรานะพูดง่ายๆ ทางอบจ.ก็ทราบว่าไม่มีครูดนตรี ก็ให้งบประมาณมาจ้งครูอีก 3 แसन แล้ว ถ้าหากว่าเราทำดี” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

2.3.4 หลัก สมอ.

“เป็นสิ่งที่ผมอยากจะให้ลดลงไปเยอะคือการติดศุนย์ ร. มส. ก็จะมาโทษ เด็กว่าไม่รับผิดชอบ ถ้าครูให้เด็กติด ร. ผมก็เอาครู ติด ร. บ้าง” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“ตัว สมอ. เป็นหลักเคล็ดต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนาปรับปรุงตนเอง ส. คือ สุขภาพกาย สุขภาพจิต ม. ก็คือความมีเมตตา มิตรภาพ มนุษยสัมพันธ์ อ. ก็ให้เป็นอิสระ ตัวอิสระ คือ อิสระจากความตกเป็นทาษของครูอาจารย์ ซึ่งมี 2 เรื่องใหญ่ๆ หนึ่งสินครู อาจารย์ มีหนี้สินไม่มีอิสระภาพ ต้องติดพัน” (ผู้บริหาร เชียงราย)

2.3.5 การทำความชัดเจนในนโยบาย

“ทำตามกรรมการปกครอง สำนักบริหารท้องถิ่น ทำตามหลัง ศส.ทุกด้าน อาศัย สกศ. ส่งเอกสาร สมัคร้าง เริ่มทำจริงปี 2545 มาตรฐานของเทศบาลกับ ศส.ไม่เหมือนกัน การจัดการศึกษา มี 16 มาตรฐาน เหมือน 14 มาตรฐาน แต่แยกย่อย” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

2.3.6 การยึดปรัชญาโรงเรียน

“ยึดปรัชญาของโรงเรียนว่า ประพฤติดี มีวิชา พัฒนาคุณภาพชีวิต ยุทธศาสตร์ของเราก็คือต้องให้ นักเรียนตระหนักว่า เราจะต้องรวมทีมกันทำงานเพื่อให้เด็กทุกคนให้ได้ตามปรัชญาที่เรากำหนดไว้” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“ปรัชญาของโรงเรียนเป็นตัวตั้งก่อน ทำ SWOT กัน” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“ยุทธศาสตร์ ก็คือการยึดปรัชญาของโรงเรียน จากการวิเคราะห์ SWOT ด้วย แล้วก็ใช้หลักทางศาสนา เพราะว่าโรงเรียนนั้นเป็นโรงเรียนคริสเตียน เราใช้หลักการทางศาสนา เข้ามามีบทบาทในเรื่องของการกำหนดแผนพัฒนาคุณภาพ ตัวสุดท้ายก็คือในเรื่องของการพัฒนาบุคลากร และเน้นเรื่องของการทำงานเป็นทีม” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

2.3.7 การบริหารแบบกองโจร

“ยุทธศาสตร์ไหน ก็ต้องบอกว่าแบบกองโจร เพราะว่ากองโจร คำดูว่า สถานการณ์นั้นควรจะโจมตี สถานการณ์นั้นควรจะหนี สถานการณ์นั้นทำไม่ได้ ให้คนอื่นทำ ซึ่งจะเป็นกลยุทธ์ที่ผมใช้อยู่” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

2.3.8 ระบบการสร้างใจในระบบการทำงาน

“ระบบการบริหารการทำงานต้องชัดเจน ทุกคนต้องเข้าใจระบบ ถ้าไม่เข้าใจระบบ วุ่นแน่ ผู้บริหารและผู้ช่วยฝ่ายทุกคนต้องช่วยสร้างระบบให้เข้มแข็ง” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“ระบบเราสร้างให้ครูอาจารย์ได้เชื่อมั่นว่า คำมีอิสระในการทำงาน คำมีความภูมิใจในการทำงาน โรงเรียนเราก็เลยได้เป็นผู้บริหารดีเด่นด้านการพัฒนาบุคลากร” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

2.3.9 การบริหารให้ทำงานอย่างมีความสุข

“ที่สำคัญก็ต้องมีความสุข ต้องทำงานอย่างมีความสุข” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

2.3.10 การจัดคนให้เหมาะกับงาน

“การปฏิรูปการศึกษาจะสำเร็จไม่สำเร็จสำคัญที่สุดก็คือครู ผู้บริหารทำคนเดียวไม่ได้ ผู้บริหารเหมือนกับไปออกแรงจัดคาน ครูเป็นทั้งคาน ครูเป็น ทั้งจุดหมุน ถ้าคานไม่แข็งแรง เราไปออกแรงตรงปลาย คานหัก จุดหมุนไม่อยู่ที่เราก็ก่เปลืองแรง แต่ถ้ามันถูกที่ คานได้จุดตำแหน่งที่ดี มันก็เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงาน ผมถือว่าการปฏิรูปการศึกษาจะสำเร็จหรือไม่สำเร็จครูนั้นคือตัวหลักที่สุด ผู้บริหารนั้นเราออกแรงกระทำ

ตรงจุดไหนเท่านั้นเอง ถ้าเราออกผัดที่มันก็เปลืองแรง ถ้าเราออกถูกที่มันก็ผ่อนแรง ได้เปรียบเชิงกลเยอะ ได้ประสิทธิภาพเยอะ การพัฒนาทุกด้านจะเป็นไปได้ด้วยดี การวางระบบการทำงานให้ได้สัดส่วนคือ put the right man on the right job” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

2.3.11 การใช้ทรัพยากรร่วมกัน การใช้ครุภัณฑ์ร่วมกันระหว่างโรงเรียน

“ยุบโรงเรียนแสนสุข (กรมสามัญ) ยุบเป็นโรงเรียนเดียวกับวัดบางเป้ง (สปข.) ทำหลักสูตรเอื้อต่อโรงเรียนมัธยมได้ ยุบแล้ว ปัจจุบันได้คอมพิวเตอร์โรงเรียนแสนสุข ห้องสมุดใช้ร่วมกับโครงการ ตั้งกรรมการศึกษาที่มเดียวกัน” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

2.4 การวางระบบการกำกับ ติดตาม และการนิเทศ

สถานศึกษามีการพัฒนาระบบบริหาร การกำกับติดตามงาน และการประเมินผล ที่มีประสิทธิภาพ มีการดำเนินงานตั้งแต่ในระดับผู้บริหารจนถึงครูผู้สอน การเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ชุมชน ผู้ปกครองและเด็กนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้มีการวางแผนและดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยผู้บริหารเห็นว่าการวางระบบนั้นควรจะเป็นแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนทั้งส่วนเกี่ยวกับการนิเทศ กำกับ และติดตามงานเป็นหลัก ส่วนครูนั้นเห็นว่าควรส่งเสริมให้มีการประสานและการสร้างเครือข่ายในการร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ

2.4.1 ระบบกำกับติดตามโดยการจัดประชุม “นอกจากเราให้ความรู้ เราใช้กระบวนการกำกับติดตาม” มีการวางระบบการนิเทศโดยใช้วิธีการจัดประชุม กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานล่วงหน้า ให้ครูซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติรับทราบ “ถ้าประชุมปกติทั้งโรงเรียน จะมีทุกเดือนๆ ละ 1 ครั้ง ก็เป็นเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ควรจะต้องปฏิบัติ เนื้อเกี่ยวกับการนิเทศ กำกับ ติดตามงาน เราจะนิเทศในที่ประชุม เราไม่ต้องไปติดตามอะไรมาก เราจะมีปฏิทินการทำงาน ให้ครูล่วงหน้าเป็นปีการศึกษาว่า เดือนไหนเราจะทำอะไร เดือนไหนเราจะส่งแผนการสอน เดือนไหนเราจะส่งข้อสอบเราจะทำปฏิทินแจ้งให้ครูทราบล่วงหน้า และครูที่นี้จะดำเนินการทำงานตามปฏิทิน” (ผู้บริหาร เชียงราย)

2.4.2 ระบบติดตามโดยคณะกรรมการที่มอบหมาย

“เขตการศึกษา 4 มีการออกแนวนโยบาย มีการตั้งคณะกรรมการประเมินติดตามครุต้นแบบ สิ่งที่ประสบความสำเร็จที่มองเห็นเป็นรูปธรรมก็มีหลายอย่าง ยกตัวอย่าง เช่น การส่งเสริมทักษะที่จัดอยู่ในรูปของการเขียนแผนการสอน จำแนกแยกแยะความคิดออกมาเป็นแผนภูมิได้ค่อนข้างที่จะทำงานมากขึ้นในส่วนของคุณได้เน้นการจัดการเรียนการสอนในรูปของตามแบบพ.ร.บ.มากขึ้น ได้ใกล้ชิดเรียบแบบบูรณาการ ที่โรงเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องนี้กันมาก การเข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับการปฏิรูปบริหารโครงการ” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

2.4.3 ระบบติดตามโดยผู้บริหารโรงเรียน

“ในเรื่องของการจัดค่าย หลังจากที่จัดค่าย ประเมินผลเรียบร้อยแล้ว ผู้อำนวยการจะให้เจ้าของโครงการจัดทำวิจัยออกมาว่าผลเป็นอย่างไร ไม่ว่าจะผลที่ออกมาเป็นอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจัดการเรียนการสอนก็เหมือนกัน เมื่อสอนจบหมวดการเรียนแล้ว ผู้อำนวยการก็ให้ทำวิจัยเหมือนกัน โดยใช้คำถาม ตั้งคำถามคือทำไมจึงทำ ทำอย่างไร ผลเป็นอย่างไร ค้นพบอะไร สรุปอธิบายได้ไหม แล้วก็มีส่วนเสนอแนะ เพื่อที่ตอบให้ท่านผู้อำนวยการเปิดอ่าน” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“ท่านผอ. เป็นคนอ่าน เป็นผู้ตรวจ เพราะเป็นผู้ให้ความคิดว่าที่ทำไมไป ผู้ให้คำแนะนำว่าที่ทำไมไปนั้นถูกหรือไม่” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“ก็มีนะครับ ให้เพื่อนกันเองเป็นที่ปรึกษา แต่ทุกคนต้องส่ง ผอ. เพราะเป็น Back ของโรงเรียน” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

2.4.4 ระบบการนิเทศ ใช้วิธีการนิเทศแบบกัลยาณมิตร ผู้นิเทศมีทั้งผู้บริหาร หัวหน้าหมวด

“มีการนิเทศแบบกัลยาณมิตร ผู้นิเทศตั้งแต่ผู้อำนวยการ ก็จะมีนิเทศต่อกันไปลำดับขั้นตอน ผู้ช่วยไปหาหัวหน้าหมวดและลงไปถึงครูผู้สอน” (ผู้บริหาร เชียงราย)

นอกจากนี้ครูยังมีการนิเทศภายในกันเอง โดยตั้งเป็นกลุ่มเครือข่ายครูแกนนำ “ครูทุกคนได้รับการนิเทศ นอกจากนิเทศในสายตรงด้านบริหารแล้ว เขายังนิเทศกันในกลุ่มเครือข่ายครูแกนนำ เราได้จัดว่า ครู 1 คนในโรงเรียนนี้ โรงเรียนเรามีครูแกนนำของกรมสามัญศึกษาทั้งหมด 15 คน เอาครูในโรงเรียนมาเฉลี่ยเพื่อจะรับการนิเทศ คือนิเทศในกลุ่ม เราเรียกว่าโครงการนิเทศแบบกัลยาณมิตร ทำตั้งแต่ปี 2544” (ผู้บริหาร เชียงราย)

สำหรับความถี่ในการนิเทศ หรือสาระที่จะนิเทศ นั้นไม่ได้กำหนดตายตัว “ความถี่ของการนิเทศ เราไม่ได้ล็อก เขาว่างตรงไหน เขาก็จะนิเทศกันเอง ตั้งแต่เรื่องการสอน แผนการสอน การติดต่อ การวิจัย เขาจะนิเทศกันเองในกลุ่ม” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“ดูจากการนิเทศ ดูแผนการสอนของครูว่าใช้ได้ แต่เปอร์เซ็นต์ที่ครูปฏิบัติ มีน้อยยังใช้แบบเดิมๆ อยู่ ตัวนี้ต้องใช้ระยะเวลา และอีกประการหนึ่งเราต้องมีการติดตามผลการสอนด้วย” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“นิเทศภายในติดตาม ครูต้องมีแผนทุกวิชา ทุกอาทิตย์ ส่งทุกสัปดาห์” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“ระบบการควบคุมภายใน เราให้มีการควบคุมภายใน 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายธุรการ จะควบคุมอะไรบ้าง ฝ่ายวิชาการจะควบคุมอะไรบ้าง ฝ่ายปกครองจะควบคุมอะไรบ้าง

แล้วก็ฝ่ายบริหารจะควบคุมอะไรบ้าง เป็นสายงานระบบบริหารที่ควบคุมได้ หัวหน้าฝ่ายจะช่วยกันดูแล จะช่วยกันนิเทศ เรามีความภูมิใจในระบบนี้มาก” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

2.5 การระดมทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ การระดมสรรพกำลังจากทุกฝ่าย

ที่ประชุมมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่ามีความจำเป็นที่จะต้องแสวงหาความร่วมมือและการสนับสนุนจากทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน มหาวิทยาลัย และสถานศึกษา ในท้องถิ่น ทั้งในด้านวิชาการ บุคลากรทางการศึกษา และงบประมาณ อาทิ การบริจาค การให้ทุน การสนับสนุนค่าใช้จ่ายต่างๆ หรือแรงงาน เป็นต้น ซึ่งถือเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความตระหนักและความรับผิดชอบมากขึ้น

ยุทธวิธีในการพัฒนาสถานศึกษามักเริ่มจากการขอความช่วยเหลือจากชุมชน ซึ่งมีหลายรูปแบบทั้งในรูปของเงินบริจาค เพื่อสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน หรือการจัดระบบสาธารณูปโภค เช่น ระบบน้ำประปาในชุมชน ผลการสนทนากลุ่มพบว่าสถานศึกษามียุทธวิธีในการดำเนินงานหลายรูปแบบ อาทิเช่น

2.5.1 การวางตัวบุคคลที่มีบทบาทสำคัญระดับผู้นำของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมสรรพกำลังจากชุมชน จะยิ่งประสบความสำเร็จ “อาศัยจากผู้ปกครองให้ท่านเห็นความสำคัญและเป็นเงินพิเศษบริจาคมาครับ และพัฒนาสิ่งแวดล้อมต่างๆ ส่งเสริมขึ้น คนหลายคนช่วยกันเล็กๆ น้อย คนละ 200 บาท เรามีนักเรียนอยู่ประมาณ 800 กว่าคน เฉลี่ยไปเลย เขาก็ให้ทุกคน แต่ถ้ามีเด็ก 2 คนก็ให้คนเดียว เป็นครอบครัว ภาคเอกชนก็อาศัยแรงสนับสนุน ปีนี้ได้เพราะว่าประธานกรรมการการศึกษาพื้นฐานเป็นประธาน อบต. ด้วย ประธานในนามของโรงเรียน เพราะท่านประธานก็ปวารณาตัว เพราะคุณพ่อของท่านเป็นกำนันเก่า เป็นคนก่อตั้งโรงเรียนนี้ขึ้นมา” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“ปีนี้ก็ได้พัฒนาขึ้นมา ที่สำคัญอยู่ 2-3 เรื่อง 1 คือเรื่องถนนภายในโรงเรียน ก็ตั้งวางแผนตั้งแต่ต้น ดึงผู้นำท้องถิ่นมาช่วย ตอนนี้นำสร้างเรียบร้อยแล้ว บรรยากาศดีขึ้น เรื่องระบบน้ำประปาในโรงเรียน ก็ได้ความอนุเคราะห์จากหน่วยงาน ทรบช. กับ อบต. มาช่วยก็ทำให้แก้ปัญหาเรื่องน้ำได้ดีพอสมควร” (ผู้บริหาร เชียงราย)

2.5.2 การขอความช่วยเหลือจากผู้ปกครองในรูปแบบของการเชิญชวนบริจาค การทอดผ้าป่า

“จะเข้าหากับผู้ปกครองหรือเขตที่บริการอยู่ ขอความช่วยเหลือ เช่น ผ้าป่า สำคัญ ประมาณปีละครั้ง งบประมาณจากราชการได้น้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นรายหัว

ประมาณหัวละร้อยละบาทต่อปีต่อคน มีส่วนที่รัฐบาลช่วยเรื่องอาหารกลางวัน ประมาณ 30% ของเด็ก รายหัวต่อวันๆ ละ 6 บาทต่อหัว” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“อาศัยการบริจาคจากชุมชน ก็ช่วยด้วยในด้านเสื้อผ้า ข้าวสาร ก็มาช่วยด้วย ตอนนี้ก็มีคอมพิวเตอร์ 40 ตัว ห้องก็ติดแอร์ทั้ง 2 ห้อง ห้องละ 20 เครื่อง เรียนเครื่องละ 2-3 คน” (ครู ราชบุรี)

“เราเข้าใจว่าเด็กรวยเท่านั้นถึงจะบริจาค ไม่ใช่ซะครับ เด็กจนเค้าก็บริจาค ถ้าคุณลงทุนมากก็เสี่ยงน้อย เสี่ยงตั้งแต่การทำงาน คุณลงทุนเยอะคุณก็ไปทำงานได้ดี ลูกคุณตั้งใจเรียนมากๆ เวลาสอบก็ไม่ต้องเดาไม่ต้องมั่ว เพราะฉะนั้นผู้ปกครองในฐานะเป็นเจ้าของตัวเด็ก ก็ต้องร่วมลงทุนกับเรา ผมบอกพวกครูโรงเรียนเราทำให้เป็นตัวอย่างแล้ว โตะเค้าก็ก่อนที่ผมจะขอผู้ปกครอง ครูต้องบริจาคก่อน สนามหย้าที่เป็นผู้ปกครองที่จะอุปถัมภ์ ผมขอบริจาคครูก่อนนะ ถ้าเงินไม่พอค่อยขอผู้ปกครอง ในเมื่อบุตรหลานเค้าอยู่กับเรา เค้าต้องร่วมลงทุน คุณไม่มีเงินก็ได้ แต่คุณร่วมลงทุนในการดูแลเอาใจใส่เด็กนักเรียน ตรงนี้เองเราขอบริจาคได้ ได้ทอมละแสน ไม่พอ ผมไม่ขอในจังหวัด ผมไปขอในกรุงเทพฯ” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

2.5.3 ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงาน/องค์กรเฉพาะทาง

“อย่างดนตรีเราจ้างถูกมากเดือนละ 2,000 สอนดนตรีไทย ส่วนดนตรีสากลเราได้จากนายทหารเรือ เรืออากาศเอกดุริยางค์ทหารเรือที่เกษียณแล้ว ก็ให้เค้ามา ช่วยสอน เดือนละ 2,000 บาท” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

2.5.4 ขอความช่วยเหลือจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

“ส่วนภาษาต่างประเทศเราใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเช่นเดียวกัน เราขอที่ในเมือง เค้ามาอยู่กับสามีทำโรงงานไฟฟ้า เราก็ขอภรรยาเค้ามาช่วยสอน เค้าก็ช่วยสอน 2 สัปดาห์ ต่อมาโรงเรียนใหญ่ตั้งไป ผมก็ไปหาใหม่ ก็ได้จากในหมู่บ้าน ชาวสเปนที่เค้ามาอยู่ ภรรยาเป็นคนไทย” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

แต่ยุทธวิธีที่ใช้ในการรับการสนับสนุนจากชุมชนก็ขึ้นอยู่กับศักยภาพของชุมชนด้วย ชุมชนบางแห่งอาจไม่พร้อมให้ความช่วยเหลือในรูปแบบของตัวเงิน แต่สามารถให้ได้ในรูปแบบอื่น “ชุมชนก็มีส่วน แต่ก็ช่วยอะไรไม่ได้มาก เพราะฐานะยากจน ก็ให้ความร่วมมือด้านอื่นๆ ถือว่าพอใช้ได้” (ผู้บริหาร เชียงราย)

สำหรับโรงเรียนสังกัดเอกชนจะมีข้อจำกัด ส่วนมากจะไม่ใช้วิธีเรียไร “สำหรับโรงเรียนเอกชน งบประมาณต่างๆ ก็แล้วแต่ว่าผู้บริหารจะอนุมัติอย่างไร ส่วนมากก็ไม่ค่อยได้เรียไรจากผู้ปกครอง” (ผู้บริหาร เชียงราย)

2.6 การประกันคุณภาพ

การประกันคุณภาพ โดยเฉพาะการเผยแพร่ความรู้เรื่องการประกันคุณภาพ และให้คำแนะนำการดำเนินการเพื่อรองรับการประกันคุณภาพให้กับโรงเรียนในสังกัด เป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

“ยุทธวิธีที่จะให้โรงเรียนในสังกัดได้รู้จักคือ ทุกวันนี้ได้ไปเป็นวิทยากรอยู่ก็คือเรื่องการประกันคุณภาพ ก็ใช้ประสบการณ์และความรู้ที่ได้อบรมมาไปเสนอแนะในการรองรับการประกันคุณภาพ โรงเรียนที่เราไป เขาเป็นคนมีหนังสือมาเชิญเราไป” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

2.7 การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนบางแห่งเริ่มการปฏิรูปโดยใช้การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน เพื่อดึงดูดความสนใจของครูและนักเรียน

“ผมรับงานที่นี่ เมื่อปี 43 เริ่มต้นด้วยดูสภาพแวดล้อมและดูความต้องการของครู นักเรียน เห็นว่าสิ่งที่เขาต้องการโดยการสำรวจมาที่ชัดเจนคือ เรื่องไม่ได้เรียนคอมพิวเตอร์มาเลย เพราะคอมฯ ที่ได้มาก็ไม่ใช่ขบประมาณอะไรหรอก ผู้ปกครองซื้อให้เอง และหมครูุ่นไม่มีผู้สอน ตัวนี้ตัวหนึ่ง ก็ทำโครงการนี้ขึ้น ผู้ปกครองก็สนับสนุนช่วยกัน ก็เริ่มมีการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ และจ้างครูมาเป็นผู้สอน แต่ที่เห็นกับเด็กจริงๆ คือตัวสิ่งแวดล้อม” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“ถ้าดำเนินการที่ห้องประชุมเป็นโรงอาหารด้วยทำให้เกิดปัญหามากมาย จะประชุมก็ไม่ได้ถึงเวลาทานอาหารก็ยุ่งกัน ก็เลยรวบรวมแนวความคิดกับผู้ปกครอง แยกโรงอาหารใหม่ออกมาต่างหาก เป็นจุดเริ่ม ก็คงจะทำให้สิ่งแวดล้อมดีตามมา” (ผู้บริหาร เชียงราย)

2.8 การสอนเสริม

การสอนซ่อมเสริมนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน มีวิธีดำเนินการแตกต่างกัน เช่น การสอนเสริมโดยครู หรือการสอนเสริมโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม

2.8.1 การสอนเสริมโดยครู

(1) การสอนตอนเช้าก่อนเข้าเรียน “ที่โรงเรียน 7:30 น. เรามีสัญญาณให้นักเรียนแต่ละห้องไปพบคุณครูประจำชั้นตามที่นัดหมายไว้ เพื่อที่จะเรียนเสริมก่อนเข้าห้องเรียน และจะออกประมาณ 7:45 ก็ 15 นาทีก่อนเรียน คุณครูจะมาแต่เช้า นักเรียนส่วนใหญ่จะอยู่รอบนอก ดินแต่เช้าเขาก็มาทัน ก็มาเสริมกันตอนนั้น แล้วเด็กเขาเขา คณะของผู้บริหารมุเซอร์ ของเซนต์ปอล เขาจะมีสอนที่หอพัก มีหอพักให้นักเรียนชาวเขา แต่เราไม่ได้จำกัดว่าการสอนเสริมช่วงเช้า ชาวเขาก็มาเสริมด้วย มาร่วมกลุ่มกัน มาถามในสิ่งที่เขาไม่เข้าใจ” (ครู เชียงราย)

(2) การสอนระหว่างพักรับประทานอาหารตอนเที่ยง “อีกอย่างหนึ่ง มีสอนซ่อมเสริมด้วย สอนเสริมนี้ดิฉันสอนเอง เพราะหนังสือหลากหลายดิฉันซื้อมาให้ใช้ เด็กที่เก่งเข้าดูเลย เธออยากดูอะไรดูไป ดิฉันจะใส่ลิ้นชักเป็นของส่วนตัว เขาก็มาดูเลย เขาอยากทำอะไรก็ทำลงไป แต่เด็กห้องนี้ก็จะนโยบายของโรงเรียนอยู่แล้ว แต่ก็ได้รับเสียงบ่นอยู่พอสมควร เราจะได้พักแค่ 11:30-12:00 พอ 12:00-12:30 เราสอนซ่อมเรายังเหนื่อย แต่เด็กที่ได้รับการซ่อมเหนื่อยกว่าเรา เพราะเขาต้องได้รับทุกวัน จันทร์-ศุกร์ แต่ครูยังจัดเวรกันลงไป ตรงนี้ไม่ทราบจะเป็นผลบวกหรือผลลบ เราก็หวังว่ามันจะบวก เราถึงทำขึ้นมาจะรออีกสักพักหนึ่ง ถ้าไม่ทำก็กลัวว่าจะไม่รู้ว่าจะบวกหรือลบ ต้องลองดูก่อน” (ครู ขอนแก่น)

“บทบาทต่อนักเรียนก็ทำคล้ายๆ กับอาจารย์ที่ได้ทำสอนซ่อมเสริม เนื่องจากที่โรงเรียนไม่ได้เด็กที่คัดมาทุกรูปแบบ อ่านหนังสือก็ไม่ค่อยออก บางทีก็มาสะกดกันใหม่ ก็สอนซ่อมเสริมในช่วงว่างช่วงที่เป็นคาบอิสระของเขา ขอสอนเด็กบกพร่องทางการอ่าน เริ่มตั้งแต่ปี 36 -37 ทำเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน” (ครู ขอนแก่น)

“ตามหลักการปฏิรูปที่ชุมชนเราดำเนินการ ก็คือเราถือว่าเป็นการยึดหลักความสัมพันธ์มาก็ให้ครูประจำชั้นแบ่งกลุ่มเด็กออกมา และมีการประเมินกัน แบ่งออกมาเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มอ่อน ที่จำเป็นต้องซ่อมเสริมและกลุ่มปานกลางและกลุ่มเก่ง เสร็จแล้วให้ทำรายชื่อนำเสนอฝ่ายบริหาร เพราะว่าเวลาผมกับผู้ช่วยหรือฝ่ายนิเทศ คณะนิเทศภายในติดตามเด็ก เราสามารถแยกกลุ่มตรงนี้ได้ ฝ่ายบริหารเองก็สามารถชัดเจนกับเด็กกลุ่มต่างๆ เมื่อเทียบเด็กเป็น 3 กลุ่มก็หมายถึงว่า เน้นเด็ก เราจัดเด็กเป็นสำคัญแล้ว โรงเรียนเรา จัดให้มีขึ้นในห้องสมุด ทุกห้องต้องเรียนวิชาห้องสมุดอย่างน้อย 1 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ โดยบูรณาการจากภาษาไทย เมื่อเข้าไปในห้องสมุดจะมีครูประจำที่นั่นแล้วแยกกลุ่มเด็ก กลุ่มอ่อนเราจะใช้วิธีซ่อม แล้วกลุ่มปานกลางก็อ่านหนังสือทั่วไปแล้วสรุปสาระการอ่านในครั้งนั้นๆ แล้วก็กลุ่มเก่งก็จะเรียนเสริมที่เรากำหนดให้ ตรงนี้เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่เราดำเนินการ” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

2.8.2 การสอนซ่อมเสริมโดยให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม

“โรงเรียนดำเนินการคือเรื่องการสอนซ่อมเสริม โดยให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผล เราสอนซ่อมเสริม โดยเมื่อเรารู้ว่าแต่ละห้องมีเด็กอ่อนเพราะว่าเป็นเรื่องปกติที่ว่า เด็กทุกคนสติปัญญาอะไรต่างๆ เท่านั้น ชุมชนอาจจะมีปัญหาในเรื่องพวกนี้ เราก็คัดเด็กและเรามีการประชุมครูผู้ปกครอง นักเรียน แล้วมาร่วมกันทำแบบฝึก” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“ทำแบบฝึกออกเป็น 7 ชุด เสร็จแล้วจะใช้วิธีคัดแยกเด็กว่าเด็กที่อ่อนคือจะเริ่มซ่อมตรงไหนใน 7 ชุดนี้ เช่น ประเภทอ่านอะไรไม่ได้เลย ไม่กระดิกอะไรเลย อาจจะเริ่ม

ชุดที่ 1 หลังจากนั้น บางคนอาจจะเริ่มชุดที่ 3-4 เราจะแบ่งเด็กตามกลุ่ม เสร็จแล้วจะเชิญผู้ปกครองมาร่วมรับทราบว่าเด็กเราจะต้องซ่อมเสริมที่ชุดไหน อาจารย์ท่านใดจะเป็นผู้รับผิดชอบในการสอนซ่อมเสริม อันนี้เราจะแบ่งกลุ่มดังนี้ หลังจากนั้น จะมอบหมายให้อาจารย์ เราจะคัดเด็กและมอบหมายว่าคุณรับผิดชอบเด็กเท่านี้ๆ ไป แล้วจะจัดกิจกรรมหาเวลาซ่อมเสริม ให้ผู้ปกครองที่บ้านด้วย สักระยะเราจะเชิญผู้ปกครองมาประเมินผลกันตรงนี้ ดำเนินการไปซักระยะ” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนร่วมกับครูและนักเรียน เป็นการสอนตามพัฒนาการและศักยภาพของผู้เรียน เนื้อหาที่ใช้ในการสอนซ่อมเสริมเน้นในบางจุดที่นักเรียนบกพร่อง โดยใช้เวลานอกเหนือจากการเรียนปกติ” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

2.9 การทำหลักสูตรท้องถิ่น

การทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยดำเนินการร่วมกับตัวแทนผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา ครู และนักเรียน เป็นการบูรณาการความต้องการด้านวิชาชีพ จริยธรรม วัฒนธรรม และวิชาการของท้องถิ่นเข้ากับความต้องการของชุมชน มีการประเมินผลและพัฒนาหลักสูตร พร้อมกับขยายผลให้กับครูที่อยู่ในเขตพื้นที่เดียวกัน หลักสูตรที่จัดทำขึ้น ได้แก่ มารยาทกับการฝึกสมาธิ การฝึกมารยาทไทย การฝึกสมาธิ การเลี้ยงจิ้งหรีด นวดแผนไทย และภาษาไทย เป็นต้น

“เราเลยคุยกันกับชุมชนผู้ปกครอง จัดอบรมสัมมนากันอยู่ 3 วันตัวแทนผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และครู ตัวแทนนักเรียน สรุปกันมาว่า อยากให้เด็กมารยาทดี และได้หนังสือ เราเลยมาคุยกันและทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นออกมา” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“โรงเรียน จะอยู่ติดกับศูนย์หม่อนไหม ก็ทำหนังสือเชิญชวนเขา (ชาวบ้าน) มาเป็นวิทยากรให้ ให้เด็กที่โรงเรียนเลี้ยงจิ้งหรีด ปรากฏว่า เลี้ยงไปรุ่นแรกตายเรียบเลย ตอนนี้อกำลังเลี้ยงรุ่น 2 จะลองใหม่ว่ามันผิดพลาดตรงไหน จะลองเรียนรู้ ให้เด็กประถม 5 เป็นคนเรียนในงานอาชีพ พอเขาออกมา อะไรก็ทำให้ ก็ถือว่าเป็นความช่วยเหลือจากชุมชนที่เขาตื่นตัวขึ้น” (ครู ขอนแก่น)

“ส่วนรายได้ของวิทยากรท้องถิ่นนั้น เราก็มีการให้วิทยากรท้องถิ่นมาสอนวิชา นวดแผนไทย การตัดผม การจักสาน การทอกก การทอเสื่อ ที่โรงเรียนได้รับความอนุเคราะห์จากท้องถิ่น และ โรงเรียนก็เปิดหลักสูตรท้องถิ่นคือเรื่องนวดแผนไทย จะเปิดเรียนในโรงเรียนในปี 46นี้ ขณะนี้เราก็ส่งหลักสูตรไปที่เขต 9 เพื่อได้รับการอนุเคราะห์อีกแล้ว ซึ่งปี 46 เราจะได้เปิดใช้หลักสูตรใหม่” (ครู ขอนแก่น)

“บางอย่างก็ประสบผลสำเร็จ และบางอย่างก็ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องมาจากวิทยาการที่เราจัดหามา เช่น หลักสูตรเกษตรสู่ท้องถิ่น เนื่องจากที่ดินของโรงเรียนเป็นที่ดินปนทราย การทำเกษตรอาจจะไม่ได้ผล แต่ในเรื่องของอาหาร ทางโรงเรียนประสบผลสำเร็จ คือเราให้นักเรียนจัดทำหมีสะป้าขึ้นมา อันนี้เราเชิญวิทยากรจากท้องถิ่นมาช่วย แล้วเรื่องนาฏศิลป์ก็เนื่องจากชุมชนเป็นชาวเล ได้มีการสอนรำพื้นบ้านพวกทรงเงี้ยว ถัดจากหลักสูตรท้องถิ่น” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“ก็ต้องอาศัยจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของวงดนตรีไทยเข้ามาช่วยสอนในโรงเรียน และได้ผู้ที่เกษียณราชการที่เขามีความสามารถด้านดนตรีสากล จากวงดุริยางค์ของกองทัพเรือ อันนี้ก็มาช่วยเรา โดยที่เราก็ให้ค่าตอบแทนเขา ทั้งดนตรีไทย และดนตรีสากล ช่วยเรามากและก็ได้ผลด้วย เพราะเขาสอนแบบหลักวิชาชีพ เขาสอน 3 เดือน ตั้งแต่เด็กไม่ได้เป็นดนตรีเลย ตอนนี้ได้ก็เป่าทรัมเป็ตได้” (ครู ราชบุรี)

2.10 การสอนแบบบูรณาการ

การสอนแบบบูรณาการ รูปแบบที่ดำเนินการได้แก่ การยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยแยกผู้เรียนเป็นกลุ่มอ่อน กลุ่มปานกลาง และกลุ่มเก่ง และจัดการเรียนการสอนให้เข้ากับความสามารถและความต้องการตามศักยภาพของผู้เรียน การสอนที่เน้นวัฒนธรรมประเพณีความเป็นไทยเข้าไปสอดแทรกในเนื้อหาวิชาเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนด้วยความปีติสุข ประยุกต์เนื้อหาวิชาที่เรียนให้เป็นการทำนองเพลง

“จะสอนในลักษณะที่อยากจะดึงความเป็นไทยให้กลับมา ก็จะเน้นในเรื่องวัฒนธรรมประเพณี เข้าไปสอดแทรกเป็นส่วนใหญ่ สื่อการสอนที่ผลิตขึ้นจะหนักไปทางเพลงทางหมอลำ เพราะส่วนตัวก็ชอบความสนุกสนานเปลือดเปลื่นอยู่แล้ว ก็นำเสนอตัวเองก่อนก็ให้เด็กได้สนุกสนาน ก็มีความสุขขึ้นมาอยู่ก่อนเก่ง ถือว่าหลักภาษานี้เป็นไม้เบื่อไม้เมาคำปฏิสนธิ คำสมาธิ อันนี้ก็แต่งเป็นเพลงเป็นส่วนใหญ่ บันทึกลงเทปและเผยแพร่ให้ครูในหมวดได้ใช้สอน เด็กก็สนุกสนานเปลือดเปลื่น เด็กมีความสุขมาก่อน ครูก็สบายใจแล้ว และผลกระทบคือ เด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น เกิดความจำสะสมขึ้นมาหลังจากที่ฟังเพลงเสร็จแล้วก็ทดสอบ ก็พัฒนาการเรียนสูงขึ้น” (ครู ขอนแก่น)

2.11 การแสวงหาโอกาสให้กับโรงเรียนโดยการสร้างผลงานให้ประชาชนศรัทธา

“เราได้มีโอกาสเข้าอัดแผ่นของเพลงภูเก็ต เป็นเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับภูเก็ต ทั้งมันวามทั้งนักร้องระดับชาติ เด็กของสามกองก็ได้มีโอกาสร้องด้วย มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เราต้องการเอาเสียงดนตรีเป็นสื่อให้เข้าถึงประชาชน ทุกครั้งที่นำเสนอต้องมีเพลงที่เกี่ยวกับสาระคุณประโยชน์กับประชาชน เพลงยอยศพระลอ และอีกอย่างที่โรงเรียนกำหนด

ต้องไม่ดนตรีก็กีฬาที่เค้าจะต้องสร้างสุนทรียภาพ เด็กสามกองที่ไม่ได้อย่างน้อยก็ขลุ่ยสากล ก็จะต้องใช้ได้ วงหนึ่งมืออย่างน้อยก็ 40 กว่าคน” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“ยุทธศาสตร์ที่สำคัญในปีนี้ และพัฒนามาคือเรื่องเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของภาพ เรารับอาสาเป็นเจ้าของกีฬาของสหวิทยาเขต ก็ทำให้เกิดการพัฒนาในเรื่องการกีฬาขึ้นมา มากมาย ได้สถานที่สิ่งแวดล้อม ความภาคภูมิใจอย่างที่เรา ครูบาอาจารย์ได้ช่วยกัน ทำงานทำให้เกิดความสำเร็จ ได้พัฒนามาใน บรรยากาศสิ่งแวดล้อมก็จะดีขึ้น “ยุทธวิธีที่ใช้ คือ การเสนอตัว เรามีความพร้อมพอสมควร เคยเป็นเจ้าของเมื่อประมาณ 7-8 ปี ก่อนมาแล้ว ครั้งหนึ่ง ตอนนี้นำลงทุนเทรดเด็มที่ เรามีทำเลพร้อมพอสมควร แต่ปรับปรุงขึ้นมาก็ถือโอกาส การเป็นเจ้าของทำให้เราสามารถระดมกำลังอะไรต่างๆ ได้อีกหลายเรื่อง” (ผู้บริหาร เชียงราย)

2.12 การขยายเครือข่าย

การปฏิรูปเป็นการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานจากเดิม การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องเป็นยุทธวิธีหนึ่งที่สถานศึกษาใช้ในการดำเนินงาน

“ตอนนี้โรงเรียนได้ขยายเครือข่ายของการปฏิรูปของกระบวนการเรียนรู้ไป 3 โรงเรียน สำหรับการให้คุณครูเกิดความตระหนักแล้วเอาแนวปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้มาใช้ ในการจัดการเรียนการสอน ผู้อำนวยการก็ได้เน้นให้ท่านโรงเรียนจัดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมา ซึ่งทางโรงเรียนได้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นมาในเรื่องของอาหารพื้นบ้าน เกษตรสู่ท้องถิ่น นาฏศิลป์พื้นบ้าน” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

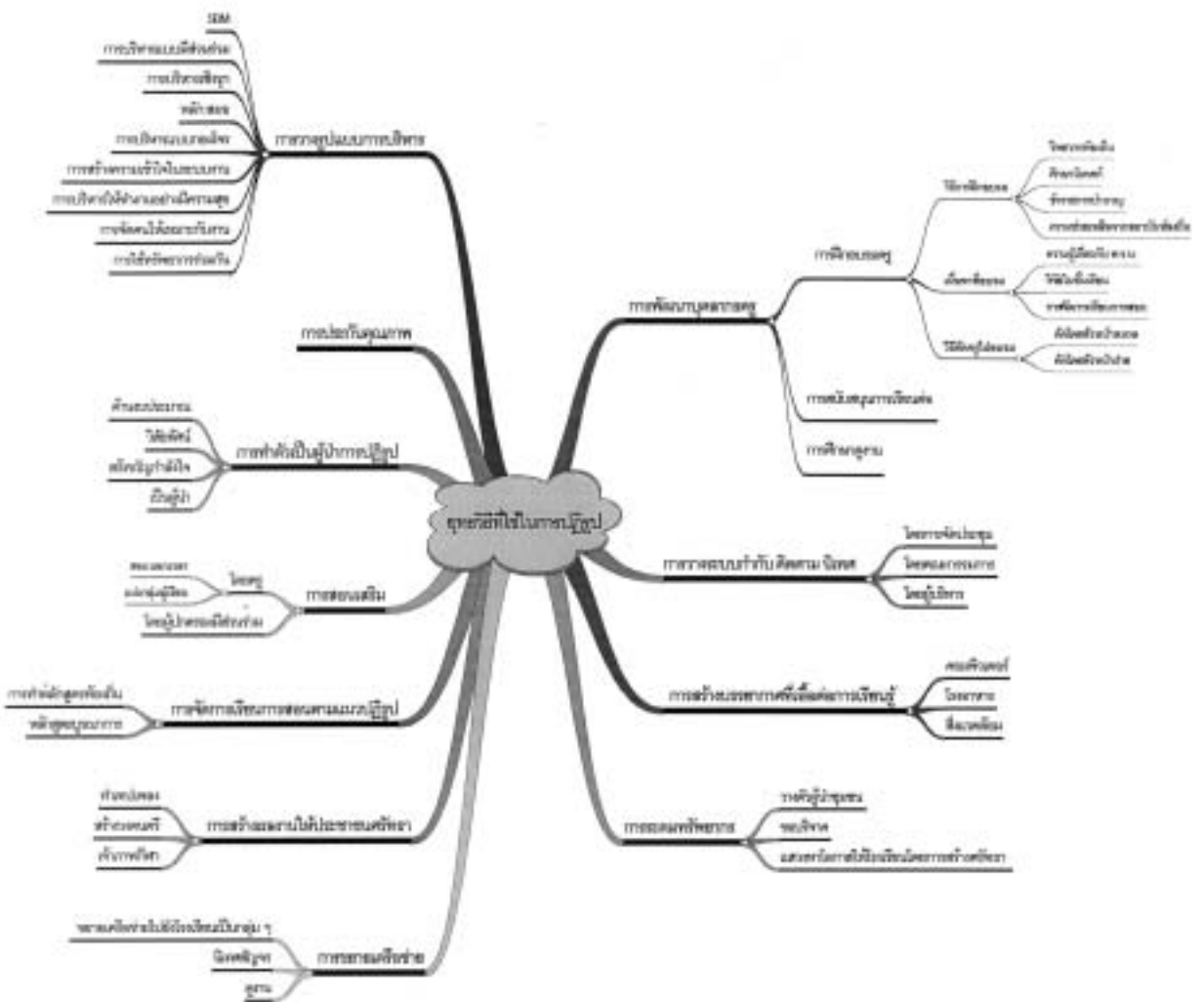
“ตอนนั้นคัดเลือก 100 โรงเรียน ของคสส. มอบหมายให้ขยายเครือข่ายให้จบมาด้วย ซึ่งช่วงนั้นโครงการของ สปช. มหกรรมการศึกษา และประกาศรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ และแจกใบสมัครใครสนใจก็มาสมัคร ก็คัดเลือกมาสัก 3 โรงเรียน ไม่ได้ใช้การรู้จักส่วนตัวและ ทาบตาม พอติดตอนที่มีมาสมัครแค่ 3 โรงเรียน ก็เอาแค่ 3 โรงเรียนที่มานี้เป็นโรงเรียนที่ให้ความสนใจ ครูสนใจ ผู้บริหารสนใจ” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“เครือข่ายนี้แลกเปลี่ยน มีการประชุมเกณฑ์กัน พอได้งบประมาณก็ไปซื้อหลักการ ปฏิรูปมาเพื่อพัฒนาครู แล้วคราวที่แล้วก็ไปเป็นอาจารย์นิเทศสัญจรไปเยี่ยมกันว่าโรงเรียน เค้าทำอะไร เราทำอะไรบ้างเป็นการพบปะพูดคุยกัน เหมือนการดูงาน” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“โรงเรียนในเครือข่ายไม่จำเป็นต้องอยู่สังกัดเดียวกัน เป็นโรงเรียนเอกชน รัฐบาลก็ได้” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“ระหว่างการไม่เข้าเครือข่ายกับการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย ผมว่ามันแตกต่างกันตรงนี้นะ ถ้าเข้าเครือข่ายปฏิรูป เราจะดูงานไม่สะเปะสะปะ ถ้าไม่เป็นเครือข่าย งานจะดูสะเปะสะปะ” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“ขึ้นอยู่กับช่วงระยะเวลา แต่แค่ 3-5 โมง ก็พอแล้ว โรงเรียนที่จะทำเป็นเครือข่ายได้ต้องมีปฏิสัมพันธ์กัน มันมีกลุ่มโรงเรียนมัธยม ผู้หนักตต้องไปเยี่ยมเยียนเป็นครั้งๆ ไม่เหมือนว่าปี 1 ไปประชุมเพียงครั้งเดียว ถ้าใหญ่ไปจะทำให้ดูไม่ถึง แต่โครงการเครือข่ายต่อเนื่องจะมีการนำเสนอผลงาน ถ้าผู้บริหารย้ายไปแล้ว คิดว่าโรงเรียนเค้ายังอยู่ได้ ก็มีการวางแผนไว้เหมือนกัน ถ้าต้องไปอย่างนี้ต้องมีคนแทน” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

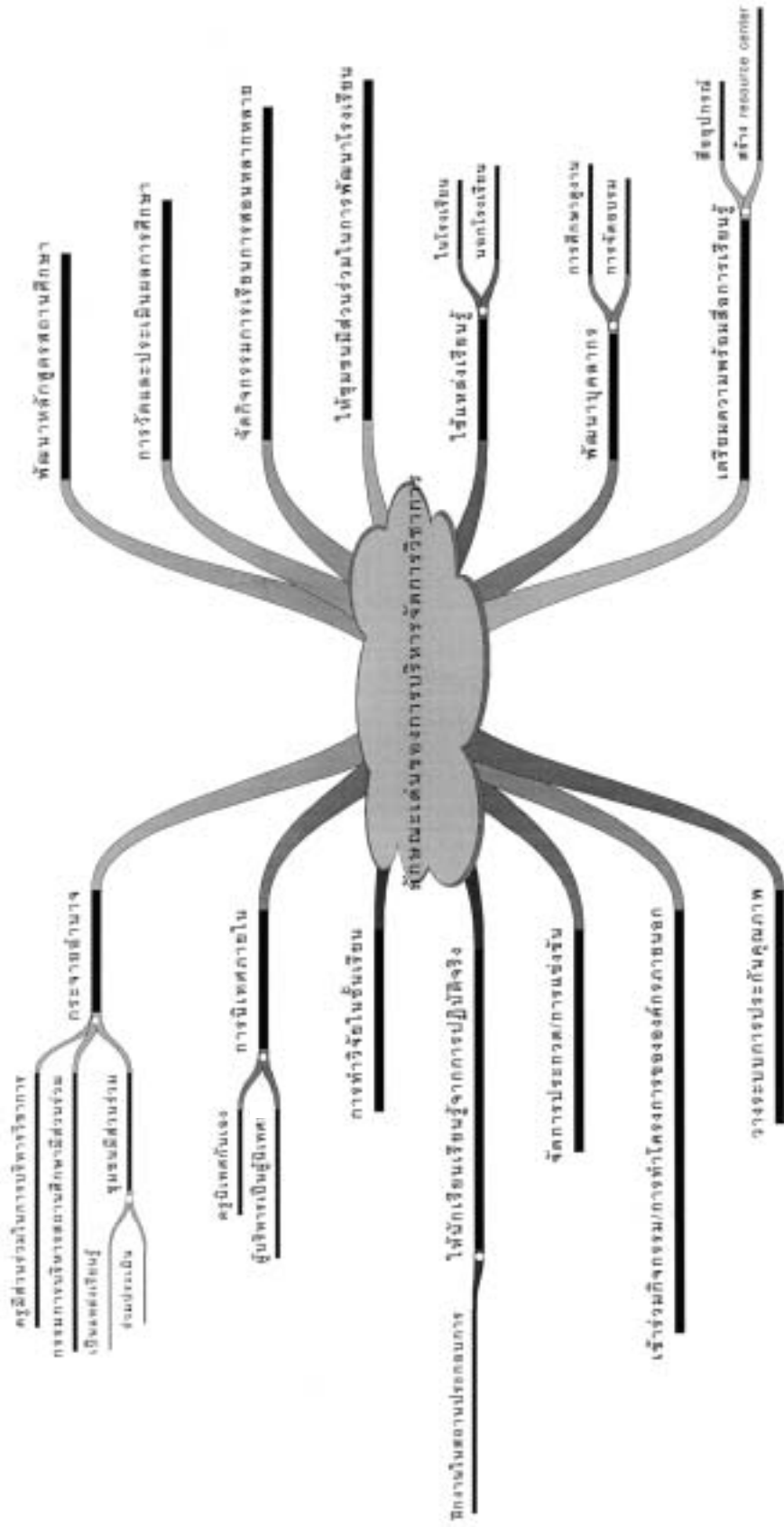

ลักษณะเด่นของการบริหารจัดการวิชาการ

จากตารางที่ 4.3 พบว่าที่จังหวัดราชบุรี ทุกโรงเรียนใช้การวางแผนพัฒนาโรงเรียนร่วมกับกรรมการสถานศึกษา จังหวัดเชียงรายใช้วิธีบริหารโดยจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (ร้อยละ 94) การวัดและประเมินผลแนวใหม่ (ร้อยละ 81) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนหลากหลายร้อยละ 69 ส่วนที่จังหวัดขอนแก่นใช้ดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมร้อยละ 50 จังหวัดภูเก็ต บริหารจัดการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนร้อยละ 56 แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนร้อยละ 44 สำหรับที่จังหวัดชลบุรี ใช้การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร้อยละ 75 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน และการวัดและประเมินผลที่มีความหลากหลายร้อยละ 50

ตารางที่ 4.3 ลักษณะเด่นของการบริหารจัดการวิชาการ

เขียนราย	รวม	%	ขონแก่น	รวม	%	ุ้เกิด	รวม	%	ชลบุรี	รวม	%	ราชบุรี	รวม	%
พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาท้องถิ่น	15	93.8	ให้ชุมชนศิษย์เก่าเข้ามามีส่วนร่วม	8	50.0	ใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้	9	56.3	พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	12	75.0	ร่วมวางแผนไปรูปโรงเรียน	16	100.0
วัดและประเมินผลแนวใหม่	13	81.3	พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น/ การก้าววิจัยเชิงเรียน	3	18.8	สร้างแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน	7	43.8	จัดการกรรมการเรียนการสอน	8	50.0	การกระจายอำนาจ ครูทุกคนมีส่วนร่วม	6	37.5
จัดการกรรมการเรียนการสอนหลากหลาย	11	68.8	มีการนิเทศภายในโดยครูวิชาการ	3	18.8	ประชุมครูเพื่ออภิปรายทบทวน	5	31.3	ใช้วิธีการวัดประเมินผล	8	50.0	ใช้การประกันคุณภาพ	3	18.8
จัดครูสอนตามความถนัด	8	50.0	มีแหล่งเรียนรู้ให้ท้องถิ่น	2	12.5	นิเทศแบบกัลยาณมิตร	4	25.0	หลากหลาย	6	37.5	ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา	2	12.5
ส่งครูเข้ารับการอบรม	8	50.0	ส่งเสริมให้นักเรียนมีการแข่งขันทางวิชาการ	1	6.3	คู่มือท้องถิ่น	2	12.5	สร้างแหล่งการเรียนรู้	6	37.5	จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	2	12.5
ใช้การนิเทศหลากหลาย	7	43.8				นักเรียนฝึกงานในสถานประกอบการ	2	12.5	จัดการสอนแบบบูรณาการ	5	31.3	การใช้งานวิจัยช่วยในงานบริหารและวิชาการ	1	6.3
ให้ชุมชนมีส่วนร่วม	7	43.8				รวมโครงการของหน่วยงานภายนอก	2	12.5	ชุมชนมีส่วนร่วม	5	31.3			
ผู้ประกอบการประเมินนักเรียน	6	37.5				จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร	2	12.5	มีการทำวิจัยในชั้นเรียน	4	25.0			
ครูทำวิจัยในชั้นเรียน	4	25.0				ตั้งศูนย์รวมนำเสนอผลงานครู	1	6.3	จัดทำการสอนเน้นผู้เรียนมีศักยภาพ	4	25.0			
ใช้การสอนเป็นกลุ่ม/โครงการ	2	12.5				เน้นการจัดการสอนคอมพิวเตอร์ทุกชั้น	1	6.3	มีการประเมินภายในภายนอก	4	25.0			
แสวงหาแหล่งการเรียนรู้หลากหลาย	2	12.5				การสอนแบบบูรณาการ	1	6.3	การนิเทศแบบกัลยาณมิตร	3	18.8			
จัดครูศึกษาดูงาน	1	6.3				การพัฒนาครูโดยวิทยากรภายนอก	1	6.3	ผู้บริหารเป็นผู้ให้ทิศการสอน	1	6.3			
จัดทำ Resource center	1	6.3				ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมิน	1	6.3	จัดหาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เพียงพอ	1	6.3			
สอนแบบบูรณาการ	1	6.3				นักเรียนร่วมกิจกรรมวิชาการระดับชาติ	1	6.3	จัดให้มีการประกวดโครงการ	1	6.3			
						เน้นภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร	1	6.3						
						มีสื่อเทคโนโลยีพร้อม	1	6.3						
						จ้างวิทยากรภายนอกช่วยจัดการเรียนการสอน	1	6.3						
						ของโรงเรียน เช่น สื่อภาษา								
						มี web cam สังเกต	1	6.3						
						พฤติกรรมครู								
						วัดและประเมินผล computer-based	1	6.3						

3. ผลที่เกิดขึ้นกับครู

ข้อมูลจากตารางที่ 4.4 เป็นผลการวิเคราะห์จากรายงานของนักวิจัยในพื้นที่ ผลการวิจัยพบว่า การปฏิรูปส่งผลต่อครู 2 ประการใหญ่ๆ ประการแรก ทำให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงาน และการพัฒนาตนเอง ประการที่สอง การส่งผลต่อชีวิตครู ดังที่จังหวัดเชียงรายพบว่า โรงเรียนร้อยละ 81 ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประมาณร้อยละ 75 มีการเข้ารับการอบรม ร้อยละ 69 มีการทำงานเป็นทีม และมีความกระตือรือร้นมากขึ้น อย่างไรก็ตามพบว่าประมาณร้อยละ 75 ได้รับความกดดันหรือเครียดจากการทำงาน สำหรับที่จังหวัดขอนแก่น พบว่าโรงเรียนประมาณร้อยละ 44 ครูมีการจัดการเรียนการสอนหลากหลายขึ้น และประมาณร้อยละ 38 ครูได้รับการอบรมมากขึ้น ประมาณร้อยละ 31 มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมมือกันทำงานมากขึ้น ส่วนที่จังหวัดภูเก็ต โรงเรียนประมาณร้อยละ 88 ส่งครูเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานอื่น และการจัดอบรมที่โรงเรียนดำเนินการเองมีประมาณร้อยละ 56 ครูมีการทำงานแบบร่วมมือประมาณร้อยละ 63 อย่างไรก็ตาม โรงเรียนประมาณร้อยละ 75 รายงานว่าครูรู้สึกว่ามีภาระงานเพิ่ม ต้องจัดทำเอกสารมาก สำหรับที่จังหวัดชลบุรีพบว่าทุกโรงเรียนครูมีการพัฒนาตนเอง ประมาณร้อยละ 44 ครูมีการพัฒนาตนเองมากขึ้น และประมาณร้อยละ 50 ที่รู้สึกว่าการเรียนการสอนดีขึ้น จังหวัดตราดพบว่า โรงเรียนประมาณร้อยละ 75 รายงานว่าครูมีความสุขความพอใจในการทำงาน ร้อยละ 63 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และร้อยละ 56 มีการยอมรับศักยภาพของผู้เรียน นอกจากนี้ยังพบว่าโรงเรียนประมาณร้อยละ 50 มีการประชุมอบรมสัมมนาครูตามแหล่งต่างๆ

สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (focus group review) ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่ประชุมมีความเห็นในเรื่องของการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษา สรุปภาพรวมของผลที่เกิดขึ้นกับครู ได้ดังนี้

3.1 ครูมีการพัฒนาการเรียนการสอน

3.1.1 ครูปรับเปลี่ยนวิธีสอน

“ครู 80% เปลี่ยนวิธีสอน สอนหลายแบบ คำหนึ่งถึงเด็ก เด็กต้องการเรียนรู้อะไร เทศบาลไม่มีเงินให้ครูอบรม (ไม่พอ) ครูออกเอง” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

3.1.2 แผนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

“สมัยก่อนทำแผนการสอนธรรมดา แต่ไม่ได้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เสร็จแล้วหลังจากที่ไปอบรม และได้เรียนรู้เรื่อง ได้กลับมามองตัวเองว่า แผนการสอนของเรายังไม่ได้นับผู้เรียนเป็นสำคัญ และก๊ากิจกรรมสิ่งที่จะนำไปให้เด็ก ส่วนมากก็จะเป็นครูให้เด็กมากกว่า

หลังจากเราอบรม เราทำแผนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและจัดกิจกรรมหลากหลายแล้ว” (ครู ขอนแก่น)

“เราก็ก็นำคู่มือแผน แผนที่เราเคยเขียนไว้ เริ่มคิดแล้วว่าเราจะเอาแผนมาใช้อย่างไร พอมีการปฏิรูป มีการสอนแบบผู้เรียนเป็นสำคัญ พอบอกว่าผู้เรียนเป็นสำคัญปุ๊บ แต่ก่อนซึ่งเรามองว่าเราเป็นสำคัญ เวลาเราจะไปสอน เราต้องไปหาเด็ก ก็ถือที่เราจะสอนไปเตรียมที่เราจะสอน ยังไงนักเรียนก็ต้องเรียนที่เราเตรียมมานี้แหละ นอกเหนือจากนี้ไม่ได้” (ครู ขอนแก่น)

ตารางที่ 4.4 ผลที่เกิดขึ้นกับครู

เชิงรายการ	รวม	%	ขอนแก่น	รวม	%	ภูเก็ต	รวม	%	ชลบุรี	รวม	%	ราชบุรี	รวม	%	
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	13	81.3	ครูมีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายขึ้น	7	43.8	เข้ารับการอบรมจากหน่วยงานอื่น	14	87.5	ครูพัฒนาตนเองด้านการสอน	16	100.0	ครูมีความสุข ความพอใจในผลงาน	12	75.0	
ข้อเสนอแนะเทคนิควิธีสอน	12	75.0	ครูได้รับการอบรม	6	37.5	ครูรู้สึกว่ามีการะงานเพิ่มขึ้น จัดทำเอกสารหลักฐาน เอก	12	75.0	ครูเหนื่อยล้า	8	50.0	มีการแลกเปลี่ยนความรู้ออกมา	10	62.5	
ครูเหนื่อยล้า	12	75.0	ครูมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมมือกันระหว่างเพื่อนครู	5	31.3	ครูมีส่วนร่วมในการทำงาน ร่วมกับท่านงานเป็นทีม	10	62.5	ครูทำงานร่วมกับทีมรวมพลัง	7	43.8	มีการยอมรับศักยภาพของผู้เรียนมากขึ้น	9	56.3	
ครูทำงานเป็นทีม	11	68.8	ครูมีการศึกษาคูงาน	4	25.0	โรงเรียนจัดการอบรมให้แก่ครู	9	56.3	ครูถูกพินกับโรงเรียนมากขึ้น	7	43.8	การเข้าร่วมประชุม สัมมนา อบรม	8	50.0	
กระตือรือร้นให้มากขึ้น	11	68.8	ครูเป็นกันเองกับนักเรียนมากขึ้น	3	18.8	ศึกษาเอกสาร หากความรู้อื่นๆ	8	50.0	ครูมีการงานมากขึ้น	7	43.8	ความรู้ด้านแหล่งต่างๆ และครูต้นแบบ	7	43.8	
ครูทำงานเป็นระบบ	7	43.8	ครูใส่ใจในการจัดการเรียนมากขึ้น	1	6.3	ครูมีความสุขในการทำงาน	7	43.8	ครูเข้าใจการปฏิบัติงานตลอดเดือน	5	31.3	ตั้งสัจจะตนับตนเองด้านการศึกษาคือ	4	25.0	
ครูมีการงานเพิ่มขึ้น	7	43.8	ครูมีภาระงานเพิ่มขึ้น	7	43.8	ครูขาดความสุขในการทำงาน	6	37.5	ครูไม่แน่ใจในการทำปฏิบ	4	25.0	ครูมีภาระงานเพิ่มขึ้น	4	25.0	
ใช้วิธีประเมินหลากหลาย	6	37.5	ใช้วิธีประเมินหลากหลาย	6	37.5	ครูมีการศึกษาคูงานมากขึ้น	6	37.5	ครูได้รับการอบรมอย่างต่อเนื่อง	3	18.3	ความรู้ด้านการอบรมอย่างต่อเนื่ง	3	18.3	
ศึกษาความรู้จากเอกสารต่างๆ	6	37.5	ศึกษาความรู้จากเอกสารต่างๆ	6	37.5	ครูมีความกระตือรือร้นในการทำงาน	5	31.3	ครูมีรายจ่ายมากขึ้น	3	18.8	ครูมีรายจ่ายมากขึ้น	3	18.8	
ครูมีการเยี่ยมบ้านนักเรียน	6	37.5	ครูมีการเยี่ยมบ้านนักเรียน	6	37.5	ครูที่มีอายุมากไม่ยกทำงานต่อ	3	18.8	ครูมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน	1	6.3				
ครูพัฒนาการสอน	5	31.3	ครูพัฒนาการสอน	5	31.3	ครูมีความสนใจในการทำงาน	3	18.3							
ครูรับผิดชอบมากขึ้น	4	25.0	ครูรับผิดชอบมากขึ้น	4	25.0	ครูได้รับการส่งเสริมให้ครูเป็น	3	18.8							
ใช้กิจกรรมวิธีการสอนที่หลากหลาย	4	25.0	ใช้กิจกรรมวิธีการสอนที่หลากหลาย	4	25.0	ครูอยากช่วยกันทำ ครูต้นแบบ	3	18.8							
ผลดีสื่อ อุปกรณ์การสอนที่หลากหลาย	4	25.0	ผลดีสื่อ อุปกรณ์การสอนที่หลากหลาย	4	25.0	ครูมีความรับผิดชอบมากขึ้น	2	12.5							
ครู ผู้บริหารมีสัจจะกันเพิ่มขึ้น	3	18.8	ครู ผู้บริหารมีสัจจะกันเพิ่มขึ้น	3	18.8	ครูไม่มั่นใจเนื่องจากขาดความรู้	2	12.5							
ครูไม่มีความพอใจขอตัว	3	18.8	ครูไม่มีความพอใจขอตัว	3	18.8	ครูสงัดความรู้ผู้เชี่ยวชาญ	1	6.3							
ครูสอนไม่ทัน	3	18.8	ครูสอนไม่ทัน	3	18.8	ครูทำงานเป็นระบบ	1	6.3							
ครูติดกับวงสูง	3	18.8	ครูติดกับวงสูง	3	18.8	ครูมีวิทยฐานะที่สูงขึ้น	1	6.3							
ครูไม่มั่นใจ	3	18.8	ครูไม่มั่นใจ	3	18.8	ครูเสียสละงบประมาณส่วนตัว	1	6.3							
มีความผูกพันกับโรงเรียน	2	12.5	มีความผูกพันกับโรงเรียน	2	12.5										
เพื่อร่วมงาน, นักเรียน	2	12.5	เพื่อร่วมงาน, นักเรียน	2	12.5										
ครูปรับตัวไม่ได้	1	6.3	ครูปรับตัวไม่ได้	1	6.3										

3.1.3 สอนตามความสนใจของผู้เรียน

“แล้วพอเราทำตามเขาพูด เขาจะรู้สึกว่าเขามีส่วนร่วมในสิ่งที่เขาเลือก แล้วก็สิ่งที่เขาอยากจะทำแล้ว แล้วทำให้เขารู้สึกสนุกขึ้น” (ครู ขอนแก่น)

“เราก็หันมาดูแลเด็กมากขึ้น เราก็ให้ความสนใจกับเด็กเหมือนกับว่าแต่ก่อนนี้เหมือนกับห้องเรียนห้องหนึ่ง เราก็จะดูทั้งห้องอะไรอย่างนี้เหมือนๆ กัน แต่พอมาถึงตรงนี้เราก็มองเป็น เหมือนกับว่าจะสามารถแยกกลุ่มเด็กออกมาได้ว่าจะเป็นกลุ่มใหญ่ เด็กกลุ่มนี้สนใจเรียน ชอบเรียนหนังสือ ชอบอ่าน มีความรับผิดชอบสูง ในห้องจะแบ่งกลุ่มได้หลายกลุ่มจนเราสามารถมองเห็นเด็ก เราจะทำอย่างไรกับเด็กทุกคนในห้อง อาจจะไม่ได้ทำ แต่ปฏิบัติต่อทุกคนเหมือนกัน แต่ทุกคนต้องทำแต่ละอย่างคือไม่ได้ทำเหมือนกันทีเดียว ซึ่งตัวนั้นทำให้เราสนใจเด็กกว่าแต่ละคนจะมีสไตล์ของตนเองแต่ละคน” (ครู ขอนแก่น)

“ตอนนี้กำลังดู ศึกษาเรื่องของ learning style เอาตัวนี้มาใช้กับเด็กอย่างไร ก็สนใจอยู่ว่ามันจะใช้ได้ดี เพราะเด็กแต่ละคนไม่เหมือนกัน เราจะเอาอย่างเดียวกันไปช่วยไม่ได้ ก็เหมือนกับเรา เราอยู่กับคนแต่ละคนเราก็ปฏิบัติเหมือนกันคือให้ความรักความจริงใจเหมือนกัน แต่เราจะปฏิบัติกับแต่ละคน วิธีเดียวกันไม่ได้ แต่คนละวิธี ก็คงจะเหมือนวิธีสอนเด็ก ก็เลยว่าได้ประโยชน์เยอะ” (ครู ขอนแก่น)

“ทีนี้พอปฏิรูปปุ๊บ ผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้เรามองแล้วว่า ชั่วโมงนี้ที่เราเตรียมไป เด็กจะชอบหรือเปล่า หรือว่า พอเราเรียนหมดชั่วโมงนี้ เราต้องถามเด็กว่า ชั่วโมงต่อไปจะเรียนอะไร ตอนนี้เริ่มมีคำถามแล้ว คำถามให้เด็กได้เลือก ตอนแรกๆ ก็ถามว่าเธออยากจะทำเรียนอะไรไหม ที่นอกเหนือจากนี้ หรือว่าเธอว่าอันไหนน่าจะสนุก เราจะตั้งคำถามนี้ให้เขา ซึ่งก่อนหน้านี้เราไม่เคยคิด ไม่ได้คิดถึงเลยว่าจะพูดคำถามนี้ออกมา อย่างมากพอจบชั่วโมงปุ๊บ ถามว่ามีปัญหาอะไรหรือเปล่า มีคำถามอะไรไหม แต่พอปฏิรูปปุ๊บ เราจะถามเขาเพิ่มขึ้น โดยเปิดให้กว้างขึ้นให้เขาได้คิด พอหลังๆ มา ก็เห็นพฤติกรรมของเด็กเปลี่ยนไป เราไม่ต้องถามเขาแล้ว ชั่วโมงนี้จะเรียนอันนี้ เขาจะเสนอมาเลย จะบอกวิธีเรียนให้เราด้วยคือเขาอยากเล่นเกม อยากทำอันนี้ เขาจะมีข้อเสนอมาให้เราเลย ซึ่งเราต้องฟัง คือต้องเลือกกับเขาด้วย อาจจะไม่ได้ทั้งหมด แต่เราต้องเลือกเอาที่เขาให้มาใส่ให้เขาด้วย ต้องหากิจกรรมใส่ให้เขาด้วย นี่ก็คือผลดีของการปฏิรูป” (ครู ขอนแก่น)

“ในส่วนของกิจกรรมที่ไปแยกตามหลักสูตรกิจกรรมเสริมพัฒนาผู้เรียนตามความถนัดความสนใจ จุดนี้โรงเรียนจะมีส่วนทั้งที่เป็นหลักสูตรในโรงเรียนและหลักสูตรที่เป็นหลักสูตรเสริม พยายามพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพที่เค้าพึงพอใจ นอกจากกิจกรรมการเรียนตามแบบสาระแล้ว กิจกรรมที่นักเรียนมาพบกันทุกศุกร์สุดสัปดาห์จะมีชั่วโมงหนึ่ง แล้ว

เด็กก็มีโอกาสเข้าสู่วิชาที่เค้าสนใจ การเรียนการสอนนอกเวลาเรียนหลังเลิกเรียนยังมีอยู่ ที่ปรากฏชัดเจนก็มีเรื่องของกีฬา กลุ่มนักเรียนกีฬาจะมีโอกาสได้เข้าแข่งขันเป็นเลิศในระดับจังหวัด ระดับภาค แล้วล่าสุดได้ระดับประเทศในด้านของกีฬาเทศบาลเมืองพัทยา และกีฬามินิวอลเลย์บอลแห่งประเทศไทย ด้านกีฬาเด็กต้องการพัฒนาตามความสนใจ และความเหมาะสมของท้องถิ่น ของโรงเรียน ตามความจำกัด เช่น ฟุตบอล โรงเรียนก็ไม่ได้มีโอกาสพัฒนาให้ได้ จำกัดเรื่องพื้นที่ แต่ถ้าเล็กๆ อย่างวอลเลย์บอล เทนนิส โรงเรียนจะพัฒนาให้ได้” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

3.1.4 สอนให้ผู้เรียนสนุกและมีความสุขในการเรียน

“อย่างตอนนั้นก็คือ ใช้วิธีการ (สอนภาษาอังกฤษนะ) เด็กจะไม่ค่อยอยากพูด ไม่ค่อยยกคำพูดภาษาอังกฤษ เราก็ต้องไปกระตุ้นพูด ถ้านักเรียนไม่พูด ครูก็พูดแทนไม่ได้ คือให้เขาพยายามพูดออกมา พูดกับเรา แล้วพยายามจะพูดให้มากที่สุด พอตอนนั้นก็เริ่มมองเห็นว่า การที่จะทำให้เด็กพูดก็มองว่า ครูทำให้มองว่าเป็นวิชาที่ง่าย วิชาที่สนุก เอาอะไรที่สนุกๆ มาเด็กเขาจะได้พูด ได้มีส่วนร่วมและรู้สึกว่ามันไม่ยาก ก็เลยมองว่า การปฏิรูปก็ทำให้เรา คือตัวครูเอง ให้ได้คิดได้ตระหนักถึงหน้าที่ ถึงการที่ต้องทำงานให้ดีที่สุด” (ครู ขอนแก่น)

“ตอนนี้เห็นได้ชัดเจนคือการสอน วิธีการสอน เด็กมีส่วนร่วมมากขึ้น ใกล้ชิดมากขึ้น” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“ในเรื่องของมีสุข คือ เรียนอย่างมีความสุข การเรียนการสอนในปัจจุบันคิดว่า อาจารย์ทุกท่าน แม้แต่ตัวของดิฉันเองพยายามจะปรับ และให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข อะไรก็ตามที่เป็นปัจจัยส่งเสริมให้เขาเรียนอย่างมีความสุข เราก็ทำ” (ครู ขอนแก่น)

“พอเราเห็นว่าผู้เรียนต้องมีความสุข ก็จะเริ่มมีการเล่นเกมเข้ามา มีรูปแบบการสอนแปลกๆ เข้ามา ผลที่ออกมา ครั้งแรกผลสัมฤทธิ์จะลงไปเล็กน้อย บางวิชาจะลงไปเยอะเลย เราก็จะคอยกำกับให้ว่า เหมือนกับถ้าเราเปลี่ยนรูปแบบการสอนใหม่หมดเลย เหมือนกับเราได้ครูใหม่ ก็จะให้กำลังใจว่า สักปี - 2 ปีหรือ ต่อไปจะดีขึ้น ถ้าเด็กๆ เขาเข้าใจเรา เขาก็จะให้ความร่วมมือมากขึ้น” (ครู ราชบุรี)

“พอปฏิรูป ที่บอกว่า เก่ง ดี มีสุข บางที่เหมือนกับเราเข้าใจคำว่า ตัวมีสุข ตอนแรกๆ เหมือนกับจะเข้าใจผิด สอนเด็กให้มีความสุข เหมือนกับว่าเด็กจะกลายเป็นไม่ได้เรียนหนังสือ ไม่ได้เขียนหนังสือแล้วจะมีความสุข คือ สอนโดยไม่ได้ให้เขียนหนังสืออะไรอย่างนี้ เหมือนจะเข้าใจผิดอยู่ในบางส่วน แต่จริงๆ แล้ว บางครั้งก็คือ เราหันมาทำอะไรที่จะให้เขามีความสุข” (ครู ขอนแก่น)

“อันนี้เสนอแนะนะ คือปรับวิธีการ พอเห็นเครียด เราเลิกสอนได้ ถ้าวัยของเด็ก ถ้าให้ผู้เรียนอยากเรียน..แทนที่จะสนุก เขาอาจจะไม่ยอมมาโรงเรียนก็ได้ กับวิธีการที่เขารู้สึกสนุกขึ้น” (ครู ขอนแก่น)

“ไม่ได้ชมตัวเอง ดิฉันสอนสนุก ตอนต้นชั่วโมงเด็กจะมาครบ แต่พออาจารย์ท่านอื่นที่มีแต่ talk and ซอล์ ตรงนี้เด็กจะขาด ดิฉันก็จะสังเกตแล้วเก็บเป็นข้อมูลไว้ แต่ดิฉันจะวาดรูป บางทีก็วาดรูปการ์ตูนได้ ดูรูปแล้วเขาก็จะวาดตามรูปของเราที่เราใช้สอนซ่อม แต่คิดว่าเด็คน่าจะเหนื่อย” (ครู ขอนแก่น)

3.1.5 วิธีการจัดการเรียนการสอนหลากหลาย

“ครูได้จัดการเรียนการสอนตามศักยภาพของนักเรียน คือ เน้นหลายรูปแบบ หลายกระบวนการ ในการเรียนการสอนนะครับ ทั้งด้านการปฏิบัติ ด้านการบรรยาย หรือด้านการวิจัย การทำโครงงานอาชีพ และเน้นการสอนแบบโครงงาน” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

3.1.6 สื่อการเรียนรู้หลากหลาย

“แต่หลังๆ มา นี่เห็นชัดเลย และก็สื่อหลากหลายขึ้น เปลี่ยนแผนการสอนแต่ก่อนแผนการสอนที่อยู่ห้องตลาด ดิฉันก็ซื้อ ก็สอนตาม” (ครู ขอนแก่น)

“ก็มีการผลิตสื่อ สื่อเป็นตำราคะ อันนี้เขียนเองคะ” (ครู เชียงราย)

“คือเนื้อหาต่างๆ ก่อนข้างจะละเอียดกว่า ที่ทำขึ้นมาใช้นั้นใช้หนังสือค่อนข้างมาก ค่อนข้างมาก เพราะว่าในหนังสือแบบเรียน เนื้อหาน้อยมาก ความหนาประมาณ 200 หน้า เป็นวิชาวิทยาศาสตร์” (ครู เชียงราย)

“ทีนี้ในเรื่องของผลิตสื่อการสอน ก็หนักไปในทางแถบบันทึกเสียง มีเทปต่างๆ ก็เผยแพร่กันในท้องถิ่นของตัวเอง ขอเรียนเสนอแค่นี้ก่อน ขอขอบคุณค่ะ” (ครู ขอนแก่น)

3.1.7 สอนแบบโครงงาน

“เราจะมีหลักสูตรที่กระตุ้นนักเรียนอยู่ตัวหนึ่ง ถ้าในระดับ ม.ปลายจะเป็นหลักสูตรของกรมสามัญ ที่บอกว่านักเรียนทุกคนที่จะจบหลักสูตรจะต้องเรียนรหัส ช. 041 คือวิชาโครงงานอาชีพ พอตัวนั้นเป็นตัวกระตุ้นบังคับว่าทุกคนต้องเรียนนะ ถ้าไม่เรียนไม่จบหลักสูตร เมื่อเรียนก็ได้รู้จักกระบวนการติดตรงนั้นเอาไปใช้ วิชานี้จะเด่น ตัวอื่นก็จะมีวิชาโครงงานปกติ ก็จะเป็นวิชาเลือกเสรี ก็ไม่เด่น” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“แล้วแต่อาจารย์จะสอนโดยกระบวนการ กิจกรรมใด บางท่านอาจจะใช้กิจกรรมพวกการบูรณาการ บางรายวิชาอาจจะให้เรียนการทำแบบโครงงาน ก็แล้วแต่ กระตุ้นให้เด็กทำและคิดออกมา ก็ไม่ได้บังคับว่า ทุกรายวิชาต้องมีสอนแต่โครงงาน โรงเรียนก็ไม่ได้บังคับ แต่ตัวบังคับก็คือโครงสร้างหลักสูตรตัวเดิม” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“การสอนของครูเปลี่ยนไป 10% เดิมสอนบรรยาย ปัจจุบันให้เด็กมีส่วนร่วม จากผู้รู้ ผลเห็นชัด เดิมเห็นแต่ผลงานของครู : สื่อ เดียวนี้ผลงานของนักเรียน” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“การทำโครงการ การเข้าไปค้นคว้าทำงานวิชาการ ค้นคว้าด้วยตัวเอง โดยเราให้คำแนะนำบ้างเล็กน้อย เสริมเพิ่มเติมจากที่เราสอน ตำราวิชาการทั่วไป ก็จะทำอย่างนี้ทุกคราว การไปศึกษานอกสถานที่ ทัศนศึกษา” (ครู ชลบุรี)

3.1.8 สอนโดยใช้กิจกรรม/โครงการ

“อย่างตอนนั้นที่จัดไปงานวิทยาศาสตร์ศึกษา เราก็จะมีทั้งภาษาไทย สังคม และวิทย์เข้ามาด้วยกัน แล้วไปวัดพระแก้วด้วยคะ ก็เลยจัดเป็นแบบประเมิน และมีกิจกรรมให้เด็กทำพร้อมเลย อันนี้จะได้บูรณาการ ถ้าเราไปทัศนศึกษาก็จะไปได้ สังคม ภาษาไทย เพราะเด็กต้องเขียนเรียงความ บันทึกมา แล้วส่งให้ครูภาษาไทย อย่างหน้าปกก็จะไปให้ศิลปะ ก็จะวางแผนเป็นงานกลุ่มกัน ส่วนมากจะออกนอกสถานที่” (ครู ราชบุรี)

“เรามีธนาคารโรงเรียน บริหารโดยนักเรียนทั้งหมด มีอาจารย์เป็นที่ปรึกษา ตอนนี้งบประมาณเวียนประมาณ 1 ล้านบาท นักเรียนดำเนินการ ธนาคารโรงเรียน เงินสนับสนุนด้วยธนาคารออมสิน ใช้ระบบของธนาคารออมสินเลย” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“สำหรับโรงเรียนเรา (เอกชน) ถ้าพุทธศาสนาก็เป็นครูประจำชั้นเป็นผู้สอน ในช่วงเช้า โฮมรูม สำหรับอิสลามก็จะเชิญครูของเขามาสอนในโรงเรียนเลย ของอิสลามโดยเฉพาะ แยกออกจากกัน หมายความว่าช่วงเช้าตั้งแต่ 7.45 เป็นต้นไป เขาจะเริ่มสอน สำหรับเด็กคาทอลิก หรือ คริสเตียนก็จะมีครูที่ไปเรียนต่างหากของแต่ละศาสนา สำหรับในห้องเรียน ส่วนมากครูจะเน้น จะสอนจริยธรรม” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“โครงการที่เราได้เข้าร่วมคือการนำร่องการใช้หลักสูตรเป็น 1 ใน 162 โรงเรียน การเขียนหลักสูตรได้รับความร่วมมือจากคณะครูอาจารย์เป็นอย่างดี” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“โครงการประมงโรงเรียนอันนี้ก็มีส่วนร่วมส่วนตัวท่านผู้อำนวยการ กับทางประมงอำเภอ และประมงจังหวัด” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“โครงการห้องเรียนสีเขียว ซึ่งเป็นของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต ห้องเรียนสีเขียวนี้เท่าที่ทราบกฎเกณฑ์ โรงเรียนมัธยมศึกษาในต่างจังหวัดนักเรียนจะต้อง 2,000 ขึ้น จึงจะมีโอกาสได้เข้าไปอยู่ในโครงการนี้ ในขณะที่เราขอเข้าไปนั้นเรามีนักเรียนแค่ 200 คน เราก็ได้รับความกรุณาจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตให้เราได้เข้าร่วมโครงการ โครงการนี้จะใช้บูรณาการในการเรียนรู้ได้หลาย ๆ รายวิชาซึ่งจะติดตั้งอุปกรณ์เพิ่มจะเรียบร้อยไปเมื่อเดือนที่แล้ว ยังขาดคอมพิวเตอร์” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“มีเด็กที่ได้เข้าร่วมโครงการรวมพลังน้ำहारสอง ได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการประหยัดน้ำ ค่าได้รับงานมาจากโครงการว่าให้มาขยายผลให้กับนักเรียนที่โรงเรียนค่าก็มาจัด ก็เป็นความที่หนักของครูเหมือนกันเพราะว่าค่าจะต้องมาเร่งรัดค่าต้องทำ ไม่ทำไม่ได้ อาจารย์จะต้องช่วยค่าประสานงานตรงโน้นตรงนี้เป็นที่ปรึกษาให้เราช่วยด้วย ค่าทำเองด้วย ใช้เงินเท่าไรค่าจะต้องเป็นผู้เขียนโครงการขึ้นมา เมื่อทำไปแล้วครั้งหนึ่งต่อไปค่าก็เอาอีกแล้ว ตอนนี่ค่าก็มาเร่งรัดเราค่าจะขยายผล ค่าต้องการที่จะขยายผลไปยังโรงเรียนมัธยม” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“อีกโครงการหนึ่ง สกศ.สนับสนุนเช่นเดียวกัน โครงการผู้นำการใช้เทคโนโลยีอันนี้ผมได้จัดอบรมครูไปเมื่อเดือนตุลาคม 5 วัน การเขียนโฮมเพจด้วยโปรแกรมดีจิปเพอร์ ก็เชิญโรงเรียนเครือข่ายมาร่วมด้วยบางท่านก็มาแค่วันเดียวเกิดจากอ่อนล้า ก็มีส่วนหนึ่งก็อยู่กันตลอด โครงการนี้ไม่ได้เขียนรายงานของ สกศ. ก็กะว่าจะเขียนรายงานการประเมินพร้อมแนบภาคไตรกิจกรรมที่เราทำไป” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“เนื่องจากเราเป็นโรงเรียนนาร่องของอบจ. กลุ่ม 7 ก็ได้รับงบประมาณมาพอสมควรในเรื่องของการจัดกิจกรรมทางวิชาการ ก็ได้งบประมาณที่ได้มาทั้งหมดของกิจกรรมวิชาการประมาณ 2 แสน 6 หมื่น ก็มาจัดในรูปของค่าย ที่ได้จัดไปแล้วก็ค่ายคุณธรรม จริยธรรม ค่ายคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่เพิ่งจัดผ่านไปคือค่ายพัฒนาเยาวชน” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“องค์กรนักเรียนและได้เชิญนักเรียนจากโรงเรียนเราไปเป็นวิทยากร ในการจัดค่ายของแต่ละครั้งเราจะจัดเตรียมงาน ก็คือการเขียนโครงการขึ้นมาเสนอผู้อำนวยการเพื่อขออนุมัติหลังจากนั้นมีการประชุมคณะครูเพื่อสร้างความเข้าใจแล้วจัดเชิญวิทยากร ซึ่งเป็นชุมชนในท้องถิ่นหรือหน่วยราชการที่เกี่ยวกับโรงเรียน เชิญมาเป็นวิทยากร จะมีการประชุมคณะวิทยากรเพื่อจะสร้างหลักสูตรขึ้นมาในการอยู่ค่ายหลัง” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“สำหรับการจัดค่ายภาษาอังกฤษเราจ้างวิทยากรที่เป็นทีมงานภาษาอังกฤษโดยเฉพาะเลย นักเรียนจะชอบมาก จ้างวิทยากรจากสถาบันสอนภาษาอังกฤษมีหลายสถาบัน มีทั้งคนไทยและฝรั่ง ค่าจะมีหลักสูตรเฉพาะในการสอนภาษาอังกฤษ” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“เป็นอาสาสมัครของ NECTEC ด้วย แล้วก็เป็นผู้ที่จบทางเรื่องนกโดยตรง จบมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับนก แล้วอีกโครงการหนึ่งก็คือพานักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้อวนผีเสื้อ แหล่งทำผ้าบาติก แหล่งวัฒนธรรมพื้นบ้าน ค่ามีรูปถ่าย มีอะไรมาเรียบร้อยแต่ยังไม่ได้รวบรวมเพื่อเขียนรายงาน อีกโครงการที่ทำต่อเนื่องมา

คือ การนำนักเรียนชั้น ม.6 ไปสัมภาษณ์ชาวต่างชาติที่หาดป่าตอง ก็เพิ่งไปเมื่อปลายชั้นวา” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“นักเรียนก็มีความมั่นใจ แม้ว่าเค้าจะไปครั้งแรกในการพูดคุยกับชาวต่างชาติ เวลาเค้ามาเขียนรายงานหน้าเดียวเค้าก็จะมีรูปประกอบ และเค้าจะเขียนว่าเค้ามีความภูมิใจที่ได้ไปสัมภาษณ์เจ้าของภาษา ไปสนามบินด้วย เกี่ยวกับเรื่องการส่งนกนั้น พานักเรียนไปอุทยานแห่งชาติสิรินาถครับ” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“ถ้าจะมองแหล่งเรียนรู้หลักๆ ของโรงเรียน เช่น ห้องสมุด อย่างเมื่องกลางที่เป็นแม่ข่าย resource center มันไม่ค่อย work คนที่ดูแลมีน้อย ไม่ค่อยมีเวลาให้เค้า ในขณะที่ พ.ร.บ. พุดชัดเจนเรื่องแหล่งเรียนรู้ ถ้าจะให้จริงจังๆ ต้องจ้างคนมาดูแลตรงนี้โดยตรง ไม่มีคนมารับผิดชอบโดยตรง เค้าไม่มีเวลาเพราะเค้าต้องสอน” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“มันเป็นการใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ถ้าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่โรงเรียนคือห้องสมุดแต่บรรณารักษ์ก็มีคาบสอนพอๆ กับคุณคนอื่นๆ ห้องสมุดก็เลยเหลือแต่ห้องกับหนังสือ” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“เนื่องจากโรงเรียนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ป่าชายเลน เราไม่มีแหล่งเรียนรู้หรืออย่างอื่นอีกแล้วที่พอเหมาะเท่านี้อีกแล้ว เนื่องจากเราเป็นโรงเรียนใหม่ยังขาดอะไรอีกหลายๆ อย่าง ก็เลยอาศัยห้องเรียนตรงนี้คือห้องเรียนธรรมชาติให้นักเรียนได้ลงมาศึกษา และพยายามที่จะหาทุนต่างๆ ให้เด็กได้เข้าไปร่วม” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

3.1.9 สอนแบบศูนย์การเรียนรู้

“พัฒนาบุคคลเพื่อเป็นมืออาชีพ มีหลักสูตรสถานศึกษามา 3 ปี พร้อมใช้ผ่านคณะกรรมการสถานศึกษาอนุมัติ เปลี่ยนระบบการเรียนจากชั้นเป็นศูนย์ ไม่ใช่โต๊ะเรียนแบบเดิม แต่โต๊ะญี่ปุ่น เป็นศูนย์ 8 ศูนย์ คณิตฯลฯ” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

3.1.10 สอนแบบบูรณาการ

“เนื้อหาของหลักสูตรนั้น ถ้าเอามาบูรณาการแล้วนิดเดียว แป๊ปเดียว เอาจุดประสงค์ของหลักสูตรเป็นตัวตั้ง เขาต้องการสอนให้รู้ เข้าใจปฏิบัติ นำไปใช้ได้ก็เรื่องละ 3 เรื่อง ก็ดูระดับเด็กสักแค่ไหน ที่โรงเรียนไม่ลึกเพราะไม่ได้เน้นหนังสือ เดียวนี้ จะบอกครูเสมอว่า แบบเรียนเป็นสื่อ ไม่ใช่ต้องเรียนจบตามแบบเรียน เพราะฉะนั้น ครูจะเข้าใจ แล้วเด็กได้จริง” (ครู ราชบุรี)

“ในฐานะปฏิบัติการสอน พอดีที่โรงเรียนที่นำร่องปฏิรูป แล้วพอดีได้สอนระดับชั้น ม.1 ซึ่งเป็นหลักสูตรใหม่พอดี ลักษณะครูผู้สอนก็ต้องมีการปรับกลยุทธ์ การวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล ต้องปรับจากหลักสูตรเดิม ซึ่ง

หลักสูตรเดิมนี่ ในฐานะครูผู้สอนเน้นเนื้อหาจริงๆ เพราะเรากลัวเด็กจะไม่ได้อะไร ที่นี้พอเรา
เข้าใจเรื่องการปฏิรูปแล้วพยายามศึกษา เราจำเป็นต้องปรับดังที่กล่าว แต่ก็มีผลกระทบมาก
ผลกระทบต่อตัวครู ตัวเด็ก และ โรงเรียน” (ครู เชียงราย)

“ครูประจำชั้นการสอนทุกวิชาก็มีการบูรณาการพร้อมกับสอดแทรก
คุณธรรมจริยธรรมเข้าไปแล้วครับ และถ้าเป็นวันศุกร์เราจะมีชั่วโมงมาประชุมใหญ่ทั้งโรงเรียน
ทุกวันศุกร์ตอนเย็น ชั่วโมงสุดท้าย” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“เรื่องของบูรณาการตรงนี้ เวลาที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือ
จัดทำแผนการสอนแบบเดิม แต่แนวใหม่เขาเรียกการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เราก็ให้ครูเขียน
เลยว่าเราจะมุ่งเน้นคุณธรรมในข้อใด จะต้องสอนและสอดแทรกตลอดเวลา เป็นนโยบาย
กำหนดไว้เป็นวิสัยทัศน์ของโรงเรียน” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“ของเรากำหนดไว้ในแผนการสอนและเป็นวิสัยทัศน์ในการพัฒนา
โรงเรียนกำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ ทุกรายวิชาต้องสอดแทรก” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“แล้วเวลาสอนเลข วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เขาจะมุ่งเน้นเรื่อง
ความมีวินัยเรื่องการตรงต่อเวลาในการให้งาน ต้องตรงต่อเวลา คือฝึกความมีวินัยในตนเอง
การส่งงาน และเขาจะมีเงื่อนไขของเวลาที่กำหนดไว้ให้นักเรียนจะต้องปฏิบัติให้ตรงต่อเวลา”
(ผู้บริหาร เชียงราย)

“สิ่งที่มองเห็นว่าผลสำเร็จเกี่ยวกับเรื่องของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมโดยบูรณาการแผนการเรียนรู้ในท้องถิ่นให้เข้ากับเนื้อหาวิชาการต่างๆ
ในหลักสูตรมีแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่ใกล้ๆ โรงเรียนหลายแห่ง เช่น พิพิธภัณฑ์ อนุสาวรีย์
ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ และใช้ในการวิจัยต่างๆ และคุณครูก็สามารถจัดการเรียน
การสอนในด้านบูรณาการนี้มากขึ้น” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“...เรานำกระบวนการบูรณาการ เข้าไปสนองแกนสาระหลักของ
หลักสูตรที่เน้นเรื่องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วม ให้ผู้เรียนได้เรียนเรื่องที่
สนใจ และสามารถที่จะประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ได้ปฏิบัติ และประเมินผลการปฏิบัติ
ด้วยตัวเอง และใช้ทักษะต่างๆ 9 ขั้นตอน แต่เราประยุกต์ใช้ตามสาระเนื้อหา ก็มีการประเมินผล
ในภาพรวมแต่ละเรื่องที่เราเรียนว่าผู้เรียนเลือกเรียน เรื่องราวที่เอามาใช้เป็นข้อมูลในท้องถิ่น แล้ว
ครูก็บูรณาการเข้าไป อย่างเช่น ดินสอนภาษาไทย สอนอักษรนำ เด็กจะได้สาระอักษรนำ
และจะนำอักษรนำนั้นไปใช้ในการสื่อสารอย่างไรที่จะออกมาเป็นรายงานการเรียนรู้ ทักษะการ
ฟัง พูด อ่าน เขียน” (ครู ชลบุรี)

3.1.11 สอนโดยเน้นการปฏิบัติ

“เด็กจะได้ปฏิบัติจริง และได้ดูผลงานจากที่เด็กได้ทำและร่วมกิจกรรมที่เป็นกลุ่ม กระบวนการกลุ่มก็ได้ใช้อยู่แล้ว ส่วนใหญ่ครูในโรงเรียนประมาณเกือบ 80% ก็จะเป็นเรื่องการปฏิรูปการศึกษาอยู่แล้ว ไม่น่าเป็นห่วงอะไร คือจะช่วยเหลือกันดี” (ครู ราชบุรี)

“ในวิชาภาษาอังกฤษก็มีการฝึกงานในสถานประกอบการ การสัมภาษณ์ ชาวต่างชาติ การจ้างครูต่างชาติเข้ามาสอนในโรงเรียน ที่นี้ในเรื่องของการจ้างครูต่างชาติก็จะโยงถึงเรื่องความพึงพอใจอีกประการหนึ่งคือผู้ปกครองนักเรียนให้ความสนับสนุนคือเราไม่สามารถที่จะบอกว่าต้องเรียนเราทำไม่ได้ มีแต่ต้องสำรวจก่อน ทุกครั้งต้องสำรวจ ต้องทำตามความพึงพอใจของทั้งนักเรียนและผู้ปกครอง” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

3.1.12 สอนโดยใช้สื่อธรรมชาติในท้องถิ่น

“ส่วนมากดิฉันจะเน้นการเรียนการสอนที่เด็กมีส่วนร่วม จะใช้สื่อที่ง่ายหาได้ง่ายๆ และไม่ต้องเป็นสื่อที่ชิ้นใหญ่โต ขอบ้างเดียวให้เกิดการพัฒนาแก่เด็ก และสื่อนี้จะเน้นสื่อธรรมชาติ ท่านอาจจะสงสัยว่าสื่อธรรมชาติแบบไหน แม้กระทั่งทีวี ก็ถือว่าเป็นสื่อการเรียนรู้ อย่างหนึ่ง อย่างเช่น ดูข่าวก็ต้องวิเคราะห์ข่าวเป็น หรือดูละครจักรๆ วงศ์ๆ ก็ต้องแยก ราชศัพท์ออกมาให้ได้ ที่นี้การเรียนรู้อัตลักษณ์นาม ก็ไม่ต้องหาอะไรใหญ่โต เพียงไปที่ โลตัส เจอโฆษณาาก็ให้เด็กทำ ที่นี้จะใช้สื่อธรรมชาติ และแต่ละวันจะทำอย่างไร แต่ละชิ้น แต่ละอย่าง จะเกิดการพัฒนานักเรียนให้มากที่สุด ก็จะใช้ตรงนี้” (ครู ขอนแก่น)

“ที่นี้ถ้าเรียน ดิฉันจะใช้สื่อธรรมชาติ ถ้าเรียนบรรยายไวยากรณ์ลงสนามเลย ตรงนี้เราดูวัตถุประสงค์เลยว่า เราจะเอาลงเลย ทั้งครู นักเรียนลงด้วยกัน ให้เขาได้พัฒนา ศักยภาพของเขาอย่างเต็มที่ ถ้าลงแต่กลอนก็ลงเลย ที่นี้หลายๆคน บอกว่าทำไมแต่งได้ พี่ใช้ธรรมชาติจริง ลงจริง และก็อยู่กับเด็กตลอดเวลา พูดคุย สงสัยตรงไหนให้ถาม เด็กก็จะเกิดความเข้าใจและสามารถทำได้ จะเป็นสิ่งเดียวที่สามารถจำได้นาน และจะใช้ได้ตลอดชีวิต ไม่ต้องมาถามครูอีก ตรงไหนเป็นยังไง เขาจะเรียนรู้ อันนี้ก็เป็นส่วนหนึ่ง หลายๆ อย่างดิฉันจะนึกเสมอว่า สื่อแต่ละชิ้นไม่จำเป็นต้องใหญ่โต ใช้ได้ทุกหนทุกแห่ง” (ครู ขอนแก่น)

“เนื่องจากโรงเรียนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ป่าชายเลน เราไม่มีแหล่งเรียนรู้อื่นอีกแล้วที่พอเหมาะเท่านี้อีกแล้ว เนื่องจากเราเป็นโรงเรียนใหม่ยังขาดอะไรอีกหลายๆ อย่าง ก็เลยอาศัยห้องเรียนตรงนี้คือห้องเรียนธรรมชาติให้นักเรียนได้ลงมาศึกษาและพยายามที่จะหาทุนต่างๆ ให้เด็กได้เข้าไปร่วม” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

3.1.13 ใช้แหล่งเรียนรู้นอกสถานที่

“ได้พาเด็กออกไปศึกษาสถานที่บ่อย เพราะโรงเรียนอยู่ใกล้แหล่งชุมชน เขาจะได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากของที่ใกล้ตัวเยอะหน่อย แต่ว่าในสภาพแวดล้อมที่เขาเคยอยู่มา ก็ทำให้เห็นว่า เด็กมีความรู้สึกกระตือรือร้นที่อยากจะเรียนมากขึ้น ออกจากนอกห้องเรียน คือได้สัมผัสของจริง เรามีความรู้สึกว่าได้ใกล้ชิดกับเด็กมากขึ้น คือได้พูดคุย เขากล้าพูดกล้าคุยกับเราเหมือนกับว่าเราเป็นคนในบ้านของเขาคนหนึ่ง ผลสัมฤทธิ์คือเด็กมีความกระตือรือร้นที่อยากจะเรียนกับเรามากขึ้น เพราะมีความเข้าใจมากขึ้น” (ครู ราชบุรี)

“การเรียนเป็นกลุ่ม หรือว่าพยายามให้เขา พยายามจะสอนหลัก child centered อย่างที่ให้ เด็กก็ได้คิดเอง และจะได้ความรับผิดชอบและความเอื้ออาทรกับเพื่อนในกลุ่ม ได้เป็นบางกลุ่ม” (ครู ราชบุรี)

“ไม่ยึดตำราเรียน แต่ยึดภูมิศาสตร์ท้องถิ่น ยึดสาระ สร้างรูปแบบเอง เน้นคุณธรรมเด็ก 100% สวดมนต์เช้า-เย็น แต่ยังไม่สำเร็จ 100% ปี 40 ได้เริ่มปฏิรูป เอารูปแบบมาพัฒนาในโรงเรียนนี้ปี 43 พัฒนาจากเดิม 80 %” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“ครูเปลี่ยนไป 30% ในเรื่องแนวคิด คุณธรรม เปลี่ยนวิธีสอน จากบรรยาย มาเป็น หาแหล่งเรียนรู้ ต้องจำกัดออกไปนอกโรงเรียน เพราะรถชนกันมาก” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ครูเปลี่ยน นักเรียนก็เปลี่ยนไป แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและภายนอก โรงเรียนมีโครงการการเรียนรู้จากสภาพจริง นักเรียนมีความสุข ขาดเรียนน้อยลง” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“อย่างเช่นในปีที่ผ่านมา ตัวเองก็สอนปกติจะสอนวิชาหลักคือคณิตศาสตร์ และวิชาสังคมเรื่องท้องถิ่นของเรา ที่สอนก็ได้จัดโครงการทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นขึ้น ก็ได้พาเด็กไปศึกษาพวกวัดญาณ สวนนงนุช แหล่งเรียนรู้ใกล้ๆ โรงเรียน ก็จัดทำเป็นโครงการขึ้นมา” (ครู ชลบุรี)

“มีชั่วโมงว่างให้เด็กเข้าไปค้นคว้าห้องสมุดได้ จะมีบรรยากาศในการศึกษาในห้องสมุดจริงๆ” (ครู ชลบุรี)

“จากเดิมสอนหน้าชั้น จะเลิกระบบชอล์ก เน้นการใช้กิจกรรม ใช้แหล่งเรียนรู้ เดือนละ 1 ครั้ง ให้นักเรียนสร้างโครงงาน พัฒนาได้ 70%” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“คือเมื่อก่อนนี่เราจะเรียนในห้อง ก็วิชาๆ ก็เรียนอยู่ในห้อง พอมีห้องพิเศษ คุณครูก็จะพานักเรียนไปเข้าห้องคณิตศาสตร์ เข้าไปภาษาไทย เพราะเขาจะมีสื่อเฉพาะประจำวิชาอยู่ที่นั่นเลย สื่อนี้เราจะไม่เอาไว้ในห้องสื่อจะไว้ในห้องพิเศษเลย เป็นแหล่ง

เรียนรู้ คือไปเข้าก่อน และจะเปลี่ยนบทบาทจากเคยใช้สมุดก็เปลี่ยนมาตามกระแสนิยมคือ ใบบาง แจกงาน แล้วส่วนใหญ่ครูจะเก็บไว้ในห้องที่โรงเรียน เป็นชั้นๆ ว่าป.นี้ได้มาเรียนอันนี้ จะเก็บเป็นเอกสารไว้ ว่าทำอะไรไปบ้าง” (ครู ชลบุรี)

3.1.14 สอนโดยใช้ประสบการณ์ตรง

“ครูคณิตศาสตร์เฝ้าแทนที่สอนอยู่ในห้องเรียน สอนอัตราส่วนก็ไปดู เอาการประกอบอาหารท้องถิ่นด้วย คือทุกสิ่งทุกอย่างก็มาประมวลเข้าด้วยกัน คือมีการค้า เข้ามาด้วย คือขายเป็นเชิงสถิติด้วย ในม.ปลายพานักเรียนให้นักเรียนลงไปในป่าชายเลน” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“อีกโครงการที่ทำต่อเนื่องมาคือ การนำนักเรียนชั้น ม.6 ไปสัมภาษณ์ ชาวต่างชาติที่หาดป่าตอง ก็เพิ่งไปเมื่อปลายชั้นว่า นักเรียนก็มีความมั่นใจ แม้ว่าเค้าจะไป ครั้งแรกในการพูดคุยกับชาวต่างชาติ เวลาเค้ามาเขียนรายงานหน้าเดียวเค้าก็จะมีรูปประกอบ และเค้าจะเขียนว่าเค้ามีความภูมิใจที่ได้ไปสัมภาษณ์เจ้าของภาษา ไปสนามบินด้วย เกี่ยวกับ เรื่องการส่งนกนั้น พานักเรียนไปอุทยานแห่งชาติสิรินาถครับ” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

3.1.15 ครูให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมิน

“ที่นี้บทบาทต่อผู้ปกครอง อย่างเช่นทอมที่ 1 สอนชั้น ป.6 อยากรู้ ผู้ปกครองทราบว่า ลูกของท่านเรียนมา ป.1 - ป.6 เรียนรู้อะไรไปบ้าง ผู้ปกครอง ต้อง ประเมินร่วม”(ครู ขอนแก่น)

3.1.16 สอนโดยเน้นวัฒนธรรมไทย

“เน้นศักยภาพให้กล้าคิดกล้าทำ และแก้ปัญหาได้ และนำภาษาไทยไป ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และจะหลีกเลี่ยงมากที่สุดคือ การพูดที่ปนภาษาอังกฤษ เพราะว่าไม่ อยากรู้ให้เด็กนำตรงนี้ไปใช้ ถ้าเราไม่ช่วยกัน นำภาษาไทย แล้วเด็กก็จะใช้ภาษาที่ผิดๆ จะเน้น ตรงนี้มากที่สุด จะไม่ยอมพูดเลย แม้กระทั่งปากกาลบคำผิดก็ต้องใช้ภาษาไทย เขาบอกว่า อาจารย์ทำไมต้องใช้แบบนี้ ก็บอกว่าครูเป็นคนไทย สอนภาษาไทย อยากรู้จะให้เด็กเรียนมีความ เป็นไทย มีความเป็นของตัวเอง” (ครู ขอนแก่น)

3.2 พฤติกรรมที่เกิดขึ้นกับครู

3.2.1 ครูมีความกระตือรือร้น เอาใจใส่ในการทำงานมากขึ้น

“อีกส่วนหนึ่งก็คือ ครูกระตือรือร้นขึ้นมาก เพราะว่าระบบการบริหาร จัดการหรือว่าโครงสร้างการบริหารรู้สึกจะใกล้เคียงขึ้น” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“ถึงเด็กจะมาก แต่การเอาใจใส่ของครู ครูจะอยู่ด้วย 6 โมงเย็น หรือว่า ทุ่มหนึ่ง จนกว่าผู้ปกครองจะมารับ เป็นความเอาใจใส่” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

3.2.2 ครูมีการทำงานเป็นระบบมากขึ้น

“ความคิดความหลากหลายอะไรนี่เพิ่มขึ้นค่ะ พอตีทำวิจัยเรื่องกระบวนการเชิงวิทยาศาสตร์อยู่แล้ว วันๆ ก็นั่งคิดว่าจะสอนอย่างไรให้เขาคิด ตัวผู้สอนก็ต้องคิดก่อน ถึงจะทำให้ผู้อื่นคิดตามเราได้” (ครู ขอนแก่น)

“สอนก็ต้องคิดก่อน ถึงจะทำให้ผู้อื่นมาคิดตามเราได้” (ครู ขอนแก่น)

“เข้าใจว่าดี ดีกว่าไม่ปฏิบัติ แม้แต่ตัวเราเองก็ขยัน เอาใจใส่ ทำงานมีระบบ” (ครู ขอนแก่น)

“ก่อนที่ยังไม่ปฏิบัติ ก็เป็นคนที่ยังพอสมควร ทำทุกอย่าง แต่ว่าทำไปแล้วก็ไม่ใช่ระบบ กระจัดกระจายไปทั่วเลย ไม่ได้วางความคิด ไม่ได้วางแผนเพื่อที่จะทำให้มันเป็นระบบ และสามารถที่จะทำให้มันเป็นรูปธรรมได้ง่ายๆ หลังจากที่ได้ปฏิบัติเสร็จแล้ว ก็เริ่มรู้ว่า ระบบการจัดการเรียนรู้ จะเรียนรู้ปัญหาจากเด็ก คือทำวิจัยในชั้นเรียน ไปพบผู้ปกครองตอนเย็นๆ หรือไม่ก็ตอนผู้ปกครองมาส่งนักเรียน ก็ได้คุยกับผู้ปกครองบ้างว่าเราจะทำอย่างไร บางคนก็เด็กมีปัญหา ก็พยายามจะคุยกับผู้ปกครอง แล้วพยายามปรับ” (ครู ขอนแก่น)

3.2.3 ครูมีการทำงานแบบร่วมมือ

“พอดีตอนนั้นเป็นหัวหน้าหมวด ร่วมมือกันดีมาก ค่ะ.” (ครู เชียงราย)

“ความร่วมมือร่วมมือ ร่วมใจร่วมแรงของครูที่โรงเรียนเค้าสู้ครับ มาทำงานกัน เสาร์-อาทิตย์มากขึ้น ไม่ใช่ทุกคนนะครับ แต่มากกว่าร้อยละ 50 ยิ่งปิดเทอมก็มาทำงานกันโดยตลอด” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

3.2.4 ครูมีความสนุกในการทำงาน

“ทำได้ อยากทำด้วย สนุกด้วย รู้สึกว่ามีอะไรเปลี่ยนแปลง ทำให้ดีขึ้น มันทำให้เรามีคุณภาพ มีคุณค่า แล้วเราได้อะไรลงไป รับผิดชอบ” (ครู ชลบุรี)

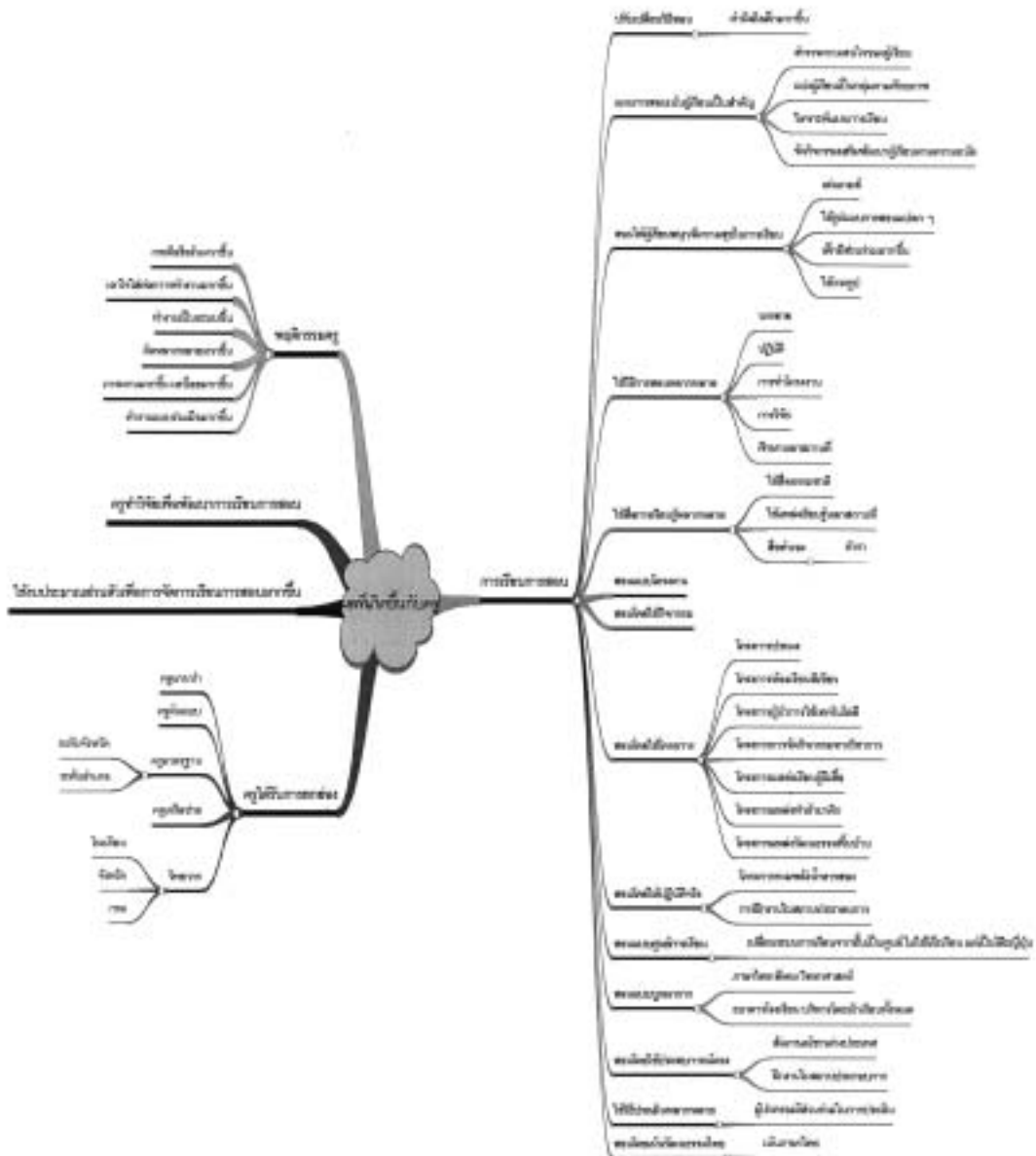
3.3 ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

“การตัดสินใจในการวางแผนบริหาร บางอย่างก็มี อย่างเช่นว่าเป็นวิจัยของการสำรวจสภาพชุมชน ทำให้เราทราบข้อมูลว่าชุมชนของเรามีพุทธกี่คน อิสลามกี่คน เมื่อก่อนไม่รู้ใช้ใดๆ เอาว่าประมาณครึ่งต่อครึ่ง แต่พอสำรวจจริงๆ ในงานวิจัยมันออกมาเลยว่า 27% พุทธหรืออิสลาม มีกี่คน” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“จากประสบการณ์ที่สอนมา เด็กเบื่อกที่สุดคือการเขียนเรียงความ พอให้เรียงความ ก็บอกว่าอีกแล้วหรือ ก็เลยสร้างนวัตกรรมขึ้นมาเพื่อพัฒนานักเรียน ที่ไม่ชอบเขียน พอมีภาพขึ้นมา เขาจะเกิดจินตนาการเขียนได้ พอเขียนได้ แล้วเราก็นำส่วนนี้ไปพัฒนาการอ่านในเด็กรุ่นต่อไป การเรียนภาษาไทยเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ ดิฉันพยายามใช้เพลง ปกติไปไหนก็แล้ว

แต่ จะมีกระดากเปล่าๆ ดินสอในกระเป่า เจอะอะไรก็จะแต่งเพลง แต่งอะไรไปเรื่อย นักเรียนแต่ละห้องไม่เหมือนกัน ศักยภาพไม่เหมือนกัน เด็กเก่งแบบหนึ่ง ห้องไม่เก่งก็แบบหนึ่ง พอไปเจอบ๊ีบ เด็กง่วงนอน ก็เอาตรงนี้มาเป็นเพลงร้องทันที เด็กก็จะหายง่วง อันนี้ให้เด็กทุกคนได้แสดงออกเต็มที่” (ครู ขอนแก่น)

“ครูทุกคนมีความรู้ ขณะนี้ผลงาน (งานวิจัยในชั้นเรียน) ออกมา 50% ของครูทั้งโรงเรียน ทั้งสื่อ แต่ครูที่ไม่ได้ทำการวิจัย เขาก็ผลิตสื่อประเภทอื่นออกมา” (ผู้บริหาร เชียงราย)

3.4 ครูใช้งบประมาณส่วนตัวในการหาสื่อการเรียนการสอนมากขึ้น

“ครู 80% เปลี่ยนวิธีสอน สอนหลายแบบ คำหนึ่งถึงเด็ก เด็กต้องการเรียนรู้อะไร เทศบาลไม่มีเงินให้ครูอบรม (ไม่พอ) ครูออกเอง” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“ในด้านก่อนปฏิรูปหลังปฏิรูป สำหรับตัวเองไม่ค่อยต่าง ปฏิรูปหรือไม่ปฏิรูป ดิฉันเป็นครูที่เสียสละมาก หัวใจของดิฉันจะอยู่ที่เด็ก ไม่ใช่อยู่ที่ผู้บริหาร สิ่งหนึ่งที่เปลี่ยนมาก คือ ดิฉันเสียเงินมากขึ้นเยอะ เจอหนังสือดี ดิฉันจะซื้อเยอะ อันนี้สอนเด็กเราได้นี้ ก็ซื้อแล้วก็ มาดูว่ามันจะเข้ากันได้ไหม การผลิตสื่อ แต่ก่อนก็ผลิต เห็นอะไรดี ๆ ผลิตตลอด แต่ว่าจะไม่ คงทนและไม่สวย มีเงินเท่าไรหาก็เอาเท่านี้แหละ” (ครู ขอนแก่น)

3.5 ครูมีภาระมากขึ้น เหนื่อยมากขึ้น

“ครูต้องทำงานเหนื่อย ต้องแยกวิธีการมาก จะต้องอาศัยครูในกลุ่มวิชาเดียวกัน มาช่วย อาจจะมีกลุ่มนี้ ให้อาจารย์ท่านนี้รับผิดชอบตรงนี้ ถ้าอย่างนี้ อาจารย์ดาราทุดต้องมุ่ง เนื้อหาให้ แต่ที่กำลังทดลองอยู่ ก็ใช้วิธีเราก็ไปบูรณาการกับต่างกลุ่มสาระ” (ครู เชียงราย)

3.6 ครูได้รับการยกย่องเป็นครูแกนนำ/ครูต้นแบบ

“ที่ภูมิใจตอนนี้มีครูแกนนำอยู่ 3 ท่าน ภูมิใจที่ว่าตั้งแต่ปฏิรูปครูได้ไปดูงานมากขึ้น และได้ไปอบรม โดยเฉพาะสมาคมครูเอกชนจัด โรงเรียนมักจะไปร่วม ทูทของโรงเรียนเอง ครับ” (ครู เชียงราย)

“พอดีเป็นวิทยากรแกนนำระดับประจำจังหวัดด้วย เกี่ยวกับปฏิรูป ทั้งการ ประเมินผล เป็นแกนนำของ สสวท. ก็โชคดีที่ได้รับทราบข่าวก่อน เราจะได้รับการอบรมเป็น วิทยากรและเป็นผู้ปฏิบัติด้วย” (ครู เชียงราย)

“เป็นวิทยากรของกรมวิชาการ ของ สสวท. ด้วย” (ครู เชียงราย)

“เผยแพร่ให้ครูคือเป็นวิทยากรในโรงเรียนด้วย ให้ครูทุกคนในโรงเรียนต้อง นำเสนอก่อน ทั้งนำเสนอและแจกเอกสารเพื่อให้ครูทุกคนได้รับรู้ ตามหน้าที่ของเรา” (ครู เชียงราย)

“ส่วนตัวก็เป็นครูต้นแบบ ที่โรงเรียนก็เป็นค่ะ” (ครู ชลบุรี)

“พัฒนาอื่นๆ ส่งประกวด เป็นครูมาตรฐานระดับจังหวัด 21 คน ปี 44” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“คล้ายๆ กัน คือ โรงเรียนเรามีครูแกนนำอยู่ 15 คน ตอนนั้นสมัครไปโดยที่เรา ไม่ทราบ คือ ก็กลายเป็นว่าเป็นแกนนำเลย ผอ.ท่านก็บอกให้ครูทุกคนในโรงเรียนเข้า เป็นเครือข่าย ก็เป็นสมาชิกของครูแกนนำ ทำให้เกิดการแข่งขันกันภายในครูแกนนำ” (ครู เชียงราย)

“ครูที่โรงเรียนคำสู้ คำพัฒนาตนเอง คือ พัฒนาตนเองโดยการทำผลงาน การวิจัยที่โรงเรียน ขณะนี้เป็นอาจารย์ 3 ได้ 3 คนแล้ว และในจำนวนนี้ก็เป็นครูต้นแบบ 1 คน Teacher Award 1 คน ตอนนี้อยู่ที่โรงเรียนเป็นครูมาตรฐานระดับจังหวัด ทั้งหมด 21 คนจาก 30 คน นอกนั้นเป็นของอำเภอทั้งหมด ปี 2544 ก็เป็นผู้บริหารดีเด่นของ กระทรวงศึกษาธิการ ผมเองก็พัฒนาตนเองเหมือนกัน” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

4. ผลที่เกิดกับนักเรียน

ตารางที่ 4.6 เป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานของนักวิจัยในพื้นที่ จะเห็นว่าผลการปฏิบัติการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนมีลักษณะที่เป็นไปตามทิศทางที่พึงประสงค์ แต่อาจมีความแตกต่างในความเด่นของแต่ละลักษณะ เช่น โรงเรียนในจังหวัดราชบุรีพัฒนาให้นักเรียนมีจุดเด่นสูงมากในด้านการทำงานกับเพื่อน (ร้อยละ 81) ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี ร้อยละ 75 ส่วนในจังหวัดชลบุรีพบว่าโรงเรียนที่นักเรียนเด่นด้านความกล้าแสดงออกมีร้อยละ 44 นักเรียนมีความสุขในการเรียนร้อยละ 38 สำหรับโรงเรียนที่จังหวัดภูเก็ต พบว่าโรงเรียนที่มีจุดเด่นด้านความสามารถในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ความกล้าแสดงออก และมีความสุขในการเรียนมีสัดส่วนเท่ากันคือ ร้อยละ 81 และผลเกิดขึ้นในลักษณะเดียวกันกับจังหวัดขอนแก่น ที่พบว่าโรงเรียนที่นักเรียนมีความสุขในการเรียนมีร้อยละ 81 ส่วนที่จังหวัดเชียงราย โรงเรียนที่นักเรียนมีจุดเด่นด้านความกล้าแสดงออกมีร้อยละ 88 รองลงมาคือนักเรียนมีความสุขในการเรียน (ร้อยละ 69)

ตารางที่ 4.5 ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

เรียงราย	รวม	%	ขอยกแทน	รวม	%	ญาติ	รวม	%	ชลบุรี	รวม	%	ราชบุรี	รวม	%
นักเรียนกล้าแสดงออก	14	87.5	นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้ มั่นใจในตนเอง	13	81.3	มีความสามารถในการเรียนรู้ ด้วยตนเอง	13	81.3	กล้าแสดงออก/กล้าคิด/กล้าทำ/ กล้าตัดสินใจ	7	43.8	สามารถทำงานร่วมกับเพื่อน นักเรียนและครูได้	13	81.3
นักเรียนมีความสุขในการเรียน	11	68.8	สามารถประกอบอาชีพได้ ใช้ในชีวิตประจำวัน	8	50.0	กล้าแสดงออก กล้าแสดง ความคิดเห็น	13	81.3	มีการเรียนรู้ด้วยตนเองได้รู้	5	31.3	มีสุขภาพ สุขภาพกาย-จิตดี	12	75.0
นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	9	56.3	กล้าแสดงออก	3	18.8	มีความสุขในการเรียน	13	81.3	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	4	25.0	มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย	8	50.0
นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	8	50.0	นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมดี	3	18.8	มีความคิดสร้างสรรค์	7	43.8	รู้จักการทำงานร่วมกัน	3	18.8	มีคุณธรรม จริยธรรมและดำเนิน ที่พึงประสงค์	7	43.8
เชื่อมโยงความรู้เดิมไปหาความรู้ ใหม่ได้	7	43.8	ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	2	12.5	มีทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม	5	31.3	รู้จักการใช้ความคิดมากขึ้น	3	18.8	มีความเห็นด้านความซื่อสัตย์สุจริต	1	6.3
นักเรียนมีความสุข สนุกกับการเรียน	5	31.3	ศึกษาค้นคว้าในระดับที่สูงขึ้น	2	12.5	รับผิดชอบการทำงาน/การเรียน	3	18.8	คุณธรรม/วินัย	3	18.8			
บุคลิกภาพ/สุขภาพอนามัยดี	5	31.3	ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	2	12.5	รู้จักแก้ปัญหา	2	12.5	ผลการเรียนรู้ด้านการปฏิบัติ	3	18.8			
ความรู้ความเข้าใจของนักเรียนดีขึ้น	4	25.0	นักเรียนมีพัฒนาการทางอารมณ์ สังคม ชัดขึ้น	1	6.3	กระตือรือร้นในการเรียน	2	12.5	รู้เริ่มสร้างสรรค์	2	12.5			
นักเรียนรู้จักการทำงานกลุ่ม	4	25.0	นักเรียนค้นคว้าด้วยตนเอง	1	6.3	มีความรู้เทคโนโลยี	2	12.5	กล้าเรียนรู้	1	6.3			
นักเรียนมีผลงานมากขึ้น	4	25.0	รู้จักคิดวิเคราะห์ มีเหตุผล	1	6.3	มีความเป็นเลิศในทุกด้าน	1	6.3	นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	1	6.3			
เชื่อมั่นในตนเอง	4	25.0				สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิต ประจำวัน	1	6.3						
นักเรียนมีผลงานเพิ่มขึ้น	3	18.8							ทักษะในการคิดคำนวณ	1	6.3			
นักเรียนคิดอย่างมีเหตุผล	3	18.8							ทักษะในการปฏิบัติตน	1	6.3			
เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	3	18.8							มีวินัย	1	6.3			
ทักษะปฏิบัติงานดีขึ้น	1	6.3							การใช้ภาษาต่างประเทศ	1	6.3			
นักเรียนมีแรงจูงใจเพิ่มขึ้น	1	3.6							มีสุขภาพอนามัยดี	1	6.3			
รู้จักวางแผนอย่างเป็นระบบ	1	6.3							มีวินัย	1	6.3			
ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์	1	6.3							รู้จักวางแผนการทำงาน	1	6.3			
ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	1	6.3							สนใจกิจกรรมนอกห้องเรียน	1	6.3			
ซื่อสัตย์และรับผิดชอบ	1	6.3							นักเรียนขาดระเบียบวินัย	1	6.3			
ทักษะการอ่านและการเขียนขั้นต้น	1	6.3							นักเรียนอ่อนไหวยั้งคิด	1	6.3			
มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์	1	6.3							นักเรียนเห็นแก่ตัว	1	6.3			
มีความรู้ความสามารถตามหลักสูตร	1	6.3												
ทัศนคติที่ดีต่อการเรียน	1	6.3												

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มพบว่าที่ประชุมส่วนใหญ่เห็นในเชิงบวกต่อความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา โดยผู้บริหารเห็นว่าในทางวิชาการพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น อัตราการสอบตกลดลง นักเรียนมีการพัฒนาทั้งในด้านคุณธรรม ระเบียบวินัย การมีความสามารถในการวิเคราะห์ ความกล้าแสดงออก รวมถึงการพัฒนาสุขภาพกายและการพัฒนาทางอารมณ์ที่สูงขึ้น ส่วนครูนั้นเห็นว่าเด็กนักเรียนมีวินัยและความรับผิดชอบมากขึ้น ส่วนผลการเรียนที่ดีขึ้นนั้นเกิดจากการที่โรงเรียนพยายามเน้นการสอนที่หลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเน้นที่让孩子能เกิดการปฏิบัติจริงจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ขณะที่ความคิดเห็นของครูบางคนกลับเห็นว่าการปฏิรูปการศึกษานั้นทำให้เด็กมีระเบียบวินัย และพฤติกรรมที่แย่ลงกว่าเดิม

4.1 ด้านวิชาการ

“(เราทำ) ประสบผลสำเร็จ เพราะว่าผลนี้ออกมาก็คือมุ่งไปที่นักเรียน ปรากฏว่าลองเก็บข้อมูลดู ก่อนดำเนินการ นักเรียนในโรงเรียน (สงวนนาม) สอบไม่ผ่านเป็นเปอร์เซ็นต์ที่สูงมาก เกิน 5% ของนักเรียนทั้งหมด หลังจากที่ได้ดำเนินการตรงนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก็สูงขึ้น อัตราการติด 0 ก็ลดลง” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“หลังจากมีตำราแล้ว นักเรียนผลการเรียนดีขึ้น เราพยายามสอนหลายรูปแบบ” (ครู เชียงราย)

“ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กรมสามัญ 80% สปช. 40-60% สช. ดีกว่าเดิมมาก 80% เทศบาล 50%”

“สำหรับเด็กเก่ง คิดเป็นมากขึ้น ทำเป็นมากขึ้น ไม่เป็นระเบียบมากขึ้น” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“ความพร้อมของเด็ก Art ศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยรัฐ ร้อยละ 80 ม.ปลาย พันกว่าคน ม.6 13 ห้อง Art เป็นอยู่แล้วไม่ใช่มาจากปฏิรูป ถ้าไม่ En จะไปที่อื่น ม.3 เก้ามาเตรียมอุดม โปรแกรมวิทย์จะไปโรงเรียนประจำจังหวัดชลบุรี ศักยภาพทั้ง 2 โรงเท่ากัน เน้นศิลป์” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“ถ้า 3 ปี้อนหลัง เท่าเดิม” (ครู ชลบุรี)

“ระดับผลการเรียนหรือคะ ยังเหมือนเดิม ยังไม่เปลี่ยนแปลง ยังระดับเดิม” (ครู ชลบุรี)

“สิ่งที่เด็กได้มันมากกว่าที่จะมาเรียน เพราะการที่เด็กเก่ง ไม่ได้หมายความว่าเด็กคนหนึ่งประสบความสำเร็จ แต่ถ้าเด็กมีกระบวนการคิด หรือความสามารถที่จะอยู่รอดในสังคมได้ ก็ถือว่าใช้ได้” (ครู ชลบุรี)

“ด้านวิชาการคงจะไม่ได้มาก เพราะเด็กเราอยู่ในสภาพของครอบครัวที่หาเช้ากินค่ำเด็กที่พ่อแม่หย่าร้าง พ่อแม่ทิ้งแล้วก็อยู่กับตากับยาย จากตรงนี้ตั้งแต่โมงเช้าจนถึงห้าโมงเย็นที่เราอยู่กับเด็ก เด็กมาอยู่กับเรา ขอให้เด็กมาโรงเรียนเถอะ ไม่มีอะไร เรามีอาหารกลางวัน เรามีเสื้อผ้าให้ มีอุปกรณ์การเรียนการสอนให้ ฉะนั้นระดับเด็กความเก่งคือการอ่านออกเขียนได้ เราภูมิใจแล้ว” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“สำรวจจากข้อมูลตรงนี้ข้อมูลเชิงลึก เด็กทั้งหมดต่ำกว่า 2.00 ทั้งหมดมันต้อง 40 - 50 วิชา จาก 70 - 80 วิชาที่เราเปิดสอน GPA ต่ำกว่า 2.00 รวม 50 กว่าวิชา เรามาคูว่าทำไมตกเยอะแยะจั่ง ก็ดู GPA แล้ว ก็ขอดูข้อสอบซิว่าเป็นยังไง ข้อสอบเก่า เพราะเค้าใช้ข้อสอบหมุนเวียน ไม่ทำใหม่เลย” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“ก็ยิ่งเหมือนเดิมค่ะ” (ครู ราชบุรี)

“เก่งขอแค่ 70 เด็กที่มาเรียนไม่ใช่ลูกหลานจีนนะ ลูกหลานจีนจะมีคุณลักษณะที่ว่า ฉลาดเฉลียวแล้วก็ไฝ่หา พ่อแม่เค้าสอนมา แต่ของเราสภาพอย่างนี้เป็นลูกของพวกชาวไร่โรงงานอุตสาหกรรม พื้นฐานของแกจะมีแค่นั้น ถ้าลูกหลานจีนอยู่ในตลาดเนี่ย แจ่มมากค่ะ จะเรียนได้ดีอาจารย์คงเข้าใจนะ” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

4.2 คุณธรรม

“คุณธรรมของโรงเรียนเราระดับประถมยังไม่มีปัญหาเรื่องนี้ใช้ได้ เราก็พึงธรรมทุกวันพระ ก่อนเราทำมาอยู่ก่อนแล้ว และยิ่งเน้นหนักไปอีกว่า ตรงที่มีมาตรฐานที่เราจะต้องวัดตัวเด็กเป็นรายบุคคล เราก็จะเน้นเพิ่มขึ้นอีกทีหนึ่ง โรงเรียนที่เค้าไปเข้าใหม่ เค้าก็บอกว่าถ้ามาจากโรงเรียน..... มารยาทจะไหวสวย เราก็ ชื่นใจตรงนี้” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“คุณธรรม เทศบาล 70 % สข. 80% สปข. 70% กรมสามัญอยู่ที่สภาพสังคม เปลี่ยน ความมีน้ำใจลดลงไป แต่ไม่สร้างปัญหา 80% อนาคตน่าจะดี สุขขึ้น แต่คุณธรรมอาจด้อยลง เพราะสังคม คนรุ่นใหม่ติดวัตถุ ความบกพร่องทางคุณธรรมเกิดจากการเรียนการสอน คุณธรรมต้องผ่านจากการปฏิบัติ” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“เด็กมาเรียนที่นี้แน่นอนค่ะคือคุณธรรม คือเค้าไว้วางใจโรงเรียนเรา ก็อยู่ในขั้นดีก็ 80 ค่ะ” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“ในเรื่องของความประพฤติ เด็กเหล่านี้มีคุณธรรม จริยธรรม มีกิริยามารยาทค่อนข้างจะเด่นชัด กล้าแสดงออก” (ครู ขอนแก่น)

4.2.1 วินัย

“แต่บุคคลภายนอกมาดูแล้วบอกว่า เรามีระเบียบวินัยที่ดีมากไม่ว่าจะไป ที่ไหนนักเรียนจะเป็นระเบียบ บุคคลภายนอกมอง นักเรียนที่นี้จะมียวินัยในตนเองและเรื่องของ วินัยตรงนี้เราสามารถจะฝึกเด็กจนประสบผลสำเร็จ” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“เป็นการส่งเสริมวินัยนักเรียนปีที่ผ่านมาในระดับมัธยม ได้เป็นที่ 1 ของ สปช. ของจังหวัดราชบุรี”(ผู้บริหาร ราชบุรี)

“วินัย การกล้าแสดงออกอย่างที่ อาจารย์ว่า ดีขึ้น ดีขึ้นเพราะผล การปฏิรูปการเรียนรู้ หรือว่ามันดีขึ้นถึงไม่มีการปฏิรูป เด็กก็ดีขึ้นเพราะพวกเรากันเองอยู่แล้ว อย่างอาจารย์ทำมา 20 กว่าปี บางทีอาจจะถึงไม่มี พ.ร.บ.ปฏิรูปออก นักเรียนของอาจารย์ ก็อาจจะดีขึ้นเพราะตัวเองอยู่แล้ว” (ครู ขอนแก่น)

“มีระเบียบวินัยดีมาก โดยเฉพาะเด็กที่อยู่หอพัก เวลา โรงเรียนปิด เขา จะมีการเอาเด็กเข้าค่ายกิจกรรม เด็กจะมีความรับผิดชอบดี” (ครู เชียงราย)

4.2.2 ซื่อสัตย์

“ในเรื่องของคุณธรรมนั้น เด็กเราก็จะถึง 80% เลย เพราะว่าการศึกษาที่เรามี โครงการเด็กด้วยความซื่อสัตย์ เด็กจะเก็บเงินได้แล้วก็มาคืน” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

4.2.3 กิริยามารยาท

“ในเรื่องของความประพฤติ โดยพื้นฐานแล้ว นักเรียนในโรงเรียนจะมี ลักษณะที่ตื่นแขก คือในเรื่องมือไม้จะอ่อน จะเห็นได้ชัดเจน ที่ผมได้ไปสัมผัส ในครั้งแรกจะเห็น โดยที่เขาไม่เคยเห็นเลยว่าผมเป็นใคร พอรู้ว่าผมเป็นอาจารย์ เขายกมือไหว้ ตรงนี้ผมเห็น แล้วพอคนอื่นมาบอก ผมเห็นแล้วผมทราบแล้ว เด็กน้ำพองเป็นจริงๆ นี่คือข้อดีข้อเด่น” (ครู ขอนแก่น)

4.3 ความสุขในการเรียน

“สุขมากขึ้น เรียนสนุก ลูกนั่งสบาย ตกไม่มี ส่งให้นักเรียนกล้าแสดงออก อาจารย์กำหนดสภาพนี้ไม่ได้” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“ถึงอย่างไรสิ่งที่ภาคภูมิใจของเราก็คือ อันดับแรกก็คือเด็กมีความสุขในการ เรียนมากขึ้น เพราะว่าครูเราไปให้ความสำคัญเกี่ยวกับเด็กเป็นสำคัญ” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“เด็กของเราก็มีความสุขมากขึ้น เพราะว่าการพัฒนาในเรื่องของห้องปฏิบัติการ ต่างๆ โดยเฉพาะห้องปฏิบัติการทางคอมพิวเตอร์ หลักสูตร computer future kid เด็ก ค่อนข้างที่จะสนใจตรงนี้ มีความสุขกับการเรียนในเรื่องของคอมพิวเตอร์ในส่วนตรงนี้นะครับ 80%” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“เขาก็จะสนุกกับการที่เขาได้เรียนรู้ด้วยตัวเอง สนุกกับการที่เขาได้ค้นคว้าด้วยตัวเอง ว่าเรื่องที่เขาต้องการศึกษานั้นเขาอยากเรียนรู้อะไร” (ครู ราชบุรี)

“ความสุขนั้น 80%” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“ช่วงที่ทำการปฏิรูป มีแนวโน้มที่ว่า ..ได้รับความรู้เรื่องนี้มาพอสมควร ที่นี้แนวปฏิรูปการศึกษานั้นเขาเห็นว่าเรานำเด็กออกไปแหล่งเรียนรู้ต่างๆ คือ เดิม โรงเรียนไม่ค่อยมีใครที่จะพาเด็กออกไปข้างนอก เด็กเขามีความสุข คือให้เขาประเมินกลับมาว่า ที่เขาไปนั้นได้อะไรกลับมาบ้าง ส่วนหนึ่งก็มีความสุข และเขาได้เห็นของจริง เช่น ที่พาเขาไปดูการทำน้ำประปา เขาบอกว่าเขาไม่เคยเห็นเลย แปลกมาก และพาไปที่สถานีประมง ไปดูการเพาะพันธุ์ปลา และการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน” (ครู เชียงราย)

4.4 นักเรียนเรียนต่อมากขึ้น

“ประถมเรียนต่อมากขึ้นใหม่ พอใจครับ 100% เรียนต่อ” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“ไม่ใช่ปฏิรูป เพราะว่ามันเป็นอย่างนี้มาแล้ว สังคมการเมืองต่างหาก” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

4.5 นักเรียนช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น

“นอกจากนี้เรายังสอบถามไปยังผู้ปกครองว่าลูกของท่านเป็นอย่างไรบ้าง หลังจากได้รับการเรียนรู้แบบนี้แล้ว ผู้ปกครองก็บอกว่ายุ่งยาก การบ้านเยอะไม่ค่อยได้ช่วยงาน เพราะว่ามันซับซ้อนของเราเป็นชุมชนเกษตรกรรม ผู้ปกครองส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตร แต่เมื่อปีต่อมา เขารับรู้ว่าลูกเขามีพฤติกรรมดีขึ้น ส่งผลให้การช่วยเหลือตัวเองและสังคมได้ดีขึ้น” (ครู ขอนแก่น)

“เราเห็นพัฒนาการในเด็ก 10% หลัง 10 แรก ดืออยู่ 10 ล่างนี้สามารถที่จะพัฒนาจากการที่บางคนไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ มาจากการศึกษาภาคบังคับ อ่านหนังสือไม่ออกเลย ด้านอารมณ์ นักเรียนที่นี้คิดว่าเขาอยู่ในบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดี เพราะว่าสถานที่เอื้อให้นักเรียนจะมีความสุข” (ผู้บริหาร เชียงราย)

4.6 นักเรียนเด่นด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา อาชีพ

“กิจกรรมของโรงเรียนเป็นกิจกรรมดีเด่นของโรงเรียนก็คือ นักเรียน 150 คน สามารถจะบรรเลงดนตรีพื้นเมืองให้เป็นวงดุริยางค์ได้ อันนี้คือเขามีวินัยในตนเองในการฝึกซ้อม ถ้ามองว่าตรงนี้ครูต้องควบคุมใหม่ ครูมีอาจารย์เพียงท่านเดียว นักเรียน 150 คน เขาจะฝึกกันเอง ฝึกระเบียบ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“เราก้เกิดความภูมิใจในกีฬาและอาชีพมาก อาชีพก็คือการจักสาน ด้านหัตถกรรม เราได้เป็นตัวแทนไปจังหวัดสุพรรณบุรี กีฬาวอลเลย์บอลเราก็ไป ด้านศิลปะ ปีที่แล้วผลสำเร็จ

ของเรา เราได้รับการชนะเลิศระดับภาค สอนภาคขึ้น ม.ต้น เราได้รับรางวัลชนะเลิศของระดับภาคก็คือ การจักสานด้วยกระดาษ แล้วผ้าบาติกของเราก็ได้รองชนะเลิศ” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“เราได้กำหนดวิสัยทัศน์เป็นจุดเน้นให้ครูได้เข้าใจตรงกันก็คือ โรงเรียนเรานั้นจะเน้นคุณธรรม จะเน้นด้านสุขภาพพลานามัย และจะเน้นด้านการงานอาชีพเป็นหลัก เพราะว่าด้านวิชาการนั้นเป็นด้านที่ช่วยยกระดับประกอบด้านพื้นฐานที่จะต้องรู้ แต่ไม่เน้นผลสัมฤทธิ์ทางเดียว เด็กเรามีความเป็นเลิศทางวิชาการค่อนข้างไม่มาก แต่เค้าจะมีความเป็นเลิศทางการกีฬา และความเป็นเลิศทางด้านงานอาชีพ”(ผู้บริหาร ราชบุรี)

“เด็ก ม.5 เรียนวิชาโครงการก็ให้เด็กเขาไปคิดเอง มาทำ หนูชอบใจอย่างหนึ่งคือ เด็กเขาใช้เวลาที่เขาพัก เช่น ต้มข้าวโพดขายครูในโรงเรียน เขาก็จะได้แล้ว ครูคนหนึ่งก็จะช่วยคนละถุง 20 บาท ก็ช่วยได้แล้วเขาก็มีรายได้ คือเขามองเห็นช่องทางอาชีพของเขา” (ครู ราชบุรี)

4.7 สุขภาพของเด็ก

“ถ้าเทียบก่อนในเรื่องของสุขภาพกาย ความแข็งแรงสุขภาพจิต ลักษณะความกล้าแสดงออก เปลี่ยนไปพอสมควร ถ้าเทียบ % อย่างเมื่อก่อน 60 ก็คงขึ้นมาประมาณ 70-75 โดยประมาณ” (ผู้บริหาร เชียงราย)

4.8 ลักษณะนิสัย/พัฒนาการทางอารมณ์

“แล้วพอมาเข้าปฏิรูป ลักษณะนิสัยเดิมที่มาจากพื้นเพแบบนี้ที่ยังไม่ถึงเกณฑ์ที่เราต้องการ โรงเรียนมีการมาทำอะไรจนรู้สึกว่าจะ 3 ปีที่ผ่านมาเราเห็นพัฒนาการในตัวนักเรียนในด้านนี้” (ผู้บริหาร เชียงราย)

4.9 ความกล้าแสดงออก

“สิ่งที่พัฒนาขึ้น น่าจะเป็นกิจกรรมที่ครูสอน เป็นเด็กที่กล้าแสดงออก มีภาวะผู้นำสูง เขาจบ ม.6 ที่นี่ เขาไปเรียนสถาบันไหน ส่วนใหญ่จะเป็นประธานรุ่น ประธานนักเรียนบ้าง มาช่วงหลัง อย่างหน้าเสาธง ตอนนี้อาจไม่ต้องทำอะไร เข้ามาเขาจะจัดการกันเอง โรงเรียนมอบหมายฝึกนักเรียนให้มีภาวะผู้นำ เข้ามาจะมีการออกกำลังกายเดินแอโรบิคหน้าเสาธง เมื่อก่อนเด็กจะไม่กล้า แต่เมื่อก่อนเราไม่ได้ทำนะคะ เด็กจะไม่กล้าแสดงออกในเรื่องเหล่านี้ การรับแขกเด็กก็ไม่ใช่ เด็กจะหนีแขก” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“สังเกตจากการจัดกิจกรรมต่างๆ มีแนวคิดแปลกๆ เด็กชอบแสดงออก” (ครู เชียงราย)

“เด็กกล้าขึ้น กล้าในทางที่ไม่ดี ออกในโรงเรียน บางทีนัดกับรุ่นพี่ สามารถออกจากโรงเรียนและขออนุญาตอาจารย์ผู้ปกครอง มั่นกล้าแสดงออกในทางที่ไม่ดีมากขึ้น” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“ในส่วนของความกล้าแสดงออกเด็กมีมากขึ้น บางครั้ง บางที่เราจับแทบไม่ได้ก็มี ผมว่า ครูเขากวดขันในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรมอะไรต่างๆ มากขึ้น แต่ว่าบางครั้งกับ เหตุผลมันสวนทางกัน นี่เป็นความทันสมัยของโลกาภิวัตน์ ไม่เกี่ยวกับปฏิรูป” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“นักเรียนกล้าแสดงออกมากขึ้น เดี่ยวนี้จะกินอะไรในโรงเรียน สั่งเลย ผมว่าอาจ จะเป็นพีกับน้องมากกว่า เรื่องการแสดงออกเก่งมาก เขากล้าแสดงออก” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“ผลที่เกิดกับนักเรียนที่มีความรู้สึกว่าย่เปลี่ยนแปลงคือ นักเรียนกล้าแสดงออก จริงๆ นักเรียนก็กล้าแสดงออกอยู่แล้ว กล้าแสดงออกมากขึ้น กล้าแสดงความคิดเห็นและรู้จัก หาความรู้ด้วยตนเอง อย่างสอนภาษาอังกฤษ เราสอนเรื่องผลไม้ วันหลังมาเขาจะมาแปลกๆ มาบอก ถามเขาว่า เอามาจากไหน เขาบอกว่าคุณแม่เขาบอก คุณแม่พาไปเที่ยว แล้วเขาก็ ถาม เขาจำมาถามครู บางครั้งเขาจำศัพท์มาแล้วมาถามครู ก็ลองภูมิครูหรือเปล่านั้น ไรอย่างนี้ เวลาเราให้งานไป อย่างภาษาอังกฤษบอกว่าให้ดิฉันไปหาเครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีชื่อภาษาอังกฤษ แล้วมา เราแคว่ว่า อย่างตู้เย็นยี่ห้ออะไร เพื่อที่จะให้เด็กบอก คือเราสอนตัวอักษรพิมพ์ใหญ่ แต่ เด็กไปเอาเครื่องใช้ไฟฟ้าทั้งหมด ซึ่งดูแล้วเนื้อหาของมัธยม เอามาหมดเลย ตู้เย็น โทรทัศน์ พัดลม หม้อด้วย ทุกอย่าง บอกว่าดิฉันเอามาจากไหน คุณพ่อคุณแม่สอน เขาก็บอกว่า คุณพ่อคุณแม่ก็สอนด้วย แต่ดิฉันจำไม่ได้หรอก ดิฉันจำได้แค่นี้ๆ ตัวไหนบ้างที่ดิฉันจำได้ ตัวนี้คะ ก็แสดงว่าเราอาจจะสื่อผิด แล้วเด็กไปบอกผิด ก็ดีใจตรงที่เขาไปเสาะแสวงหา ความรู้เอง ตรงนี้ก็ดีใจในส่วนนี้” (ครู ขอนแก่น)

“มีความเห็นส่วนตัว หลังการปฏิรูปการศึกษาสำหรับนักเรียนรู้สึกจะกล้าแสดงออก มากขึ้น มีภาระงานมากขึ้น ให้ไปทำโครงการบางทีก็คิดว่าเขาจะทำไม่ได้ บางทีให้เขาไปทำ โครงการเรื่องเพลงกล่อมเด็ก เด็ก ม.1 เขารู้จักไปอัดเทปมาเปิดให้ครูฟัง คือมีความกล้าขึ้น ชัดบ้างไม่ชัดบ้างก็แล้วแต่กลุ่ม คือรู้จักการรวมกลุ่ม มีความปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ชักชวน กันทำงานตามที่ครูมอบหมายให้ ภาระงานก็มากขึ้น แล้วก็รู้จักชุมชนมากขึ้น รู้จักเอาตัวไปหา ท้องถิ่น จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น” (ครู ขอนแก่น)

“และอีกอย่างหนึ่งก็คือเรื่องของการบริหารโรงเรียน คือจะมีสถานักเรียน จะเห็น ได้ชัดเจนว่าเด็กกล้าแสดงออก และอีกข้อหนึ่งคือปฏิรูปนี้ ทำให้เด็กกล้าแสดงออก ปกติแล้ว นักเรียน ที่จะเป็นประธานนักเรียนจะต้องเป็นเด็ก ม.5 ที่จะขึ้น ม.6 แต่ปีนี้เป็นเด็กที่อยู่ในวันๆ คือเด็ก ม.4 เข้าไปเป็นประธานนักเรียน ตรงนี้แสดงให้เห็นว่าเด็กกล้าแสดงออก เป็นคนที่มีความคิดก้าวไกล อันนี้คือข้อดี” (ครู ขอนแก่น)

“เก่งในเรื่องของความเก่ง เด็กคิดว่าเก่งขึ้น คือ เก่ง กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น กล้าที่จะแสดงออก กล้าที่จะบอกในสิ่งที่ตัวเองคิด” (ครู ขอนแก่น)

“การแสดงออกดีขึ้น” (ครู ราชบุรี)

“แต่ในเรื่องของความประพฤติ เด็กเหล่านี้มีคุณธรรม จริยธรรม มีกิริยา มารยาทค่อนข้างจะเด่นชัด กล้าแสดงออก” (ครู ขอนแก่น)

4.10 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ทำงานกลุ่ม ระบบทำงาน

“ตัวนี้จะดีขึ้นกว่าเดิม ก่อนที่เข้ามานักเรียนไม่รู้จักคำว่าโครงการไม่เป็นเลย ไม่สามารถจะเสนอโครงการหรือผลงานของตัวเองได้ แต่พอเราดำเนินการในปี 45 ถ้าเรา บอกว่าเราจัดกิจกรรมประกวดโครงการ เด็กชอบ อย่างเมื่อวานด้านหลังที่ว่าตลาดนัด นักเรียน จะดำเนินการเองทั้งหมด เขาจะคิดเองว่าเขาจะทำอะไร” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“มันไม่ชัดเจนเท่าไร เพราะเด็กเรื่องความคิด วิเคราะห์อะไรยังไม่ค่อยดี เท่าไร แต่เราก็เริ่มประมาณ ป. 4 – 6 ส่วนใหญ่จะเป็นวิชาวิทยาศาสตร์” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“เด็กรู้จักวิเคราะห์วิจัย รู้จักวิเคราะห์สภาพปัญหา รู้จักกระบวนการทำงาน เป็นทีม” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“เด็กกล้าแสดงออกมากขึ้น ในด้านการเรียน เด็กสามารถที่จะทำโครงการหรือ การปฏิบัติได้ ทำงานเป็นทีมได้ ทำโครงการขึ้นมาได้ และสามารถชี้แหล่งเรียนรู้ในห้องสมุดได้” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

4.11 ทักษะการทำงาน

“การวิเคราะห์ ทักษะการทำงาน คิดว่าในส่วนนี้จะด้อยกว่าพวกเราในสมัย แรกๆ ด้วยซ้ำไป” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“แล้วก็เก่งในเรื่องของตัวทักษะ จากกระบวนการที่ครูสอน ปรับเปลี่ยนวิธีสอน ก็เกิดทักษะกระบวนการคิด จะเห็นว่าเราส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ให้อุบัติการทำงานเป็นทีม ทำงานเป็นกลุ่มและรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น เกิดการบูรณาการในเรื่องการคิด ตรงนี้ เด็กเกิด” (ครู ขอนแก่น)

4.12 ทักษะการสื่อสาร

“การพูดก็ดีแต่ว่าการเขียนด้อยลง” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“การเขียนด้อยลงเป็นเพราะหลักสูตรหรือว่าครูเราจะ หรือเขาไม่มีเวลาเขียน” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“ช่วงหลัง โรงเรียนไม่ค่อยเน้นเรื่องการเขียนเท่าไร และตอนนี้เขาเริ่มกลับมาอีกแล้ว เริ่มนำการเขียนมาใช้ เขียนข้อสอบแต่ก่อนเป็นลักษณะข้อๆ ช่วงนี้จะเริ่มให้นักเรียนใช้ความคิดในการเขียน” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

4.13 การคิดแก้ปัญหาเป็น

“จะตอบคำถามในส่วนที่ว่าภาคภูมิใจเรื่องอะไรบ้าง ในส่วนของนักเรียนในส่วนที่เค้าสามารถจะคิดและทำแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“มีวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่กำลังเริ่มขึ้นมา คือ เค้านิยมที่จะขยายเครือข่ายเด็กนักเรียนสามารถที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้ใหญ่คิดว่าไม่สามารถทำได้ ซึ่งเกิดจากการวางใจที่เราให้เค้าทำโดยที่มีครูเป็นที่เลี้ยง เช่น กีฬาจังหวัด ออกแบบแปรรักษ์ทุกอย่างนี้เค้าต้องทำเองหมด คัดตัวนักกีฬา ฟีกซ้อม โดยมีครูเป็นที่เลี้ยง ออกคำสั่งจะให้ใครทำอะไรตรงไหน ระหว่างการฝึกซ้อมจะถึงวันแข่งขัน พอถึงวันแข่งขันต้องดูแลเอง ดูแลทุกอย่างด้วยตนเอง กิจกรรมวันเด็กทุกกิจกรรมจะต้องเข้ามาทำจนกระทั่งบางครั้งเวลาที่เราคิดว่าจะทำอะไรขึ้นมา บางทีเค้าก็คิดแล้วว่าเค้าจะทำอะไร” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

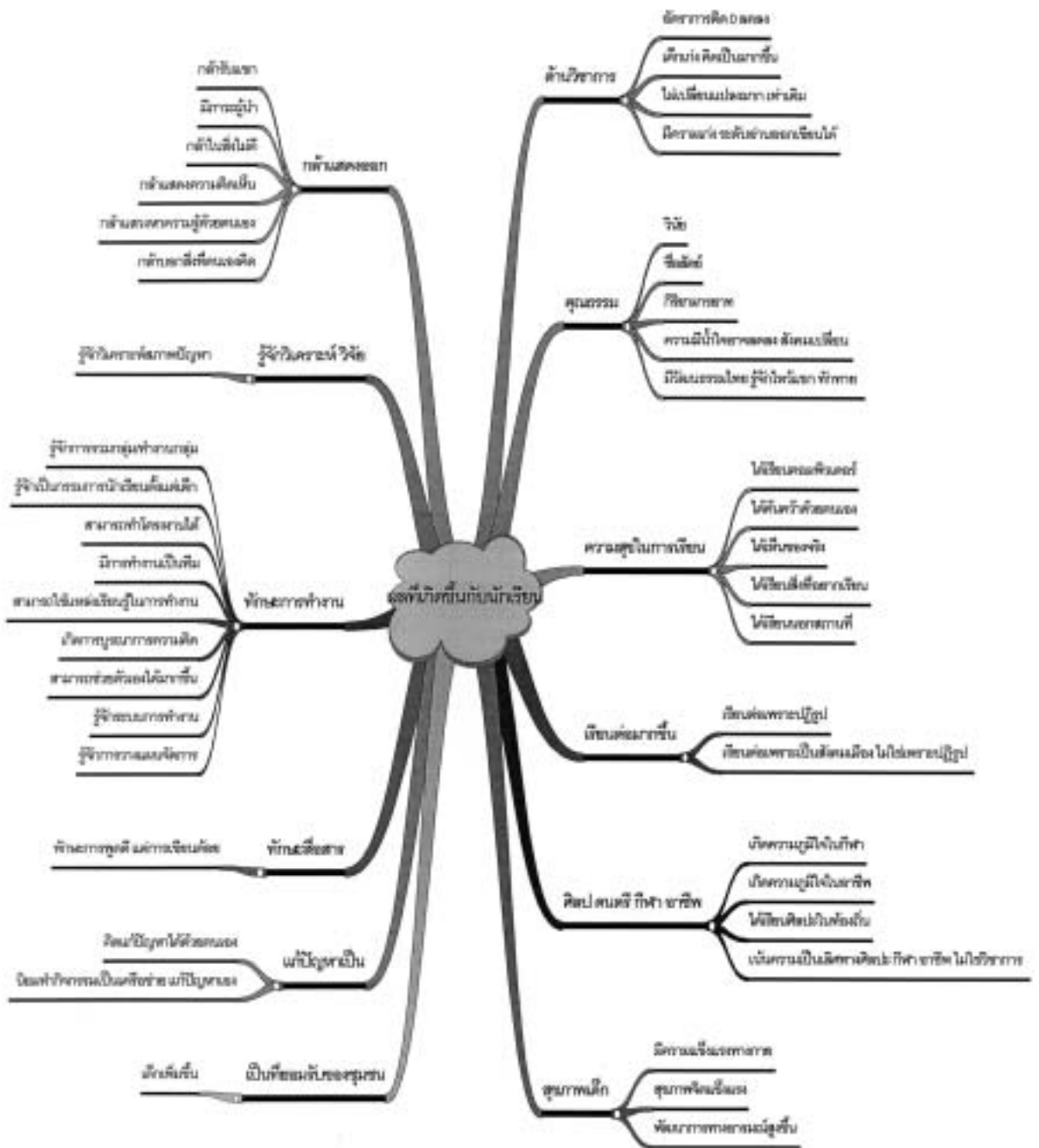
“นักเรียนแกนนำองค์กรเยาวชนของกรมสามัญศึกษา จัดอบรมให้โรงเรียนทั้ง 8 ซึ่งเค้ามีความชอบในเรื่องของการจัดกิจกรรมนี้มาช่วยในการที่จะขยายเครือข่ายในโรงเรียนต่างๆ ทีมงานจะมาร่วมกันในการที่จะเป็นวิทยากร เค้าจะจัดสรรปันส่วนกันเองว่าใครถนัดเรื่องอะไรก็ทำเรื่องนั้น แล้วก็ไปช่วยกันทำ ขณะนี้เรื่องการขยายเครือข่ายองค์กรนักเรียนนี้ได้ขยายไปถึงโรงเรียนประถมบางแห่งแล้ว ซึ่งก็ได้รับการยอมรับพอสมควร ก็เป็นความภาคภูมิใจของตัวนักเรียนเอง เพราะว่าจากงานนี้เค้าก็ได้ไปร่วมงานของสมัชชาเยาวชนของภาคใต้ แล้วก็ได้รับเชิญจาก สกศ.ให้ร่วมในวันที่ 14-15 นี้ ที่ศูนย์วิจัยจุฬาภรณ์ด้วย” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

4.14 การทำงานเป็นทีม

“เด็กสามารถที่จะทำโครงการหรือว่าการปฏิบัติได้ ทำงานเป็นทีมได้ ทำโครงการขึ้นมาได้ และสามารถชี้แหล่งเรียนรู้ในห้องสมุดได้” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

4.15 การเป็นที่ยอมรับของชุมชน

“ถ้าโดยภาพแล้วดิฉันก็มองว่าความภาคภูมิใจของโรงเรียน คือ การเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน สิ่งที่เป็นตัวประจักษ์คือจากจำนวนนักเรียน โรงเรียนเทศบาลบ้านสามกองเมื่อ 10 ปีที่แล้ว คือ ปี 2535 มีนักเรียน 394 คน 10 ปี ให้หลังมีนักเรียนเป็น 1,125 คน ถือว่าเป็นความภาคภูมิใจที่ได้รับการยอมรับของสังคมและชุมชน” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

5. ผลที่เกิดกับโรงเรียน

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นในโรงเรียนพบว่ามีหลายประการ เช่น มีการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดการเรียนการสอน การประกันคุณภาพ การบริหารงานแบบเป็นระบบ การเป็นที่ยอมรับของชุมชน เป็นต้น รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

5.1 การเปลี่ยนแปลงด้านการจัดการเรียนการสอน

5.1.1 มีการผลิตสื่อการเรียนการสอนมากขึ้น

การผลิตสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ ทั้งเครื่องบันทึกเสียง ชุดการเรียนการสอน เป็นต้น เน้นสื่อที่สามารถผลิตได้ง่าย หรือเป็นสื่อตามธรรมชาติหรือ ตามสภาพแวดล้อมรอบตัว เช่น โทรกทัศน์ ป้ายโฆษณา พร้อมกับพัฒนาสื่อที่ผลิตขึ้นเพื่อให้มีความเหมาะสมกับการใช้

“ทีนี้ในเรื่องของผลิตสื่อการสอน ก็หนักไปในทางแถบบันทึกเสียง มีเทปต่างๆ ก็เผยแพร่กันในท้องถิ่นของตัวเอง ขอเรียนเสนอแค่นี้ก่อน ขอขอบคุณค่ะ” (ครู ขอนแก่น)

“ดิฉันสอนมา 28 ปี ส่วนมากดิฉันจะเน้นการเรียนการสอนที่เด็กมีส่วนร่วม จะใช้สื่อที่ง่าย หาได้ง่ายๆ และไม่ต้องเป็นสื่อที่ชิ้นใหญ่โต ขออย่างเดียวให้เกิดการพัฒนาแก่เด็ก และสื่อนี้จะเน้นสื่อธรรมชาติ แม้กระทั่ง ทีวี ก็ถือว่าเป็นสื่อการเรียนรู้อย่างหนึ่ง อย่างเช่น ดูข่าวก็ต้องวิเคราะห์ข่าวเป็น หรือดูละครจักรๆ วงศ์ๆ ก็ต้องแยกราชาศัพท์ออกมาให้ได้ ทีนี้การเรียนรู้อักษรละนาม ก็ไม่ต้องหาอะไรใหญ่โต เพียงไปที่โลตัส เจอโฆษณาก็ให้เด็กทำ ทีนี้จะใช้สื่อธรรมชาติ และแต่ละวันจะทำอย่างไร แต่ละชิ้น แต่ละอย่างจะเกิดการพัฒนานักเรียนให้มากที่สุด ก็จะใช้ตรงนี้” (ครู ขอนแก่น)

“ผลิตสื่อชุดการเรียนการสอนนี้ เริ่มจากที่ว่าเราสนใจก่อน อาจารย์ทุกท่านแต่ละท่านสนใจเรื่องอะไร หรือมีปัญหาเรื่องอะไร อยากจะผลิตชุดอะไรก็ตามนั้นก่อนคือมันยังไม่สำเร็จ ตัวเราเป็นที่ปรึกษาให้เป็นตัวกลางสื่อระหว่างอาจารย์มหาวิทยาลัย ขอนแก่น มีปัญหาอะไรก็จะนำปัญหานั้น รวบรวมเสร็จแล้วก็ไปหาท่าน แล้วเอากลับมาคุยกันอีกที แต่ว่าสิ่งที่มันสำคัญคือเวลา พอเราทำอะไรหลายๆ บางครั้งเราลืมนึกถึงที่ว่า เรามีเวลาเท่านี้ เสาร์-อาทิตย์ก็อุทิศเวลาให้ตรงนี้เลย” (ครู ขอนแก่น)

5.1.2 การจัดการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น

ผลที่ได้จากการผลิตสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ ยังก่อให้เกิดเทคนิควิธีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนด้วย

“ตอนนี้เห็นได้ชัดเจนคือการสอน วิธีการสอน เด็กมีส่วนร่วมมากขึ้น ไกล่ชิดมากขึ้น” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

5.1.3 ใช้บทเรียนสำเร็จรูป

“ใช้บทเรียนสำเร็จรูปมาช่วย โดยทำเองเพราะตัวเองมีความรู้ด้านนี้อยู่แล้ว ก็ทำจากบ้าน”

5.1.4 สอนให้คิด

“ดิฉันจะสอนในลักษณะที่เป็นครูรุ่นใหม่พอสมควร ดิฉันจะไม่สอนเด็ก แต่ดิฉันจะสอนคน แล้ว จะให้เขาคิด” (ครู ขอนแก่น)

5.1.5 ใช้สื่อธรรมชาติ

“ดิฉันจะใช้สื่อธรรมชาติ ถ้าเรียนบรรยายไวยากรณ์ ลงสนามเลย ตรงนี้เราดูวัตถุศิลปะเลย เราจะทำลงเลย ทั้งครู นักเรียนลงด้วยกัน ให้เขาได้พัฒนาศักยภาพของเขาอย่างเต็มที่ ถ้าลงแต่กลอน ก็ลงเลย” (ครู ขอนแก่น)

5.1.6 สอนโดยใช้ภาพ

“ดิฉันจะวาดรูป บางทีก็วาดรูปการ์ตูนได้ ดูรูปแล้วเขาก็จะวาดตามรูปของเราที่เราใช้สอนซ่อม แต่คิดว่าเด็กน่าจะเหนื่อย” (ครู ขอนแก่น)

5.1.7 ใช้คำถามให้นักเรียนตอบมากขึ้น

“พอเราเรียนหมดชั่วโมงนี้ เราต้องถามเด็กว่า ชั่วโมงต่อไปจะเรียนอะไร คือตอนนี้เริ่มมีคำถามแล้ว คำถามให้เด็กได้เลือก ตอนแรกๆ ก็ถามว่าเธออยากจะเรียนอะไรใหม่ ที่นอกเหนือจากนี้ หรือว่าเธอว่าอันไหนน่าจะสนุก เราจะตั้งคำถามนี้ให้เขา ซึ่งก่อนหน้านี้เราไม่เคยคิด”

5.1.8 สอนตามความสนใจ

“แต่พอปฏิรูปปุ๊บ เราจะถามเขาเพิ่มขึ้น โดยเปิดให้กว้างขึ้นให้เขาได้คิด พอหลังๆ มา ก็เห็นพฤติกรรมของเด็กเปลี่ยนไป เราไม่ต้องถามเขาแล้ว ชั่วโมงนี้จะเรียนอันนี้ เขาจะเสนอมาเลย จะบอกวิธีเรียนให้เราด้วยคือเขาอยากเล่นเกม อยากทำอันนี้ เขาจะมีข้อเสนอมาให้เราเลย ซึ่งเราต้องฟัง คือต้องเลือกกับเขาด้วย อาจจะไม่ทั้งหมด แต่เราต้องเลือกเอาที่เขาให้มาใส่ให้เขาด้วย ต้องหากิจกรรมใส่ให้เขาด้วย นี่คือผลดีของการปฏิรูป” (ครู ขอนแก่น)

5.1.9 ทำวิจัยในชั้นเรียน

“ได้ทำวิจัยในชั้นเรียนซึ่งดิฉันไปศึกษาและเห็นผลงานของอาจารย์อื่นมาแล้ว รู้สึกชอบ”(ครู ขอนแก่น)

5.1.10 ผลิตชุดการสอน

“โรงเรียนประชุมกันว่า เราจะผลิตสื่อการเรียนการสอนอะไร ก็บอกว่าอยากจะได้ชุดการสอน ซึ่งก็เคยไปอบรมแล้วทำเป็นชุดการสอนขึ้นมาได้ 2 ชุด คือรายบุคคลกับเป็นศูนย์กิจกรรม เห็นว่ามันดีก็นำโครงการนี้มาเสนอ ผอ. ก็เพิ่งอบรมครูไปกลางเดือนที่แล้วเกี่ยวกับการผลิตชุดสื่อการเรียนการสอน ก็ได้รับการตอบรับอย่างดีจากครูทุกคน ตอนนั้นก็กำลังทำแผนทำอะไรอยู่” (ครู ขอนแก่น)

5.1.11 การประเมินแบบมีส่วนร่วม

การประเมินผลการเรียนการสอนที่ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมโดยให้นักเรียนแสดงความสามารถในการเรียนรู้ให้เห็น รวมทั้งความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์

“เทอมที่ 1 สอนชั้น ป.6 อยากให้ผู้ปกครอง ทราบว่า ลูกของท่านเรียนมา ป.1 - ป.6 เรียนรู้อะไรไปบ้าง ผู้ปกครองต้องประเมินร่วม อย่างเช่น การอ่านให้ผู้ปกครองฟัง มีเด็กคนหนึ่งเขาบอกว่า ไม่รู้จะบอกแม่เขายังไงได้ จะทำอย่างไร แม่เขาขี้บ่น ถ้าจะขออนุญาตว่าเอาหนังสือผู้หญิงขี้บ่นอ่านให้แม่เขาฟังได้ไหม ก็บอกว่าได้ไม่เป็นไร แม่เขาก็มาแล้วให้ฟังว่า ดูซิพี่ว่าดิฉันใหญ่เลย แล้วก็เอาหนังสือมาอ่านให้ดิฉันฟัง นี่คือผลสะท้อนอย่างหนึ่งที่บางครั้งเด็กไม่กล้าพูดกับผู้ปกครอง ที่นี้ภาคเรียนที่ 1 จะอ่านให้ผู้ปกครองฟัง 3 ครั้ง พอภาคเรียนที่ 2 เด็กเรียนรู้ เด็กคิด เด็กทำอะไรได้แล้ว จะต้องวิเคราะห์เป็น ดูทีวี ดูอย่างไร อ่านข่าวหนังสือพิมพ์อ่านข่าวแบบไหน จะต้องคิดวิเคราะห์เพราะเขาจะต้องนำภาษาไทยไปใช้ในชีวิตประจำวัน” (ครู ขอนแก่น)

5.1.12 การสอนโดยใช้กิจกรรม

ด้านการพัฒนากิจกรรม การมีกิจกรรม/โครงการใหม่ๆ อาทิ โครงการออมทรัพย์ โครงการผลิตสื่อการเรียนการสอน โครงการรักษาภาษาร่วมกับห้องสมุด โครงการรักการอ่าน โครงการส่งเสริมความดี

(1) โครงการออมทรัพย์

“โครงการที่ดิฉันทำก็จะมีหลายโครงการ เช่น โครงการออมทรัพย์ ที่จริงแล้วก็เป็นชุมชนที่ไม่ได้รวยอะไรนัก เพียงแต่ว่า ไม่ทราบว่าเด็กเขาเอาเงินมาจากไหน หายเป็นประจำ บางทีมันเยอะ เอามาคนละ 30 -40 บาท ทั้งที่โรงเรียนก็มีอาหารขาย จานละ 6 บาท น้ำ 3 บาท และเด็กเอาเงินมาเยอะ พอตอนเย็น ตอนเที่ยงเขาก็จะไปเล่นข้างหลังโรงเรียนก็เลยเสนอ โรงเรียนว่าอยากจะทำโครงการหนึ่งคือ โครงการออมทรัพย์ ซึ่งไม่ได้บังคับให้เด็ก และอธิบายให้ดีกว่า โครงการออมทรัพย์ เป็นอย่างไร ไม่ใช่มาแข่งขันกันเก็บเงิน

ก็ออมทีละบาท 2 บาท เงินที่เหลือ ครูก็เป็นแนวทางหนึ่ง แต่ละคนแต่ละท่านอยากจะออม” (ครู ขอนแก่น)

(2) โครงการรักษา

“โครงการที่ทำขึ้นเป็นโครงการต่อเนื่อง ของภาษาไทยก็มี โครงการรักษา ร่วมกับห้องสมุด รักษาการอ่าน ก็มีการประกวดการอ่าน และก็มีสนับสนุนให้เด็กกล้าแสดงออก เช่นให้ไปพูดที่หน้าเสาธง ประชาสัมพันธ์ให้เด็กที่ชอบที่จะพูด ก็เปิดเวทีให้ไปพูด เล่านิทานแข่งกันหน้าเสาธงบ้าง ก่อนที่จะมีการเข้าแถวก็มีโครงการที่ทำเมื่อปีกลายนี้ก็ได้รับความสนใจเด็กตอบรับดี ตั้งชื่อว่าโครงการ ..ขอว่าขอจา เด็กอยากพูดอะไรก็ให้พูด ไม่ได้เจาะจงว่าจะต้องพูดเนื้อหาทั้งหมดนะ อยากจะร้องเพลงก็พูดได้ ร้องได้ อยากจะเล่าเรื่องสนุกตลกไปกฮาขำขัน พูดในช่วงที่เรียกให้เขามาเข้าแถวเพื่อนเดินมาก่อนที่จะเข้าแถว ก็สนุกสนานอยู่ ก็คิดว่าจะทำต่อไป คิดว่าเด็ก สนใจ ได้เปิดเวทีให้กับเด็ก” (ครู ขอนแก่น)

(3) โครงการส่งเสริมความดี/คุณธรรม มีหลายโครงการ เช่น การแจ้งของหาย การไหว้ ความมีน้ำใจ ความรับผิดชอบ

“เราก็มีโครงการรองรับ โครงการส่งเสริมความดีนี้อยู่หลายโครงการ การเก็บสิ่งของได้ก็ให้เด็กมาแจ้ง ซึ่งตรงนี้เราทำมาเกือบ 20 ปีแล้ว อย่างมีเอกสารที่เด็กมาแจ้งของหายก็แสดงถึงความดีของเด็ก ความซื่อสัตย์ ตรงนี้เราก็ส่งเสริม ก็มีการประกาศชื่อคนทำความดี หน้าเสาธงเกือบทุกวัน ก็เป็นการส่งเสริม” (ครู ขอนแก่น)

“อีกส่วนหนึ่งในเรื่องของความดีที่เราส่งเสริมกันและเน้นตอนนี้คือในเรื่องของการทำความเคารพ คือช่วงหลัง เด็กไม่ค่อยทำความเคารพ ครูบาอาจารย์หรือแขกที่เข้ามาในโรงเรียน ก็จะไม่ค่อยทักทาย พอ ผอ.มาก็เน้นเรื่องนี้อันดับแรกเลย ให้เด็กได้รู้จักเคารพ ก็จะมีการไหว้สวย จะมีที่สภาแอบไปจดชื่อคนที่ไหว้สวยแล้วมาประกาศหน้าเสาธงทุกวัน ก็ให้เป็นกำลังใจ แล้วส่งเสริมการไหว้ อันนี้ก็ยังไม่ค่อยพอใจยังทำต่อ” (ครู ขอนแก่น)

“เรื่องของความมีน้ำใจ เราก็พยายามเน้นว่าให้รู้จักความมีน้ำใจต่อเพื่อน ต่อคนอื่น อย่างเพื่อนก็ให้รู้จักความมีน้ำใจต่อกันให้ยืมของให้อะไรแบ่งปันกัน กับคุณครูก็คือสมัยเด็ก พอคุณครูถืออะไรมาก็วิ่งเข้าไปช่วยถือ ไข่ใหม่ แต่บางครั้งดิฉันต้องกวักมือเรียก ซึ่งเป็นงานที่ใหญ่มากๆ เลย แม้กระทั่งกวาดห้อง ที่บ้านไม่ได้ทำ แต่มาโรงเรียนต้องทำ” (ครู ขอนแก่น)

“ในส่วนนี้เราก็พยายามจะแก้ไข ให้เด็กมีความรับผิดชอบ ผู้ปกครองเข้าใจ เด็กส่วนใหญ่ในโรงเรียนจะเป็นลูกที่มีอันจะกิน ดูแลอย่างดี อย่างหน้าหนาว เสื้อกันหนาว

เยอะเลย เสื้อก็พา ไม่เก็บ พวกสี ดินสอ เราพยายามที่จะจัดกิจกรรม จะเห็นความรับผิดชอบ” (ครู ขอนแก่น)

“แล้วมีปัญหาบางคนอย่างผู้ปกครองจะพามา โรงเรียนสาย แล้วก็อุ้ม ไปส่ง รักลูกมาก ไม่อยากจะให้ลูกไปยืนหน้าเสาธงนานๆ คือเราจะบอกว่าเด็กมาที่นี่ต้องช่วยตัวเอง กระเป๋าถือเอง พอมาถึงแล้วถ้ามาสายต้องรอข้างนอก เราก็ต้องให้รู้จักรับผิดชอบ ที่นี้ เราอยากให้ทุกคนเหมือนกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อยากให้รู้หน้าที่ว่าทำอะไรผิดบ้างก็ต้อง ปรับปรุงแก้ไขตัวเอง” (ครู ขอนแก่น)

(4) โครงการค่าย

“วิชาภาษาอังกฤษ การสอนของทางโรงเรียนเราจัดยึดหยุ่นนะค่ะ คือเนื่องจากโรงเรียนเราเป็นโรงเรียนเครือข่ายของหลักสูตรพื้นฐานการศึกษา ทางหลักสูตร พื้นฐานการศึกษานอกจากแบ่งกลุ่มสาระแล้ว ยังทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในการจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน เราจัดไว้ 200 คาบ เราแบ่งเป็นแนะแนว 49 ลูกเสือเนตรนารี 45 จัดประชุม จัดการ 45 เวลาจัดค่ายขึ้นแต่ละครั้ง คณะครู ชุมชนจะเข้ามาเกี่ยวข้องในเรื่องที่เราทำหลักสูตร พื้นฐานของโรงเรียน เราจะนำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาว่าโรงเรียนจะจัดหลักสูตรแบบนี้” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“สำหรับการจัดค่ายภาษาอังกฤษเราจ้างวิทยากรที่เป็นทีมงาน ภาษาอังกฤษโดยเฉพาะเลย นักเรียนจะชอบมาก จ้างวิทยากรจากสถาบันสอนภาษาอังกฤษ มีหลายสถาบัน มีทั้งคนไทยและฝรั่ง ค่าจะมีหลักสูตรเฉพาะในการสอนภาษาอังกฤษ” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

5.2 โรงเรียนมีการประเมินภายในและภายนอก

ด้านการประเมินภายใน ครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการประเมินภายในและการ ประเมินภายนอกช่วยให้มีการพัฒนาการบริหารจัดการ พัฒนาการเรียนการสอน พัฒนาความ สัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และรับรู้ถึงสภาพด้านต่างๆ การได้ทราบผลการประเมิน ทำให้รู้จุดแข็งจุดอ่อนของโรงเรียน

5.2.1 การประเมินภายใน

“อีกส่วนที่ภาคภูมิใจก็คือ โรงเรียนเราจะมีการประเมินผลภายใน อยู่ใน พ.ร.บ. การศึกษา หลังจากทีกลับมาจากนาร่องที่กรุงเทพฯ แล้ว ผมมีความรู้สึกที่ไม่เห็นด้วย เอากันหนักเหมือนกัน พอมาทำแล้วถึงรู้ว่า จุดนี้ที่จะให้เราพัฒนาไปได้ขนาดไหน เพราะว่าเรา อยู่ของเราเอง เราคิดว่าเราดีแล้ว พอมีนักประเมินภายนอกมา ประเมินภายในมา เราถึงรู้ว่า จุดนี้ต้องปรับปรุง จุดนี้ดีแล้ว ถึงมีโรงเรียนมาดูโรงเรียนเราเยอะ เพราะว่าเรามีรูปแบบในการ

ประเมินผลภายในจาก สกศ. มา แต่ผมก็ได้พยายามกระจายรูปแบบไปหลายๆ อย่างว่า ที่ดีที่สุด ทุกวันนี้ก็ยังประเมินผลมาตลอดทุกปี” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

5.2.2 การประเมินภายนอก

“ด้านประกันคุณภาพหรือด้านรับการประเมิน ก็ได้รับการประเมินไปแล้ว 1 รอบ จาก สมศ. ผลการประเมินก็อยู่ในระดับดี มีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงก็มี (1) เรื่องดนตรี กีฬาระดับ 3 มี ดนตรี มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่นี้เราแก้จุดนี้แล้ว เชิญวิทยากรในหมู่บ้าน มาสอนเด็ก เป่าแคนก็เป่าได้หลายเพลง (2) แล้วเรื่องออมทรัพย์ ก่อนข้างจะฟุ่มเฟือย มี 2 ข้อนี้ที่ได้ 2 นอกนั้นก็ 3 ออมทรัพย์เราก็แก้ปัญหาแล้ว ตอนนั้นก็ทำโครงการออมทรัพย์ของนักเรียนทั้งโรงเรียน คือเด็กจะตั้งกรรมการในห้อง ครูประจำชั้นดูแลอีกครั้งหนึ่ง เสร็จแล้วก็ส่งขึ้นไปยังฝ่ายการเงินที่ควบคุมเรื่องนี้ ก็นำเงินมาฝากธนาคาร อาทิตย์หนึ่งก็มาครั้งหนึ่ง และไม่มีการเบิกจนกว่าจะสิ้นเทอม และเวลาเบิก เราจะมีแบบฟอร์มให้ ต้องเบิกจากผู้อำนวยการเท่านั้น และผู้ปกครองต้องเป็นคนมาเบิก กันปัญหาเด็กปลอมลายเซ็น ตรงนี้ก็แก้ปัญหาไปได้แล้วบางจุดเท่านั้น” (ครู ขอนแก่น)

“ผลประเมินจาก สมศ. ก็อยู่ในเกณฑ์พอใช้ ด้านผลผลิตทั้ง 12 ข้อ ส่วนด้านกระบวนการอยู่ในเกณฑ์ดี โดยเฉพาะมีการจัดองค์กรโครงสร้างการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร บรรลุเป้าหมาย อันนี้อยู่ในเกณฑ์ดี และในด้านส่งเสริมความสัมพันธ์ความร่วมมือระหว่างชุมชนในการพัฒนาการศึกษาที่อยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก็อยู่ในเกณฑ์พอใช้ ดี นี้จะมี 2 ในด้านกระบวนการ” (ครู ขอนแก่น)

“ส่วนมาตรฐานด้านปัจจัยก็มีผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มีความสามารถบริหารจัดการอยู่ในเกณฑ์ดี ครูมีคุณวุฒิมีความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีหลักสูตรที่ยืดหยุ่นเหมาะสมกับท้องถิ่น มีสื่อเทคโนโลยี และทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนการสอนพอสมควร อาคารสถานที่ก็อำนวยความสะดวกพอใช้ ส่วนทางด้านผลผลิตของนักเรียนก็อยู่ในเกณฑ์พอใช้”(ครู ขอนแก่น)

“สิ่งที่มองเห็นว่าผลสำเร็จเกี่ยวกับเรื่องของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมโดยบูรณาการแผนการเรียนรู้ในท้องถิ่นให้เข้ากับเนื้อหาวิชาการต่างๆ ในหลักสูตรมีแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่ใกล้ๆ โรงเรียนหลายแห่ง เช่น พิพิธภัณฑ์ อนุสาวรีย์ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ และใช้ในการวิจัยต่างๆ และคุณครูก็สามารถจัดการเรียนการสอนในด้านบูรณาการนี้มากขึ้น” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

5.3 ทำงานเป็นระบบขึ้น

“การตัดสินใจในการวางแผนบริหาร อย่างเช่นว่า เป็นวิจัยของการสำรวจสภาพชุมชน ทำให้เราทราบ ข้อมูลว่าชุมชนของเรามีพุทธกี่คน อิสลามกี่คน เมื่อก่อนไม่รู้ใช้ใดๆ เอาว่าประมาณครึ่งต่อครึ่งแต่พอสำรวจจริงๆ ในงานวิจัยมันออกมาเลยว่า 27% พุทธหรืออิสลามกี่คน” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

5.4 เป็นโรงเรียนนำร่อง

“โครงการที่เราได้เข้าร่วมคือการนำร่องการใช้หลักสูตรเป็น 1 ใน 162 โรงเรียน การเขียนหลักสูตรได้รับความร่วมมือจากคณะครูอาจารย์เป็นอย่างดี” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“โครงการประมงโรงเรียนอันนี้ก็มีส่วนร่วมส่วนตัวท่านผู้อำนวยการกับทางประมงอำเภอ และประมงจังหวัด” (ครู ภูเก็ต)

“โครงการห้องเรียนสีเขียว ซึ่งเป็นของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต ห้องเรียนสีเขียวนี้เท่าที่ทราบกฎเกณฑ์ โรงเรียนมัธยมศึกษาในต่างจังหวัดนักเรียนจะต้อง 2,000 ขึ้น จึงจะมีโอกาสได้เข้าไปอยู่ในโครงการนี้ ในขณะที่เราขอเข้าไปนั้นเรามีนักเรียนแค่ 200 คน เราก็ได้รับความกรุณาจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตให้เราได้เข้าร่วมโครงการ โครงการนี้จะใช้บูรณาการในการเรียนรู้ได้หลายๆ รายวิชาซึ่งจะติดตั้งอุปกรณ์เพิ่มจะเรียบร้อยไปเมื่อเดือนที่แล้ว ยังขาดคอมพิวเตอร์” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“อีกโครงการหนึ่ง สกศ.สนับสนุนเช่นเดียวกัน โครงการผู้นำการใช้เทคโนโลยี อันนี้ผมได้จัดอบรมครูไปเมื่อเดือนตุลาคม 5 วัน การเขียนโฮมเพจ ก็เชิญโรงเรียนเครือข่ายมาร่วมด้วย บางท่านก็มาแค่วันเดียวเกิดจากอ่อนล้า ก็มีส่วนหนึ่งก็อยู่กับตลอด โครงการนี้ไม่ได้เขียนรายงานของ สกศ. ก็กะว่าจะเขียนรายงานการประเมินสิ่งที่เราทำไป” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“เป็นอาสาสมัครของ NECTEC ด้วย แล้วก็เป็นผู้ที่จบทางเรื่องนกโดยตรง จบมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับนก แล้วอีกโครงการหนึ่งก็คือพานักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้สวนผีเสื้อ แหล่งทำผ้าบาติก แหล่งวัฒนธรรมพื้นบ้าน เค้ามีรูปถ่าย มีอะไรมาเรียบริ้อยแต่ยังไม่ได้รวบรวมเพื่อเขียนรายงาน อีกโครงการที่ทำต่อเนื่องมาคือ การนำนักเรียนชั้น ม.6 ไปสัมภาษณ์ชาวต่างชาติที่หาดป่าตอง ก็เพิ่งไปเมื่อปลายธันวา” (ครู ภูเก็ต)

5.5 มีแหล่งเรียนรู้มากขึ้น

“แหล่งเรียนรู้หลักของโรงเรียน เช่น ห้องสมุด เมืองกลางที่เป็นแม่ข่าย resource center มันไม่ค่อย work คนที่ดูแลมีน้อย ไม่ค่อยมีเวลาให้เค้า ในขณะที่ พ.ร.บ. พุดชัดเจนเรื่องแหล่งเรียนรู้ ถ้าจะให้จริงจัง ต้องจ้างคนมาดูแลตรงนี้โดยตรง ไม่มีคนมารับผิดชอบโดยตรง เค้าไม่มีเวลาเพราะเค้าต้องสอน” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“มันเป็นการใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ถ้าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่โรงเรียนคือ ห้องสมุดแต่บรรณารักษ์ก็มีคาบสอนพอๆ กับครูคนอื่นๆ ห้องสมุดก็เลยเหลือแต่ห้องกับ หนังสือ” (ครู ภูเก็ต)

“เนื่องจากโรงเรียนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ป่าชายเลน เราไม่มีแหล่ง เรียนรู้อื่นที่พอเหมาะเท่านี้อีกแล้ว เนื่องจากเป็นโรงเรียนใหม่ยังขาดอะไรอีกหลายๆ อย่าง ก็เลยอาศัยห้องเรียนธรรมชาติให้นักเรียนได้ลงมาศึกษาและพยายามที่จะหาทุนต่างๆ ให้เด็กได้เข้าไปร่วม” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“มีเด็กที่ได้เข้าร่วมโครงการรวมพลังน้ำหารสอง ได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการประหยัดน้ำ เขาได้รับงานมาจากโครงการว่าให้มาขยายผลให้กับนักเรียนที่โรงเรียน เขาก็ มาจัด ก็เป็นงานที่หนักของครูเหมือนกันเพราะว่าเขาจะต้องมาเร่งรัดเขาต้องทำ ไม่ทำไม่ได้ อาจารย์จะต้องช่วยเขาประสานงานตรงโน้นตรงนี่เป็นที่ปรึกษาให้เราช่วยด้วย เขาทำเองด้วย ใช้เงินเท่าไรเขาจะต้องเป็นผู้เขียนโครงการขึ้นมา เมื่อทำไปแล้วครั้งหนึ่งต่อไปเขาก็เอาอีกแล้ว ตอนนีเขาก็มาเร่งรัดเราเขาจะขยายผล เขาต้องการที่จะขยายผลไปยังโรงเรียนมัธยม” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“สร้างแหล่งเรียนรู้นี้คะ ให้เด็กได้ไปใช้มากๆ จนเราสามารถของบเขามาได้เป็น แสนๆ ไปกับอาจารย์ใหญ่ไปของบที่กองสลาก เขาให้มา 2 แสนห้า จะสนับสนุนเฉพาะ ห้องสมุดทำอินเทอร์เน็ตอะไรอย่างนี้ ต้องทำเรื่องไปทุกปี เขาก็จะลงมาตรวจ ปีนี้ได้เงินมาแล้ว ปีหน้ายังไม่ได้ทำเรื่องต่อ” (ครู ชลบุรี)

5.6 เป็นที่ยอมรับของชุมชน

“ความภาคภูมิใจของโรงเรียน คือ การเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน สิ่งที่เป็นตัวประจักษ์คือจากจำนวนนักเรียน โรงเรียนเทศบาลเราเมื่อ 10 ปีที่แล้ว คือ ปี 2535 มี นักเรียน 394 คน 10 ปี ให้หลังมีนักเรียนเป็น 1,125 คน ถือเป็นความภาคภูมิใจที่ได้รับการ ยอมรับของสังคมและชุมชน ไม่ว่าจะโรงเรียนจะตั้งตึกมากมายนี่ เช่นว่านักเรียนต้องเป็นเด็กที่ เกิดในเขตเทศบาล มีทะเบียนบ้านในเขตเทศบาล เขาก็ย้ายลูกให้มาอยู่ในเขต พ่อแม่ก็อาจจะ อยู่ในเขตใกล้ๆ แต่ลูกอยู่ในเขตเทศบาล ขณะนี้ผู้ใหญ่ระดับบนเทศบาล และผอ.โรงเรียนจะ หนีการรับโทรศัพท์ เพราะผู้ต้องการเข้าเรียนสูงมากจนเราไม่สามารถจะรับนักเรียนได้หมด” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“ในเรื่องของการเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน เช่น อย่างเป็นโรงเรียน ที่คัดเลือกมาตรงนี้ก็เชื่อว่าโรงเรียนเทศบาลเราติดชื่อ โรงเรียนน้องใหม่ไฟแรงของตอนนี้” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“เป็นโรงเรียนเก่าแก่ ชัก 60-70 ปีแล้วค่ะ แต่ช่วงที่เกิดมารุ่งก็ชัก 2 ปีนี้ละค่ะ เกิดความยอมรับของสังคมตรงที่ว่าเราสามารถดำเนินการได้ตามจุดประสงค์ของหลักสูตร” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

5.7 เป็นโรงเรียนแกนนำ

“ที่นี้อันดับแรกของการปฏิรูปการเรียนรู้ ตอนแรกโรงเรียนเราไม่ได้เป็นโรงเรียนแกนนำ ในการปฏิรูปการจัดทำสาระหลักสูตร ตอนหลังก็มีชื่อโรงเรียนของเราเป็นโรงเรียนแกนนำ” (ครู ชลบุรี)

5.8 เป็นแหล่งดูงาน

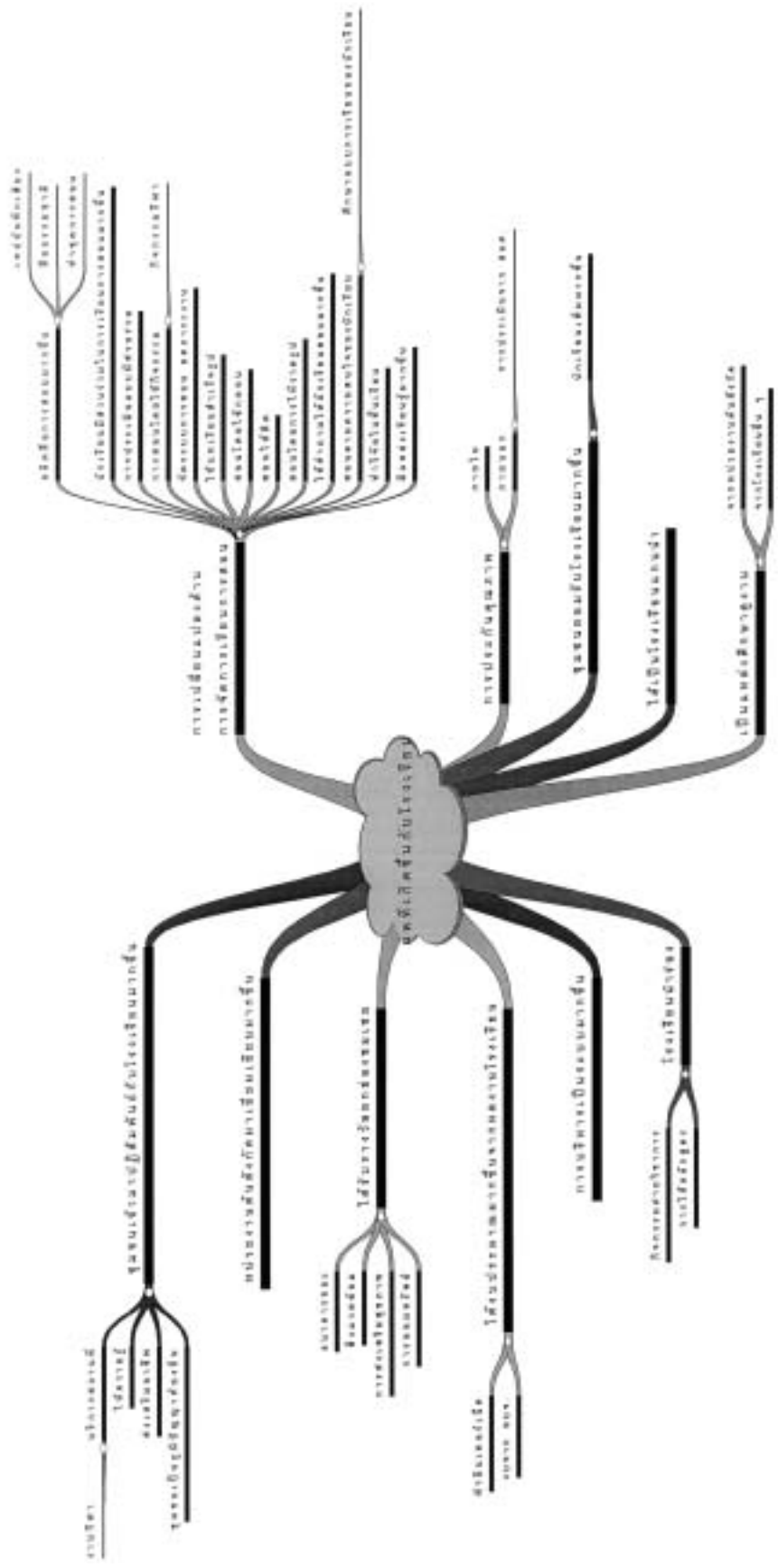
“มีโรงเรียนต่างๆ มาขอศึกษาดูงาน เราก็ได้รับการเชิญชวนไปให้การแนะนำในโอกาสต่างๆ อยู่บ่อยครั้ง” (ครู ชลบุรี)

5.9 ได้รับรางวัลการยกย่อง

ผลที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน เกิดการพัฒนาโครงการพัฒนาโรงเรียนทำให้โรงเรียนพัฒนาในทางที่ดีขึ้น ในกรณีที่ได้รับรางวัลยกย่องชมเชยถือเป็นการสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน เป็นขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากร มีการพัฒนารูปแบบและวิธีการวัดและประเมินผลเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมากขึ้น โดยได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นๆ และชุมชนในการปฏิบัติงานด้วย

“โรงเรียนเราแห้งแล้งกันดาร เพราะมันเป็นเชิงเขา แล้วก็เด็กค่อนข้างจะไม่มีที่ จะพักผ่อน ล่าสุดก็เข้าประกวดโครงการสิ่งแวดล้อมพระเกียรติ ได้รางวัลมา ได้เงินมา 30,000 บาท พัฒนาไป 70,000 โครงการรุ่งอรุณ ตอนนี่ก็เป็นตัวอย่างของธนาคารขยะของเทศบาล” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“ปี 2545 เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับจังหวัด (ที่ 1) นำโรงเรียนเข้าสิ่งแวดล้อมของกรมควบคุมมลพิษ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เด็กทำตามหลักเกณฑ์กรมส่งเสริมสุขภาพ ทำให้เกิดการเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้โรงอาหารดีเด่น มีธนาคารขยะให้ครูเก่งคอมฯ สื่อทางไกล มี TV, VDO เด็กมีโครงการรักษสิ่งแวดล้อม มีสัปดาห์ส่งเสริมศาสนา โครงการออมทรัพย์” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

5.10 ได้รับงบประมาณมากขึ้น

“เนื่องจากเราเป็นโรงเรียนนำร่องของอบจ. กลุ่ม 7 ก็ได้รับงบประมาณมาพอสมควรในเรื่องของการจัดกิจกรรมทางวิชาการ ก็ได้ใช้งบประมาณที่ได้มาทั้งหมดของกิจกรรมวิชาการประมาณ 2 แสน 6 หมื่น ก็มาจัดในรูปของค่าย ที่ได้จัดไปแล้วก็ค่ายคุณธรรมจริยธรรม ค่ายคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่เพิ่งจัดผ่านไปคือค่ายพัฒนาเยาวชน” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

5.11 ชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กับโรงเรียนมากขึ้น

“ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเยอะ บริการสถานที่ ลานกีฬา ความรู้ ส่งเสริมอาชีพ เป็นวิทยากรให้อบรมอาชีพ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น งบประมาณ เดิมเราอาจจะมองข้ามไป ส่งเสริมวิชาชีพ การมัดย้อม การเพ้นท์ผ้า ชุมชนเค้าสะท้อนมุมมอง” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

5.12 หน่วยงานต้นสังกัดมาเยี่ยมเยียนมากขึ้น

“เจ้านายหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องลงมาเยี่ยมเยียนมากขึ้นหน่อยหนึ่ง หน่วยงานต้นสังกัดมาดูมากขึ้น มีความสัมพันธ์กับหน่วยงานต้นสังกัดมากขึ้น หน่วยงานต้นสังกัดเข้ามาให้ความช่วยเหลือมากช่วงนี้” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

6. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน

ตารางที่ 4.6 เป็นผลการวิเคราะห์จากรายงานของนักวิจัยในพื้นที่ ผลการวิจัยพบว่า การปฏิรูปส่งผลให้โรงเรียนเป็นที่ยอมรับของชุมชนมากขึ้น ที่จังหวัดเชียงราย นักวิจัยในพื้นที่รายงานว่าโรงเรียนประมาณร้อยละ 75 ชุมชนยอมรับโรงเรียน และประมาณร้อยละ 63 มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่าที่จังหวัดราชบุรี โรงเรียนประมาณร้อยละ 88 มีความร่วมมือกันระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนในการจัดการศึกษา ประมาณร้อยละ 69 มีกิจกรรมการเรียนรู้กับครู บ้าน ชุมชน สำหรับที่จังหวัดภูเก็ต โรงเรียนประมาณร้อยละ 56 ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และร้อยละ 44 การจัดทำงบประมาณสนับสนุนโรงเรียน ส่วนที่จังหวัดชลบุรี พบว่าโรงเรียนประมาณร้อยละ 38 มีการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน ร้อยละ 31 คนในชุมชนเป็นวิทยากรท้องถิ่น สำหรับที่จังหวัดขอนแก่น โรงเรียนประมาณร้อยละ 63 ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอน ร้อยละ 25 ผู้ปกครองเข้ามาประชุมในโรงเรียน และร่วมประเมินนักเรียน

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน พบว่าการปฏิรูปส่งทางบวก ทำให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนมากขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 4.6 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และกับชุมชน

เชิงราย	รวม	%	ขอนแก่น	รวม	%	ภูเกิด	รวม	%	ชลบุรี	รวม	%	ราชบุรี	รวม	%
ชุมชนยอมรับโรงเรียน	12	75.0	ชุมชนมีโอกาสร่วมพัฒนาการเรียนการสอน	9	56.3	มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น	9	56.3	มีการร่วมกิจกรรมในชุมชน	6	37.5	คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดและพัฒนาการศึกษา	14	87.5
ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	10	62.5	ผู้ปกครองมาประชุมในโรงเรียนร่วมประเมิน	4	25.0	จัดหางบประมาณสนับสนุนโรงเรียน	7	43.8	คนในชุมชนเป็นวิทยากรท้องถิ่น	5	31.3	กิจกรรมการเรียนรู้กับครู/บ้าน/ชุมชน	11	68.8
ผู้ปกครองร่วมมือมากขึ้น	8	50.0	ชุมชนช่วยฝึกอาชีพให้นักเรียนเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น	3	18.8	เป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน	5	31.3	นักเรียนมีกิจกรรมร่วมกับชุมชน	4	25.0	ร่วมกิจกรรมในชุมชน	4	25.0
โรงเรียนร่วมงานกิจกรรมในชุมชน	3	18.8	ครูและผู้บริหารออกเยี่ยมชุมชน	1	6.3	ช่วยดูแลพัฒนาการเรียนของนักเรียน	4	25.0	ครูเป็นที่ปรึกษาหรือกรรมการในชุมชน	3	18.8	ชุมชนช่วยเหลืองบประมาณจัดหนังสือและอุปกรณ์ที่ทันสมัย	3	18.8
การสนับสนุนด้านงบประมาณจากท้องถิ่น	3	18.8							ชุมชนให้ทุนการศึกษา อาหาร อุปกรณ์การเรียน กีฬา	3	18.8	มีการร่วมมือกับผู้ปกครองใช้ผลการประเมินพัฒนานักเรียนและการสอน	1	6.3
ครูเยี่ยมบ้านนักเรียน	2	12.5							ชุมชนให้ใช้สถานที่/ทรัพยากรในชุมชน	2	12.5			
ครูในชุมชนร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษา	2	12.5							ครูเยี่ยมนักเรียนที่บ้าน	2	12.5			
ชุมชนเข้ามาใช้อาคาร สถานที่	2	12.5							ชุมชนใช้สถานที่ในโรงเรียน	1	6.3			

6.1 การเรียนการสอนแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม

6.1.1 การประเมินผลแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม

“การประเมินก็จะมีผู้ปกครองพิจารณางานของเด็ก” (ครู เชียงราย)

6.1.2 การสื่อสารกับผู้ปกครอง

“ที่โรงเรียนจะมีสมุดจดการบ้าน เพื่อเป็นสื่อให้ผู้ปกครองกับครู เช่นวันนี้มีการบ้านอะไรบ้าง เราจะขึ้นกระดาน แล้วให้เด็กชอทโน้ต แล้วให้ไปทำ แล้วให้ผู้ปกครองเซ็นกลับมา” (ครู เชียงราย)

6.1.3 การสอบถามพฤติกรรมลูก

“นอกจากนี้เรายังสอบถามไปยังผู้ปกครองว่าลูกของท่านเป็นอย่างไรบ้างหลังจากได้รับการเรียนรู้อย่างนี้แล้ว เด็กเป็นอย่างไรบ้าง ผู้ปกครองบางคนก็เห็นด้วยเขาไม่เข้าใจ แต่ผู้ปกครองบางท่านจะไม่เห็นด้วยก็มีคละๆ กัน และผู้ปกครองก็บอกว่ายุ่งยาก การบ้านเยอะไม่ค่อยได้ช่วยงานเพราะว่าชุมชนของเราเป็นชุมชนเกษตรกรรม ผู้ปกครองส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตร แต่เมื่อปีต่อมา เขารับรู้ว่าลูกเขามีพฤติกรรมดีขึ้น ส่งผลให้การช่วยเหลือตัวเองและสังคมได้ดีขึ้น ขอนำเสนอแค่นี้” (ครู ขอนแก่น)

6.2 การสนับสนุนทรัพยากร

“อาศัยจากผู้ปกครองให้ท่านเห็นความสำคัญและเป็นเงินพิเศษบริจาคมาครับ และพัฒนาสิ่งแวดล้อมต่างๆ ส่งเสริมขึ้น คนหลายคนช่วยกันเล็กๆ น้อย คนละ 200 บาท เรามีนักเรียนอยู่ประมาณ 800 กว่าคน เฉลี่ยไปเลย เขาก็ให้ทุกคน แต่ถ้ามีเด็ก 2 คนก็ให้คนเดียว เป็นครอบครัว ภาคเอกชนก็อาศัยแรงสนับสนุน ปีนี้ได้เพราะว่าประธานกรรมการการศึกษาพื้นฐานเป็นประธาน อบต. ด้วย ประธานในนามของโรงเรียน เพราะท่านประธานก็พิจารณาตัว เพราะคุณพ่อของท่านเป็นกำนันเก่า เป็นคนก่อตั้งโรงเรียนนี้ขึ้นมา”

“ยุทธศาสตร์ที่ใช้คือ จะเป็นเข้าหากับผู้ปกครองหรือเขตที่บริการอยู่ ขอความช่วยเหลือ อย่างเช่น ผ้าป่า ประมาณปีละครั้ง งบประมาณจากทางราชการเราได้น้อยมาก ส่วนใหญ่ออกมาเป็นรายหัว ประมาณหัวละร้อยกว่าบาท ต่อปีต่อคน มีส่วนที่ทางรัฐบาลช่วยเหลือของอาหารกลางวัน ประมาณ 30% ของเด็ก รายหัวต่อวันๆ ละ 6 บาทต่อหัว” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“ชุมชนก็มีส่วน แต่ก็ช่วยอะไรไม่ได้มาก เพราะฐานะยากจน ก็ให้ความร่วมมือด้านอื่นๆ ถือว่าพอใช้ได้” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“สำหรับโรงเรียนเอกชน งบประมาณต่างๆ ก็แล้วแต่ว่าผู้บริหารจะอนุมัติอย่างไรส่วนมากก็ไม่ค่อยได้เรียไรจากผู้ปกครอง” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“สร้างแหล่งนี้ค่ะ ให้เด็กได้ไปใช้มากๆ จนเราสามารถของบเขามาได้เป็นแสนๆ ไปกับอาจารย์ใหญ่ไปของบที่กองสลาก เขาให้มา 2 แสนห้า จะสนับสนุนเฉพาะห้องสมุดทำ อินเทอร์เน็ตอะไรอย่างนี้ ต้องทำเรื่องไปทุกปี เขาก็จะลงมาตรวจ ปีนี้ได้เงินมาแล้ว ปีหน้ายังไม่ ได้ทำเรื่องต่อ” (ครู ชลบุรี)

“ที่ช่วยอยู่ก็ไม่ใช่ตัวเงิน มีอนุบาล 3 คนเขาก็จ้างครูมาให้ ใช้โรงเรียนของเรา เป็นสถานที่เขาจ่ายเงินเดือนเอง แล้วให้นมฟรี อนุบาลถึง ป.4 แต่งบอื่นก็ไม่มีให้ มีแต่เราต้อง ขอพิเศษ พวกก่อสร้าง ก็ทำเรื่องถึง อบจ. แต่เรื่องการเรียนการสอนเขาก็ให้เราดูแลหมด เขาจ่ายเงินอย่างเดียว” (ครู ชลบุรี)

“เราเข้าใจว่าเด็กรวนเท่านั้นถึงจะบริจาค ไม่ใช่ชนะครับ เด็กจนเค้าก็บริจาค ถ้าคุณลงทุนมากก็เสี่ยงน้อย เสี่ยงตั้งแต่การทำงาน คุณลงทุนเยอะ คุณก็ไปทำงานได้ดี ลูกคุณ ตั้งใจเรียนมากๆ เวลาสอบก็ไม่ต้องเดาไม่ต้องมั่ว เพราะฉะนั้นผู้ปกครองในฐานะเป็นเจ้าของ ตัวเด็ก ก็ต้องร่วมลงทุนกับเรา ผมบอกพวกครูโรงเรียนเราทำให้เป็นตัวอย่างแล้ว โตะเค้าอี ก่อนที่ผมจะขอผู้ปกครอง ครูต้องปรึกษาก่อน สนามหญ้าที่เป็นฝุ่นก่อนที่จะปูสนาม ผมขอ ปรึกษาคูก่อนนะ ถ้าเงินไม่พอค่อยขอผู้ปกครอง ในเมื่อบุตรหลานเค้าอยู่กับเรา เค้าต้องร่วม ลงทุน คุณไม่มีเงินก็ได้ แต่คุณร่วมลงทุนในการดูแลเอาใจใส่เด็กนักเรียน ตรงนี้เองเราขอ บริจาคได้ ได้ทอมละแสน ไม่พอ ผมไม่ขอในจังหวัด ผมไปขอในกรุงเทพฯ เอา” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“ที่โรงเรียนจะเชิญผู้ปกครองมาเป็นกรรมการ คือ โรงเรียนกับชุมชนนี้สัมพันธ์กัน และก็มีคนมาบริจาคสร้างอาคารหลังแรก ความช่วยเหลืออื่นๆ ก็มีด้านอุปกรณ์ บริจาคเครื่อง คอมพิวเตอร์ ก็มีให้เด็กได้เรียนด้วย” (ครู ราชบุรี)

“ก็อาศัยการบริจาคจากชุมชน ก็ช่วยด้วยในด้านเสื้อผ้า ข้าวสาร ก็มาช่วยด้วย ตอนนี้มีคอมพิวเตอร์ 40 ตัว ห้องก็ติดแอร์ทั้ง 2 ห้อง ห้องละ 20 เครื่อง เรียนเครื่องละ 2-3 คน” (ครู ราชบุรี)

“การปฏิรูปการศึกษานี้ จากการปฏิบัติเดิมอยู่แล้ว แล้วก็มาเปลี่ยนแปลง ก็คือ ไม่ยากเหมือนกับท่านอาจารย์พูนผล แต่อยากจะให้หาวิธีว่าทำยังไงรัฐบาล ผู้นำชุมชน ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนจะก้าวไปพร้อมกัน และจะได้มีความเข้าใจและจะได้สอดคล้องกัน” (ครู ขอนแก่น)

“ชุมชนเข้ามาร่วม แต่เดิมไม่เคยเข้าร่วม ปัจจุบันร่วมเกือบทุกกิจกรรม” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“ชุมชนให้ความสนใจ แยกเข้าโรงเรียน ห้องละ 50 กว่าคน” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

6.3 การสนับสนุนด้านวิทยาการท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน

“โรงเรียน จะอยู่ติดกับศูนย์หม่อนไหม ก็ทำหนังสือเชิญชวนเขา (ชาวบ้าน) มาเป็นวิทยากรให้ ให้เด็กที่โรงเรียนเลี้ยงจิ้งหรีด ปรากฏว่าเลี้ยงไปรุ่นแรกตายเรียบเลย ตอนนั้นกำลังเลี้ยงรุ่น 2 จะลองใหม่ว่ามันผิดพลาดตรงไหน จะลองเรียนรู้อ ให้เด็กประถม 5 เป็นคนเรียนในงานอาชีพ พอเขาออกมา อะไรก็ทำให้ ก็ถือว่าเป็นความช่วยเหลือจากชุมชนที่เขาตื่นตัวขึ้น” (ครู ขอนแก่น)

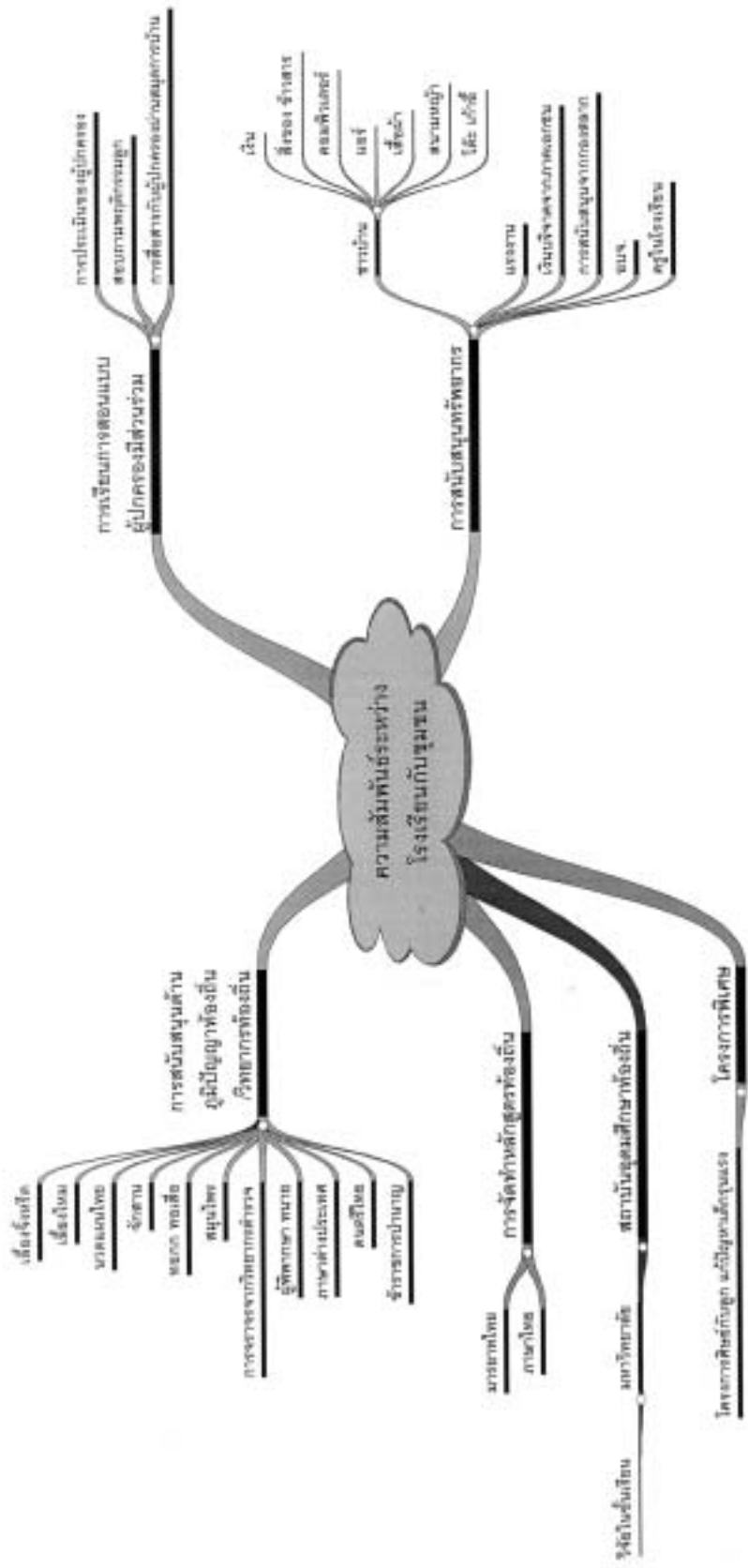
“ส่วนรายได้ของวิทยากรท้องถิ่นนั้น เราก็มีการให้วิทยากรท้องถิ่นมาสอนวิชา นวดแผนไทย การตัดผม การจักสาน การทอกก การทอเสื่อ ที่โรงเรียนได้รับความอนุเคราะห์ จากท้องถิ่น และ โรงเรียนก็เปิดหลักสูตรท้องถิ่นคือเรื่องนวดแผนไทย จะเปิดเรียนใน โรงเรียน ในปี 46นี้ ขณะนี้เราก็ส่งหลักสูตรไปที่เขต 9 เพื่อได้รับการอนุเคราะห์อีกแล้ว ซึ่งปี 46 เราจะได้ เปิดใช้หลักสูตรใหม่” (ครู ขอนแก่น)

“ที่โรงเรียนจะเน้นวิชาการ และเป็นชุมชนเมือง ที่ด้านวิทยากรท้องถิ่น ส่วนมาก เขาจะเน้นพวกเกี่ยวกับพวกสมุนไพร สถานที่เราก็ไม่มี จะทำอย่างไรที่ตรงกับอาชีพของเด็ก และผู้ปกครอง ก็เลยเปิดกลุ่มแบบกลุ่มสนใจเข้ามา ที่นี้กลุ่มสนใจ เช่น ถ้าเป็นเกี่ยวกับอาชีพ สั้น ๆ ที่เด็กสามารถทำขายได้ ก็จะมีเอาผู้ปกครองนักเรียนมา และด้านจรรยาจรคือเด็กอยู่ในเมือง เด็กต้องเรียนรู้อันนี้ก็จะเชิญตำรวจมา ที่นี้จะเน้นเรื่องการกระจายอำนาจ ครูทุกคน นักเรียน ทุกคนจะมีส่วนร่วมการพัฒนาทั้งโรงเรียน เราจะอยู่กันแบบพี่แบบน้อง ทำอย่างไร ทั้ง นักเรียน และครูจะรักโรงเรียน เป็นกลุ่มเดียวกันหมด เราจะต้องหลอมรวมตรงนี้ พอนักเรียนทุกคนรัก กันแล้ว พี่ก็จะดูแลน้อง จะสืบทอดกัน ทำให้เราอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข” (ครู ขอนแก่น)

“วิทยากรท้องถิ่นก็ยืมมาจากโรงเรียนบัวใหญ่บ้าง ในเรื่องดนตรีไทย เพราะว่า โรงเรียนเราเพิ่งเริ่มก่อตั้งบางเรื่อง เช่น ศูนย์วัฒนธรรม ตอนนั้นกำลังทำวงดนตรีพื้นเมือง ดนตรีไทย ก็มีวิทยากรท้องถิ่นจากโรงเรียนบัวใหญ่ ในเรื่องของกิจกรรมชุมนุม ไม่ว่าจะเป็นชุมนุมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น 30 กว่าชุมนุม เช่น ชุมนุ่มสมุนไพร ก็มีวิทยากรจากบ้านโคกสง่าที่เขาเลี้ยงงู จงอาง งูเห่า เขาจะมาช่วยเรื่องสมุนไพร เวลาที่มีกิจกรรมงานแสดงที่โรงเรียนจัดขึ้นก็เชิญชวน ชุมชนมาร่วม เขาก็เอางูมาแสดง มาเปิดผลงานอยู่เสมอ และผู้นำท้องถิ่นก็มา” (ครู ขอนแก่น)

“การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ วิทยากรจากท้องถิ่น จากศาล (ผู้พิพากษา, ทนาย) บรรยายรวมที่หอประชุม ซึ่งทำให้เด็กภูมิใจ จูงใจเด็ก ใช้พระวัดใหญ่เป็นวิทยากร ม.บูรพา เป็นแหล่งเรียนรู้” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“เราก็มีอาจารย์จาก ม.บูรพาให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการทำวิจัย เมื่ออาทิตย์ก่อน อาจารย์ก็ไปติดตามการเรียนการสอน การปฏิรูปการเรียนรู้อ” (ครู ชลบุรี)

“อย่างดนตรีเราจ้างถูกมากเดือนละ 2,000 สอนดนตรีไทย ส่วนดนตรีสากลเราได้จากนายทหารเรือ เรืออากาศเอกดุริยางค์ทหารเรือที่เกษียณแล้ว ก็ให้เค้ามาช่วยสอน ก็เดือนละ 2,000 บาท ส่วนภาษาต่างประเทศเราใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเช่นเดียวกัน เราขอที่ในเมือง เค้ามาอยู่กับสามีทำโรงงานไฟฟ้า เราก็ขอภรรยาเค้ามาช่วยสอน เค้าก็ช่วยสอน 2 สัปดาห์ ต่อมาโรงเรียนใหญ่ตั้งไป ผมก็ไปหาใหม่ ก็ได้จากในหมู่บ้าน ชาวสเปนที่เค้ามาอยู่ ภรรยาเป็นคนไทย” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“ก็ต้องอาศัยจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของวงดนตรีไทยเข้ามาช่วยสอนในโรงเรียน และได้ผู้ที่เกษียณราชการที่เขามีความสามารถด้านดนตรีสากล จากวงดุริยางค์ของกองทัพเรือ อันนี้ก็มาช่วยเรา โดยที่เราให้ค่าตอบแทนเขา ทั้งดนตรีไทยและดนตรีสากล ช่วยเรามากและก็ได้ผลด้วย เพราะเขาสอนแบบหลักวิชาชีพ เขาสอน 3 เดือน ตั้งแต่เด็กไม่ได้เป็นดนตรีเลย ตอนนี่เด็กเป่าทรัมเปตได้” (ครู ราชบุรี)

6.4 การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

“เราเลยคุยกันกับชุมชนผู้ปกครอง จัดอบรมสัมมนากันอยู่ 3 วัน ตัวแทนผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และครู ตัวแทนนักเรียน สรุปกันมาว่า อยากให้เด็กมารยาทดี และได้หนังสือ เราเลยมาคุยกันและทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นออกมา” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“เรานำกระบวนการบูรณาการ เข้าไปสนองแกนสาระหลักของหลักสูตรที่เน้นเรื่องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วม ให้ผู้เรียนได้เรียนเรื่องที่สนใจ และสามารถที่จะประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ได้ปฏิบัติ และประเมินผลการปฏิบัติด้วยตัวเอง และใช้ทักษะต่าง ๆ 9 ขั้นตอน แต่เราประยุกต์ใช้ตามสาระเนื้อหา ก็มีการประเมินผลในภาพรวมแต่ละเรื่องที่เราเรียนว่าผู้เรียนเลือกเรียน เรื่องราวที่เอามาใช้เป็นข้อมูลในท้องถิ่น แล้วครูก็บูรณาการเข้าไปอย่างเช่น ดิจนัสสอนภาษาไทย สอนอักษรนำ เด็กจะได้สาระอักษรนำ และจะนำอักษรนำนั้นไปใช้ในการสื่อสารอย่างไรที่จะออกมาเป็นรายงานการเรียนรู้ ทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน” (ครู ชลบุรี)

“ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรและดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย” (ครู ชลบุรี)

6.5 การจัดทำโครงการพิเศษ

“ปัญหาชุมชนรุนแรง ชักถามผู้ปกครองไม่รู้หนังสือ ใช้โครงการศิษย์กับลูก (ใช้ผู้ปกครองมากับลูกคุยกับครูประจำชั้น ทำได้ 1 ครั้ง) ทำทำดี ลูกขาดเรียนจะมาถาม ครูประจำชั้น ต้องรู้จักเด็ก” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

7. ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ข้อมูลจากตารางที่ 4.7 ผลจากการวิเคราะห์รายงานของนักวิจัยในพื้นที่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชี้ให้เห็นว่าผลกระทบที่เกิดจากการปฏิรูปการศึกษามีทั้งทางบวกและทางลบ สำหรับผลกระทบทางบวก ที่จังหวัดเชียงใหม่พบว่า โรงเรียนประมาณร้อยละ 50 ครูกระตือรือร้นมากขึ้น และประมาณร้อยละ 44 มีการทำงานเป็นทีม ส่วนที่จังหวัดขอนแก่น พบว่าประมาณร้อยละ 63 รายงานว่านักเรียนมีการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ที่จังหวัดภูเก็ต โรงเรียนร้อยละ 63 รายงานว่าผู้ปกครองมีความพึงพอใจในโรงเรียน และครูทำงานเป็นทีม ส่วนที่จังหวัดชลบุรี พบว่าในทุกโรงเรียนครูพัฒนาตนเองด้านการสอน และส่งผลให้โรงเรียนส่วนใหญ่เกิดการพัฒนาคุณภาพนักเรียนทำให้ผู้ปกครองยอมรับโรงเรียน ในขณะที่จังหวัดราชบุรีโรงเรียนร้อยละ 75 รายงานว่าครูมีความสุขความพอใจในการทำงาน

ตารางที่ 4.7 ผลกระทบที่เกิดขึ้น

เชิงรายชื่อ	รวม	%	ชอนแก่น	รวม	%	ภูเก็ต	รวม	%	ชลบุรี	รวม	%	ราชบุรี	รวม	%
ผลกระทบทางบวก			ผลกระทบทางบวก			ผลกระทบทางบวก			ผลกระทบทางบวก			ผลกระทบทางบวก		
ครูจะดีใจที่นักเรียน	8	50.0	นักเรียนมีความรู้ไปใช้ชีวิตประจำวันได้	10	62.5	ผู้ปกครองมีความพึงพอใจ	10	62.5	ครูพัฒนาตนเองด้านการสอน	16	100	ครูมีความสุข ความพอใจในผลงาน	12	75.0
ครูทำงานเป็นทีม	7	43.8	ครูจัดการเรียนการสอนหลากหลาย	7	43.8	ครูมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกับนักเรียน	10	62.5	เกิดการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนมากขึ้น	15	93.8	มีการยอมรับคำยกย่องผู้เรียนมากขึ้น	9	56.3
ครูจะเห็นผลทางกาย	6	37.5	นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน	6	37.5	นักเรียนเข้าเรียนมากขึ้น	8	50.0	ผู้ปกครอง/ชุมชนยอมรับโรงเรียน	13	81.3	นักเรียนยอมรับฟังข้อคิดเห็นและถ้อยแถลงจากผู้อื่น	1	6.3
ครูเยี่ยมบ้าน	6	37.5	ครูมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมมือกันระหว่างเพื่อนครู	5	31.3	ครูมีความสุขในกาการทำงาน	7	43.8	ครูทำงานร่วมกัน ทั้งรวมพลัด	7	43.8			
ครูพัฒนาการสอน	5	31.3	ครูเป็นกันเองกับนักเรียนมากขึ้น	3	18.8	ครูมีความกระตือรือร้นในการทำงาน	5	31.3	ครูผู้ปกครองนักเรียนมากขึ้น	7	43.8			
ครูทำงานเป็นระบบ	4	25.0	ผู้ปกครองพอใจต่อการดำเนินงาน	3	18.8	ครูมีความตั้งใจในการทำงาน	3	18.8	รูปแบบการทำงานเป็นระบบ	6	37.5			
ครูรับผิดชอบมากขึ้น	4	25.0	นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งที่มีในชุมชนมากขึ้น	1	6.3	ครูมีความรับผิดชอบมากขึ้น	2	12.5	ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน	3	18.8			
ผู้บริหารให้ครูมีส่วนร่วม	4	25.0				ครูแสวงหาความรู้อยู่เสมอ	1	6.3	นักเรียนมีความสุขในการเรียน	3	18.8			
ครู ผู้บริหาร มีสิทธิ์ที่เพิ่มขึ้น	3	18.8				ครูทำงานเป็นระบบ	1	6.3	ผู้ปกครองสนับสนุน	2	12.5			
นักเรียนมีความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง	2	12.5				ผู้ปกครองพอใจได้กับเรียนมากขึ้น	1	6.3	นักเรียนมีผลงาน	2	12.5			
ครูพัฒนามากขึ้น	2	12.5				ครูวิจัยฐานะที่สุจริต	1	6.3						
ผู้ปกครองศรัทธาและยอมรับ	2	12.5												
มีสื่ออุปกรณ์การสอนมากขึ้น	1	6.3												
ครูรับผิดชอบมากขึ้น	1	6.3												
ผลกระทบทางลบ			ผลกระทบทางลบ			ผลกระทบทางลบ			ผลกระทบทางลบ			ผลกระทบทางลบ		
ครูเหนื่อยล้า	12	75.0	ผู้เรียนต้องเตรียมอุปกรณ์ที่โรงเรียนไม่มี	1	6.3	ครูมีการงานเพิ่ม ต้องทำเอกสารที่มากมาย	12	75.0	ครูเหนื่อยล้า	8	50.0	ผู้ปกครองล้าใจไม่ได้ตามรุ่นอื่น	4	25.0
ครูมีการงานเพิ่มขึ้น	7	43.8	นักเรียนมีการเรียนการสอนตามวิธีเพิ่ม	1	6.3	นักเรียนได้เนื้อหาสาระลดลง	8	50.0	ครูมีการงานมากขึ้น	7	43.8	ครูมีการเพิ่มขึ้น	4	25.0
ครูไม่มีเวลาในครอบครัว	3	18.8				ครูมีความสุขในการทำงาน	6	37.5	ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอุปกรณ์มากขึ้น	6	37.5	ครูทำงานไม่ตรงตามวุฒิ	2	12.5
ครูสอนไม่ทัน	3	18.8				นักเรียนมีเวลาว่างน้อยลง	4	25.0	ครูมีรายจ่ายมากขึ้น	3	18.8			
ครูติดกับตัวสูง	3	18.8				ครูที่ยุติมากไม่ยอมทำงานต่อ	3	18.8	เด็กไม่ใช้ความรู้ความสามารถ	2	12.5			
ครูไม่มีเงิน	3	18.8				ครูไม่มั่นใจเนื่องจากขาดความรู้	2	12.5	ชุมชนไม่ทันด้วย	1	6.3			
นักเรียนเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น	1	6.3				ต้องไปจ่ายประมาณเพิ่มจากวัสดุสิ้นเปลือง	2	12.5	นักเรียนมีการเรียนมากขึ้น	1	6.3			
นักเรียนมีทักษะวิชาการน้อยลง	1	6.3				ครูต้องสืบเสาะงบประมาณส่วนตัว	1	6.3	ชุมชนไม่เข้าใจในบทบาทตัวเอง	1	6.3			
เอกสารมากขึ้นไป	1	6.3												

สำหรับผลกระทบทางลบนั้น ที่จังหวัดเชียงรายรายงานว่าโรงเรียนประมาณร้อยละ 75 พบปัญหาครูเหนื่อยล้า จังหวัดภูเก็ตร้อยละ 75 รายงานว่าครูมีภาระเพิ่มขึ้น ต้องทำเอกสารมากขึ้น ในขณะที่ที่จังหวัดชลบุรีรายงานว่าโรงเรียนร้อยละ 50 ครูเหนื่อยล้าเช่นกัน สำหรับที่จังหวัดขอนแก่นและราชบุรี มีรายงานผลกระทบทางลบไม่มาก มีโรงเรียนในจังหวัดราชบุรีเพียงร้อยละ 25 ที่รายงานว่ามีผู้ปกครองกลัวบุตรหลานมีความรู้ไม่เท่าหลักสูตรเดิมก่อนการปฏิรูป

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มในกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปพบว่า มีทั้งผลกระทบทางบวกและทางลบ โดยรายละเอียดมีดังต่อไปนี้

7.1 ผลกระทบด้านบวก

7.1.1 นักเรียนเพิ่มขึ้น

“เมื่อก่อนเราจะไม่ขนาดนี้ ก็ดีแต่ไม่ถึงขั้นนี้ ตอนนีู้สึกว่าถ้าเราเปิดรับสมัครแบบเดียวก็จะเต็ม หลายๆ คนก็อยากจะมาเรียนกับเรา” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“ชุมชนให้ความสนใจ แยกเข้าโรงเรียน ห้องละ 50 กว่าคน” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

7.1.2 ครูปรับเปลี่ยนวิธีสอน

“ครู 80% เปลี่ยนวิธีสอน สอนหลายแบบ คำนี้ถึงเด็ก เด็กต้องการเรียนรู้อะไร เทศบาลไม่มีเงินให้ครูอบรม (ไม่พอ) ครูออกเอง” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“การสอนของครูเปลี่ยนไป 10% เดิมสอนบรรยาย ปัจจุบันให้เด็กมีส่วนร่วม จากผู้รู้ ผลเห็นชัด เดิมเห็นแต่ผลงานของครู : สื่อ เดียวนี้ผลงานของนักเรียน” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“จากเดิมสอนหน้าชั้น จะเลิกระบบ ซอลด์ เน้นการใช้กิจกรรม ใช้แหล่งเรียนรู้ เดือนละ 1 ครั้ง ให้นักเรียนสร้างโครงงาน พัฒนาได้ 70%” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“การทำโครงงาน การเข้าไปค้นคว้าทำงานวิชาการ ค้นคว้าด้วยตัวเอง โดยเราให้คำแนะนำบ้างเล็กน้อย เสริมเพิ่มเติมจากที่เราสอน ดำรงวิชาการทั่วไป ก็จะทำอย่างนี้ทุกคราว การไปศึกษานอกสถานที่ ทักษะศึกษา” (ครู ชลบุรี)

7.1.3 นักเรียนมีความสุขในการเรียน

“การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ครูเปลี่ยน นักเรียนก็เปลี่ยน ไปแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและภายนอก โรงเรียนมีโครงการการเรียนจากสภาพจริง นักเรียนมีความสุข วิชาเรียนน้อยลง” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“เด็กของเราก็มีความสุขมากขึ้น เพราะว่าการพัฒนาในเรื่องของห้องปฏิบัติการต่างๆ โดยเฉพาะห้องปฏิบัติการทางคอมพิวเตอร์ เราหลักสูตร computer future kid เด็กค่อนข้างที่จะสนใจตรงนี้ มีความสุขกับการเรียนในเรื่องของคอมพิวเตอร์ในส่วนตรงนี้นะครับ 80%” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“เขาก็จะสนุกกับการที่เขาได้เรียนรู้ด้วยตัวเอง สนุกกับการที่เขาได้ค้นคว้าด้วยตัวเอง ว่าเรื่องที่เขาต้องการศึกษานั้นเขาอยากเรียนรู้อะไร” (ครู ราชบุรี)

“เดิมโรงเรียนไม่ค่อยมีใครที่จะพาเด็กออกไปข้างนอก เด็กเขามีความสุขคือให้เขาประเมินกลับมาว่า ที่เขาไปนั้นได้อะไรกลับมาบ้าง ส่วนหนึ่งก็มีความสุข และเขาได้เห็นของจริง เช่น ที่พาเขาไปดูการทำน้ำประปา เขาบอกว่าเขาไม่เคยเห็นเลย แปลกมาก และพาไปที่สถานีประมง ไปดูการเพาะพันธุ์ปลา และการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน” (ครู เชียงราย)

7.1.4 ชุมชนให้ความร่วมมือ

“ก็จะมีแบบสอบถามพฤติกรรมเด็กที่โรงเรียนที่บ้านด้วย กลุ่มนี้เราจะมีโครงการสนทนาสัปดาห์ อันนี้จัดทั้งโรงเรียน เวลามีปัญหาอะไรร่วมกันแก้ปัญหา ชุมชนเขารู้สึกจะตื่นตัว ทั้งๆที่ภาระเขารัดตัว ก็มาให้ความร่วมมือ 100% เลย ตอนนั้นก็ซึ่งแต่ก่อนไม่เคยมี เพราะมีแต่ว่าหน้าที่ของครู ครูก็สอนไป แต่ตอนนี้ครูก็สามารถชี้แจงออกไปได้ว่า หน้าที่ครูอยู่โรงเรียน ชาวบ้านก็ช่วยด้วย ก็ดี รู้สึกเขาก็เข้าใจ เพราะเป็นชุมชนที่แข็งแกร่งพอสมควร ชุมชนนี้อยู่ลำบากพอสมควร” (ครู ขอนแก่น)

“เมื่อก่อน ผมเข้าไปปี 2540 ก็ได้รับคำเสนอมาอย่างนี้เลย ผมถึงบอกว่า จะก่อนหรือหลังปฏิรูปชุมชนมีบทบาทในการศึกษามาก ซึ่งอันนี้ไม่เปลี่ยนแปลง แต่ว่าพอเราไปมีส่วนร่วมมากขึ้น ก็สำคัญเวลามีนงานเชิญมา ชวนเราไปชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น หรือว่าดีขึ้นที่ดีขึ้นเพราะเราได้ไปศึกษาปฏิรูปที่จะมีส่วนร่วม ก็โดยการเชิญมาร่วมในการจัดทำวางแผน เช่น มาร่วมในการปฏิรูป เพราะว่าการทำงานแผนปฏิบัติการผมจะเชิญบุคลากรภายในชุมชนไม่ว่าจะเป็นอนามัย สาธารณสุข มาร่วมในการวางแผนปฏิรูป” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“เขาจะมีบทบาทมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของมากขึ้น หลังจากที่มีการตั้งคณะกรรมการ การพัฒนาชุมชนมีส่วนร่วม เขาก็มีความรู้สึกว่าเขาต้องมีส่วนร่วม รู้สึกว่าจะเกือบ 100% ในแต่ละปี” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“ชุมชนเข้ามาร่วม แต่เดิมไม่เคยเข้าร่วม ปัจจุบันร่วมเกือบทุกกิจกรรม” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

7.1.5 การเป็นที่ยอมรับของชุมชน

“ในเรื่องของการเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน เช่น อย่างเป็นโรงเรียนที่คัดเลือกมาตรงนี้ก็เชื่อว่าโรงเรียนเทศบาลสามกองติดชื่อ โรงเรียนน้องใหม่ไฟแรงของตอนนี้” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“เป็นโรงเรียนเก่าแก่ ชัก 60-70 ปีแล้วคะ แต่ช่วงที่เกิดมารุ่งก็ชัก 2 ปีนี้ละคะ ความยอมรับของสังคมตรงที่ว่าวิชาสาระวิชาที่เรียนตามหลักสูตรเราสามารถดำเนินการได้ตามจุดประสงค์ของหลักสูตร” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“โรงเรียนเราเด่นในเรื่องของวงดนตรี ถ้าวงโยทวาทิตของเราลงสนามก็ต้องให้เรา เพิ่งตั้งปีนี้คะ ปีที่แล้วก็เริ่มดนตรีเล็กขึ้น ขนาดนายกเทศมนตรีก็ว่าโรงเรียนไหนเล่นได้ดีขนาดนี้ อย่างนี้ต้องให้อีก 3 แสน ซื้องบประมาณเครื่องดนตรี มีครูสอนลูกจ้าง ซึ่งใช้เงิน 4,500 จ้าง” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

7.2 ผลกระทบด้านลบ

7.2.1 เด็กต้องใช้เวลาในการทำงานของครูมากขึ้น

“เด็กทำโครงการทำกิจกรรมการเรียนการสอนเยอะอยู่แล้ว และยิ่งมาเจอปฏิรูปใหม่ ยิ่งหนักเข้าไปอีก ตอนนี้เด็กบ่นกันมาก ครูก็พยายามที่จะทำการชี้แจง และให้ทำงานน้อยขึ้น ให้ทำที่สำคัญๆ คือไม่ให้มากเพราะรู้ว่าเราต้องค่อยเป็นค่อยไป เราจะหักโหมทีเดียวไม่ได้ เด็กบ่นกันเหลือเกิน งานเยอะมาก” (ครู ชลบุรี)

“แต่พอเราเห็นว่าผู้เรียนต้องมีความสุข ก็จะมีเริ่มมีการเล่นเกมส์เข้ามา มีรูปแบบการสอนแปลกๆ เข้ามา ผลที่ออกมา ครั้งแรกผลสัมฤทธิ์จะลงไปเล็กน้อย บางวิชาจะลงไปเยอะเลย เราก็จะคอยกำกับให้ว่า เหมือนกับถ้าเราเปลี่ยนรูปแบบการสอนใหม่หมดเลย เหมือนกับเราได้ครูใหม่ ก็จะทำให้กำลังใจว่า สักปี - 2 ปี หรือต่อไปจะดีขึ้น ถ้าเด็กๆ เขาเข้าใจเรา เขาก็จะให้ความร่วมมือมากขึ้น” (ครู ราชบุรี)

7.2.2 ผู้ปกครองไม่เข้าใจหลักการของการปฏิรูป

“อย่างที่โรงเรียนจะมี portfolio ถ้าพูดถึงว่า การปฏิรูปการศึกษาเห็นว่าผู้ปกครองน่าจะมีส่วนร่วม และมีส่วนเข้าใจการปฏิรูปมากที่สุด เช่น เราจะให้เด็กทำ บางที่ต้องทำในชั่วโมงให้เสร็จ แต่เด็กความสามารถไม่เท่ากัน เมื่อไม่เสร็จคุณครูก็ให้นำกลับไปทำที่บ้าน พอไปถึงที่บ้าน ผู้ปกครองไม่มีเวลา ที่โรงเรียนจะมีทั้งเด็กต่างอำเภอ กว่าจะกลับก็ค่ำแล้ว ผู้ปกครองไม่มีเวลาดู ก็สะสมไปเรื่อยๆ แล้วผู้ปกครองก็ไม่เข้าใจ โทร.มาที่โรงเรียนบอกว่าโรงเรียนให้งานเยอะ เป็นภาระแก่ผู้ปกครองอะไรทำนองนี้” (ครู เชียงราย)

“เสร็จแล้ว ปัญหาในการใช้คือ ประเด็นที่ 1 ระบบเหมือนกันเค้าให้สอน 800-1,000 ชั่วโมงต่อปี สารแต่ละชั้นเรียน รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ถ้าในสังคมบ้านเรา ถ้าสอนอย่างนี้ประมาณ 3 โมงเด็กก็กลับบ้าน ถ้าในเชิงของบางชุมชนเค้ารับไม่ได้ ในขณะที่โรงเรียนอื่น เลิก 4 โมงครึ่ง สังคมรับไม่ได้” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“อย่าง กพอ. เขาจะไม่เข้าไปดู ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ เขาไม่ดู แล้วถ้าเราบอกเขาคุณน้อยชิวของลูกตัวเอง เขาบอกว่า เขาไม่รู้เรื่อง แต่เขาก็อยากให้ลูกเขาเก่ง คือระดับความรู้ อย่างเขาเปิดดูก็ไม่รู้เรื่อง เรียนแบบนี้ไม่เหมือนตอนสมัยเขาเรียน เขาไม่สามารถอธิบายการบ้านให้ลูกเขาได้ เขาไม่เข้าใจ” (ครู เชียงราย)

“ส่วนใหญ่ ผู้ปกครองต้องการให้มีเนื้อหามากกว่า อยากให้เด็กได้ เขาอยากให้เด็กเก่งอย่างเดียวและสามารถไปสอบเข้าโรงเรียนอื่นได้ เขาเน้นตรงนั้นมากกว่า การที่เราเอาอะไรไปให้ผู้ปกครองตรวจ เขาไม่ชอบ เด็กแอบเอาไปประเมินเอง เขาบอกเขาไม่รู้เรื่อง” (ครู เชียงราย)

“ที่มันเกิดปัญหาอย่างนี้เพราะว่า คือผู้ปกครองก็ยังไม่เข้าใจ ที่เราให้เรียนเรื่องชุมชน ท้องถิ่น เราเน้นเรื่องกระบวนการคิด ไม่ใช่ว่าออกมา ผู้ปกครองอยากให้ลูกทำงาน เกษตร เขาก็ไม่ชอบ เขาก็อยากให้ลูกเขาไปไกลๆ ที่จริงมันไม่ใช่แค่ตรงนั้น มันได้กระบวนการคิด วิธีแก้ปัญหาหลายอย่าง ที่นี้ก็จะมองเห็น แล้วมันก็ไปโยงกับระบบการศึกษาต่ออีกหลายอย่าง ต้องช่วยกันอธิบาย แต่ผู้ใหญ่ข้างบนก็ทราบปัญหาเรื่องนี้” (ครู เชียงราย)

7.2.3 นโยบายการประเมินผลการเรียน

“โรงเรียนมีนโยบายไม่ให้ตก ก็จะขึ้นมาแบบไม่ได้อะไรเลย ก็ไม่ทราบผู้บริหารเขาก็เน้นแบบนี้ ปัญหาเยอะ” (ครู เชียงราย)

“ระยะหลังจุดประสงค์ที่จะวัดเด็ก เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่า แต่ที่นี้ในด้านเนื้อหาเด็กก็ตอบแบบทดสอบมาตรฐานที่ผ่านมา รู้สึกว่าจะเน้นเนื้อหาด้วย คือถ้าเราสอนไม่ทันเด็กก็ทำไม่ได้ เพราะฉะนั้นมันจะขัดกันตรงนี้ คือให้เราสอนแบบปฏิรูปคือเน้นกระบวนการ เนื้อหาไม่สำคัญ แต่จริงๆ แล้วสำคัญ ฉะนั้นเราก็ต้องเน้นเนื้อหาให้เด็กด้วย ที่นี้ที่โรงเรียนถ้าคิดทางด้านวิชาการหรือคณิตศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์ของเด็กทางด้านนี้จะต่ำมาก” (ครู ชลบุรี)

“วัดผลแบบใหม่วัดผลยาก ละเอียดย่อน และวัดผลตลอด ต้องให้ตรงตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อเรื่องตรงกันใหม่ วัดผลนี้มีปัญหาเยอะ บอกตรงๆ การวัดผลนี้คิดว่าไม่ได้ 100% วัดแบบใหม่ แต่ว่าเด็กไม่ตก 80 20 เก็บคะแนน 80 สอบปลายภาค 20 เด็กไม่ตกเลย เด็กอ่อนยังงี้ก็ไม่ตกจากเกณฑ์ แต่คุณภาพไม่ดี” (ครู ชลบุรี)

7.2.4 นักเรียนมีปัญหาโอนย้ายโรงเรียนเนื่องจากหลักสูตรสถานศึกษาแตกต่างกัน

“ผมจะพูดถึงหลักสูตรใหม่อีกประเด็นคือ ปพ 123 ซึ่ง พ.ร.บ. กำหนดให้เป็นอำนาจของกระทรวง ขณะนี้แบบฟอร์มเป็นอย่างไรไม่เคยเห็นเลย การออกแบบฟอร์มเป็นอำนาจของกรมอย่างเดียว ถ้าเทียบแล้วคือ ใบ รบ. และ transcript ปัจจุบัน แล้วเด็กย้ายเข้าย้ายออกเราไม่มีหลักฐานเลย” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

7.2.5 การปฏิรูปทำให้ต้องใช้งบประมาณมาก แต่โรงเรียนขาดงบประมาณในการดำเนินงาน

“แต่ตอนนี้เราจะขาดในส่วนที่งบประมาณสนับสนุนในจากภาครัฐ มันพัฒนายาก ไม่มีงบประมาณ การพัฒนาเรื่องเทคโนโลยีที่ต้องใช้เงิน คอมพิวเตอร์ในโรงเรียนไม่เพียงพอกับนักเรียน ห้องเรียนบางห้องต้อง 1 เครื่องต่อนักเรียน 4 คน แต่จริงๆ แล้วเราอยากให้ได้ 1 ต่อ 1” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“ก็ได้บ้าง แต่มันต้องใช้เวลา บางเรื่องให้เด็กไปทำ เด็กก็จะเอากลับมาคุยกัน ก็มาสรุป มาประเมินผล อย่างไปดูนี้ เขากลับมาทำไม่ได้เพราะต้องใช้งบประมาณ อย่างเช่นการทำกระดาษ แต่ว่าเด็กไปดูก็ได้เรียนรู้วิธีการทำ ไปเห็น ไม่ได้ลงมือปฏิบัติ เด็กก็รู้ว่าเอามาใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง เด็กก็สนุกสนาน มันต่อเนื่องไม่ได้ โรงเรียนไม่มีงบประมาณให้เด็กทำ” (ครู เชียงราย)

“ต้องถ่ายรูปแบบของเราหมด ก็ต้องขอความกรุณาพิจารณาให้เงินเดือน” (ครู เชียงราย)

“ที่โรงเรียนไม่ถึง 100 สมมุติเอาจำนวนนักเรียนทั้งหมดเป็นตัวตั้ง เอาครูเป็นตัวหาร แล้วกำหนดมาได้ก็คนๆ เราได้รับส่วนแบ่งเท่าๆ กัน เราก็ต้องไปใช้ส่วนตัวเอง” (ครู เชียงราย)

“ที่โรงเรียน อาหารกลางวัน ครูก็ต้องทำ อย่างดิฉันเป็นเจ้าหน้าที่การเงิน พอมีเวลารว่างก็ทำ ทำทุกอย่าง บางทีสมุดเด็กแทบจะไม่ได้ตรวจเพราะมีงานอื่น และห้องคอมพิวเตอร์นี้ ครูที่อายุมากๆ เขาไม่ยอมทำ บางทีเครียด มันไม่มีเวลา” (ครู เชียงราย)

“ถ้าไม่เอางานฝ่ายส่งเสริมมาให้มากเกินไป เช่น เป็นหัวหน้างานพิมพ์ติดตอนปลายภาคนี้หนักมาก คิด GPA ตั้งแต่ ม.1 ถึง ม.6 ต้องคิด GPA ให้เด็ก งานระบบดูแลนักเรียน” (ครู เชียงราย)

“โรงเรียนประถมเงินก็ไม่เยอะ ถ่ายเอกสารต่างๆ ก็คือเรา ได้อุทิศตรงนี้ก็มีความสุข เดือนหนึ่งก็ประมาณ 2,000-3,000 บางครั้งงานที่โรงเรียนเยอะก็ไม่ได้ทำงานที่

ตรงนั้น พอกลับมาทำงานของตัวเอง ก็คือส่วนนั้นก็ต้องเสีย โรงเรียนไม่มีเครื่องถ่ายเอกสาร ก็ถ่ายใน มข. 35 สด. ถูกที่สุดแล้ว แต่มันเยอะ อย่างโบราณ” (ครู ขอนแก่น)

“ค่าใช้จ่ายถึงแม้จะได้รับการช่วยเหลือ แต่ก็เพิ่มขึ้นเหมือนกัน” (ครู ขอนแก่น)

“คิดว่าค่าใช้จ่ายมากขึ้น ก็ในเมื่อโรงเรียนมีเงินมากมาย ทำไมต้องจ่าย มาก เพราะว่าตอนนี้ทำแบบฝึกเยอะ ที่กะว่าจะใช้ 9 ห้อง ให้เด็กยืมเรียน อย่างทำไว้ตอนนี้ 6-7 ชุด จะใช้สำหรับให้เด็กยืมเรียน 9 ห้อง ที่นี้เด็กมันหลากหลาย บางครั้งเราต้องทำทันที เพื่อจะ xerox ให้เด็กในบางคนซึ่งใช้กับคนอื่นไม่ได้ บางครั้งเราคิดว่าจะใช้ได้ แต่ใช้ไม่ได้กับ ตัวเขา เราจะต้องเพิ่มในส่วนนี้ ซึ่งถ้าจะไปขอเบิกมันก็เล็กๆ น้อยๆ แต่เล็กๆ น้อยๆ ที่นี้มัน หลายห้อง แต่ก่อนนี้เคยบริจาคครั้งหนึ่งจะ 20 บาท ตอนนี้เป็น 100 กว่าเพราะเด็ก 400 มันก็ เลยเพิ่มในส่วนนี้ อันนี้เป็นสิ่งที่เปลี่ยน” (ครู ขอนแก่น)

7.2.6 ขาดครูเฉพาะสาขาวิชา

“การจัดการเรียนการสอนที่โรงเรียน ส่วนใหญ่รับผิดชอบชั้นใครชั้นมัน จะไม่มีครูวิทยาศาสตร์ ครูคณิตศาสตร์นี้ไม่มี ถ้าชั้นไหนว่าง สมมติปีนี้มี ป.4 2 ห้อง เราสอน ป.4 พอปีหน้ามี ป.4 ห้องเดียว เราก็ผลัดไปอยู่อีกชั้น ปีนี้ก็เอาขึ้นมาสอน ป.5 สอน คอมพิวเตอร์ ศิลปะ ทัศนบ้างไม่ทัศนบ้างก็ต้องสอน มันไม่มีครู คือ นโยบายของอาจารย์ใหญ่ ท่านไม่ได้เน้นวิชาการ วิชาการนี้ส่วนใหญ่ อาจารย์ใหญ่จะมอบหมายให้ครูวิชาการไปเลย แล้ว แต่จะอย่างไร จะประสานงานกับครูผู้สอนยังไง บางทีก็ขัดแย้งกันเองเหมือนกัน ครูก็มีไม่มาก เทอมที่แล้ว มีประมาณ 11-12 คน” (ครู เชียงราย)

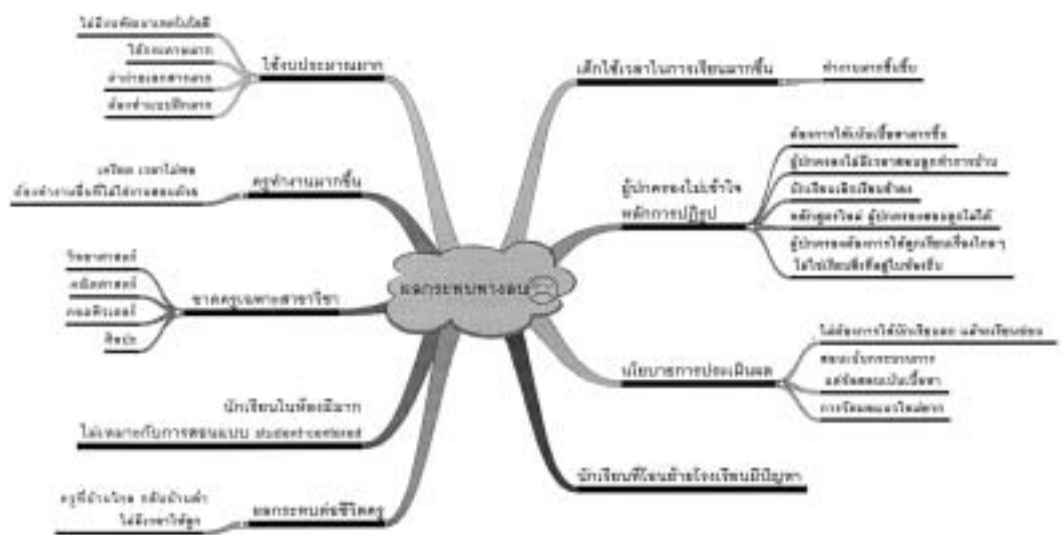
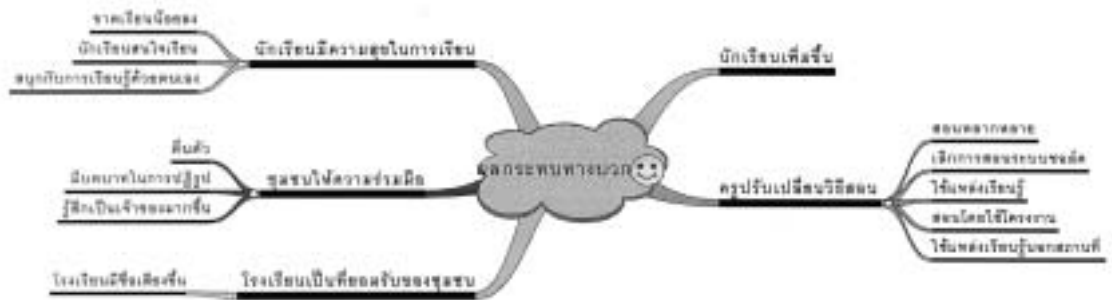
7.2.7 นักเรียนต่อชั้นมีจำนวนมาก ไม่เหมาะกับการเรียนการสอนแบบ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

“ที่โรงเรียน จำนวนนักเรียนแต่ละห้องเยอะมากประมาณ 55 คนต่อครู 1 คน เพราะฉะนั้นอย่างแต่ก่อน เราจะได้ยินว่า child centered ทางโรงเรียนก็ปรับเปลี่ยน วิธีสอน ที่นี้ปัญหาที่เราเจอคือ เด็กเยอะ เราจะแบ่งกลุ่มมีปัญหาเด็กของเราที่ยังไม่ได้แยก เพราะฉะนั้น ทำเสร็จก่อนก็จะมีปัญหา เด็กที่ยังไม่เสร็จ จำนวนเด็กมันเยอะ ในส่วนของดิฉัน ก็อยู่วิชาการ จะมีการประชุมครู ก็จะถามปัญหาครู เขาก็บอกว่า ถ้าใช้วิธีสอนเด็ก child centered เวลาจะค่อนข้างเยอะ แต่เนื้อหาดีมาก ปัญหาก็คือสอนไม่ทัน เมื่อสอนไม่ทันก็จะ ปรับเปลี่ยนมาสอนวิธีเดิม แล้วที่โรงเรียนจะเป็นโรงเรียนของศาสนาคริสต์คาทอลิก ซึ่งจะมี นักเรียนชาวเขา ซึ่งจะต้องรับเป็นนโยบายให้เด็กชาวเขามาเรียนฟรี” (ครู เชียงราย)

“ส่วนมากเขาสั่งให้ทำและทำตามคำสั่ง ตอนท้ายๆ ตอนแรกๆ ไปก็มีบ้าง แต่ตอนหลังก็ดีขึ้น แต่เปลืองคือใบงาน วิชาหนึ่งใช้ใบงานก็ไม่มาก บางทีก็หน้าสองหน้า แต่มีน้อย หลายวิชาเขายังไม่มาบูรณาการ เปลือง ก็ตั้งฝ่ายมากำกับดู เพราะ copy print เยอะมาก หมายความว่าถ้าไม่ถึงร้อยก็ใช้โรเนียว” (ผู้บริหาร เชียงราย)

7.2.8 กระทบต่อการดำเนินชีวิตของครู

“คนที่พอมีเงินมีทอง มีผลการเรียน เขามาเรียนในเมืองตั้งแต่เด็กเล็กๆ แล้วครับ แล้วโรงเรียนเรา 16 กิโลเมตรจากเมือง ก็คงจะได้คนที่เขาเต็มใจบ้าง ไม่เต็มใจบ้าง โดยเฉพาะที่เป็นปัญหามากคือเรื่องครอบครัว พ่อแม่ไปทำงานที่อื่นไกล มาทำงานในเมือง ไม่มีเวลาให้เด็ก สำหรับครูโดยพื้นฐานแล้วดี ไม่มีปัญหาอะไร เพียงแต่ว่ามีบางอย่าง เช่น สภาพที่ในเมืองเขาก็ไม่ได้อยู่ประจำ ต้องเดินทางไปกลับ บางทีถ้าจะประชุมก็ต้องบอกกันล่วงหน้า ถ้าเกิน 5 โมงก็ลำบาก” (ผู้บริหาร เชียงราย)

8. ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิรูป

ตารางที่ 4.8 เป็นข้อมูลจากรายงานของนักวิจัยในพื้นที่เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิรูปของจังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนประมาณร้อยละ 44 ประสบปัญหาครูไม่พอ ขาดแคลนในบางสาขา ครูบางส่วนไม่ยอมปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการสอนหรือพฤติกรรมการสอนแนวปฏิรูปการศึกษา นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับภาระงานของครูที่เพิ่มมากขึ้น จำนวนนักเรียนในห้องมีจำนวนมากเกินไป นักเรียนมีภูมิหลังส่วนตัวที่ไม่เอื้อต่อการเรียนงบประมาณในการดำเนินการไม่เพียงพอ เป็นต้น

ตารางที่ 4.8 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิรูป

ภูเก็ต	รวม	%
จำนวนครูไม่เพียงพอ ขาดแคลนบางสาขา	7	43.8
ครูบางส่วนมีทัศนคติที่ไม่ดี ไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน	7	43.8
ครูมีภาระงานมาก	5	31.3
จำนวนนักเรียนในห้องมากเกินไป	5	31.3
นิสัยส่วนตัว/ภูมิหลังของนักเรียน เช่น ทัศนคติ ความตั้งใจเรียน	4	25.0
งบประมาณไม่เพียงพอ	3	18.8
สภาพครอบครัวของนักเรียนไม่เอื้อ	2	12.5
ขาดความร่วมมือกันระหว่างผู้บริหาร ครูและผู้ปกครอง	2	12.5
ผู้ปกครองอยากให้สอนเนื้อหาเหมือนเดิม	2	12.5
มีกิจกรรมมากจนกระทบเวลาเรียนของนักเรียน	1	6.3
พื้นที่โรงเรียนมีน้อย	1	6.3
นักเรียนขาดความรับผิดชอบ	1	6.3
ความไม่แน่นอนของนโยบายหน่วยเหนือ	1	6.3

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกับผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการปฏิรูปการศึกษาพบว่ามีหลายประการ เช่น ปัญหาอันเกิดจากสภาพบริบทของโรงเรียน ภูมิหลังของผู้ปกครองและนักเรียน ทรัพยากรในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เป็นต้น รายละเอียดของปัญหาและอุปสรรคมุ่งดังต่อไปนี้

8.1 สภาพโรงเรียน

8.1.1 ที่ตั้งโรงเรียนไม่เอื้อต่อการพัฒนานักเรียน

“ที่ตั้งของโรงเรียนตรงนั้นเป็นแหล่งที่ค่อนข้างจะมีปัญหาทางสังคม ปัจจุบัน คือเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างมาก เด็กค่อนข้างจะถูกทอดทิ้ง มากกว่า 40% ที่ผู้ปกครองแยกกัน” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

8.1.2 สภาพทางกายภาพ

“ที่โรงเรียน ห้องครูยังไม่มีเลย ก็ต้องพักในห้องตัวเองที่สอน ตรวจงานก็จะอยู่ในนั้น” (ครู ราชบุรี)

8.2 สภาพชุมชน

“เด็กของหนูค่อนข้างเป็นเด็กในชุมชน คือว่า ขาดความอบอุ่นในครอบครัว ส่วนใหญ่ นะ คือค่อนข้างจะก้าวร้าว” (ครู ราชบุรี)

“อยู่ในย่านชุมชนที่สภาพแวดล้อมของการใช้แรงงาน แล้วผู้ปกครองก็อยู่ในภาวะตงานมาก และครอบครัวแตกแยก” (ครู ราชบุรี)

“คนรวยจะไม่เรียนกับเรา คนจนอยู่กับเราในเรื่องของทรัพยากร ในส่วนของวัสดุ อุปกรณ์การศึกษา มีคอมพิวเตอร์ แต่เป็นรุ่น 286 386 อาคารเรียนก็ดี สนามก็ดี ค่อนข้างโترم สนามมีแต่ฝุ่น แล้วก็น้ำท่วมทั้งๆ ที่ไม่น่าจะท่วม” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

8.3 ขาดแคลนบุคลากร

“ที่โรงเรียนในขณะนี้มีปัญหาอย่างยิ่งคือขาดบุคลากรถึง 8 ตำแหน่ง ตามกรอบของ กค. จะต้องไปถึง 38 เหตุผลง่าย ๆ ไม่มีใครอยากไป เค้ายอกไปแล้วเหนื่อย โรงเรียนใกล้ๆ มีเด็กห้องละประมาณ 14-15 คนโดยเฉลี่ย ห่างจากโรงเรียนประมาณกิโลครึ่ง ที่โรงเรียนห้องหนึ่งเฉลี่ยแล้ว 38-40 คน” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“บุคลากรมันน้อยเกินไปสำหรับงานขนาดนี้ ซึ่งน่าจะมีคนมาแบ่งเบาภาระให้เรา เบากว่านี้หน่อย อย่างเช่น ครูต้องมาทำการเงิน การเงินไม่ใช่มาทำวันเดียวหมดนะ มันมีตลอด ยิ่งตอนนี้เขากระจายมา จัดซื้อจัดจ้าง ต้องทำตลอดเลย” (ครู ชลบุรี)

8.4 การปรับเปลี่ยนโครงสร้างการทำงานของบุคลากร/การโยกย้ายบุคลากร

“บุคลากรมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง ล่าสุดเมื่อปีที่แล้วก็มีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรสายผู้สอน ได้ลาออกประมาณ 10 คน ทำให้การปฏิบัติการเรียนรู้โดยเฉพาะสายครูผู้สอนไม่ต่อเนื่อง เราต้องสร้างครูรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“ผู้บริหารก็เปลี่ยนบ่อย ผู้บริหารโรงเรียนนี้จะเปลี่ยนปีหนึ่ง 2-3 คนเลย” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“พี่บางคนสอน 3-4 วิชา สอนประถม ครูประถมไม่พอ มันก็มองดูนิ้วเนี่ยกัน ไปหมด อย่างมัธยม 1 2 3 ก็ 6 ห้อง แล้วจะมีพี่ที่สอนมัธยมสอนพละ เกษตร ป.6 ด้วย มันหลากหลายวิชา” (ครู ราชบุรี)

“อย่างที่โรงเรียนมีทั้ง ม.ต้น ม.ปลาย มีครูวิทย์อยู่ 3 คนเท่านั้นเอง จะต้องเอาคนอื่นไปช่วยด้วย อย่างครูชีวะ ก็ต้องสอน 4 5 6 เคมี ก็ 4 5 6 ฟิสิกส์ไม่มีก็เอาครูวิทยาศาสตร์ทั่วไปมา...เขาปฏิเสธไม่ได้เลย เช่น ปีนี่เขาสอน ม.4 ปี่หน้า ม.5 เขาค่อยๆ เรียนรู้เนื้อหาของเขา ครูก็จะแน่นเนื้อหาขึ้น แล้วพอไปอีกรุ่นหนึ่ง ขึ้นรอบใหม่ ม.4 อีกรุ่นหนึ่งที่นี้เขาจะชำนาญแล้ว” (ครู ราชบุรี)

8.5 ครูไม่ยอมปรับเปลี่ยนตัวเอง

“ครูอีกประมาณน่าจะ 10 กว่าคนที่ยังใช้การสอนระบบเก่าอยู่ ก็คือเป็นนางเอก เป็นพระเอก แล้วบางทีก็บ่นออกมา คำอ้างว่าครูขาด ของผมสอนเป็นคาบวันหนึ่งเจ็ดคาบ” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“วิธีการสอนเปลี่ยนไม่เยอะหรอก ก็ยังแฝงอันเก่าอยู่ เพราะว่าโดยปกติเราสอนมันได้บางวิชา บางวิชามันไม่ได้ โดยธรรมชาติวิชามันไม่เหมือนกัน” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“ในการปฏิรูประบบมันยุ่งยากตรงที่เราจะต้องเปลี่ยนแนวคิดครู ประชาสัมพันธ์เป็นกลไกหลัก ถ้าครูยอมรับ เด็กก็จะได้รับผล ถ้าครูรับไม่ได้เด็กก็จะไม่ได้ผล เพราะฉะนั้น ตรงนี้บุคลากรครูในโรงเรียน เป็นความยุ่งยากของเรามาก ในเรื่องการจัดการเราก็ใช้กลยุทธ์ได้ แต่ถ้าความรู้สึกของครู เปลี่ยนยาก ทำได้อย่างเดียวคือ บริการและสนับสนุนเขามากขึ้น” (ครู ราชบุรี)

8.6 การจัดทำหลักสูตร

8.6.1 ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

“หลักสูตรสถานศึกษา มี 8 กลุ่มสาระ มันกว้างจนไม่รู้จะยึดอะไร ในหลักการเค้าบอกว่าระดับประเทศกำหนดเป็นหลักการกว้างๆ แต่โครงสร้างใหญ่ๆ ให้โรงเรียนมาปรับปรุงให้เหมาะสม แต่ดิฉันขอเรียนว่าในเชิงกระบวนการติดตามและนิเทศก์บางที่เค้าก็จับประเด็นไม่ได้ ไปจับรายละเอียดซึ่งมันไม่ได้สาระ มองว่าวิสัยว่าพร้อมที่จะพัฒนาผู้เรียนหรือยัง แต่ส่วนมากจะไปจับ wording กัน ทำให้เราคับข้องใจ แต่ที่แยกว่านั้นไม่ใช่กระบวนการของการปรับปรุงในส่วนของเอกสารตอนนี้” (ผู้บริหาร ภูเก็ต) “ถ้าสอนปฏิรูปโดยไม่มีใบงาน ไม่ผิดหลัก ไม่ใช่สัญลักษณ์” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“ผมก็งง บางคนก็เข้าใจผิดว่าการปฏิรูป เทคนิคการสอน ที่สำคัญต้องใช้ใบงาน” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“หน่วยไหนทำให้ครูเข้าใจผิด อาจจะเป็นเพราะว่าทำแผนการสอน มันมีกิจกรรมที่ครูจัด แล้วกิจกรรมให้นักเรียนปฏิบัติ แล้วก็มีสื่อด้วย มีใบงานใบความรู้ต่างๆ” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“ทำหลักสูตรสถานศึกษา ปัญหาคือการยึดเอาหลักสูตรท้องถิ่นเข้ามา มันไม่ชัดเจน” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“หนูเป็นห่วงว่า ถ้าครูมาแมวเขียนหลักสูตร เขียนแผนการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ ครูจะเขียน หนึ่ง กิจกรรมการเรียนการสอน เราจะจัดกิจกรรมอย่างไรให้มากที่สุด ในการประเมินกำลังคิดว่าครูจะทำมันได้อย่างไร แคว้งโครงสร้าง” (ครู ราชบุรี)

8.6.2 การกำหนดโครงสร้างกลุ่มสาระในหลักสูตรสถานศึกษา

“ผมจะพูดถึงหลักสูตรใหม่อีกประเด็นคือ ปพ. 123 ซึ่ง พ.ร.บ. กำหนดให้เป็นอำนาจของกระทรวง ขณะนี้แบบฟอร์มเป็นอย่างไรไม่เคยเห็นเลย การออกแบบฟอร์มเป็นอำนาจของกรมอย่างเดียว ถ้าเทียบแล้วคือ ใบ รบ. และ transcript ปัจจุบัน แล้วเด็กย้ายเข้าย้ายออกเราไม่มีหลักฐานเลย ผมได้ไปอบรมที่กรุงเทพฯ นักวิชาการได้มาพูดเรื่องประเมินผล ค่าได้รางวัลขึ้นมาแล้ว และได้ทำ ปพ.9 เพิ่มใหม่เป็นหลักฐานในการย้ายบังคับให้เอารหัสมา ก็ไม่เหมือนกันเพราะแต่ละโรงเรียนจัดการเรียนการสอนไม่เหมือนกัน บางโรงเรียนในบางวิชา เรียน 3 ชั่วโมง ขณะที่โรงเรียนผมเรียน 4 ชั่วโมง ทางแก้ ต้องไปใช้ระบบเดิมเอาเป็นหลักสูตรแกนกลาง” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

8.6.3 การจัดชั่วโมงเรียนในหลักสูตรสถานศึกษา

“หลักสูตรสถานศึกษากำลังดำเนินการใช้แล้ว แต่ยังต้องปรับอีกเยอะ” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“หลักสูตรที่เรา กำลังจะคิดกันอยู่คือ 70 : 30 มองกฎหมายมาตรา 27 วรรค 2 หรือ วรรค 1 ไม่มีใครสามารถมาละเมิดกฎหมายตรงนี้ได้ โรงเรียนจะทำหรือไม่ก็ได้ เพราะ พ.ร.บ.มาตรา 27 วรรค 2 ระบุโรงเรียนเป็นคนกำหนดหลักสูตรเอง อย่างเช่นว่าจะระบุให้เราสอนพุทธศาสนาสัปดาห์ 2 ชั่วโมงเป็นไปไม่ได้ เพราะสังคมให้ 3 ถ้าซักวันหนึ่งมีรัฐมนตรี ท่านนับถือศาสนาหนึ่ง แล้วบังคับให้เอาศาสนานั้นมาสอนบ้างจะเป็นอย่างไร มันไม่ยุติธรรมสำหรับโรงเรียนที่ไม่ใช่พุทธ” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“ปัญหาในการใช้คือ ค่าให้สอน 800-1,000 ชั่วโมงต่อปี สาระแต่ละชั้นเรียน รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ถ้าในสังคมบ้านเรา ถ้าสอนอย่างนี้ประมาณ 3 โมงเด็กก็กลับบ้าน ถ้าในบางชุมชนเค้ารับไม่ได้ ในขณะที่โรงเรียนอื่นเล็ก 4 โมงครึ่ง สังคมรับไม่ได้” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“เริ่มใช้ ป.1-4 ที่เราจะปฏิบัติเราทำหน่วยการเรียนรู้เราก็ทำประมาณ 1,000 ชั่วโมง รวมแล้วหน่วยการเรียนรู้ที่จะบรรจุแต่ละวิชาก็อยู่ประมาณ 800-1,000 ชั่วโมง ก็คือ 20% ของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ชั่วโมงที่เหลือกว่าเด็กจะกลับ 4 โมงครึ่งเนี่ย มันเป็นหลักสูตรแฝงอยู่ ถ้าเราไม่ทำให้ได้ 4 โมงครึ่งเราก็กลับบ้านไม่ได้ ที่นี้การจัด ชั่วโมงลงนับภาพคล้ายกับโรงเรียนของมหาวิทยาลัย จะมีบางชั่วโมงเป็นชั่วโมงว่างอยู่ เพื่อที่จะใส่สอน 200 ชั่วโมงต่อปี ถ้าเปลี่ยนเวลาเรียน 200 วัน 1,000 ชั่วโมง แต่เรียนไม่ถึงก็ได้ หรือ 800 ชั่วโมง เพราะหลักสูตรประมาณ 800-1,000 ชั่วโมง ไม่เกิน กระทรวงศึกษาธิการกำหนดมาว่าต้องสอนวิชาพุทธศาสนาควรจะสอนไม่เกิน 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ถ้าเอามาใส่ก็เต็มหลักสูตร สอนสังคมทั้งหมดถ้าแบ่งตามนี้ก็สอนได้แค่สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง แต่ในข้อสั่งการบางอย่างเพิ่มมา มาก สอนพุทธศาสนา 2 ชั่วโมง/สัปดาห์ ถ้าสอนตาม 800-1,000 แค่ 1 ชั่วโมง/สัปดาห์ นับสอนทุกวิชา 1 ชั่วโมง/สัปดาห์ คล้ายว่าศาสนาพุทธต้องเท่านี้ แต่เลขหรืออย่างอื่นไม่ได้บอกไปกำกับเรื่องศาสนา กำกับเรื่องเปอร์เซ็นต์ไว้ ประมาณ 80% มาจากกรมวิชาการ”(ผู้บริหาร ภูเก็ต)

8.6.4 การจัดทำเอกสาร

“มันมีความสับสนเปลืองถ้าจะสิ่งพิมพ์เป็นพันๆ เล่ม แล้วอีกเรื่องหนึ่ง คือ ครูไม่พอใจเรื่องการวางเนื้อหา ลำดับ พอมาถึงหลักสูตรการศึกษาก็น่าอันนี้เรียนก่อน เรียนหลัง ในกลุ่มสาระที่เค้ากำหนดในการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น มันเป็นมาตรฐานที่กำหนดมาอยู่แล้ว เค้าให้เรามาแยกรายปี ถ้าเราจะแยกให้เหมือนหลักสูตรเดิมก็ไม่ผิด เช่น คณิตศาสตร์โรงเรียนใช้เหมือนเดิม สอนจากง่ายไปหายาก แล้วแต่ละในกลุ่มโรงเรียนสามารถวางให้เหมือนกันได้ แต่ทรัพยากร เทคโนโลยี แต่ละโรงเรียนไม่เหมือนกัน ก็ไม่สามารถเรียนไปด้วยกันได้”

8.6.5 การประเมินผล

“เพราะว่านักเรียนในห้องมีหลายคนการใช้ใบงานจะทำให้การสอนกระชับ และเร็วขึ้น แต่ถ้าเราใช้วิธีไปบอกให้นักเรียนช่วยกันคิดมันจะทำให้มากเรื่อง แล้วการตรวจชิ้นงานใช้เวลาในการตรวจชิ้นงานต่างๆ ในการวัดตามสภาพของเด็กต้องมีรายละเอียดด้วยการวัดผลต้องใช้กระบวนการเยอะ มีการทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน และมีการสรุปการประเมินชิ้นงาน มีปัญหาตรงนี้เพราะต้องใช้เวลา อนาคตก็เป็นอย่างนี้ ถ้าจะให้ดีขึ้นต้องให้ภาระงานของครูลดลง” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“ให้ครูสอนอย่างสูงไม่เกิน 18 หรือ 16 แล้วเอาเวลามาประเมิน ทำใบงานเตรียมการสอน” (ครู ภูเก็ต)

8.7 หลักสูตรสถานศึกษาก่อให้เกิดปัญหากับเด็กย้ายโรงเรียน

“เรื่องหลักสูตร เด็กที่เรียนหลักสูตรเก่าแล้วที่ย้ายมาเรียนหลักสูตรใหม่” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

8.8 ภาระงานของครู/เวลาไม่พอ

“หน้าที่ของครู ปกติครูจะต้องทำหน้าที่สอนและพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเดียว แต่ปัจจุบันครูต้องรับผิดชอบดูแลเรื่องยาเสพติด เรื่องชู้สาว เรื่องความขาดแคลนของนักเรียน สัปดาห์วันละ 45 คาบกิจกรรมต่างๆ อีกละเยอะมาก งานวิจัยอีก” (ครู ภูเก็ต)

“มีปัญหาเรื่องการทำงานของพวกอาจารย์ที่จะวางแผนแนวนี้ ต้องใช้เวลามาก แก้ปัญหาโดยจะให้แต่ละคนเขียนแผนการสอน ถ้าช่วงจะให้เขียนเป็นกลุ่มถ้ากลุ่มไหนเขียนไม่ได้จะเข้าไปช่วย แบ่งกลุ่มตามชั้นการศึกษา” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

8.9 งบประมาณไม่เพียงพอ

“ที่อยากฝากไปจริงๆ คือ เรื่องของงบประมาณ เรื่องบุคลากร” (ครู ชลบุรี)

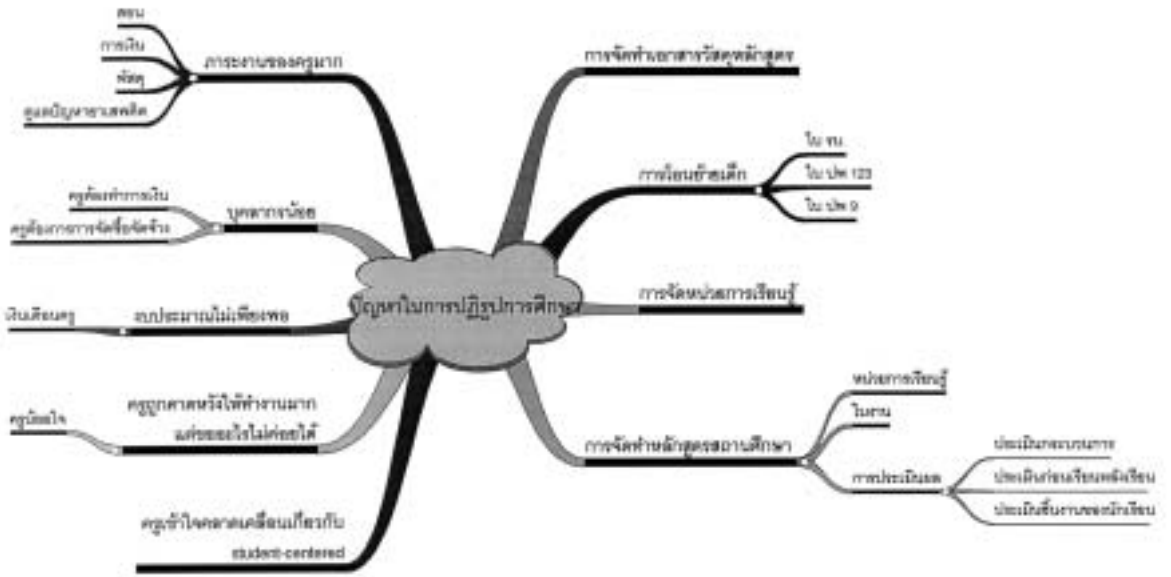
“จัดระบบข้างบนก่อน คือว่าจะเอาทุกอย่างจากเราเลย แต่ว่า เราขออะไรไปไม่ค่อยได้ เกิดความน้อยใจ ที่โรงเรียนครูน้อยมาก ขัดข้องเรื่องครูจริงๆ ก็ปีก็ครั้งเขาก็ไม่ได้สนใจโรงเรียนเราก็ไม่โทษ เพราะ.. เขาก็ต้องรับนโยบายข้างบนมาอีกทีหนึ่งเหมือนกัน คือให้เราอย่างนี้เราก็ทำได้ ปฏิรูปไม่ได้ยากเลย ครูเรากระตือรือร้น ขยันทำหน่อย เด็กก็ได้ แต่คนเดียวมันไม่ทัน” (ครู ชลบุรี)

“อย่างที่บอก คืองานมันมากกว่าตัวเราที่เราจะแบกได้ ถ้าแบ่งเบาภาระไปมาก อยากให้เพิ่มบุคลากรกับงบประมาณให้มันคุ้มค่ากับที่ต้องการจากเรา อยากได้ผลจากเราขนาดนี้ ควรจะสนับสนุนด้านนี้ให้มากๆ” (ครู ชลบุรี)

“เรื่องงบประมาณ เช่นเดียวกัน เงินเดือนครู ช่วยดูแลด้วย ครูไม่มีโอกาสไปสร้างเงินด้านอื่น เพราะฉะนั้นฐานเงินเราดี ความเชื่อถือก็จะมา จริงๆ นะ คนไทยนับถือกันที่เงิน ฉะนั้นถ้าครูเราฐานเงินดี น่าจะทำให้หลายๆ อย่างดีขึ้น” (ครู ชลบุรี)

8.10 นโยบายที่เป็นอุดมคติ ขาดต่อการปฏิบัติ

“อีกเรื่องคือนโยบาย นโยบายที่ว่าควรจะได้ตามสภาพจริง อย่าให้เพ้อฝันมากเกินไปสำหรับเด็ก เด็กไทยเรา อย่าให้เขาคิดไกลมากเกินไป เพราะจะไปลงกับเด็กได้” (ครู ชลบุรี)

9. ปัจจัยเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ

ตารางที่ 4.9 เป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานของนักวิจัยในพื้นที่เกี่ยวกับปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษา ผลการวิจัยพบว่าที่จังหวัดเชียงราย โรงเรียนประมาณร้อยละ 69 เห็นว่าเงื่อนไขปัจจัยความสำเร็จคือ อัตราครู และประมาณร้อยละ 50 เห็นว่าต้องงบประมาณ/เอกสาร/วัสดุ ในขณะที่ที่จังหวัดขอนแก่น ประมาณร้อยละ 75 เห็นว่าปัจจัยคือความสามารถและการสนับสนุนจากผู้บริหาร ส่วนที่จังหวัดภูเก็ต ร้อยละ 56 เห็นว่าปัจจัยคือการมีงบประมาณที่เพียงพอ จังหวัดชลบุรี ร้อยละ 50 เห็นว่าการปรับบทบาทภาระหน้าที่ของครูให้เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญ ส่วนที่จังหวัดราชบุรี ประมาณร้อยละ 69 เห็นว่าศักยภาพและคุณภาพครู ตลอดจนความเป็นผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยอันสำคัญ รองลงมาคือประมาณร้อยละ 63 เห็นว่าการมีอัตรากำลังครูเพียงพอเป็นปัจจัยสำคัญ และประมาณร้อยละ 56 เห็นว่าความพร้อมและความเข้มแข็งของคณะกรรมการสถานศึกษา ตลอดจนการสนับสนุนจากหน่วยงาน ต้นสังกัดเป็นปัจจัยสำคัญ

ตารางที่ 4.9 ปัจจัยเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ

เชิงราย	รวม	%	ขონแก่น	รวม	%	ภูเก็ด	รวม	%	ชลบุรี	รวม	%	ราชบุรี	รวม	%
อัตราครู	11	68.8	ผู้บริหารมีความสามารถสนับสนุน	12	75.0	การมีงบประมาณที่เพียงพอ	9	56.3	ปรับศูภการะหน้าทำให้เหมาะสม	8	50.0	ศักยภาพและคุณภาพของครู	11	68.8
งบประมาณเอกสาร/วัสดุ	8	50.0	ครูมีความกระตือรือร้น	7	43.8	ความเป็นผู้นำ วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร	7	43.8	การมีบุคลากรครูที่เพียงพอ	7	43.8	ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำ กล้าทำ วิสัยทัศน์	11	68.8
ครูเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูป	5	31.3	ชุมชนให้ความร่วมมือ	7	43.8	บุคลากรมีจำนวน วัสดุ ความรู้ ความสามารถที่เหมาะสม	7	43.8	ความพร้อม/งบประมาณ/อุปกรณ์อำนวยความสะดวก	7	43.8	อัตราครูและจำนวนครูเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด	10	62.5
ความชัดเจนของนโยบาย	4	25.0	ความสามัคคีของครู	4	25.0	การร่วมมือกันทำงาน	6	37.5	การสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด	5	31.3	ความพร้อมและเข้มแข็งของคณะกรรมการสถานศึกษา	9	56.3
ความพร้อมของครู	3	18.8	การบริหารงานเคร่งครัดในระเบียบวินัย	2	12.5	มีสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้เพียงพอ	5	31.3	ความเข้าใจของครูในแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิรูป	2	12.5	ความพร้อมของงบประมาณ	9	56.3
ความมั่นใจของชุมชนต่อโรงเรียน	2	12.5	บุคลากรมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ	1	6.3	ผู้ปกครอง/ชุมชน ช่วยส่งเสริม	5	31.3	ความร่วมมือของผู้ปกครอง	1	6.3	หน่วยงานต้นสังกัดให้การสนับสนุน	8	50.0
การประชาสัมพันธ์หลักสูตร	2	12.5	มีการแลกเปลี่ยนกับโรงเรียนในสหวิทยาเขต	1	6.3	บุคลากรมีความพร้อมตั้งใจทำงาน	3	18.8	การมีแหล่งเรียนรู้	1	6.3	ความพร้อมของอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน, ETV, คอมพิวเตอร์ ฯลฯ	8	50.0
ตัวอย่างการปฏิบัติ	2	12.5	ครูมีแรงจูงใจในการจะพัฒนาวิชาชีพของตน	1	6.3	ผู้บริหารเห็นความสำคัญของการปฏิรูป	2	12.5	การไม่โยกย้ายผู้บริหารบ่อย	1	6.3	ศักยภาพ ความพร้อมของชุมชนและหน่วยราชการ	7	43.8
วิทยากรที่มีความรู้จริง	1	6.3	ความช่วยเหลือจากท้องถิ่น/มหาวิทยาลัยในท้องถิ่น	1	6.3	ความพร้อม/ภูมิหลังของนักเรียน	2	12.5	การอบรมพัฒนาครู	1	6.3	ความรู้ประสบการณ์ในการจัดการเรียนของครู	7	43.8
คุณภาพของการฝึกอบรมที่นำไปปฏิบัติได้	1	6.3	ภาระงานครู	2	12.5	บุคลากรเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง	2	12.5	สภาพครอบครัวและสิ่งแวดล้อม ชุมชน	4	25.0	สื่อการเรียนการสอน	4	25.0
การไม่เปลี่ยนผู้บริหารบ่อย	1	6.3	การมีสื่ออุปกรณ์ที่เพียงพอ	2	12.5	การสนับสนุนขององค์กรต่างๆ	2	12.5	การบริหารจัดการขาดข้อมูลสารสนเทศ การประเมินทิศติดตาม	4	25.0	สื่อการเรียนการสอน	4	25.0
สวัสดิการของครู	1	6.3	ขวัญกำลังใจของบุคลากร	1	6.3	หลักสูตรสถานศึกษาเอื้อต่อการปฏิรูป	2	12.5	ความต่อเนื่องของการนิเทศติดตาม	3	18.8	สื่อการเรียนการสอน	3	18.8

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

เขียนราย	รวม	%	ขอนแก่น	รวม	%	ภูเก็ต	รวม	%	ชลบุรี	รวม	%	ราชบุรี	รวม	%
ความเพียงพอของสื่อการสอน	1	6.3	การมีบุคลากรเพียงพอ	1	6.3	บุคลากรไม่มีปัญหาส่วนตัว	1	6				การมีครูเฉพาะสาขา เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ผู้นำทางวิชาการของชุมชน	2	12.5
สภาพครอบครัวของเด็ก	1	6.3	การไม่เปลี่ยนผู้บริหารบ่อย	1	6.3	การกระจายอำนาจของผู้บริหาร	1	6.3				ผู้นำทางวิชาการของชุมชน	2	12.5
ความรู้ทั้งทางการศึกษาของผู้บริหาร	1	6.3				บรรยากาศภายในโรงเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้	1	6.3				ความพร้อมของโรงเรียน (เอกชน)	2	12.5
การนำเทคโนโลยีมาใช้	1	6.3										แรงจูงใจในการพัฒนาตนเองของครู	2	12.5
ศักยภาพในการพัฒนาตนเองของครู	1	6.3										การสนับสนุนจากหน่วยงาน/สถาบันทางการศึกษาในท้องถิ่น	2	12.5
ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับภารกิจ	1	6.3										ความศรัทธาของนักเรียนต่อครูอาจารย์ และรักโรงเรียน	1	6.3
การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	1	6.3										คุณภาพของการอบรมที่ครูได้รับ	1	6.3

ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย (focus group technique) ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่ประชุมมีความเห็นในเรื่องของการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษา สรุปภาพรวมของปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จ ดังนี้

9.1 การมีกฎหมายบังคับ

“ที่เป็นอย่างนี้เพราะว่าเรามี พ.ร.บ. การศึกษา เมื่อมีกฎหมายขึ้นมาเราก็ต้องว่านี่คือกฎหมาย อันดับแรกกฎหมายจะต้องทำการประเมินผล เมื่อมีกฎหมายขึ้นมาจะมีการปฏิรูปทำอะไรถึงจะเป็นการปฏิรูปจุดเปลี่ยนแปลงของครู สมมุติไม่ออกเป็นกฎหมาย ผมคิดว่าคงจะเปลี่ยนแต่ไม่มาก อยู่อย่างนี้ก็โอเค คุณจะมาประเมินผลภายใน ผมไม่ประเมิน สมัยเก่า การประเมินจากหน่วยงานตัวเองไม่ใช่จากองค์กรเอกชนนะครับ มาเรารู้กัน คือการเปลี่ยนแปลงก็น้อยลง ผมคิดว่าถ้าไม่ใช่กฎหมาย คนไทยเราส่วนมาก” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“กฎหมายมาเราก็ทำตามกฎหมาย เห็นด้วยในแง่ที่บอกว่า มีความกระตือรือร้นมากขึ้น ในการที่จะรับรู้นโยบายของรัฐบาลมากขึ้น แล้วเราก็พยายามที่จะสนองนโยบายรัฐบาล หลายท่านก็ต้องทำงานหนักมากขึ้นกว่าแต่ก่อน เมื่อก่อนคล้ายๆ ว่า เลื่อนลอย แต่คาดว่าเมื่อกฎหมายออกมาเป็นการเร่งรัดให้ครูได้ออกแรงมากขึ้นและมีความรับผิดชอบในหน้าที่การทำงานที่ได้รับมากขึ้น” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“การบริหารงานถ้าระบบออกมา กฎหมายว่าอย่างนี้ ครูก็จะปฏิบัติตามอย่างง่ายดาย นี่คือข้อดีข้อหนึ่ง ถ้าบอกว่าครูต้องทำวิจัยในชั้นเรียน ถ้าไม่ทำจะเป็นอย่างนั้นนะ ถ้าเราสั่งปู่ครูก็จะทำ” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

9.2 ผู้บริหารเป็นผู้นำการปฏิรูป/ผู้ขับเคลื่อน

“ผมจะมองว่าตัวขับเคลื่อนที่ดีที่สุดน่าจะเป็นผู้บริหาร” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“ในส่วนของกฎหมายเป็นสิ่งที่มันค่อนข้างไกลตัว แต่ว่าถ้าผู้บริหารไม่ติดตามตรงนี้ ก็อยู่ในส่วนของครู จะค่อนข้างพุดง่าย ครูค่อนข้างมีคุณภาพ ผมมาอยู่โรงเรียนนี้ได้ 1 ปี ครูค่อนข้างพุดง่ายและขอให้ผู้บริหารทำการขับเคลื่อนตัวนี้” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“อยากจะฝากเรื่องผู้บริหาร คือตามธรรมดา อะไรที่สายผู้สอนมองเห็น ส่งขึ้นไปแล้ว สายผู้บริหารไม่รับ ไม่มีประโยชน์” (ครูขอนแก่น)

“ถ้าผู้บริหารจริงจังจะประสบผลสำเร็จ ยกตัวอย่างการประเมินผลภายใน ถ้าไม่รู้ไปไม่รอด ผมมาทำการวิจัยในชั้นเรียนก็ตี 5 ส. กิติ ในส่วนนี้ผู้บริหารรู้ไม่ 100% งานจะซ้ำมาก ต้องอาศัยผู้รู้ อย่างเช่นการวิจัยในชั้นเรียน หลักสูตรท้องถิ่นอาศัยจาก ม.ขอนแก่น โดยครูสอนปริญญาโท ฉะนั้นในส่วนที่จะให้โรงเรียนได้ขับเคลื่อนหรือยุทธวิธีในการพัฒนาก็คือ (1) การมีส่วนร่วม (2) การนิเทศติดตาม (3) ความรู้ของผู้บริหาร” (ครูขอนแก่น)

9.2.1 การสนับสนุนของผู้บริหาร

“การให้ความช่วยเหลือของผู้บริหาร อันดับแรกในเรื่องงบประมาณ 2) เรื่องสื่อวัสดุ 3) เรื่องบุคลากรตัวคน ให้คนที่ทำงานสนับสนุน นี่คือนี่ส่วนที่บริหารในโรงเรียน ผมจะไม่อ้างถึงกฎหมาย พ.ร.บ. เพราะว่าถ้าเราอ้างถึงผมรู้ว่านิสัยคนเราไม่ชอบบังคับ ให้ทำงานโดยสมัครใจให้ทำงานโดยความรัก ถ้าเราทำตามกฎหมายเขาจะไม่ทำกัน แต่ถ้าเราอ่านในกฎหมาย เราจะปรับอย่างไรให้สูตรการปฏิบัติโดยให้เขาปฏิบัติด้วยความเต็มใจ” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

9.2.2 การวางระบบติดตาม

การวางระบบติดตามเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารต้องดำเนินการ “ถ้าเราดำเนินการอะไรก็แล้วแต่ ถ้า ผู้บริหารไม่ติดตาม นี่คือสภาพจริงๆ ที่การอบรมที่เห็นมาอาจจะไม่ทุกโรง” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“อันดับแรกมีการประชุมวางแผน แล้วจึงใจให้บุคลากรเห็นความสำคัญ ในสิ่งที่เราจะทำ” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

9.3 การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม

“ความสำเร็จของการบริหารงานของโรงเรียนนั้น ส่วนใหญ่ในความรู้สึกของครู เกิดจากบุคลิกของผู้นำ คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ เป็นผู้ที่มีความมาก เกือบทุกหน่วยงาน ทั้งทางภาครัฐและเอกชน ฉะนั้นท่านจึงใช้ความสามารถในส่วนนี้จัดสรรทรัพยากรเพื่อการบริหาร” (ครู ภูเก็ต)

“มีความใจกว้าง ประชาธิปไตย ผู้บริหารเป็นกัลยาณมิตร” (ครู ภูเก็ต)

“ลักษณะเด่นของการบริหารที่ใช้ไป ส่วนใหญ่บริหารกันแบบมีส่วนร่วม” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“แล้วเทคนิคที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในแต่ละที่ก็ไม่เหมือนกัน ในภาพรวมของตัวเอง การเข้าไปร่วมทุกขั้วร่วมสุขกับบุคลากรในโรงเรียน รับรู้ปัญหาและร่วมแก้ไขด้วยกัน อันไหนเป็นส่วนดีของเค้าก็คือผลงานของบุคลากรโรงเรียน ลงไปดูแลอย่างใกล้ชิด เป็นลักษณะของการกระจายอำนาจ” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“เข้าร่วมโครงการ ก่อนโครงการนี้ก็คือโครงการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน ภาษาไทยและนิสัยรักการอ่าน ของกรมวิชาการ โดยศูนย์พัฒนาดำเนินการอยู่ 2 ปี แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนส่งเสริมกิจกรรมนิสัยรักการอ่านของกรมวิชาการ เหตุที่เปลี่ยนก็เพราะว่าพอมันมีคำว่า ภาษาไทยก็ต้องส่งครูที่สอนภาษาไทยเป็นคนทำทั้งหมด แต่ไม่ประสบผลสำเร็จจริงๆแล้วต้องทำทั้งโรงเรียน” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

9.4 การปรับตัวของครูเป็นครูยุคปฏิรูป

“แต่ว่าบทบาทของครูน่าจะมาเด่นในเรื่องของความดี เพราะว่า ในเรื่องของความดียังงี้ก็ต้องมีครูคอยชี้แนะ คอยอบรมสั่งสอน คอยขัดเกลา คอยปลูกฝัง อย่างที่อาจารย์ว่า จะได้เกิดขึ้นมาได้ เพราะถ้าไม่อย่างนั้น ถ้าครูอ่อนในเรื่องบทบาทของความดีแล้ว เยาวชนของเราก็คงจะอ่อนไปด้วยเหมือนกัน เพราะฉะนั้นในเรื่องของความเก่งเราไม่ห่วงเพราะเราสามารถที่จะเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ เยอะมากในยุคปัจจุบัน แม้แต่ ในเรื่อง สปช.เองก็ไม่ได้ห่วงแล้ว ตอนนี้ก็จะมีคอมพิวเตอร์ และจะมีอินเทอร์เน็ตแล้ว ในเรื่องที่จะก้าวทันโลกเราคงไม่ต้องห่วงแล้วตรงนั้น” (ครู ขอนแก่น)

“ในเรื่องของความสำคัญอย่างเรื่อง เก่ง บทบาทของครูในเรื่องการปฏิรูป ในเรื่องของเก่งของวิชาการ อาจจะไม่เป็นตัวเด่น ว่าจะต้องไปจัดการเรื่องวิชาการตรงนั้น แต่อาจจะเป็นผู้คอยชี้แนะให้เด็กได้รู้ที่จะศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง เพื่อจะศึกษาตลอดชีวิต” (ครู ขอนแก่น)

“มีหลายเรื่องที่เรามองดูแล้วมันก็เข้าทาง อันดับแรก ผลที่เกิดกับเด็ก จะปฏิรูปหรือไม่ปฏิรูป ขึ้นอยู่ที่ครู ถึงคุณยังไม่ปฏิรูป แต่ถ้าครูคนนั้น คือครู ไม่ใช่คุณ ก็จะได้ ถึงแม้คุณจะไม่ปฏิรูปแล้วแต่ครูยังเป็นครูอยู่ก็ไม่มีผล ต่อให้ปฏิรูปไปถึงไหนก็เถอะ อันดับแรกคือ ครูจะต้องปฏิรูปก่อน” (ครู ขอนแก่น)

“ในเรื่องของมีสุข คือเรียนอย่างมีความสุข ก็คือในส่วนของการเรียนการสอนในปัจจุบันก็คิดว่า อาจารย์ทุกท่าน แม้แต่ตัวของดิฉันเองก็พยายามที่จะปรับ และให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข ในขณะที่เขาเรียนกับเรา อะไรก็ตามที่เป็นปัจจัยส่งเสริมให้เขาเรียนอย่างมีความสุข เราก็ทำ” (ครู ขอนแก่น)

9.5 ความร่วมมือ

“ตอนนี้เราปฏิรูปแล้ว เราก็เปลี่ยนใหม่ว่า ไม่ต้องไปสนใจผู้บริหารเดี๋ยวก็นี่ เราสนใจว่า เราทำอะไรสังคมจะพัฒนาดีกว่า คือ ร่วมมือกันพัฒนา อย่างกรมสามัญ ปี 46 เขาก็พัฒนา ปัญจปฏิรูป แล้วก็ปฏิรูปหมดเลย ตั้งแต่ปฏิรูปการเรียนรู้ ปฏิรูปผู้บริหาร ปฏิรูปชุมชน หลักสูตร ทฤษฎีการธรรมชาติ ระดมสรรพกำลังในท้องถิ่นให้ใช้ประโยชน์ ก็คือ สำคัญว่า ถ้าตัวเราพร้อมจะปฏิรูป เราก็ชวนคณะร่วมกันปฏิรูป” (ครู ขอนแก่น)

“ที่ใช้ในการบริหารในโรงเรียนประสบผลสำเร็จก็คือ ผมใช้ระบบการมีส่วนร่วมของบุคลากร อันที่ 1 อันที่ 2 คือการนิเทศติดตามของผู้บริหาร อันที่ 3 ผู้บริหารจะต้องรู้การมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการในสถานศึกษา ถ้าออกจากผู้บริหารคนเดียวจะทำให้มีปัญหา แต่ถ้ามีส่วนร่วมแล้วเขาจะเกิดความภาคภูมิใจ มีมานะพยายามที่จะทำเพราะช่วยคิด

ช่วยทำ ในส่วนนี้จะเห็นอยู่แล้วว่าประสบความสำเร็จมากเลย”

9.6 โรงเรียนเข้าร่วมโครงการนำร่อง

“โรงเรียนที่โชคดีอันดับ 1 ก็คือได้เข้านำร่องการประเมินผลภายในของ สกศ. โชคดีที่ 2 คือเราอยู่ใกล้กับ มข. ทุกวันนี้ผมคิดเสมอว่า โรงเรียนเราคือโรงเรียนสาธิต คณะศึกษาศาสตร์ ม.ขอนแก่น” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

9.7 การมีครูแกนนำ

“เรามีครูแห่งชาติก็จะเป็นผู้นำในการพัฒนาทางด้านของการเขียนแผนการสอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีครูต้นแบบของกรมสามัญที่ผ่านการประเมินเมื่อภาคเรียนที่ผ่านมา ก็จะเป็นผู้นำในเรื่องของงานวิจัยในชั้นเรียน” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

9.8 การจัดการอบรมให้ความรู้

“อย่างศึกษานิเทศก์ที่สำนักเทศบาลให้ ก็จะออกมาให้ความรู้เกี่ยวกับด้านวิจัยในชั้นเรียน ก็จะจัดอบรมเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน การอบรมหลักสูตรสถานศึกษา ให้ก็คือให้ความรู้กับครูในด้านนี้” (ครู ขอนแก่น)

“มีเพื่อนที่อยู่นอกสังกัด เวลาเขาจัดอบรมอะไรเขามักจะชวน ถ้าเสาร์-อาทิตย์ก็มักจะไปร่วมฟังด้วย คือเขาจะส่งข่าวมา อย่าง สปจ. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เขาก็ชวนคะ ก็ไป ก็ได้รับความร่วมมือดี ได้รับความอนุเคราะห์ดี” (ครู ขอนแก่น)

9.9 ความมุ่งมั่นของครู

“ประสบผลสำเร็จที่ตนเองมีความมุ่งมั่น 50% หน่วยงานอื่น 50% ต้นสังกัดไม่ถึง 10% ผมได้มาจาก ม.ขอนแก่น และ สกศ. เยอะ พอเราคิด ตัดขาดในแนวปฏิบัติก็ต้องศึกษาที่ มข. ก็ได้โปรแกรมออกมา” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

9.10 การช่วยเหลือจากสถาบัน/องค์กร/วิทยากรท้องถิ่น

9.10.1 สถาบันท้องถิ่น

“นอกจากนั้นก็มียานวิจัยในชั้นเรียน รู้สึกจะเป็นโครงการที่อาจารย์ใน ม.ขอนแก่นนี้ได้มา เขาก็เลือก โรงเรียนเข้าโครงการ ระยะเวลา 1 ปี เขาจะเจาะเฉพาะสิ่งแวดล้อมในชุมชน พอตีต่อนี้ดิฉันกำลังรวบรวมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน แต่ยังไม่เรียบร้อยดี ยังไม่เป็นรูปเล่มที่สามารถที่จะเผยแพร่ได้ เพื่อที่จะหยิบตรงนี้มาใช้กับเด็กของเราด้วย” (ครู ขอนแก่น)

“นอกจากนี้ก็มีสถาบันการศึกษาในระดับท้องถิ่น อย่างเช่น ม.ขอนแก่น ก็มีการวิจัยร่วมกับหมวดวิชาคณิตศาสตร์ ต่อเนื่อง 2 ปีแล้ว ส่วนหน่วยงานของอีกอันหนึ่ง ตั้งแต่ปี 45-ปี 47 โรงเรียนโคกสีวิทยาสรรค์ ..เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน

ได้รับการสนับสนุนจาก สกว. โดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นเจ้าของโครงการนี้ ร่วมกับ โรงเรียนกีฬาโรงเรียน ละ 80,000 บาท ขณะนี้กำลังดำเนินการวิจัยอยู่ ส่วนหัวข้อวิจัยของเราคือ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนากระบวนการคิดเชิงวิทยาศาสตร์ในรายวิชาที่ครูสอน ส่วน โรงเรียนกีฬา จะเพิ่มลักษณะ เพราะ โรงเรียนเขาเป็นโรงเรียนที่ฝึกทักษะด้านกีฬาเข้าไป ด้วย และเด็กนักเรียน ระดับ ม.ปลาย จะมาเรียนร่วมกับ โรงเรียนโคกสี ประมาณ 186 คน ส่วนอื่นๆ จะฝากเรียนที่มิ่งเมือง แก่นนคร แต่อยู่ที่โคกสีนี้มากที่สุด” (ครู ขอนแก่น)

9.10.2 บุคลากรต้นสังกัดในเขตพื้นที่

“ด้านต้นสังกัดก็จะเป็นหน่วยงานของ สปจ. สปอ. ให้ความอนุเคราะห์ เกี่ยวกับการอบรมวิจัยในชั้นเรียน การประกันคุณภาพ อะไรเหล่านั้น” (ครู ขอนแก่น)

“หรือ สศจ. ในด้านการปฏิรูปการเรียนรู้ สามัญศึกษาจังหวัดจะจัด สัมมนาเหมือนกับหน่วยงานอื่นเหมือนกัน แล้วก็มีการติดตามผลการประชุมสัมมนาแล้ว ว่า โรงเรียนได้ดำเนินการอย่างไรบ้าง” (ครู ขอนแก่น)

9.11 ความร่วมมือระหว่างโรงเรียน กับผู้ปกครอง และชุมชน

9.11.1 วิทยากรท้องถิ่น

“ที่โรงเรียนนี้จะเน้นวิชาการ และเป็นชุมชนเมือง ที่ด้านวิทยากร ท้องถิ่น ส่วนมากเขาจะเน้นพวกเกี่ยวกับพวกสมุนไพร สถานที่เราก็ไม่มี เราก็หันมาที่ ทำ อย่งไรจะตรงกับอาชีพของเด็กและผู้ปกครอง ก็เลยเอาจุดนี้เข้ามา ก็เลยเปิดกลุ่มแบบกลุ่ม สนใจเข้ามา ที่นี้ กลุ่มสนใจ เช่น ถ้าเป็นเกี่ยวกับอาชีพสั้นๆ ที่เด็กสามารถทำขายได้ ก็จะมีเอา ผู้ปกครองนักเรียนมา และด้านจรรยาคือเด็กอยู่ในเมือง เด็กต้องเรียนรู้ตรงนี้ก็จะมีเชิญตำรวจมา ที่นี้จะเน้นเรื่องการกระจายอำนาจ ครูทุกคน นักเรียนทุกคนจะมีส่วนร่วมการพัฒนาทั้ง โรงเรียน เราจะอยู่กันแบบพี่แบบน้อง ทำอย่างไร ทั้งนักเรียนและครูจะรักโรงเรียน เป็นกลุ่ม เดียวกันหมด เราจะต้องหลอมรวมตรงนี้ พอนักเรียนทุกคนรักกันแล้ว พี่ก็จะดูแลน้อง จะ สืบทอดกัน ทำให้เราอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข” (ครู ขอนแก่น)

“วิทยากรท้องถิ่นก็ยืมมาจาก โรงเรียนบัวใหญ่บ้าง ในเรื่องดนตรีไทย เพราะว่า โรงเรียนน้ำพองศึกษาเพิ่งเริ่มก่อตั้งบางเรื่อง เช่น ศูนย์วัฒนธรรม ตอนนี้นำมาทำ วงดนตรีพื้นเมือง ดนตรีไทย ก็มีวิทยากรท้องถิ่นจากโรงเรียนบัวใหญ่ ในเรื่องของกิจกรรม ชุมชนๆ ไม่ว่าจะป็นชุมชนต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น 30 กว่าชุมชน เช่น ชุมชนสมุนไพร ก็มี วิทยากรจากบ้านโคกสง่าที่เขาเลี้ยงงู งูจงอาง งูเห่า เขาก็จะมาช่วยเรื่องสมุนไพร เวลาจัดงาน กิจกรรมงานแสดงที่โรงเรียนจัดขึ้น เผยแพร่กิจกรรมก็เชิญชวนชุมชนมาร่วม เขาก็เอามา แสดง มาเปิดผลงานอยู่เสมอ และผู้นำท้องถิ่น ก็มา” (ครู ขอนแก่น)

9.11.2 ข้าราชการเกษียณ

“ในเรื่องของวิทยากรท้องถิ่นที่ได้รับอยู่ในช่วงนี้ก็ยังมีวิทยากรที่ท่านเกษียณแล้วจาก ม.ขอนแก่นมาช่วยสอนภาษาอังกฤษ เพราะว่า สาขาภาษาอังกฤษมีครูไม่เพียงพอ แล้วได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนท้องถิ่นก็ถือว่ามีส่วนสนับสนุน มีศักยภาพในการสนับสนุนโรงเรียนอยู่ และจากสถาบันราชภัฏเลย ก็มาช่วยในเรื่องคณิตศาสตร์ ซึ่งครูคณิตศาสตร์ก็ขาดแคลน มีมาช่วยเรื่องคอมพิวเตอร์ เรื่องวิทยาศาสตร์ จาก มข.” (ครู ขอนแก่น)

9.11.3 ชุมชนสนับสนุน

“ชุมชนเขาก็เห็นใจ ก็เข้ามาประชุมร่วมว่าเอาอย่างนี้ดีไหม ผอ.เก่าก็อยู่ในชุมชน ผช.ผอ.ก็อยู่ในชุมชนด้วย ผอ.คนนี้มาใหม่ ในชุมชนนี้จะสนับสนุน” (ครู ขอนแก่น)

9.12 การสนับสนุนจากทั้งภาครัฐ ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรท้องถิ่น

9.12.1 วัสดุอุปกรณ์

“ตอนนี้กำลังจะหาคอมพิวเตอร์ให้โรงเรียน เพราะโรงเรียนมีแค่ 6 เครื่อง ชุมชนจะหาให้ จะให้กลุ่มละเครื่อง โครงการประมาณ 30 เครื่อง เครื่องละประมาณหมื่นกว่าก็พอ ทำแค่นี้เด็กสามารถเข้าไปทำงานได้ ทีแรกจะทำแบบจะให้เอกชนมาทำ แล้วเก็บค่าเรียนเองแต่ใช้สถานที่เรา 5 ปี เขาถึงจะยกเครื่องให้ โครงการนี้ก็เลยตกไป” (ครู ขอนแก่น)

9.12.2 องค์กรรัฐวิสาหกิจ

“ในเรื่องของการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ในโรงเรียน ทางโรงเรียนเป็นโรงเรียนในพระราชดำริ คือ โรงเรียนได้มีโครงการสวนป่าเฉลิมพระเกียรติ ที่เห็นได้ชัดคือ เมืองครุฑภายนอกเข้ามาช่วยเหลือ คือ ปตท. ให้เงินมาจำนวนหนึ่งเพื่อจะนำมาพัฒนาโครงการสวนป่าตรงนี้ จะเห็นว่า งบประมาณที่ได้มาจาก ปตท.นี้ช่วยได้เยอะ อันนี้คือส่วนแรกขององค์กรภายนอกที่เข้ามาช่วย” (ครู ขอนแก่น)

9.12.3 เงินทำบุญบริจาคจากการทอดผ้าป่า

“การสนับสนุนจากภายนอก ก็ได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ชุมชนก็มีส่วนสำคัญคือโครงการผ้าป่า และเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น ชุมชนมีส่วนที่จะช่วย ไม่ว่าจะป็นอุปกรณ์เกี่ยวกับทุนการศึกษา” (ครู ขอนแก่น)

9.12.4 องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น

“ที่นี้ที่ผ่านมามีคือ โรงเรียนได้จัดผ้าป่าการศึกษาขึ้น ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกคือ อบต. เทศบาล ตรงนี้ช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องของการ

บริการในเรื่องการกระจายข่าว ในเรื่องของรถที่จะกระจายข่าว และเรื่องของผู้ปกครอง จะเห็นว่า การให้ความช่วยเหลือตรงนี้อยู่ในขั้น 100% เพราะ ผู้ปกครองตระหนักถึงตรงนี้เพราะโรงเรียนต้องการที่จะให้นักเรียนนั้น ได้มีความรู้ในเรื่องของยุคไอที ผู้ปกครองเห็นความสำคัญ ตรงนี้ก็ให้ความสำคัญ ให้ความร่วมมือดี ในเรื่องของผู้ปกครองและในส่วนของ อบต.” (ครู ขอนแก่น)

“ตลอด 3 ปีที่อยู่เรานำครูไปทัศนศึกษาตลอด ไปแหล่งการเรียนรู้ อันนี้ก็ได้อุเคราะห์ทั้งของโรงเรียน และอบจ. ปีละ 100,000 บาท ครูใช้บริการเป็นเยี่ยม ไม่ขาดแม้แต่รายเดียว นำไปดูโรงเรียนต่างๆ ไปดูแหล่งการเรียนรู้ เราไปดูโรงเรียนในภาคกลางและภาคใต้เราไปหมดแล้ว ไปดูของจริงว่าเป็นอย่างไรเป็นการเปิดหูเปิดตาที่ได้เรื่องได้ราวมาด้วย” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“ชั้นประถมเนียให้พานักเรียนไปแหล่งการเรียนรู้ แต่ให้หัวละ 6 บาท ค่าเกี่ยวเดียว ค่ารถไปกลับ โรงเรียนมันต้องเหนียว แต่ไม่เป็นไรครับ จัดไปยังแหล่งการเรียนรู้ ทั้งในจังหวัดและนอกจังหวัดภูเก็ต อบจ.ให้อีก 1 แสน ที่ผ่านมานักเรียนไป กระบี่ พังงา ตรัง พัทลุง สงขลา คือไปดู คือทุกครั้งเราทำหนังสืออนุญาตถึง ผู้ปกครอง” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“งบประมาณสนับสนุนส่วนใหญ่ได้จากองค์กรบริหารส่วนจังหวัด ผู้มีอุปการะคุณ” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

9.12.5 การสนับสนุนจากผู้ปกครอง

“ถ้าเป็นด้านงบประมาณ ถ้าเราขอความร่วมมือจากผู้ปกครองก็ช่วยดี” (ครู ขอนแก่น)

“อย่างจะขอบริจาค บอกไปก็มักจะมา คือผู้ปกครองให้ความร่วมมือดี แต่เด็กเราก็หลากหลาย ยากจนก็เยอะเหมือนกัน ถ้าวๆ เฉลี่ยแล้วก็พอดี ผู้ปกครองที่มีอันจะกินก็เยอะ” (ครู ขอนแก่น)

“อันดับแรกคือ ได้รับงบประมาณ ก็เอาเม็ดเงินมาให้โรงเรียนแล้วแต่โรงเรียนจะใช้อย่างไร ทาง ผอ.ก็ให้ครูได้เสนอในส่วนที่ตัวเองรับผิดชอบที่จะใช้ให้กับเด็กในส่วนนี้ค่อนข้างสะดวก”(ครู ขอนแก่น)

9.12.6 มูลนิธิผู้ปกครอง

“เดิม ร.ร (เทศบาล) งบประมาณที่ได้ เราจะได้มาเป็นสิ่งของ ซึ่งบางครั้งไม่ตรงกับที่เราต้องการ แต่พอปีนี้เราได้ใหม่ คือเราสามารถใช้งบประมาณได้เอง และเดิมเราก็ได้มีมูลนิธิของผู้ปกครองของโรงเรียนเป็นแหล่งงบประมาณที่ช่วยเรา ในส่วนที่เราขาด ช่วยเราได้มากๆ เรามีเงินก้อนนี้แหละ โรงเรียนถึงได้พัฒนา เพราะบางครั้งสเปคของที่ให้

เรา มันไม่ตรงกับที่เราต้องการ ส่วนนี้จะช่วยมากๆ และทางด้านวิทยากรท้องถิ่น ทางเทศบาล ก็จัดทำให้ดีมาก แต่ที่เรารับน้อยเพราะบางเรื่องเป็นเรื่องที่เด็กไม่สนใจเท่าไร เราก็เอาเฉพาะ เรื่องที่เด็กสนใจเข้ามา ป.4 ป.5 ป.6”(ครู ขอนแก่น)

9.12.7 การสนับสนุนจากรัฐ

“โรงเรียน ได้รับงบประมาณต่อหัว 1,000 บาท เพิ่งเริ่มปีนี้”

(ครู ขอนแก่น)

9.12.8 การสนับสนุนจากโรงเรียน

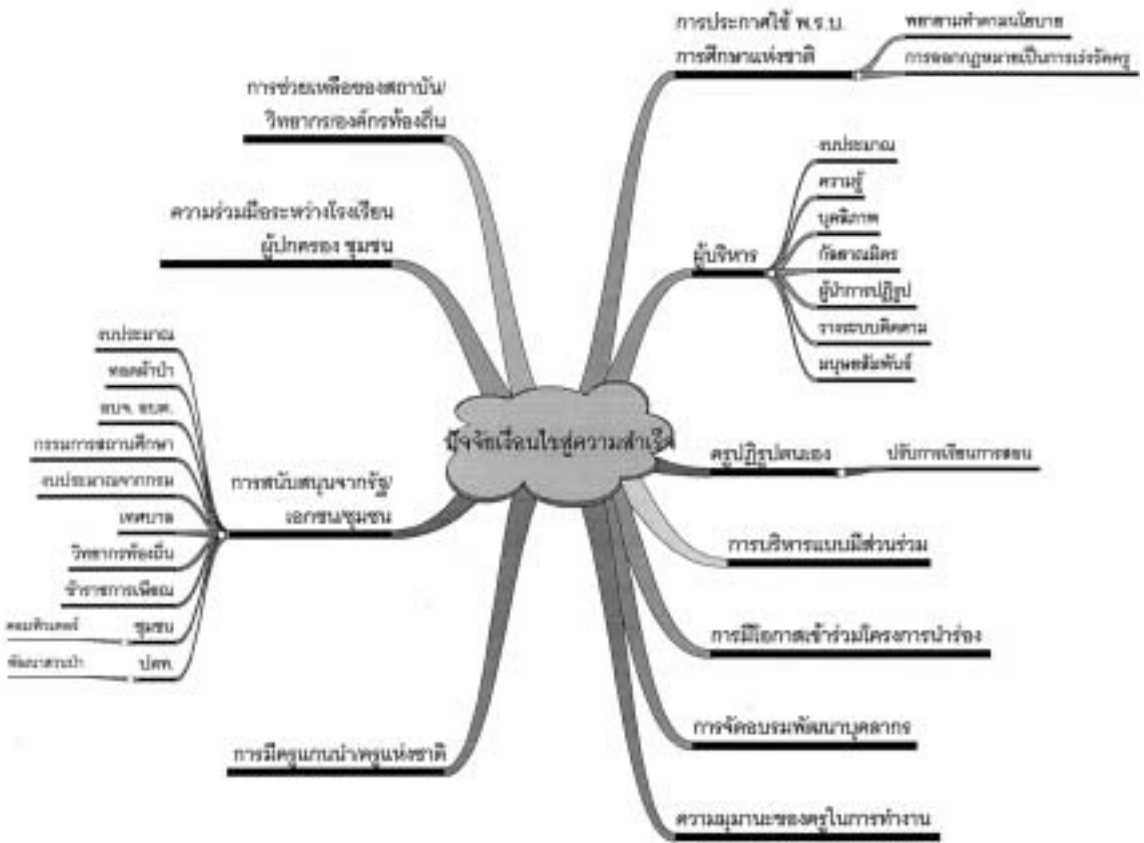
“นอกจากในเรื่องของงบประมาณแล้วก็มีเรื่องวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ครูจะใช้ในเรื่องการเรียนการสอน ทางโรงเรียนก็สนับสนุนเต็มที่”(ครู ขอนแก่น)

9.12.9 การสนับสนุนจากต้นสังกัด

“โรงเรียนกรมสามัญศึกษา จะมีเงินสนับสนุนของกรมสามัญศึกษา เพราะฉะนั้นในเรื่องทุน จะมีทุนรายหัวของเด็กอยู่แล้ว ของงบประมาณปี 45 ม. ต้น 750 บาท ต่อรายหัว ม.ปลายคือ 1,400 บาท แต่ปี 46 จะขึ้นค่ารายหัวขึ้นอีก เพราะฉะนั้นเรื่องงบประมาณของกรมสามัญศึกษาค่อนข้างจะสะดวกมากกว่า โรงเรียนสังกัดอื่นๆ อยู่พอสมควร โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากต้นสังกัดของเราคือ สามัญศึกษา จ.ขอนแก่น” (ครู ขอนแก่น)

9.12.10 การสนับสนุนจากกรรมการสถานศึกษา

“นอกจากนี้คณะกรรมการสถานศึกษาก็มีความเข้มแข็ง ภายใต้การนำของรองประธานหอการค้า ท่านก็มีพวกมากเช่นกัน ท่านสามารถประสานงานได้หลายส่วน ที่นำงบประมาณมาพัฒนาโรงเรียน ล่าสุดท่านก็ประสานให้ท่านสุทธิชัย หยุ่น เดินทางมามอบอุปกรณ์กีฬาเมื่อปลายเดือนกันยายน และร่วมแข่งขันบาสเกตบอล ร่วมพบปะผู้ปกครอง นักเรียน ก่อนหน้านี้โรงเรียนร่วมมือกับชุมชนน้อยมาก เชิญผู้ปกครองมาประชุมช่วงแรกๆ ได้รับความร่วมมือ 50% ขณะนี้ครบเกือบ 100% คงจะขาดหายบ้างนิดหน่อย ผู้ปกครองให้ความร่วมมือดี” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

10. หน่วยงาน/องค์กรที่มีบทบาทในการสนับสนุน

ตารางที่ 4.10 เป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานของนักวิจัยในพื้นที่เกี่ยวกับหน่วยงานหรือองค์กรที่มีบทบาทในการสนับสนุนการปฏิรูป ผลการวิจัยพบว่าที่จังหวัดขอนแก่น โรงเรียนประมาณร้อยละ 69 เห็นว่าชุมชนเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ ส่วนจังหวัดภูเก็ตร้อยละ 44 เห็นว่าองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญ จังหวัดราชบุรี ร้อยละ 88 เห็นว่าผู้บริหารในโรงเรียนเองเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการปฏิรูป ส่วนจังหวัดชลบุรีมีเพียงร้อยละ 13 ที่เห็นว่าโรงเรียนเครือข่ายนำร่องหลักสูตร 2544 มีบทบาทสำคัญในการปฏิรูป

สำหรับข้อมูลจากการสนทนากลุ่มของผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนเกี่ยวกับหน่วยงานที่มีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนพบว่า มีหลายองค์กร เช่น สถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น หน่วยงานในระดับเขตพื้นที่ องค์กรส่วนท้องถิ่น ตลอดจนภาคเอกชน รายละเอียดปรากฏดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.10 หน่วยงานที่มีบทบาทในการสนับสนุน

ขอนแก่น	รวม	%	ภูเก็ต	รวม	%	ชลบุรี	รวม	%	ราชบุรี	รวม	%
ชุมชนเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น บริจาคทรัพย์	11	68.8	องค์การบริหาร ส่วนจังหวัด สนับสนุน งบประมาณ	7	43.8	โรงเรียน เครือข่ายนำร่อง หลักสูตร 2544	2	12.5	ผู้บริหาร	14	87.5
กรรมการสถานศึกษา	3	18.8	องค์การบริหาร ส่วนตำบลสนับสนุน งบประมาณ	3	18.8				หน่วยงาน ต้นสังกัด	11	68.8
วิทยากร ภายนอก	1	6.3	หน่วยงาน ราชการเป็น วิทยากร	2	12.5				ชุมชนและ หน่วยราชการ ในชุมชน	6	37.5
นักวิชาการจาก สถาบันการศึกษา ในท้องถิ่น	1	6.3	เทศบาล (ต้นสังกัด) ใช้งบประมาณ	2	12.5				โรงเรียนช่วย ตนเอง	11	68.8
เทศบาล	1	6.3	บริษัทต่างๆ (บ.สอนภาษา, บ.เพิ่มผลผลิต)	1	6.3						

10.1 สถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น (มหาวิทยาลัยและสถาบันราชภัฏ)

10.1.1 วิทยากร

“เชิญวิทยากรทั้งภายนอกของภาครัฐที่เราเชิญมา ก็จะมีอาจารย์จากสถาบันราชภัฏก็มาช่วย ส่วนใหญ่เราจะไปประสานกับคณะครุศาสตร์” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“ที่ผ่านมาก็มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ช่วงตอนเปิดเทอม ช่วงเดือนพ.ค. เขาก็ให้โรงเรียน ให้เอานักเรียนไปร่วมเข้าค่ายการเรียนรู้แบบองค์รวม โรงเรียนก็ได้ส่งนักเรียน ป.5 ไป 20 กว่าคน ครูไป 5 คน เท่าที่ผ่านมาก็มีนักศึกษาจาก มข. อาจารย์เขาให้นักเรียนตั้งแต่ ป.4-ป.6 ออกไปศึกษานอกสถานที่เกี่ยวกับเรื่อง ดิน หิน แร่ และให้ครูทุกคนไปร่วมด้วย (เขาทำหลายโรงเรียนใหม่คะ) เฉพาะโรงเรียนนี้เลย อันนี้ สสวท. ก็มีมีส่วนร่วม” (ครู เชียงราย)

“สำหรับหน่วยงานภายนอกที่สัมผัสโดยตรงคือ ม.ขอนแก่น ก็มีอาจารย์ มาถามว่าจะให้ช่วยอะไร เราอยากได้อะไร คณะครูก็บอกว่า สิ่งที่เราอยากได้คือ อยากรู้วิธีสอน แบบโครงการ การพาเด็กทำโครงการ เรายังไม่ค่อยชัดเจนเท่าไร เราก็ไปอบรมที่ใน ม.ขอนแก่น” (ครู ขอนแก่น)

“สถาบันการศึกษาในระดับท้องถิ่น อย่างเช่น ม.ขอนแก่น ก็มีการ วิจัยร่วมกับหมวดวิชาคณิตศาสตร์ ต่อเนื่อง 2 ปีแล้ว” (ครู ขอนแก่น)

“เราจะปฏิรูปการศึกษา เราอยากจะได้สื่อต่างๆ ที่เราจะนำมาใช้กับการเรียนการสอน เราก็ทำโครงการขึ้นมาโครงการหนึ่ง คือโครงการผลิตสื่อการเรียนการสอน ก็ได้รับความอนุเคราะห์จาก ม.ขอนแก่น มีหลายๆ ท่านเกี่ยวกับการที่จะเป็นวิทยากรในเรื่อง การผลิตชุดการเรียนการสอน และยังมีตามมามากอีกคือ ศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งคิดว่าปีหน้าจะนำผล การเรียนรู้เข้าไปสู่โรงเรียนจะพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ และอีกอย่างหนึ่ง ทาง ม.ขอนแก่น กับโรงเรียนไม่ไกลกัน บางครั้งเราจะได้รับคือเอื้อต่อกันในลักษณะที่ว่า พอมีนักศึกษาแพทย์ มีนักศึกษาทันตแพทย์ พวกสาธารณสุขต่างๆ ถ้าเขาจะทำวิจัย เขาก็จะลงสู่โรงเรียน เขาก็ จะได้ เราก็จะได้” (ครู ขอนแก่น)

“นอกจากนั้นก็มีการวิจัยในชั้นเรียน รู้สึกจะเป็นโครงการที่ อาจารย์ ใน ม.ขอนแก่นนี้ ได้มา เขาก็เลือกโรงเรียนเข้าโครงการ ระยะเวลา 1 ปี เขาจะเจาะเฉพาะสิ่ง แวดล้อมในชุมชน พอติดตอนนี้ดิฉันกำลังรวบรวมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน แต่ยังไม่เรียบร้อยดี ยังไม่เป็นรูปเล่มที่สามารถที่จะเผยแพร่ได้ เพื่อที่จะหยิบตรงนี้มาใช้กับเด็กของเราด้วย” (ครู ขอนแก่น)

“สถาบันราชภัฏเลย ก็มาช่วยในเรื่องคณิตศาสตร์ ซึ่งคุณคณิตศาสตร์ ก็ขาดแคลน มีมาช่วยเรื่องคอมพิวเตอร์ เรื่องวิทยาศาสตร์ จาก มข.” (ครู ขอนแก่น)

“เราก็มีอาจารย์จาก ม.บูรพาให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการทำวิจัย เมื่ออาทิตย์ก่อน อาจารย์ก็ไปติดตามการเรียนการสอน การปฏิรูปการเรียนรู้” (ครู ชลบุรี)

“อาจารย์ที่ราชภัฏนำครุภัณฑ์แบบมา เรียนรู้การทำแผนการสอน” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“เราก็ได้ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยเกษตรมาช่วย เพราะเขาเป็น พี่น้องกับผู้ช่วย ก็ดึงมาได้เลยเต็มๆ ก็มาประเมินสภาพจริง มาอบรมการประเมินสภาพจริง อบรม ทั้งโรงเรียนทั้งหมดเลย ก็ได้สร้างเครื่องมือ สร้างเกณฑ์ ได้หมดเลย ก็ได้ก้าวไปหนึ่งก้าว” (ครู ราชบุรี)

“เราก็ได้ อาจารย์จากสถาบันราชภัฏจอมบึง เข้าไปช่วยเราเรื่องไปนิเทศ แผนนี้ยังใช้ไม่ได้นะ ยังต้องปรับ อาจารย์สมศักดิ์ comment ให้ทีหนึ่ง 3 หน้า 6 หน้า ตามติดเราหลายเดือนเลย เพื่อที่จะพลิกแผนการสอนให้เป็นแผนจริงให้ได้” (ครู ราชบุรี)

10.1.2 งบประมาณ

“ความช่วยเหลือของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เป็นในรูปของวิทยากร หรือเป็นเงินด้วย” (ครู เชียงราย)

“ตอนนั้นมหาวิทยาลัยช่วยทางวิชาการ และให้ความรู้เรื่องครูบาอาจารย์ และงบประมาณพอสมควรในการจัดโครงการอบรมอะไรต่างๆ สำหรับเด็ก ส่วนครูก็ไปอบรมเป็นบางช่วง รู้สึกไป 2-3 ครั้งแล้ว ที่ ม.เชียงใหม่ ไม่เชิงเป็นทุนเป็นโครงการ เพียงแต่ให้การสนับสนุนในเรื่องค่าใช้จ่าย ค่าเดินทาง ค่าที่พักเขาจ่ายให้” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“แต่ปีนี้ ที่โรงเรียนได้รับงจากแม่ฟ้าหลวง โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ ให้ทำแบบฝึกหัดเสริม ที่โรงเรียนก็เลยจัดเป็นโครงการ ก็ให้ครูคณิตศาสตร์ทุกชั้นทำแบบฝึกหัดคือ เน้นให้มีภาพ ให้เด็กได้คิดได้ระบายสี คือให้เด็กได้สนุกสนานกับการทำงานงบประมาณ ก็ให้มาหมิ่นกว่าบาท” (ครู เชียงราย)

10.1.3 แหล่งเรียนรู้

“ม.บูรพา เป็นแหล่งเรียนรู้” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

10.2 ศึกษาวิเคราะห์ของหน่วยงานต้นสังกัดในท้องถิ่น/เขตการศึกษา

“ทางหน่วยศึกษานิเทศก์เขต ของกรมสามัญศึกษา ก็ให้ความอนุเคราะห์วิทยากรมาให้ความรู้เรา” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“ปีที่แล้วก็มีการอบรมเรื่องวิจัยในชั้นเรียน ก็เชิญเขตเขามาเป็นวิทยากร นอกจากนั้นก็มีการพูดถึงเรื่องมาตรฐาน ก็ได้เชิญวิทยากรจากเขตการศึกษา 12 จังหวัด เขาเคยมาในปี 43 เขามาให้ครูทั้งโรงเรียนอบรม เนื่องจากตุลาคม ที่ผ่านมาก็ได้เชิญวิทยากรจากโรงเรียนมานำร่องในเรื่องหลักสูตร” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“ศึกษานิเทศก์ที่สำนักเทศบาลให้ ก็จะออกมาให้ความรู้เกี่ยวกับด้านวิจัยในชั้นเรียน ก็จะจัดอบรมเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน การอบรมหลักสูตรสถานศึกษา ให้ก็คือให้ความรู้กับครูในด้านนี้” (ครู ขอนแก่น)

“ได้เชิญวิทยากรจากเขตบ้าง จากกระทรวงบ้างมาให้ความรู้อบรมเรื่องการวิจัยบ้าง เรื่องการประเมินผลบ้าง เรื่องการประเมินผลเกี่ยวกับการเรียนแบบใหม่ และให้ความรู้เกี่ยวกับจัดทำสาระหลักสูตรด้วย” (ครู ชลบุรี)

“ด้านต้นสังกัดก็จะเป็นหน่วยงานของ สปจ. สปอ. ให้ความอนุเคราะห์เกี่ยวกับการอบรมวิจัยในชั้นเรียน การประกันคุณภาพ อะไรเหล่านี้” (ครู ขอนแก่น)

“มีเพื่อนที่อยู่นอกสังกัด เวลาเขาจัดอบรมอะไรเขามักจะชวน ถ้าเสาร์-อาทิตย์ ก็มักจะไปร่วมฟังด้วย คือเขาจะส่งข่าวมา อย่าง สปจ. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เขาก็ชวนจะไป ก็ได้รับความร่วมมือดี ได้รับความอนุเคราะห์ดี” (ครู ขอนแก่น)

“ทางด้านวิทยากรท้องถิ่น ทางเทศบาลก็จัดหาให้ดีมาก แต่ที่เราปรับน้อยเพราะบางเรื่องเป็นเรื่องที่เด็กไม่สนใจเท่าไร เราก็เอาเฉพาะเรื่องที่เด็กสนใจเข้ามา ป.4 ป.5 ป.6” (ครู ขอนแก่น)

10.3 ข้าราชการบำนาญในท้องถิ่น

“ท่านที่เป็นข้าราชการกรมสามัญที่ท่านได้เกษียณไปแล้ว อดีตอธิบดี เราก็ได้เรียนเชิญท่านมาให้ความรู้เรื่องของการปฏิรูปการศึกษา ท่านอาจารย์ให้ความรู้เรื่องการปฏิรูปการศึกษาเรา เริ่มกระตุ้นครูตั้งแต่ที่มีร่าง” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“วิทยากรท้องถิ่นที่ได้รับอยู่ในช่วงนี้ก็ยังมีวิทยากรที่ท่านเกษียณแล้วจาก ม.ขอนแก่น มาช่วยสอนภาษาอังกฤษ เพราะว่า สาขาภาษาอังกฤษมีครูไม่เพียงพอ” (ครู ขอนแก่น)

“อย่างดนตรีเราจ้างถูกมากเดือนละ 2,000 สอนดนตรีไทย ส่วนดนตรีสากล เราได้จากนายทหารเรือ เรืออากาศเอกดุริยางค์ทหารเรือที่เกษียณแล้ว ก็ให้เค้ามาช่วยสอน ก็เดือนละ 2,000 บาท” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“ได้ผู้ที่เกษียณราชการที่เขามีความสามารถด้านดนตรีสากล จากวงดุริยางค์ของกองทัพเรือ อันนี้ก็มาช่วยเรา โดยที่เราให้ค่าตอบแทนเขา ทั้งดนตรีไทย และดนตรีสากล ช่วยเรามากและก็ได้ผลด้วย เพราะเขาสอนแบบหลักวิชาชีพ เขาสอน 3 เดือน ตั้งแต่เด็กไม่ได้เป็นดนตรีเลย ตอนนี่เด็กเป่าทรัมเป็ตได้” (ครู ราชบุรี)

10.4 วิทยากรจากบุคคลหลากหลายอาชีพในท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน

“การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ วิทยากรจากท้องถิ่น จากศาล (ผู้พิพากษา ทนายบรรยายรวมทั้งหอประชุม ซึ่งทำให้เด็กภูมิใจ จูงใจเด็ก” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

“ภาษาต่างประเทศเราใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเช่นเดียวกัน เราขอที่ในเมือง เขามาอยู่กับสามีทำโรงงานไฟฟ้า เราก็ขอภรรยาเขามาช่วยสอน เขาก็ช่วยสอน 2 สัปดาห์ ต่อมาโรงเรียนใหญ่ดึงไป ผมก็ไปหาใหม่ ก็ได้จากในหมู่บ้าน ชาวสเปนที่เขามาอยู่ ภรรยาเป็นคนไทย” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

“ก็ต้องอาศัยจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของวงดนตรีไทยเข้ามาช่วยสอนใน ร.ร.” (ครู ราชบุรี)

10.5 พระจากวัด

“ใช้พระวัดใหญ่เป็นวิทยากร” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

10.6 องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)

“ที่นี้ที่ผ่านมาก็คือ โรงเรียนได้จัดผ้าป่าการศึกษาขึ้น ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกคือ อบต. เทศบาล ตรงนี้ช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องของการบริการในเรื่องการกระจายข่าว ในเรื่องของรถที่จะกระจายข่าว และเรื่องของผู้ปกครอง จะเห็นว่าการให้ความช่วยเหลือตรงนี้อยู่ในขั้น 100% เพราะ ผู้ปกครองตระหนักถึงตรงนี้เพราะ โรงเรียน ต้องการที่จะให้นักเรียนนั้น ได้มีความรู้ในเรื่องของยุคไอที ผู้ปกครองเห็นความสำคัญตรงนี้ก็ให้ความสำคัญ ให้ความร่วมมือดี ในเรื่องของผู้ปกครองและในส่วนของ อบต.” (ครู ขอนแก่น)

“ในส่วนของใกล้เคียงก็จะมี อบต. สนับสนุนเรื่องการกระจายข่าว และเรื่องทุนเท่าที่ผ่านมานี้ อบต.กำลังปรับปรุงตัวเองอยู่ โรงเรียนโคกสียังไม่ได้รับเงินสนับสนุนจาก อบต. เขาถือว่าเราเลี้ยงตัวเองได้” (ครู ขอนแก่น)

“งบประมาณสนับสนุนส่วนใหญ่ได้จากองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้มีอุปการคุณ” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“ที่ช่วยอยู่ก็ไม่ใช่ตัวเงิน มีอนุบาล 3 คนเขาก็จ้างครูมาให้ ใช้ โรงเรียนของเราเป็นสถานที่เขาจ่ายเงินเดือนเอง แล้วให้นมฟรี อนุบาลถึง ป.4 แต่งบอื่นก็ไม่ให้ มีแต่เราต้องขอพิเศษ พวกก่อสร้าง ก็ทำเรื่องถึง อบจ. แต่เรื่องการเรียนการสอนเขาก็ให้เราดูแลหมด เขาจ่ายเงินอย่างเดียว” (ครู ชลบุรี)

10.7 หอการค้าจังหวัด

“นอกจากนี้คณะกรรมการสถานศึกษาก็มีความเข้มแข็ง ภายใต้การนำของรองประธานหอการค้า ท่านก็มีพวกมากเช่นกัน ท่านสามารถประสานงานได้หลายส่วนที่นำงบประมาณมาพัฒนาโรงเรียน ล่าสุดท่านก็ประสานให้ท่านสุทธิชัย หยุ่น เดินทางมามอบอุปกรณ์กีฬาเมื่อปลายเดือนกันยายน และร่วมแข่งขันบาสเกตบอล ร่วมพบปะผู้ปกครองนักเรียน ก่อนหน้านี้โรงเรียนร่วมมือกับชุมชนน้อยมาก เชิญผู้ปกครองมาประชุมช่วงแรกๆ ได้รับความร่วมมือ 50% ขณะนี้ครบเกือบ 100% คงจะขาดหายบ้างนิดหน่อย ผู้ปกครองให้ความร่วมมือดี” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

10.8 กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา

“โรงเรียนกรมสามัญศึกษา จะมีเงินสนับสนุนของกรมสามัญศึกษา เพราะฉะนั้นในเรื่องทุน จะมีทุนรายหัวของเด็กอยู่แล้วของงบประมาณปี 45 ม.ต้น 750 บาทต่อรายหัว ม.ปลายคือ 1,400 บาท แต่ปี 46 จะขึ้นค่ารายหัวอีก เพราะฉะนั้นเรื่อง งบประมาณของกรมสามัญศึกษาค่อนข้างจะสะดวกมากกว่า โรงเรียนสังกัดอื่นๆ อยู่พอสมควร โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากต้นสังกัดของเราคือ สามัญศึกษา จ.ขอนแก่น หรือ สศจ. ในด้านการปฏิบัติการเรียนรู้ สามัญศึกษาจังหวัดจะจัดสัมมนาเหมือนกับหน่วยงานอื่นเหมือนกัน แล้วก็มีการติดตามผลการประชุมสัมมนาแล้ว ว่า โรงเรียนได้ดำเนินการอย่างไรบ้าง” (ครู ขอนแก่น)

“เจ้านายหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องลงมาเยี่ยมเยียนมากขึ้นหน่อยหนึ่ง หน่วยงานต้นสังกัดมาดูมากขึ้น มีความสัมพันธ์กับหน่วยงานต้นสังกัดมากขึ้น หน่วยงานต้นสังกัดเข้ามาให้ความช่วยเหลือมากช่วงนี้” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

10.9 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

“อีกโครงการหนึ่ง สกศ.สนับสนุนเช่นเดียวกัน โครงการผู้นำการใช้เทคโนโลยี อันนี้ผมได้จัดอบรมครูไปเมื่อเดือนตุลาคม 5 วัน เกี่ยวกับการเขียนโฮมเพจ ก็เชิญโรงเรียนเครือข่ายมาร่วมด้วยบางท่านก็มาแคว้นเดียวเกิดจากอ่อนล้า ก็มีส่วหนึ่งก็อยู่กันตลอด โครงการนี้ไม่ได้เขียนรายงานของ สกศ. ก็กะว่าจะเขียนรายงานการประเมิน พร้อมแนบภาคไตรกิจกรรมที่เราทำไป” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

10.10 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

“ตั้งแต่ปี 45-ปี 47 โรงเรียนเรา..เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการเรียนรู้ ทั้งโรงเรียน ได้รับการสนับสนุนของ สกว. โดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นเจ้าของโครงการนี้ ร่วมกับ โรงเรียนกีฬา ละ 80,000 บาท ขณะนี้กำลังดำเนินการวิจัยอยู่ ส่วนหัวข้อวิจัยของเรา คือ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนากระบวนการคิดเชิงวิทยาศาสตร์ในรายวิชาที่ครูสอน ส่วนโรงเรียนกีฬา จะเพิ่มลักษณะ เพราะ โรงเรียนเขาเป็นโรงเรียนที่ฝึกทักษะด้านกีฬาเข้าไปด้วย และเด็กนักเรียน ระดับ ม.ปลาย จะมาเรียนร่วมกับ โรงเรียนเรา ประมาณ 186 คน ส่วนอื่นๆ จะฝากเรียนที่อื่น แต่อยู่ที่เรานี้มากที่สุด” (ครู ขอนแก่น)

10.11 มูลนิธิต่างๆ

“เดิมโรงเรียน (เทศบาล) งบประมาณที่ได้ เราจะได้มาเป็นสิ่งของ ซึ่งบางครั้งไม่ตรงกับที่เราต้องการ แต่พอปีนี้เราได้ใหม่ คือเราสามารถใช้งบประมาณได้เอง และเดิมเราก็ได้มีมูลนิธิของผู้ปกครองของโรงเรียนเป็นแหล่ง งบประมาณที่ช่วยเรา ในส่วนที่เราขาด

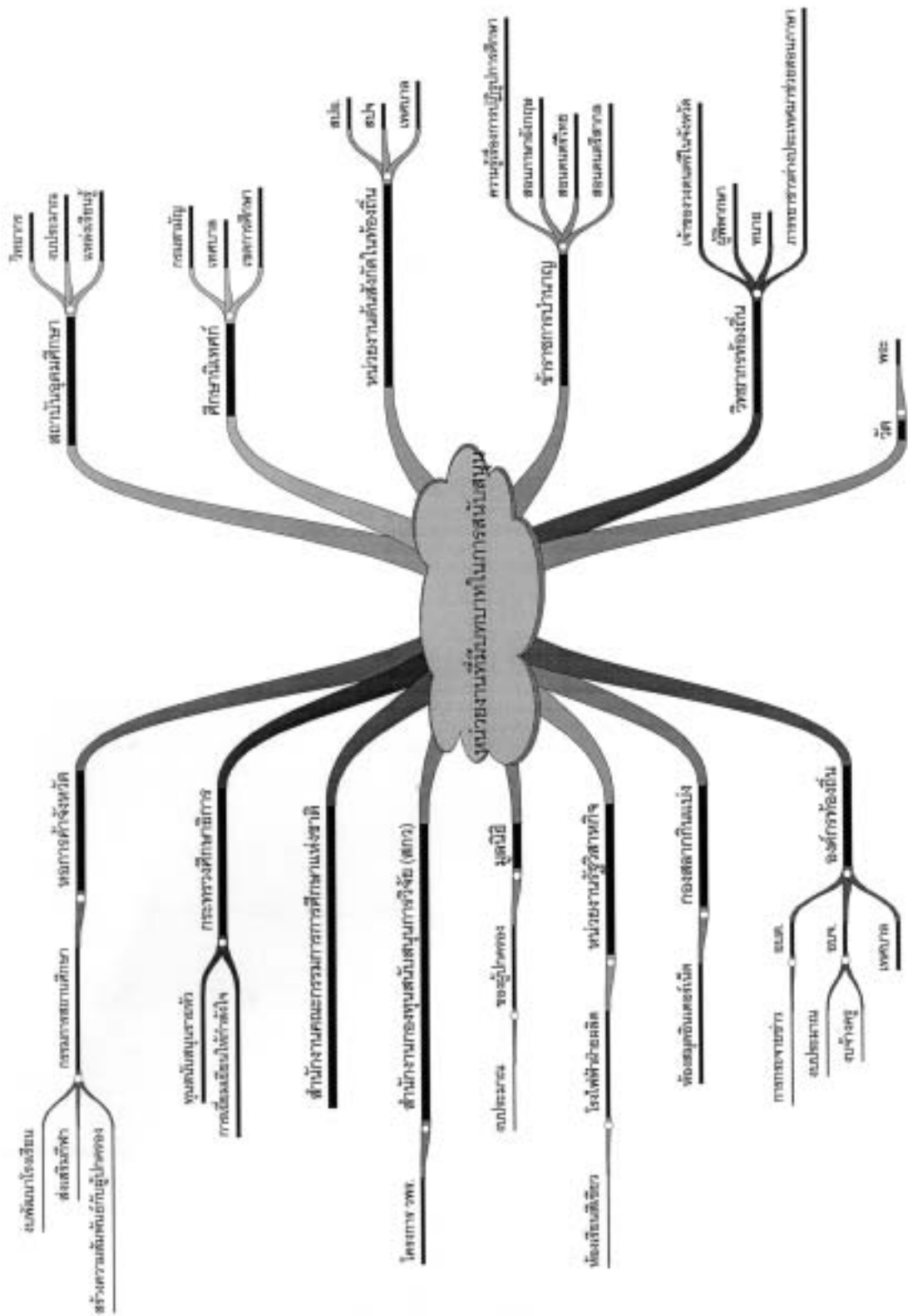
ช่วยเราได้มาก ๆ เรามีเงินก้อนนี้แหละถึงได้พัฒนา เพราะบางครั้งสเปคของที่ให้เรา มันไม่ตรงกับที่เราต้องการ ส่วนนี้จะช่วยมาก ๆ” (ครู ขอนแก่น)

10.12 หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ

“โครงการห้องเรียนสีเขียว ซึ่งเป็นของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต ห้องเรียนสีเขียวนี้เท่าที่ทราบกฎเกณฑ์ โรงเรียนมัธยมศึกษาในต่างจังหวัดนักเรียนจะต้อง 2,000 ขึ้น จึงจะมีโอกาสได้เข้าไปอยู่ในโครงการนี้ ในขณะที่เราขอเข้าไปนั้นเรามีนักเรียนแค่ 200 คน เราก็ได้รับความกรุณาจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตให้เราได้เข้าร่วมโครงการ โครงการนี้จะใช้บุคลากรในการเรียนรู้ได้หลาย ๆ รายวิชาซึ่งจะติดตั้งอุปกรณ์เพิ่มจะเรียบร้อยไปเมื่อเดือนที่แล้ว ยังขาดคอมพิวเตอร์” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

10.13 กองสลากกินแบ่งรัฐบาล

“สร้างแหล่งเรียนรู้ค่ะ ให้เด็กได้ไปใช้มาก ๆ จนเราสามารถของบเขามาได้เป็นแสน ๆ ไปกับอาจารย์ใหญ่ไปของบที่กองสลาก เขาให้มา 2 แสนห้า จะสนับสนุนเฉพาะห้องสมุดทำอินเทอร์เน็ตอะไรอย่างนี้ ต้องทำเรื่องไปทุกปี เขาก็จะลงมาตรวจ ปีนี้ได้เงินมาแล้ว ปีหน้ายังไม่ได้ทำเรื่องต่อ” (ครู ชลบุรี)

11 ความต้องการความช่วยเหลือในอนาคต

ตารางที่ 4.11 เป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานของนักวิจัยในพื้นที่เกี่ยวกับความต้องการความช่วยเหลือในอนาคตเกี่ยวกับการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนกรณีศึกษา ผลการวิจัยพบว่าจังหวัดเชียงราย โรงเรียนประมาณร้อยละ 50 ต้องการให้มีการขยายเครือข่ายครูต้นแบบให้มากขึ้นและเพียงพอ ร้อยละ 38 ต้องการงบประมาณในการดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล อย่างจริงจัง ส่วนที่จังหวัดขอนแก่นประมาณร้อยละ 31 ต้องการงบประมาณจากรัฐ ในขณะที่จังหวัดภูเก็ต โรงเรียนเพียงร้อยละ 25 ต้องการงบประมาณจากรัฐ จังหวัดชลบุรี ร้อยละ 56 ต้องการบุคลากรเพิ่ม และจังหวัดราชบุรี ร้อยละ 31 ต้องการสื่ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ การอบรมพัฒนาบุคลากร และงบประมาณ

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความต้องการความช่วยเหลือพบว่ามีหลายประการ เช่น การอบรมพัฒนาครู การเพิ่มบุคลากรครู การเพิ่มงบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษา และการเพิ่มค่าตอบแทนครู เป็นต้น สรุปผลการสนทนากลุ่มมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

11.1 การอบรมและพัฒนาครูผู้สอน

“ถ้าเป็นไปได้ก็อยากจะให้มีการอบรมเกี่ยวกับครูในเรื่องของการผลิตสื่อ”

(ครู ขอนแก่น)

“ในส่วนที่เป็นกำลังใจ ครูก็ต้องการเยอะ อยากพัก กฎหมายเราไปเปลี่ยนไม่ได้ รัฐธรรมนูญเราเปลี่ยนไม่ได้ ฉะนั้นทำได้อย่างเดียวคือ เปลี่ยนความคิดคุณครูด้านความรู้ให้มากขึ้น ก็พยายามจะผนวกตรงนั้นเข้าไปเพราะผู้บริหารจะอบรมในโรงเรียนให้มากขึ้นเพราะจะได้ลงถึงครู เพราะว่าอบรมภายนอกนั้นไม่ถึงครูแน่ ก็ขอเป็นอบรมภายในแทนบ้างก็ยังมีดี แต่จริงๆ แล้วข้างนอกแพงกว่า เราก็อหมดไปเท่าไรแล้ว แต่ถ้าเราเชิญมาในโรงเรียนหมิ่นกว่าบาท อาหารเราก็ทำง่าย ๆ ไม่ต้องกินหลายอย่าง มาจัดพร้อมๆ กันจะดีกว่า”

(ครู ราชบุรี)

11.2 เพิ่มบุคลากรครูผู้สอน

“คือเรื่องหลักสูตรครูไม่ได้ว่า แต่เป็นนโยบายมา ผลการประเมินระดับชาติอะไรต่างๆ แล้วเราไปเปรียบเทียบกับที่อื่นๆ ว่าของเราต่ำ พอต่ำแล้วมาแก้ไขไม่ถูกจุด แล้วบอกว่าเราอ่อน เช่น ภาษา จริงๆ เราน่าจะเสริมเรื่องภาษา อย่างสมมติว่าระดับประถม ภาษาอังกฤษเราไม่มีครูภาษาอังกฤษโดยตรง บางครั้งโรงเรียนก็ต้องแก้ปัญหาไม่รู้เอาอาจารย์วิชาอะไรไปสอน ซึ่งอาจารย์ก็สอนไม่ได้ ถ้าเขาจะแก้ตรงนี้จริงๆ ผมบอกว่าขอบรรจุครูภาษาต่างประเทศ อย่างน้อยโรงเรียนละ 1 คน ให้เขามีครูหลักตัวนี้ ที่นี้บอกว่าหลักสูตรมีปัญหา ก็มารื้อทั้งหมด ยิ่งทำให้มันแย่ลง” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“โรงเรียนยังขาดบุคลากรในเรื่องของการสอนอยู่ ก็มีโครงการขอความช่วยเหลือจากสถาบันศึกษาในระดับอุดมศึกษามาช่วย ตรงนี้ก็ให้ความร่วมมือดี ซึ่งเทอมที่แล้วก็ได้รับความช่วยเหลือจากสถาบันราชภัฏเลยให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์มาทั้งหมด 9 ท่าน ช่วงภาคเรียนที่ 2 อันนี้ก็เห็นว่าให้ความร่วมมือดี” (ครู ขอนแก่น)

“บุคลากรน้อยเกินไปสำหรับงานขนาดนี้ ซึ่งน่าจะมีคนมาแบ่งเบาภาระให้ อย่างเช่น ครูต้องมาทำการเงิน การเงินไม่ใช่มาทำวันเดียวหมดนะ มันมีตลอด ยิ่งตอนนี้เขากระจายมา จัดซื้อจัดจ้าง ต้องทำตลอดเลย” (ครู ชลบุรี)

ตารางที่ 4.11 ความต้องการความช่วยเหลือในหมวด

เชิงราย	รวม	%	ขอนแก่น	รวม	%	ภูเก็ต	รวม	%	ชลบุรี	รวม	%	ราชบุรี	รวม	%
ขยายเครือข่ายศูนย์ต้นแบบให้มากขึ้นและเพียงพอ	8	50.0	งบประมาณจากรัฐ	5	31.3	งบประมาณ	4	25.0	บุคลากรเพิ่ม	9	56.3	สื่ออุปกรณ์การสอนคอมพิวเตอร์	5	31.3
จัดสรรงบประมาณสนับสนุน	6	37.5	ต้องการให้หน่วยงานต้นสังกัดจัดบุคลากรเพิ่ม	4	25.0	บุคลากร	4	25.0	งบประมาณจากรัฐ	9	56.3	การอบรม/พัฒนาบุคลากร	5	31.3
การติดตามและประเมินผลอย่างจริงจัง	6	37.5	การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน	4	25.0	หลักสูตร	2	12.5	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	4	25.0	งบประมาณ	5	31.3
การจัดอบรมเรื่องหลักสูตรสถานศึกษา	5	31.3	คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน	2	12.5	สวัสดิการครู	1	6.3	ชุมชน/ผู้ประกอบการ	4	25.0	ข้อมูลที่ทำให้เข้าใจ	4	25.0
ต้องการอัตรากำลังเพิ่ม โดยเฉพาะครูเฉพาะวิชาสาขา	2	12.5	องค์กรท้องถิ่น	1	6.3				โรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขตเดียวกัน	3	18.8	ชุมชน/ผู้ประกอบการ	4	25.0
ต้องการความรู้เรื่องเขตพื้นที่การศึกษา	2	12.5	ต้องการให้สถานประกอบการช่วยเหลือ	1	6.3				เงินเดือนค่าตอบแทน/ขวัญกำลังใจจากรัฐ	3	18.8	การสนับสนุนจากบุคลากร/หน่วยงานที่สูญเสีย	3	18.8
ต้องการงบประมาณจัดทำสื่อการสอน	2	12.5	การช่วยเหลือกันภายในกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขต	1	6.3							การสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด	2	12.5
ต้องการการอบรมเรื่องระบบประเมินผล	2	12.5	ความร่วมมือจากนักวิชาการ/ศึกษานิเทศก์/กรม/กระทรวง	1	6.3							นักวิชาการ ชุมชนช่วยสนับสนุนทางวิชาการ	1	6.3
ต้องการการสนับสนุนจากศิษย์เก่า	1	6.3	ครูต่างชาติสอนภาษาอังกฤษ	1	6.3									
ต้องการความร่วมมือจากผู้ประกอบการ	1	6.3												
ต้องการความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์	1	6.3												
ต้องการงบประมาณจัดแหล่งค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต	1	6.3												

11.3 การลดจำนวนนักเรียนต่อห้อง

“ถ้าจะบอกว่ายากใหม่ ไม่ยากค่ะ เพราะปกติเราก็จับอยู่แล้ว จับวิธีการสอนของเราอยู่แล้ว ทีนี้ถ้าสิ่งที่จะช่วย คืออยากจะได้เรียนว่า ครูส่วนใหญ่เป็นครูอย่างแท้จริง ต้องการที่จะทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุด แต่ข้อจำกัดก็คือ บางครั้งเวลากับจำนวนนักเรียน มันเกินที่เราจะช่วยเหลือได้ อย่างเคยเห็นออกทีวี บอกว่าคะแนนนักเรียนต่ำ ก็คิดนะว่าจะไม่ให้ตกต่ำได้อย่างไร อย่างโรงเรียนที่มีชื่อเสียงก็แอบยัดเด็กเข้าไปมากๆ เราก็ทำได้เท่าที่กำลังของเราจะทำได้ สุดความสามารถเท่านี้ ถ้าเด็กสัก 30 คน เด็กจะยอดเยี่ยมจริงๆ ทีนี้ที่หัวหน้าสายภาษาอังกฤษบอกว่าอย่าหวังเลย 30 เอาแค่ 40 ก็ดีแล้ว เคยคิดว่า ถ้าจำนวนเราลดจะดีกว่ามากๆ ทำยังไงจำนวนเด็กเราถึงจะลดเท่านั้นเอง แต่ก็ไม่ใช่ว่าของเราจะใช้ไม่ได้ แต่มันคงจะดีกว่านี้เยอะเลย ถ้าจำนวนเด็กลดต่อห้อง” (ครู ขอนแก่น)

11.4 เงินเดือนและค่าตอบแทน

“ด้านความช่วยเหลือ อันดับแรกที่มองคือ เงินเดือน เงินเดือนของข้าราชการครูต่างประเทศ เริ่มต้นเท่าไร และของไทยเท่าไร ห่างกันตั้งกี่หมื่น และทีนี้ขณะเดียวกัน จะมองแต่ว่า ถ้าอย่างนั้นครูเห็นแก่ตัว ไม่ใช่เลยนะ ขณะที่เรายังไม่พร้อม เราจะไปสอนใครได้ คิดแบบนี้ ลูกฉันจะกินข้าวกับอะไร เงินฉันเหลือแค่นี้จะถึงวันไหน แล้วเขาจะเอากำลังใจที่ไหนไปสอน อันนี้คือปุถุชนคนธรรมดา และครูเงินเดือนเท่านี้ ไม่ได้เป็นครูอย่างเดียว เป็นหมอ เป็นพยาบาล เป็นทนายความ เป็นตำรวจ เป็นทุกอย่าง ตรงนี้มีชัยก็เป็นเหมือนกัน แต่ประถมเป็นทุกอย่าง อีกเรื่องคือ ทุกโรงเรียน ทำไม่ถึงไม่มีบรรณารักษ์ห้องสมุด ครูจบหรือไม่จบก็ไม่ว่า มาทำ เป็นครูอนามัยก็เป็นเรอนั้นแหละ ต้องการทุกสิ่งทุกอย่างจากครู แต่สิ่งตอบแทนแค่ไหน” (ครู ขอนแก่น)

“เรื่องค่าตอบแทน จบ ป.ตรี เดือนนี้ข้าราชการ 6,360 ในขณะที่พอเป็นครูสร้างคนเพื่อที่จะเป็นคนของชาติ ค่าตอบแทนเพียงน้อยนิดนี้เหนื่อยใจเหมือนกัน คือดูสกุปรายการทีวีอันหนึ่ง ผมเห็นว่า เขาไปสอบถามในเรื่องของอัตราเรื่องตรงนี้ เขาสัมภาษณ์แต่อาจารย์ท่านหนึ่งบอกว่า พออยู่พอกิน ผมถามหน่อยว่า อาจารย์เงินเดือนเท่าไรแล้ว ในขณะที่ค่าครองชีพเดือนนี้ ก็มีเรื่องที่จะฝากแค่นี้” (ครู ขอนแก่น)

“เรื่องงบประมาณเช่นเดียวกัน เงินเดือนครู ช่วยดูแลด้วย ครูไม่มีโอกาสไปสร้างเงินด้านอื่น ถ้าครูเราฐานเงินเดือน น่าจะทำให้หลายๆ อย่างดีขึ้น” (ครู ชลบุรี)

11.5 งบประมาณสนับสนุน

“อยากจะทำให้ช่วยเหลือในเรื่องของงบประมาณ ควรจะจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการปฏิบัติงานของครูให้มากขึ้น เพราะว่างบประมาณถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่นอกจากเรา

จะใช้แรงกายแรงใจแล้ว เราจำเป็นต้องใช้เงิน ที่จะต้องใช้ในการดำเนินงานตรงนี้ด้วย ยังไงก็อย่าให้ครูได้ควักกระเป๋ามากมายนัก” (ครู ขอนแก่น)

“ทีนี้สิ่งที่อยากฝากก็เรื่องงบประมาณเหมือนกับอาจารย์ทุกท่าน ต้องปรับตัวเองอยู่เรื่อย ๆ ที่ผ่านมาของผมก็โอเคก็ควักเหมือนกัน เพราะว่าต้องการให้นักเรียนได้” (ครู ขอนแก่น)

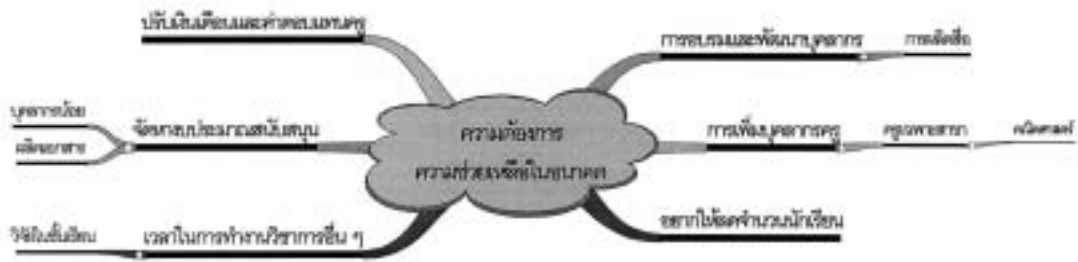
“ที่อยากฝากไปจริงๆ คือ เรื่องของงบประมาณ ดูแลเรื่องงบประมาณ เรื่องบุคลากร สองเรื่องนี้ และอีกเรื่องคือนโยบาย นโยบายที่ว่าควรจะได้ตามสภาพจริง อย่าให้แพ้ฝันมากเกินไปสำหรับเด็ก เด็กไทยเราอย่าให้เขาคิดไกลมากเกินไป เพราะจะไปลงกับเด็กได้ นี่ต้องดูระบบก่อน จัดระบบข้างบน คือว่าจะเอาทุกอย่างจากเราเลย แต่ว่าเราขออะไรไปไม่ค่อยได้ เกิดความน้อยใจ ที่โรงเรียนครูน้อยมาก ขัดข้องเรื่องครูจริงๆ ก็ปีที่ครั้งเขาก็ไม่ได้สนใจ โรงเรียนเราก็ไม่โทษ เพราะเขาก็ต้องรับนโยบายข้างบนมาอีกทีหนึ่งเหมือนกัน คือให้เราอย่างนี้เราก็ทำได้ ปฏิรูปไม่ได้ยากเลย ครูเรากระตือรือร้น ขยันทำหน่อย เด็กก็ได้ แต่คนเดียวมันไม่ทัน คือ คนๆหนึ่งอย่างที่คุณบอกคืองานมันมากกว่าตัวเราที่เราจะแบกได้ ถ้าแบ่งเบาภาระไปมาก อยากให้เพิ่มบุคลากรกับงบประมาณ ให้มันคุ้มค่ากับที่ต้องการจากเรา อยากได้ผลจากเราขนาดนี้ ควรจะสนับสนุนด้านนี้ให้มากๆ” (ครู ชลบุรี)

“อีกอย่างหนึ่งในเรื่องของเอกสารตรงนี้ โรงเรียนขาดงบตรงนี้ ในการผลิตเอกสาร ยิ่งตรงนี้ใบความรู้บ้าง ใบงานบ้างเพื่อที่จะสอดแทรก ยากมาก จนบางที่ต้องบึ่งรถมาใน ม.ขอนแก่น 35 สด. ต้องมาถ่ายเอง ทีนี้บ้างที่ต้องการด่วนๆ เข้าไปเขาก็ไม่อนุมัติให้ ต้องมาเข้าเอง นี่เป็นปัญหามากครับ ถ้าบอกว่าวันนี้ไม่มี ครูต้องเป็นศูนย์กลางแล้ว จะเอาซีทีทีไหน ให้เด็กเป็นสำคัญ อันนี้เป็นปัญหาแล้ว ก็อยากฝากตรงนี้ด้วย” (ครู ขอนแก่น)

“ต้องไป print เครื่องของโรงเรียน เพราะอยู่บ้านเราไม่มีเครื่อง print ไซ ต้อง print ธรรมดา แล้วจะลงรูปภาพอะไรก็ไม่สวยเพราะว่าเด็กประถม คือมีภาพมีอะไรเด็กเขาจะสนใจ สะดวกที่สุดคือคอมที่บ้านเราสะดวกมาก ถ้าเป็นหมึกสียิ่งแพง ส่วนมากไม่เจอสี เอาขาวดำก็พอแล้ว ก็คงมีเท่านี้ก่อน” (ครู ขอนแก่น)

11.6 เวลาในการทำวิจัย

“...นี่ก็อยากที่จะทำวิจัย เด็กที่ช่วยกันโดยใช้การสอนแบบร่วมมือเรียนรู้ แต่ มันมีข้อจำกัดเกี่ยวกับว่า อย่างสัปดาห์หนึ่งเจอเด็ก 2 ครั้ง แล้วรับผิดชอบ 9 ห้อง คือมันมีข้อจำกัดในเรื่องงาน เวลา งานที่รับผิดชอบนอกเหนือจากสอนด้วย ยังคิดว่าปีหน้าจะขอเป็นครูประจำชั้น ในส่วนที่เด็กอ่อนให้เขามีความภูมิใจในตัวเอง อย่าให้เขามีปมด้อยนัก อยากจะใช้รูปแบบนี้มาสอน ที่อยากจะทำแต่ไม่ได้ทำ” (ครู ขอนแก่น)

12. ความภาคภูมิใจ

ตารางที่ 4.12 เป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานของนักวิจัยในพื้นที่เกี่ยวกับความภาคภูมิใจของโรงเรียนจากการปฏิรูป ผลการวิจัยพบว่าจังหวัดขอนแก่น โรงเรียนประมาณร้อยละ 6 รายงานว่าภูมิใจที่โรงเรียนประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน และได้รับการยอมรับจากชุมชน ส่วนที่จังหวัดราชบุรี โรงเรียนประมาณร้อยละ 56 รายงานว่าโรงเรียนได้รับรางวัลพระราชทาน ร้อยละ 38 รายงานว่าผู้บริหารและครูได้รับรางวัลดีเด่นในด้านการพัฒนาการเรียนการสอน

สำหรับข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปในประเด็นความภาคภูมิใจพบว่าครูและผู้บริหารภูมิใจที่ชุมชนยอมรับโรงเรียนมากขึ้น สามารถบริหารงานจนประสบความสำเร็จ ได้มีโอกาสเป็นโรงเรียนนำร่อง มีการจัดกิจกรรมเด่นในโรงเรียน เป็นที่ยอมรับรายละเอียดจากการสนทนากลุ่มมีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.12 ความภาคภูมิใจจากการปฏิรูป

ขอนแก่น	รวม	%	ราชบุรี	รวม	%
โรงเรียนประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน	1	6.3	โรงเรียนได้รับรางวัล เช่น รางวัลพระราชทาน โรงเรียนขยายโอกาสดีเด่น โรงเรียนปายทอง โรงเรียนคุณภาพการศึกษาดีเด่น โรงเรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐานสาธารณสุข	9	56.3
โรงเรียนได้รับการยอมรับจากชุมชน	1	6.3	รางวัลผู้บริหารการศึกษาดีเด่น	6	37.5
			ครูได้รับเลือกเป็นครูแกนนำปฏิรูป ครูได้รับเป็นบุคลากรต้นแบบการปฏิรูปของ สปช.	6	37.5
			ผู้บริหารได้รับรางวัลผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่น การบริหารจัดการห้องสมุดดีเด่นได้รับรางวัลชนะเลิศ	4	25.0
			ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนป้องกันไข้เลือดออกดีเด่น โรงเรียนแกนนำการปฏิรูป โครงการ ปฏิรูปการเรียนรู้	4	25.0
			มีครูผ่านเกณฑ์มาตรฐานการเรียนการสอน ครูได้รับเลือกเป็นครูมาตรฐานจังหวัด	4	25.0
			ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกจาก สมศ. ด้านผู้บริหาร ด้านผู้สอนและด้านผู้เรียน	3	18.8
			นักเรียนสอบชิงทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศได้ นักเรียนได้รับรางวัลเรียนดี	1	6.3

12.1 ชุมชนสนับสนุน

“ความภาคภูมิใจในตัวครู พอใจแล้ว ชุมชนก็พร้อมให้การสนับสนุน ชุมชนก็ดี”
(ผู้บริหาร เชียงราย)

12.2 มีครูแห่งชาติ ครูแกนนำ

“เรามีครูแห่งชาติ ก็จะเป็นผู้นำในการพัฒนาทางด้านของการเขียนแผนการสอน การจัดการกระบวนการเรียนรู้ มีครูต้นแบบของกรมสามัญที่ผ่านการประเมินเมื่อภาคเรียนที่ผ่านมา ก็จะเป็นผู้นำในเรื่องของงานวิจัยในชั้นเรียน” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“ที่ภูมิใจตอนนี้มีครูแกนนำอยู่ 3 ท่าน และภูมิใจที่ว่าตั้งแต่ปฏิรูปครูได้ไปดูงาน มากขึ้น และได้ไปอบรม เกิดว่าส่วนราชการหรือเอกชนเขาจัด โดยเฉพาะสมาคมครูเอกชน เชียงรายจัด โรงเรียนมักจะไป” (ครู เชียงราย)

12.3 การพัฒนาโรงเรียนจนสำเร็จ

“ยุทธศาสตร์ที่สำคัญในปีนี้ และพัฒนามาคือเรื่องเกี่ยวกับการอาสาเป็นเจ้าภาพ กีฬาของสหวิทยาเขต ก็ทำให้เกิดการพัฒนาในเรื่องการกีฬาขึ้นมามากมาย ได้สถานที่ สิ่งแวดล้อม ความภาคภูมิใจอย่างที่พวกเรา ครูบาอาจารย์ได้ช่วยกันทำงานทำให้เกิดความสำเร็จ ได้พัฒนาภายในโรงเรียน บรรยากาศสิ่งแวดล้อมก็จะดีขึ้น” (ผู้บริหาร เชียงราย)

12.4 การได้เป็นโรงเรียนนำร่อง

“โรงเรียนที่โชคดีอันดับ 1 ก็คือได้เข้านำร่องการประเมินผลภายในของ สกศ. โชคดีที่ 2 คือเราอยู่ใกล้กับมข.ทุกวันนี้ผมคิดเสมอว่า โรงเรียนเราคือโรงเรียนสาธิต คณะศึกษาศาสตร์ ม.ขอนแก่น” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“อีกส่วนที่ภาคภูมิใจก็คือ โรงเรียนเราจะมีการประเมินผลภายใน ซึ่งอยู่ใน พ.ร.บ. การศึกษา หลังจากที่กลับมาจากนำร่องที่กรุงเทพฯ แล้ว เราจุดที่จะพัฒนา มีโรงเรียน มาดูโรงเรียนเราเยอะ เพราะว่าเรามีรูปแบบในการประเมินผลภายในจาก สกศ. มา แต่ผมก็ได้ พยายามกระจายรูปแบบไปหลายๆ อย่าง” (ผู้บริหาร ขอนแก่น)

“อยู่ในโรงเรียนนำร่องของจังหวัดภูเก็ตถือว่าเป็นบุญคุณอันใหญ่หลวงของ โรงเรียน ในจังหวัดภูเก็ตตอนนี้โรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศไทยอิจฉาภูเก็ต อบจ.สุดยอด เนื่องจากโรงเรียนคือจุดใหญ่ต้องทำให้สวยงาม มีความปลอดภัยเป็นอันดับหนึ่ง ผู้ปกครอง จะต้องเห็นความปลอดภัยของบุตรหลานของเขา เขาก็ยินดี” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

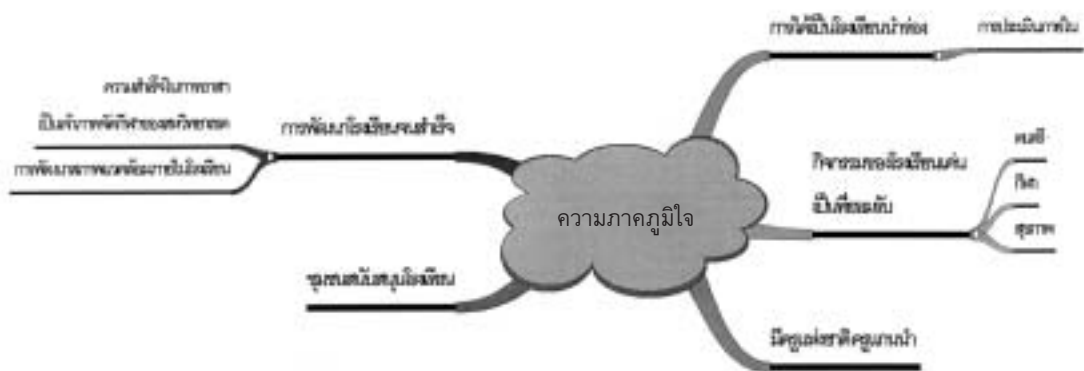
12.5 กิจกรรมของโรงเรียนเด่น เป็นที่ยอมรับ

“กิจกรรมดีเด่นของโรงเรียนก็คือ นักเรียน 150 คน สามารถจะบรรเลงดนตรี พื้นเมืองให้เป็นวงดุริยางค์ได้ อันนี้คือเขามีวินัยในตนเองในการฝึกซ้อม ถ้ามว่าตรงนี้ครูต้อง

ควบคุมใหม่ ครูมีอาจารย์เพียงท่านเดียว นักเรียน 150 คน เขาจะฝึกกันเอง ฝึกระเบียบ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ” (ผู้บริหาร เชียงราย)

“เราเด่นในเรื่องของวงดนตรี ถ้าวงโยธวาทิตลงสนามก็ต้องให้เรา เพิ่งตั้งปีนี้ค่ะ ปีที่แล้วก็เริ่มดนตรีเล็กขึ้น ขนาดนายกเทศมนตรีก็ว่าโรงเรียนไหนเล่นได้ดีขนาดนี้ อย่างนี้ต้องให้อีก 3 แสน ซึ่งงบประมาณเครื่องดนตรี มีครูสอนลูกจ้าง ซึ่งใช้เงิน 4,500 จ้าง แต่เขาก็สนใจ และหากิจกรรมหลังเลิกเรียน เพื่อจะหาเงินสนับสนุน” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“ปี 2545 เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับจังหวัด (ที่ 1) นำโรงเรียน เข้าสิ่งแวดล้อมของกรมควบคุมมลพิษ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เด็กทำตามหลักเกณฑ์ กรมส่งเสริมสุขภาพ ทำให้เกิดการเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้โรงอาหารดีเด่น มีธนาคารขยะ ให้ครูเก่งคอมฯ สื่อทางไกล มี TV, VDO เด็กมีโครงการรักษาสีสิ่งแวดล้อม มีสัปดาห์ส่งเสริมศาสนา โครงการออมทรัพย์” (ผู้บริหาร ราชบุรี)

13. บทเรียนที่ได้เรียนรู้จากการปฏิรูป

ในการประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร สถานศึกษาและครู ที่ประชุมมีความเห็นในเรื่องของการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษา สรุปภาพรวมของบทเรียนที่ได้เรียนรู้จากการปฏิรูป ดังนี้

13.1 การจัดขนาดชั้นเรียน

“ขนาดชั้นเรียนนี้ ควรจะประมาณ 25-30 ทั้งชั้นประถม และมัธยม ทั้งของ รัฐและเทศบาล” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

13.2 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน

13.2.1 การสำรวจข้อมูลขั้นต้นเพื่อทำแผนการเรียนรู้

“ก่อนไป ก็พาศูนย์วิชาการไปที่ที่จะไปก่อนเพื่อศึกษาข้อมูลก่อนว่า มีอะไรให้นักเรียนศึกษาบ้าง ก็เก็บข้อมูลมาแล้วประชุมครูทั้งโรงเรียน ว่าที่เราจะไปนั้นมีอะไรนำดูตรงกับวิชาอะไรบ้าง แล้วก็แบ่งกลุ่มครูไปทำแผนการเรียนการสอน แล้วแบ่งกลุ่ม ป.1-ป.2 ชุดหนึ่ง ป.3-ป.4 ชุดหนึ่ง ป.5-ป.6 ชุดหนึ่ง พอแบ่งครูเสร็จแล้วก็ไปเขียนแผนการสอนมา ทำตอนเปิดเรียน เขียนกันตอนบ่าย พอเขียนแผนเสร็จแล้ว แต่ละคนก็ไปคิดไปงานวิชาว่าตัวเองต้องการให้เด็กรู้อะไรให้ตรงกับวิชาที่จะเรียน” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

“วิธีการเช่นเรากำลังเรียนเรื่องบ้านพระยาวิชิต ก็พาคุณครูที่เป็นหัวหน้าไปหาข้อมูลก่อนที่พิพิธภัณฑ์ว่ามีข้อมูลอะไรบ้างที่พอจะเอามารวมกับชุดวิชาที่จะเรียน ซึ่งเราจะเอาเข้าแผนการเรียนตั้งแต่ชั้นป.1-ป.6 เลย ไม่เอาเพียงชั้นเดียว” (ผู้บริหาร ภูเก็ต)

13.2.2 การนำเสนอผลการศึกษาโดยนักเรียน

“พอได้ข้อมูลเรียบร้อยก็จะมีตัวแทนขึ้นมารายงาน ผลงานที่ได้แต่ละชั้นก็ทำมาจากกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มกันเอง ตอนแรกเริ่มการจากแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในห้องเรียน แต่พอในช่วงที่ 2 ที่ไปทัศนศึกษาในแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ นั้น พอได้ข้อมูลมาแล้ว จัดกิจกรรมผลงานจากนักเรียน แล้วการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งโรงเรียน เอามาจัดเป็นนิทรรศการในห้องประชุม นักเรียนที่ได้ดูผลงานแล้ว เห็นผลงานของเพื่อนนักเรียนด้วยกันทำดีกว่าตนเอง ก็จะมีการเปรียบเทียบ หากตนเองทำมาแบบชู้ๆ ก็จะเกิดการกระตุ้นคราวต่อไปจะทำให้ดีเท่าเพื่อนๆ ผลงานที่ออกมาก็จะเต็มที่ใช้ได้” (ครู ภูเก็ต)

“เวลาที่เด็กทำรายงานส่ง ทำเป็นแยกตามผู้สอนแต่ละวิชา” (ครู ภูเก็ต)

13.3 การจัดหลักสูตรแบบบูรณาการ

“เดิมเอาวิชา กพอ.เป็นเกณฑ์ ให้นักเรียนทำอาหารขายบ้าง ตอนทำนั้นก็ทำขายกันจริงๆ ในโรงเรียน ใช้เวลาครึ่งวันบ่าย พอขายเสร็จแล้วประมาณ 20 วันก็เอาข้อมูลที่ได้ทั้งหมดที่ได้จากการขายไปจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน เอาวิชา กพอ.เป็นตัวตั้งในการสอน ถ้าคณิตศาสตร์ก็ให้สิ่งที่นักเรียนได้จากการขายแล้วได้กำไรเท่าไร” (ครู ภูเก็ต)

“ตอนหลังมีการเปลี่ยนเป็นรูปแบบใหม่ เพราะในวิชา กพอ.นี้วิชาไม่มีความหลากหลาย ทางคณะครูมองเห็นการเรียน กพอ.นั้นมีหลายรูปแบบจะถ้าจะทำกันในโรงเรียนนั้นความคิดไม่ก้าวไกลมุ่งไปข้างหน้าไม่ได้ กิจกรรม กพอ.นี้ใช้เงินมากก็เลยสะดุด ตอนหลังเปลี่ยนเป็นเอาวิชาภาษาไทยเป็นแกน เช่น พาไปที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ” (ครู ภูเก็ต)

13.4 การจัดแหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนการสอน

“แต่ก่อนจะเห็นว่าถ้าครูมีสื่อ ในความรู้สึกของครูจริงๆ มันจะมองถึงบัตรคำอะไรประมาณนี้คือสื่อ พอเมื่อมีการปฏิรูปครู ครูก็จะมองและเข้าใจมากขึ้นว่าสื่อไม่ใช่แค่บัตรคำเท่านั้นการพาเด็กไปศึกษาในแหล่งเรียนรู้ในสวน ขนมหไทย การใช้เทคโนโลยีต่างๆ การนำนักเรียนใช้ห้องวิทยาศาสตร์อย่างคุ้มค่าก็เป็นสื่อที่ใช้กันมากขึ้น แล้วมีการจัดวางแผนที่ใช้สื่อให้คุ้มค่า” (ครู ภูเก็ต)

13.5 การบริหารบุคลากร

“คิดว่ามันอยู่ที่คุณภาพของครูผู้สอน ถ้าครูยังเอาใจใส่จริงจัง แล้วทำตามที่ทำเขียนเอาไว้ตามปฏิรูป ตามสาระหลักสูตรรายวิชา มันขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของครู ความเอาใจใส่ของครู ความเอาใจใส่ของครู ตรงนี้แหละสำคัญที่เด็กจะมีคุณภาพหรือไม่มีคุณภาพ เพราะว่าหลักสูตรใหม่ เด็กไม่มีวันตกอยู่แล้วเพราะคะแนนเก็บมันเยอะ อย่างของประถมนี้มันตลอดปีใช้ใหม่ ไม่มีวันตกอยู่แล้ว แต่จะมีคุณภาพแค่ไหน ตรงนี้แหละมันขึ้นอยู่กับคุณภาพของครูผู้สอนมากที่สุดเลย” (ครู ชลบุรี)

“ในการปฏิรูปมันยุ่งยากตรงที่เราจะต้องเปลี่ยนแนวคิดครู ประชาสัมพันธ์เป็นกลไกหลัก ถ้าครูยอมรับ เด็กก็จะได้รับผล ถ้าครูรับไม่ได้เด็กก็จะไม่ได้ผล เพราะฉะนั้น ตรงนี้บุคลากรครูในโรงเรียนเป็นความยุ่งยากของเรามาก ในเรื่องการจัดการเราก็ใช้กลยุทธ์ได้ แต่ถ้าความรู้สึกของครู เปลี่ยนยาก ทำได้อย่างเดียวคือ บริการและสนับสนุนเขามากขึ้น” (ครู ราชบุรี)

13.6 ต้องให้ทุกส่วนและทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

“ชุมชนต้องเข้ามาร่วมอย่างจริงจัง มาร่วมแก้ปัญหา” (ผู้บริหาร ชลบุรี)

ตอนที่ 2 ผลการตรวจเยี่ยมโรงเรียน

การวิจัยครั้งนี้ได้มีการเก็บข้อมูลสภาพของการปฏิรูปในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา โดยเลือกกรณีตัวอย่างจำนวน 10 โรงเรียน มาจากจังหวัดละ 2 โรงเรียนในทุกจังหวัด โรงเรียนที่เลือกมาตรวจเยี่ยมเป็นโรงเรียนที่นักวิจัยในพื้นที่ได้จัดเตรียมไว้ให้ มีทั้งโรงเรียนที่มีการปฏิรูปการศึกษาดีเด่น และโรงเรียนที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้คำนึงถึงความพร้อมของโรงเรียนที่ยินดีให้คณะผู้วิจัยเข้าไปตรวจเยี่ยมในช่วงเวลาที่กำหนด และระยะทางของโรงเรียนที่อยู่ในวิสัยที่สามารถเข้าไปถึงตัวโรงเรียนได้โดยใช้เวลาไม่นาน ในตอนนี้จะเสนอผลการสังเกตที่ได้จากการตรวจเยี่ยมเป็นรายโรงเรียน ไม่มีการระบุชื่อโรงเรียน หรือจังหวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่ แต่ระบุสังกัดของโรงเรียน การนำเสนอรายชื่อโรงเรียนเหล่านี้ไม่ได้จัดเรียงอย่างเป็นระบบ

กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา

จากการสังเกตดูบรรยากาศรอบโรงเรียน พบว่าบริเวณโรงเรียนร่มรื่น วันที่ไปเยี่ยมชมอากาศเย็น มีเด็กเรียนบางห้องออกเรียนนอกห้อง กลางแดด บางคนใส่เสื้อหนาว นักเรียนมาไม่ครบ เนื่องจากโรงเรียนมีการจัดงานก่อนหน้าวันที่คณะผู้วิจัยเข้าไปตรวจเยี่ยม

ผู้วิจัยได้ถือโอกาสสัมภาษณ์กลุ่มนักเรียนในโรงเรียนนี้ ซึ่งนั่งอยู่ข้างสนามฟุตบอล เป็นนักเรียนชั้น ม.6 ผู้หญิงล้วนประมาณ 6-7 คน กำลังรอครูเพื่อจะเรียนหนังสือได้ทันไม้ จากการสนทนาพบว่านักเรียนเกือบทุกคนบอกว่าจะไม่สอบเข้ามหาวิทยาลัยของส่วนกลาง แต่จะสอบเข้า มหาวิทยาลัยในจังหวัด ภูมิภาค หรือสถาบันราชภัฏ

นักเรียนวิเคราะห์ตนเองให้ฟังว่าเรียนอ่อนภาษาอังกฤษ สำหรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปฏิรูปการเรียนรู้นั้น นักเรียนบอกว่าชอบวิธีเรียนแบบปัจจุบัน เนื่องจากมีการทำงานกลุ่ม ทำโครงการ ต้องค้นคว้ามากขึ้น และไม่มีปัญหาเรื่องแหล่งเรียนรู้ เพราะมีแหล่งเรียนรู้พอสมควร แต่ต้องทำรายงานมากขึ้น และทำรายงานหลายวิชา จนทำให้ทำรายงานไม่ทัน

นักเรียนคิดว่าการสอนแบบนี้ทำให้ครูสอนสบายขึ้น แต่ก็ได้ข้อมูลว่าครูไม่ค่อยอยู่สอนมักไปประชุม อบรม นอกจากนี้นักเรียนยังให้ข้อมูลว่านักเรียนที่เรียนแบบโครงการนี้จะได้ประโยชน์เฉพาะผู้ที่ทำงาน ถ้าคนที่ไม่ได้ทำ ก็จะไม่มีความรู้

เมื่อซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูพบว่านักเรียนคิดว่าครูปรับปรุงการเรียนการสอนจากเดิมประมาณ 80% แต่การประเมินผลยังเป็นแบบเดิม เน้นการสอบเนื้อหาวิชา และใช้ข้อสอบ ครูที่มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการสอบมีประมาณ 20% มีครูประมาณ 30% มีอารมณ์ขันในการสอน

ทุกวันนี้นักเรียนในโรงเรียนได้เรียนและใช้ internet รู้สึกว่ามีความสุขกับการเรียนแบบนี้มากกว่าเดิม ถ้าจะมีความสุขกับการเรียน ก็เพราะต้องทำรายงานมาก แต่มีความสุขที่ได้ทำงานกลุ่ม เข้านอนกันตอน 5 ทุ่ม ไม่ค่อยได้อ่านหนังสือที่จะสอบ เพราะต้องทำรายงาน

กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนสังกัดเทศบาล

ผู้อำนวยการคนเดิมย้ายไปแล้ว คนใหม่มารับตำแหน่ง จากการสัมภาษณ์ครูอาจารย์แบบไม่เป็นทางการพบว่าผู้บริหารคนนี้มีลักษณะการทำงานที่ทำให้ครูที่อยู่เดิมมีความสุข ครูเต็มใจทำงานพัฒนาโรงเรียน จากการสังเกตโรงเรียนพบว่าบรรยากาศโรงเรียนดี ห้องเรียนมีสีสันทัน มีห้องแสดงผลงานนักเรียน นอกจากนี้ยังพบว่ามีแผ่นโปสเตอร์ที่ติดตามห้องต่างๆมาก ทำให้เกิดความรู้สึก และมีความสุขแสดงวิสัยทัศน์ของโรงเรียนเต็มไปหมด

จากการจัดกลุ่มสนทนากับนักเรียนประมาณ 10 คน พบว่านักเรียนกล้าแสดงออกประมาณ 3 ใน 10 คน พูดจาจะฉาน ได้ทราบว่าโรงเรียนมีการจัดผู้แทนนักเรียนเป็นผู้ควบคุมนักเรียน คอยดูแลความประพฤติของเพื่อนนักเรียน แล้วรายงานครู นักเรียนสนุกกับการเรียนชอบการเรียนแบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีการเรียนโดยการทำงานกลุ่ม ครูแจกใบงาน มอบหมายให้ทำกิจกรรม นักเรียนทุกคนมีสมุดใบงาน ซึ่งโรงเรียนจัดพิมพ์ ครูจะให้นักเรียนลอกกิจกรรมที่มอบหมายให้ทำลงสมุดใบงานทุกครั้งที่มีการเรียน สมุดใบงานดังกล่าวจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มเป็นสมุดฉีก มีแบบฟอร์มสำหรับบันทึกสาระที่ปรากฏในใบงาน

เป็นโรงเรียนซึ่งผู้ปกครองนิยม ถือว่าเด่นในกลุ่มเทศบาล สภาพแวดล้อมด้านกายภาพของนักเรียนสวยงาม เป็นระเบียบ

จากการทำการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง นักเรียนชั้นประถมศึกษา ประมาณ 6-8 คน นักเรียนชายล้วนใกล้เลิกเรียน นักเรียนรักโรงเรียนมาก อยากให้ขยายโรงเรียนจนถึงชั้น ม. 6 แต่บอกว่าครูประชุมบ่อย ทำให้ไม่ได้เรียน อยากให้ครูสอน เพราะชอบเรียน การสอนมีการทำรายงาน ครูจะมีใบงาน และมีกระดาดษาเปล่าให้นักเรียนทำงานส่ง เป็นแผ่น ซึ่งโรงเรียนพิมพ์แจกให้เป็นสมุดฉีก นักเรียนทำเป็นแผ่นๆ เพื่อรวบรวมใส่แฟ้มผลงาน

โรงเรียนนี้มีการตั้งสรวัตรนักเรียน คอยกวดขันด้านวินัยของนักเรียน นักเรียนไม่พอใจที่เพื่อนไม่ช่วยดูแลรักษาความสะอาดห้องน้ำ นักเรียนรำแริงแ่มใส แต่ขี้อาย มีผู้กล้าแสดงออก 2-3 คน จาก 6-8 คน สุขภาพจิตของนักเรียนดูดี การแต่งกายสะอาดสะอ้าน

นักเรียนบอกว่ารักโรงเรียน สิ่งที่นักเรียนต้องการให้ปรับปรุง คือ สนามฟุตบอลในโรงเรียน ตรงริมสนามอยากให้ปรับปรุงโดยการปูอิฐเพื่อจะได้เล่นหรือทำกิจกรรมต่างๆ ได้ ปัจจุบันเป็นสนามดิน และมีหญ้าคลุมบ้าง เล่นได้ไม่สะดวก

กรณีศึกษาที่ 3 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา

ในวันที่ไปตรวจเยี่ยมพบผู้อำนวยการโรงเรียนคนเดียว เพิ่งย้ายมาใหม่ ไม่ได้พบครู เนื่องจากกำลังมีการประชุมครูประจำเดือน ครูทุกคนอยู่ที่ห้องประชุม จึงไม่ได้สังเกตการสอน ไม่มีนักเรียนแล้ว โรงเรียนปิดก่อน 15.00 น. แต่ได้ทำการสนทนากลุ่มกับนักเรียนชาย ประมาณ 7-8 คน

จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการพบว่าเพิ่งย้ายมารับหน้าที่ได้ 2 เดือน ยังไม่ได้บริหารอะไรมาก ผู้อำนวยการให้สัมภาษณ์โดยใช้ข้อมูลโรงเรียนเก่าผสมบ้าง จากข้อมูลของนักเรียนที่ได้จากการสนทนากลุ่มและข้อมูลจากผู้อำนวยการ พบว่า กำลังน่าจะสงสัยว่าจะมีนักเรียนในโรงเรียนติดยาเสพติด มีการแอบค้ายาเสพติดในโรงเรียน เพราะสังเกตเห็นคนแปลกหน้าเข้ามาในโรงเรียน เนื่องจากเพิ่งย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ ยังไม่มีข้อมูลอะไรมาก กำลังสืบหาข้อเท็จจริงอยู่

ผลการจัดกลุ่มสนทนากับนักเรียนในโรงเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นนักเรียนชายล้วนประมาณ 5-6 คน กำลังจะกลับบ้านตอนเลิกเรียน วันนี้โรงเรียนเลิกก่อนเวลาเนื่องจากเป็นวันประชุมครู นักเรียนให้ข้อมูลว่าที่โรงเรียนมีการสอนโดยใช้ใบงานด้วย มีความภูมิใจในโรงเรียน แต่เพิ่งเข้ามาใหม่ได้ 1 ปี ยังไม่ค่อยรู้อะไรมาก ชอบเรียนคอมพิวเตอร์ แต่คอมพิวเตอร์ไม่พอ เวลาเข้าห้องเรียน คนอื่นที่เข้าก่อนจองที่นั่งที่มีคอมพิวเตอร์หมดแล้ว ต้องนั่งข้างหลัง ไม่ได้ใช้อุปกรณ์ฟังอย่างเดียว นักเรียนอยากให้โรงเรียนจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์เพิ่ม นอกจากนี้นักเรียนยังมีความสนใจเรื่องเล่นฟุตบอล อยากให้โรงเรียนจัดแข่งฟุตบอลระหว่างโรงเรียน โรงเรียนมีสนามกว้างใหญ่ แต่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์เท่าที่ควร ในช่วงนี้มีปัญหาในการเรียนวิชาพลศึกษาเนื่องจากครูพลศึกษาประสบอุบัติเหตุ ทำให้ไม่มีผู้ประสานงานการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมนักเรียนพอใจในการสอนของครู และไม่รู้สึกเครียดกับการเรียน

กรณีศึกษาที่ 4 โรงเรียนสังกัดเทศบาล

สภาพชุมชนของโรงเรียนเป็นชุมชนสลัม หาเช้ากินค่ำ แต่เป็นชุมชนเข้มแข็ง ดีมาก่อนปฏิรูป โรงเรียนได้รับงบประมาณจากเทศบาลหัวละ 1,000 บาท มีนักเรียน 360 คน ได้รับ 360,000 บาท แต่ขั้นต่ำจะให้โรงเรียนละ 500,000 บาท โรงเรียนมีอิสระในการใช้เงิน เพียงแต่ทำโครงการเสนอนายกเทศมนตรี ขณะนี้โรงเรียนกำลังจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

ในวันที่ไปตรวจเยี่ยม สังเกตเห็นนักเรียนอนุบาลที่ยังขึ้นชั้น ป. 1 ไม่ได้เพราะอายุยังไม่ถึงเกณฑ์ แต่เรียนเลยชั้นอนุบาลแล้ว (โรงเรียนนี้มีชั้นอนุบาลด้วย) ต้องมาเรียนร่วมกับนักเรียนชั้น ป. 1 นั่งเรียนกันคนละแถว กลุ่มป. 1 ฟากหนึ่ง และกลุ่มชั้นอนุบาลฟากหนึ่ง ปีหน้าจะได้ขึ้นชั้นไปเรียน ป. 1 ใหม่ จากการสังเกตการสอนของครู พบว่าครูที่สอนยังดึงความ

สนใจของเด็กไม่ได้ นักเรียนชั้นอนุบาลไม่สนใจเรียนเท่าที่ควร ไม่ได้ตอบคำถามของครู ส่วนหนึ่งสมาธิและความพร้อมยังไม่เพียงพอที่จะเรียนวิชาการ บางคนนั่งเล่นกัน บางคนลุกออกจากแถว โดยครูไม่ว่าอะไร เสียงที่ครูใช้สอนเบามาก ไม่มีพลัง ห้องเรียนดูไม่มีชีวิตชีวา

จากการสัมภาษณ์ครูอาจารย์ในโรงเรียน พบว่าครูในโรงเรียน ไม่ค่อยกล้าแสดงออก และเมื่อซักถามการดำเนินงานเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา พบว่าครูยังยอมรับว่าไม่ค่อยเข้าใจเรื่องการปฏิรูปการศึกษา ส่วนใหญ่ได้ข่าวจากหนังสือพิมพ์ ไม่ใช่จากส่วนกลาง นอกจากนี้โรงเรียนยังมีปัญหาครูไม่พอ

ด้านการเรียนการสอนครูให้ข้อมูลว่า มีการสอนโครงการ “สัมตำ” โดยดูตัวอย่างมาจากโรงเรียนอื่น นักเรียนชอบมาก และครูเห็นว่าเป็นวิธีที่ได้ประโยชน์ ครูให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าการทำงานในกลุ่มครูยังไม่ได้มีการวางแผนร่วมกัน ในด้านการประเมินผลนั้น ยังมีการทดสอบบ่อยบ่อยครั้ง ภาคเรียนละ 5-6 ครั้ง มีการทำวิจัยในชั้นเรียน ประมาณ 2 เรื่องต่อคนครู 17 คน มีงานวิจัยแล้ว ประมาณ 17 เรื่อง ครูแสดงผลงานวิจัยในตู้กระจก ห้องประชุมของโรงเรียน ตอนนี้ครูมีการเปลี่ยนวิธีการสอน มีการใช้ใบงาน ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดที่ครูเตรียมให้ ไม่มีการใช้แบบเรียน ที่โรงเรียนนี้มีการประชุมครูทุกวันศุกร์

ด้านการประกันคุณภาพ โรงเรียนกำลังอยู่ระหว่างการดำเนินงานด้านการประเมินภายใน ขณะนี้กำลังรวบรวมข้อมูล มีการจัดทำแฟ้มตามมาตรฐานต่าง ๆ รอไว้แล้ว โดยยังไม่มีข้อมูล เนื่องจากไปดูงานมาจากโรงเรียนอื่น เห็นว่าต้องมีแฟ้มข้อมูล โรงเรียนวางแผนการประเมินโดยยึดตัวบ่งชี้ของเทศบาล 38 มาตรฐาน 125 ตัวบ่งชี้ สำหรับการประเมินภายใน

ครูในโรงเรียนมีความตื่นตัว มีการเข้าอบรมหลายครั้ง ซื้อหนังสือมาอ่าน แต่ก็มีปัญหาทำไม่ได้ ครูให้ข้อมูลว่าไปเข้าอบรมเรื่องหลักสูตรสถานศึกษา แต่วิทยากรพูดไม่ตรงกัน ไม่ทราบว่าเชื่อใคร วิทยากรมาจากกรมวิชาการ จัดโดยคุรุสภา และเทศบาล

ผลที่เกิดกับนักเรียน นักเรียนในโรงเรียนร่าเริงแจ่มใส เด็กรู้จักหาเงินเก่ง รู้จักเข็ดสิงโต ชกมวย มารยาทดี ไหว้แขกที่มาเยี่ยม ผู้วิจัยมีโอกาสสังเกตนักเรียนในชั้นป. 5 พบว่าเด็กสนใจเรียนวิทยาศาสตร์ ดูร่าเริงแจ่มใส ครูให้ข้อมูลว่านักเรียนมีปัญหาด้านการเขียน ไม่มีแบบเรียน บางคนไปซื้อหาเอง เด็กยังมีปัญหาอ่านไม่ออก แต่เด็กกล้าแสดงออก ผู้ปกครองสนใจมากขึ้น เข้ามามีส่วนร่วม ให้ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็น กระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น มีคำถามมากขึ้น เด็กฉลาดเรื่องอื่น แต่ความรู้วิชาการลดลง

ผลกระทบจากการปฏิรูปพบว่าครูต้องศึกษาค้นคว้ามากขึ้น ทำเอกสารมากขึ้น ต้องเตรียมใบงาน แผนการสอน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

กรณีศึกษาที่ 5 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา

โรงเรียนนี้มีพื้นที่ขนาดใหญ่ เป็นโรงเรียนที่เพิ่งเปิดใหม่ มีขนาดใหญ่ และมีลักษณะพิเศษ คือมีเด็กส่วนหนึ่งเป็นเด็กประจำ กินนอนที่โรงเรียน และมีนักเรียนที่มาจากจังหวัดข้างเคียง การเงินของโรงเรียนยังไม่ได้ ปี 2540 ไม่มีสมาคมผู้ปกครอง ปัจจุบันได้งบประมาณจากผู้ปกครองและภาครัฐ (อบต., อบจ.) ปี 2545 ได้งบประมาณ 2 ล้านบาท มีการพัฒนาองค์กรนักเรียน โดยได้รับงบ 260,000 บาท ได้งบประมาณ 1 ล้าน ช่วยพัฒนาด้านดนตรี ได้งบจ้างครูดนตรี 3 แสนบาท นาฏศิลป์ได้ 3 หมื่นบาท

จากการสัมภาษณ์ครูในโรงเรียน พบว่าเด็กสามารถคิดและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง เด็กมีการขยายเครือข่าย มีกีฬาจังหวัด ซ้อมเชียร์เอง ออกแบบ แปรอักษร คัดนักกีฬา โดยในการทำงาน เริ่มจากนักเรียนแกนนำในองค์กรเยาวชน เป็นนักเรียนอยู่ที่โรงเรียน มีการติดต่อเด็กที่ชอบพอกันจาก 7 โรงเรียนมาเป็นวิทยากร แบ่งงานไปทำ มีการขยายองค์กรเครือข่าย มีการไปร่วมงานสมัชชาเยาวชนที่ภาคใต้ ไปที่ศูนย์วิจัยจุฬาภรณ์

โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้เป็นป่าชายเลน มีห้องเรียนธรรมชาติ เด็กได้เรียนรวมพลังนำหารสอง มีการขยายผลมาจัดที่โรงเรียน เด็กเป็นผู้เร่งรัดครูให้ช่วยประสานงานกับผู้อื่น เพื่อให้เกิดกิจกรรมที่โรงเรียน เด็กขยายผลไปยังโรงเรียนมัธยมอื่น การเรียนแบบนี้ครูเหนื่อยมากขึ้น ต้องควบคุมดูแลนักเรียนไม่ให้ออกนอกกรอบในขณะทำกิจกรรม แต่ก็พบว่าครูเป็นนักออกแบบการสอนที่ต้องมีการพัฒนาตนเองตลอดเวลา มีการจัดกิจกรรมที่เปลี่ยนไปเรื่อยๆ เช่น การสอนอัตราส่วน มีการประกอบอาหารท้องถิ่น มีการขาย ให้นักเรียนไปเรียนที่ป่าชายเลน สำหรับการเรียนภาษาอังกฤษ มีการมอบหมายให้นักเรียนฝึกงานที่สถานประกอบการ ไปสัมภาษณ์ชาวต่างชาติ นอกจากนี้ที่โรงเรียนมีการจ้างชาวต่างประเทศมาสอน สรรวจความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครองก่อนทำ ในวิชาภาษาไทยมีการแสดงละคร การสอนมุ่งที่การทำรายงาน โครงการมากขึ้น เด็กคิดเอง ทำเอง แก้ปัญหาเอง ชุมชนให้ความร่วมมือในการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ

จากการสังเกตการเรียนการสอนของครู พบว่านักเรียนส่วนหนึ่งมีการเดินเรียน ในการเรียนวิชาสังคมศึกษานักเรียนทั้งห้องนั่งเรียนกับพื้นห้อง เป็นพื้นไม้ขัดสะอาด กำลังจดงานตามที่ครูสอน บางห้องเรียนวิชาภาษาไทยได้ถนัด และก็มีบางห้องกำลังค้นคว้าในห้องสมุด โดยครูพามาเรียน นอกจากนี้ยังพบว่าบางห้องเรียนเรียนใกล้โรงอาหาร เท่าที่สังเกตไม่เห็นนักเรียนเรียนในห้องเรียน ส่วนใหญ่อยู่นอกห้อง

กรณีศึกษาที่ 6 โรงเรียนสังกัด สข.

เป็นโรงเรียน สข. ก่อตั้งมาเมื่ออายุ 100 ปี เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มคนจีนเป็นสมาคม ที่ปัจจุบันย้ายมาสร้างใหม่ เป็นที่ๆกว้างขวางขึ้น อาคารเรียนสวยงาม มีสนามกว้าง บรรยากาศ ห้องพักครูดูกว้างขวาง

ผู้อำนวยการเพิ่งจ้างใหม่ประมาณ 1 ปี เป็นอดีตผู้อำนวยการจากโรงเรียนรัฐบาล แล้วเกษียณมาอยู่ที่นี้ ผู้อำนวยการพูดภาษาจีนไม่ได้ อาจารย์ใหญ่คนเดิมใช้ภาษาจีนได้ดี ปัจจุบันดูแลแต่แผนกภาษาจีน ไม่ได้บริหารโรงเรียนทั้งโรงเรียนแล้ว

โรงเรียนนี้มีการสอน 3 ภาษา ไทย อังกฤษ จีน จากการตรวจเยี่ยมได้ข้อมูลว่านักเรียนที่จบชั้น ม.3 ยังใช้ภาษาจีนได้ปานกลาง ไม่เด่นมาก ในการเรียนการสอนภาษาจีนมีการจ้างครู ชาวจีน (แผ่นดินใหญ่) มาสอนพูด 1 คน สำหรับภาษาอังกฤษ ใช้ครูชาวต่างประเทศจากสถาบันสอนภาษาของเอกชน การเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็นภาษาอะไร ก็พยายามยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนทำรายงาน กิจกรรมการวาดภาพประกอบ โดยการแสดงออกถึงทักษะทางภาษาและศิลปะ

กรณีศึกษาที่ 7 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

เป็นโรงเรียนในโครงการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีการสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา เป็นโรงเรียนขนาดกลาง สภาพโรงเรียนภายนอกมีความสะอาดพอสมควร บรรยากาศร่มรื่น ไม่พบร่องรอยการประชาสัมพันธ์ของการปฏิรูปการศึกษา เพราะไม่พบบอร์ดวิชาการใดๆ และได้พบว่าบางบริเวณยังไม่มีการดูแลความสะอาดเท่าที่ควร

ลักษณะของโรงเรียน มีชื่อเสียง และได้รับการยอมรับจากชุมชนพอสมควร โดยชุมชนให้ความช่วยเหลือสนับสนุนแก่ทางโรงเรียนบ้าง ขณะที่หน่วยงานต้นสังกัดมีความสนใจดูแลช่วยเหลือไม่มากนัก วันที่ไปตรวจเยี่ยมไม่พบผู้บริหารโรงเรียน เนื่องจากผู้บริหารพานักเรียนไปแข่งขันกีฬานอกโรงเรียน จากการสอบถามครูผู้สอนทราบว่าผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ดี เป็นผู้บริหารที่รักและสนับสนุนการกีฬาด้วย

ครูในโรงเรียนสามารถนำเสนอข้อมูลได้คล่องแคล่ว มีความเข้าใจเรื่องการปฏิรูปการศึกษา ครูได้มีการเตรียมตัวในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา และรู้จักการประเมินผลแนวใหม่พอสมควร โดยสภาพรวมพบว่า ครูมีสุขภาพทางกายและสุขภาพทางจิตที่ดี มีการปฏิบัติงานเป็นทีมและทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข

จากการสังเกต สภาพร่างกายของนักเรียนโดยทั่วไป มีสุขภาพดี มีความสนใจเรียนรู้พอควร ผู้วิจัยมีโอกาสนสังเกตบรรยากาศการเรียนรู้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งกำลังเรียนคอมพิวเตอร์ในเรื่อง Word, Excel นักเรียนใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ 1 เครื่อง ต่อ นักเรียน 2 คน ไม่มี Internet ในห้องเรียน ลักษณะการจัดที่นั่ง นักเรียนไม่ได้นั่งเป็นกลุ่ม แต่จะนั่งเรียงกันเป็นแถว จากสภาพการเรียนการสอนครูไม่ให้ความสนใจนักเรียนเท่าที่ควร ครูมอบหมายงานให้นักเรียนทำงานไปตามลำพัง โดยครูนั่งทำงานของตนไปพร้อมๆ กัน

กรณีศึกษาที่ 8 โรงเรียนสังกัดเทศบาล

โรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดเทศบาล วันที่ไปตรวจเยี่ยม ได้รับการต้อนรับจากโรงเรียนและมีการเตรียมการอย่างพร้อมเพียง โดยให้นักเรียนมานำเสนอผลงานโครงการที่นักเรียนทำ นักเรียนสามารถนำเสนอได้อย่างฉะฉาน และกล้าแสดงออก แต่ผู้นำเสนออาจมีอาการตื่นเต้นและเครียด จึงไม่ยิ้มแย้มเลย

สภาพที่พบโดยทั่วไป โรงเรียนสะอาดดี ทราบข้อมูลว่าโรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเป็นอย่างดีด้วย ผู้บริหารโรงเรียนมีความเป็นผู้นำ และมีความสามารถสูง ผู้บริหารได้ติดต่อนักวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งไปช่วยในการทำหลักสูตรสถานศึกษา และทำ SSR ด้วยโรงเรียนมีการพัฒนาไปได้ดี แต่ครูส่วนใหญ่จะเครียดและทำงานหนักมาก ครูในโรงเรียนประมาณร้อยละ 80 มีการพัฒนาตนเอง ขณะที่อีกร้อยละ 20 ยังคงยึดแบบเดิมโดยไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง สภาพนักเรียนโดยทั่วไป เห็นได้ชัดเจนว่าเป็นเด็กที่มีความสุข ด้านความเก่งยังเห็นได้ไม่ชัดเจนนัก

กรณีศึกษาที่ 9 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

เป็นโรงเรียนมีขนาดเล็ก สอนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีครูทั้งหมด 7 คน มีนักเรียน 100 คน (ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนเพียง 5 คน) โรงเรียนตั้งอยู่ในที่ทุรกันดาร อยู่ระหว่างหุบเขาสภาพแวดล้อมทางโรงเรียนดี ใกล้ชิดธรรมชาติ มีชาวบ้านเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ให้เห็นอยู่บริเวณใกล้ๆ โรงเรียน

โรงเรียนมีโครงการสอนวิทยาศาสตร์ทางไกล โดยรับสัญญาณจากดาวเทียมของกรมการศึกษานอกโรงเรียนจากราชวังไกลกังวล แต่ทางโรงเรียนไม่สามารถรับสัญญาณได้จึงต้องพานักเรียนเดินทางไปเรียนในโรงเรียนใกล้เคียง เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่กลางหุบเขาทำให้สัญญาณรับภาพไม่ชัดเจน ระยะเวลาที่มีความยากลำบากในการพานักเรียนเดินทางไปเรียน โครงการนี้จึงไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ผู้บริหารเป็นคนหนุ่มมีวิสัยทัศน์ไกล สามารถขอกุญแจจากภายนอกมาสนับสนุนและพัฒนา โรงเรียน (เช่น กุญแจจาก สกศ.) ทำให้โรงเรียนมีสื่ออุปกรณ์ครบครัน มีจานดาวเทียม วีดีโอ และโทรศัพท์อย่างพอเพียง ผู้บริหารรู้จักวิธีการบริหารบุคลากรเป็นอย่างดี เช่น นักการของโรงเรียนสามารถทำหน้าที่เป็นช่างไฟ และถ่ายวีดีโอได้ แต่เนื่องจากสภาพทุรกันดารของโรงเรียน (เดินทางมาลำบาก และขาดการสื่อสาร) ทำให้ครูในโรงเรียนส่วนใหญ่เขียนใบขอย้ายออกเป็นประจำทุกปี ซึ่งผู้บริหารก็เข้าใจและไม่ได้ยับยั้ง กอรปกับครูมีภาระการสอนที่หนัก (พบว่าครูสอนในคาบเวลาเดียวกัน พร้อมกัน 2 ห้อง) ทำให้ครูไม่มีใจรักที่จะประจำอยู่ที่โรงเรียนนี้ตลอดไป

ครูมีความสามารถในการสอน รู้จักบูรณาการวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน และต้องบริหารเวลาได้เป็นอย่างดี เพราะครูแต่ละคนต้องสอน 2 ห้องใน 1 คาบเรียน โดยครูผู้สอนได้มอบหมายงานให้เด็กในห้องเรียนหนึ่งทำ แล้ววิ่งไปสอนอีกห้องเรียนหนึ่ง

นักเรียนส่วนใหญ่ยิ้มแย้มแจ่มใส แม้ส่วนมากจะมีฐานะยากจน (คนมีฐานะดีจะไปเรียนที่อื่น) เด็กเหล่านี้มีความกระตือรือร้น สามารถค้นหาความรู้จากห้องสมุด ทำแบบฝึกหัดที่ครูมอบหมาย ขณะที่ครูวิ่งไปสอนอีกห้องหนึ่ง นักเรียนมีการพัฒนาตนเองให้รู้จักค้นคว้าตามศักยภาพ มีห้องสมุดเล็กๆ อยู่หน้าห้อง มีตู้เล็กๆ วางไว้ มีหนังสืออยู่เพียงไม่กี่เล่ม แต่ครูก็สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรณีศึกษาที่ 10 โรงเรียนสังกัด สช.

เป็นโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ สอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษา โรงเรียนมีสถานที่กว้างขวางมาก สะอาดร่มรื่นน่าอยู่ มีอุปกรณ์และสื่อทางการศึกษาอย่างพร้อมเพรียง มีห้องดนตรี มีวงโยธวาทิตของโรงเรียน มีสนามกีฬาและสระว่ายน้ำ เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองและชุมชน ได้รับเงินสนับสนุนจากคริสตจักรจึงเก็บค่าเล่าเรียนไม่แพง แม้ว่าครูในโรงเรียนเงินเดือนไม่สูง แต่มีความสามารถในการสอน และบริหารจัดการดี สามารถสร้างโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความสุข นักเรียนร่าเริง แจ่มใส กล้าแสดงออก เรียนรู้อย่างมีความสุข ห้องเรียนระดับอนุบาลติดเครื่องปรับอากาศ มีอุปกรณ์การเรียนที่ตอบสนองพัฒนาการของเด็กได้อย่างดี นอกจากนี้มีห้องเรียนที่ดีแล้วยังมีห้องดนตรี สนามกีฬา และสระว่ายน้ำไว้บริการด้วย

สรุปผลการตรวจเยี่ยม

ผลจากการตรวจเยี่ยมโรงเรียนจำนวน 10 โรงเรียน ได้ข้อสรุปว่า ผู้บริหาร ครูอาจารย์ในโรงเรียน ตลอดจนชุมชนมีความตื่นตัวด้านการปฏิรูปมาก พฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงที่เห็น

ได้ชัด คือความพยายามของครูที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาให้มากขึ้น โดยมีการศึกษาดูงาน มีการพัฒนาอบรมบุคลากรอย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากที่สังเกตเห็นพบว่ายังมีบางส่วนที่มีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน โดยตัวครูผู้สอนเองก็ยอมรับว่าไม่แน่ใจในสิ่งที่ตนเองปฏิบัติ แต่ก็พยายามทำตามที่วิทยากร เพื่อนครู หรือผู้รับบอก ซึ่งพบว่ามีหลักการหรือแนวทางที่ไม่มีเอกภาพ ทำให้เกิดความสับสน แต่สิ่งที่เปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด คือ นักเรียนได้เรียนแบบลงมือปฏิบัติมากขึ้น มีการเรียนแบบทำงานกลุ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ข้อมูลทั้งจากครูและนักเรียนสอดคล้องกันว่าวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนยังไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง การทดสอบด้วยข้อสอบข้อเขียนยังเป็นเครื่องมือหลักที่ใช้ในการวัดผล

สิ่งที่นับว่าเป็นสัญญาณที่ดี คือ การที่องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับการสนับสนุนด้านการจัดการศึกษามากขึ้น งบประมาณของ อบจ. ลงสู่โรงเรียนมากขึ้น โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีความพร้อมสูง เช่น จังหวัดภูเก็ต หรือขอนแก่น โรงเรียนสังกัดเทศบาลจะได้รับการจัดสรรงบประมาณลงสู่โรงเรียนมากกว่าในอดีต

นอกจากนี้ยังพบว่าครูอาจารย์ในโรงเรียนได้ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของนักวิจัยในพื้นที่ที่เข้าไปติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนในฐานะนักวิจัย แต่ขณะเดียวกันยังได้แสดงบทบาทหน้าที่เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือหรือชี้แนะแนวทางการดำเนินงานแก่โรงเรียนในช่วงระหว่างตรวจเยี่ยม การออกแบบกิจกรรมการประเมินผลโดยกำหนดให้นักวิจัยซึ่งเป็นอาจารย์หรือนักวิชาการที่อยู่ในสถานบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น เป็นผู้ทำหน้าที่ติดตามการทำงานของโรงเรียนที่คัดเลือกมาเป็นกรณีศึกษา จึงเกิดผลทั้งทางตรงและทางอ้อม และถือเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาให้ก้าวหน้ามากขึ้น

ตอนที่ 3 การสังเคราะห์ผลการวิจัย

การวิจัยในส่วนนี้เป็นผลการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากรายงานของนักวิจัยในพื้นที่ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และข้อมูลจากการตรวจเยี่ยม ตารางที่ 4.13 เสนอผลการสังเคราะห์ผลการวิจัยที่ได้จากพหุกรณีศึกษา โดยนำเสนอข้อมูลทั้งที่ได้จากการวิเคราะห์รายงานของนักวิจัยในพื้นที่ ซึ่งแสดงค่าสถิติร้อยละ เพื่อสะท้อนปริมาณการปฏิบัติงานของโรงเรียน ส่วนข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและจากการตรวจเยี่ยม จะแสดงด้วยข้อความเชิงบรรยาย ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและจากการตรวจเยี่ยมเป็นข้อมูลที่เสริมข้อมูลจากรายงานของนักวิจัยในพื้นที่ให้หนักแน่นขึ้น

ตารางที่ 4.13 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากพหุทฤษฎีศึกษาและพหุวิธี

เชิงคุณภาพ	
สภาพและผล การปฏิรูป	เชิงคุณภาพ
จุดเริ่มต้นของการปฏิรูป การศึกษา	<p>สหภาพกลุ่มและการตรวจเยี่ยม</p> <p>โรงเรียนที่เป็นโรงเรียนนำร่องส่วนใหญ่มีการปฏิรูปก่อนประเภทที่ใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แต่หลังจากมีกฎหมายการศึกษา โรงเรียนเริ่มมีการปรับเปลี่ยนแนวการจัดการศึกษา</p>
ยุทธวิธีที่ใช้ใน การดำเนินงาน	<p>โรงเรียนใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารแบบ SBM การบริหารเชิงรุก การสร้างความเข้าใจในระบบการทำงาน การจัดคนให้เหมาะกับงาน การใช้ทรัพยากรร่วมกัน การวางระบบการกำกับ ติดตาม และการนิเทศ ระบบกำกับติดตามโดยการจับคู่ตามระบบติดตามโดยคณะกรรมการที่มอบหมาย ระบบติดตามโดยผู้บริหาร โรงเรียน สำหรับระบบการนิเทศใช้วิธีการนิเทศแบบกัลยาณมิตร ผู้นิเทศมีทั้งผู้บริหาร และหัวหน้าหมวด มีการระดมสรรพกำลังจากทุกฝ่าย การวางตัวบุคคลที่มีบทบาทสำคัญระดับผู้นำของชุมชน การขอความช่วยเหลือจากผู้ปกครองในรูปของการเชิญชวนบริจาค การทอดผ้าป่า ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น การแสวงหาโอกาสให้กับเฉพาะทาง ขอความช่วยเหลือจากภูมิปัญญาท้องถิ่น การแสวงหาโอกาสให้กับโรงเรียนโดยการสร้างผลงานให้ประชาชนศรัทธา การขยายเครือข่าย โดยปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานจากเดิม การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง</p>
การพัฒนาตนเองของครู และบุคลากร	<p>โรงเรียนเริ่มปฏิรูปครูโดยการพัฒนาทีมอบรมครู การสนับสนุนให้ครูเรียนต่อ การศึกษา โดยใช้วิทยากรท้องถิ่น ศึกษาพิเศษ ศึกษานิเทศก์ ข้าราชการบำนาญในท้องถิ่น ความช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น เนื้อหาที่ให้การอบรม ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการจัดการเรียนการสอนที่เห็นผู้เรียนเป็นสำคัญ วิจัยในชั้นเรียน ความรู้เกี่ยวกับบริหารจัดการเรียนการสอน</p>

สภาพและผลการปฏิรูป	เชิงคุณภาพ
<p>การบริหารวิชาการ</p>	<p style="text-align: center;">นวัตวิสัยในพื้นที่</p> <ul style="list-style-type: none"> - จังหวัดราชบุรี 88% ใช้วิธีการส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 50% ใช้วิธีการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล - จังหวัดเชียงใหม่ 94% ใช้การบริหารโดยการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 81% มีการวัดและประเมินผลแทน 69% จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย 69% - จังหวัดขอนแก่น 69% การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และหลักสูตรท้องถิ่น - จังหวัดภูเก็ต บริหารการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ 56% การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน 44% ใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน - จังหวัดชลบุรี 75% พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 50% วัดและประเมินผลที่หลากหลาย
<p>ผลการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - จังหวัดราชบุรี 81% เติบโตด้านการทำงานกับเพื่อน 75% ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี - จังหวัดชลบุรี 44% เติบโตด้านความกล้าแสดงออก 38% มีความสุขในการเรียน - จังหวัดภูเก็ต 81% เติบโตด้านความสามารถในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ความกล้าแสดงออก และมีความสุขในการเรียน - จังหวัดขอนแก่น 81% นักเรียนมีความสุขในการเรียน - จังหวัดเชียงใหม่ 88% เติบโตด้านความกล้าแสดงออก 69% นักเรียนมีความสุขในการเรียน
<p>ผลที่เกิดขึ้นกับครู</p>	<ul style="list-style-type: none"> - จังหวัดเชียงใหม่ 81% ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 75% มีการเข้าร่วมอบรม 69% มีการทำงานเป็นทีม และมีความกระตือรือร้นมากขึ้น แต่ 75% ครูรู้สึกเหนื่อยล้าจากการทำงาน - จังหวัดขอนแก่น 44% ครูมีการจัดการเรียนการสอนหลากหลายขึ้น 38% ครูได้รับการอบรมมากขึ้น 31% มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมมือกันทำงานมากขึ้น
	<p style="text-align: center;">สหภาพกลุ่มและการตรวจเยี่ยม</p> <p>ผู้บริหารทำตัวเป็นผู้นำการปฏิรูป มีวิสัยทัศน์ ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ สร้างขวัญกำลังใจ ผู้นำการปฏิรูป การวางระบบการประกันคุณภาพ การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียน การสอนเสริมโดยครูและผู้บริหาร การทำหลักสูตรท้องถิ่น การสอนแบบบูรณาการ</p> <p>นักเรียนเด่นด้านคุณธรรม ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ ศึกษามรยาท ความสุขในการเรียน เรียนต่อมากขึ้น ช่วยตัวเองได้มากขึ้น ด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา อีกีฬา สุขภาพของนักเรียนดีขึ้น มีความกล้าแสดงออก การคิดวิเคราะห์</p> <p>- ครูมีการพัฒนาการเรียนการสอน ครูปรับเปลี่ยนวิธีสอน แผนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สอนให้ผู้เรียนสนุกและมีความสุขในการเรียน วิธีการจัดการเรียนการสอนหลากหลาย สื่อการเรียนรู้หลากหลาย ใช้แหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมิน</p>

สภาพและผล การปฏิรูป	เชิงคุณภาพ	สหภาพกลุ่มและการตรวจเยี่ยม
<p>นักวิจัยในพื้นที่</p> <ul style="list-style-type: none"> - จังหวัดภูเก็ต 88% ส่งครูเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานอื่น 56% จัดอบรมที่โรงเรียนดำเนินการเอง 63% ทำงานแบบร่วมมือ 75% รู้สึกว่ามีภาระงานเพิ่ม ต้องจัดทำเอกสารมาก - จังหวัดชลบุรี ทุกโรงเรียนครูมีการพัฒนาตนเอง 44% ครูมีการพัฒนาตนเองมากขึ้น 50% รู้สึกว่าเหนื่อยล้า - จังหวัดราชบุรี 75% ครูมีความสุขพอใจในการทำงาน 63% มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 56% ยอมรับศักยภาพของผู้เรียน 50% มีการประชุมอบรม สัมมนาครูตามแหล่งต่าง ๆ 	<p>นักวิจัยในพื้นที่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ครูมีความกระตือรือร้น เอาใจใส่ในการทำงานมากขึ้น ครูมีการทำงานเป็นระบบมากขึ้น ครูมีการทำงานแบบร่วมมือ ครูมีความสนใจในการทำงาน ครูทักท้วงชี้แนะชี้แจงเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน - ครูใช้งบประมาณส่วนตัวในการหาสื่อการเรียนการสอนมากขึ้น - ครูมีภาระมากขึ้น เห็นอย่มากขึ้น - ครูได้รับการยกย่องเป็นครูแกนนำ/ครูต้นแบบ 	<ul style="list-style-type: none"> - ครูมีความกระตือรือร้น เอาใจใส่ในการทำงานมากขึ้น ครูมีการทำงานเป็นระบบมากขึ้น ครูมีการทำงานแบบร่วมมือ ครูมีความสนใจในการทำงาน ครูทักท้วงชี้แนะชี้แจงเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน - ครูใช้งบประมาณส่วนตัวในการหาสื่อการเรียนการสอนมากขึ้น - ครูมีภาระมากขึ้น เห็นอย่มากขึ้น - ครูได้รับการยกย่องเป็นครูแกนนำ/ครูต้นแบบ
<p>ผลที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> - จังหวัดเชียงราย 75% ชุมชนยอมรับโรงเรียน 63% มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนและ 50% ผู้ปกครองมีส่วนร่วม - จังหวัดราชบุรี 88% มีความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนในการจัดการศึกษา 69% มีกิจกรรมการเรียนรู้กับครู บ้าน ชุมชน - จังหวัดภูเก็ต 56% ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น 44% การจัดทำงบประมาณสนับสนุนโรงเรียน - จังหวัดชลบุรี 38% มีการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน 31% คนในชุมชนเป็นวิทยากรท้องถิ่น - จังหวัดขอนแก่น 63% ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอน 25% ผู้ปกครองเข้ามาประชุมในโรงเรียน และร่วมประเมินนักเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - ด้านการจัดการเรียนการสอน มีการผลิตสื่อการเรียนการสอนมากขึ้น การจัดการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น ใช้บทเรียนสำเร็จรูป สอนให้คิด สอนตามความสนใจ สอนแบบกิจกรรม/โครงการ และครูมีการทำวิจัยชั้นเรียนมากขึ้น - โรงเรียนมีการประเมินภายในและภายนอก - ครูมีการทำงานเป็นระบบขึ้น - โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้มากขึ้น - โรงเรียนเป็นที่ยอมรับของชุมชน ได้รับรางวัลการยกย่อง ชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กับโรงเรียนมากขึ้น หน่วยงานต้นสังกัดมาเยี่ยมเยียนมากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - ด้านการจัดการเรียนการสอน มีการผลิตสื่อการเรียนการสอนมากขึ้น การจัดการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น ใช้บทเรียนสำเร็จรูป สอนให้คิด สอนตามความสนใจ สอนแบบกิจกรรม/โครงการ และครูมีการทำวิจัยชั้นเรียนมากขึ้น - โรงเรียนมีการประเมินภายในและภายนอก - ครูมีการทำงานเป็นระบบขึ้น - โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้มากขึ้น - โรงเรียนเป็นที่ยอมรับของชุมชน ได้รับรางวัลการยกย่อง ชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กับโรงเรียนมากขึ้น หน่วยงานต้นสังกัดมาเยี่ยมเยียนมากขึ้น
<p>ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การปฏิรูปทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลมากขึ้น โรงเรียนมีการสื่อสารกับผู้ปกครอง - ผู้ปกครอง/ชุมชนสนับสนุนทรัพยากร วิทยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การจัดทำโครงการพิเศษต่าง ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - การปฏิรูปทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลมากขึ้น โรงเรียนมีการสื่อสารกับผู้ปกครอง - ผู้ปกครอง/ชุมชนสนับสนุนทรัพยากร วิทยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การจัดทำโครงการพิเศษต่าง ๆ

สภาพและผล การปฏิรูป	เชิงคุณภาพ	สหภาพกลุ่มและการตรวจเยี่ยม
ผลกระทบทางบวก <ul style="list-style-type: none"> - จังหวัดเชียงใหม่ 50% ครูกระตุ้นหรือรื้อมากขึ้น และ 44% มีการทำงานเป็นทีม - จังหวัดขอนแก่น 63% นักเรียนมีการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ - จังหวัดภูเก็ต 63% ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในโรงเรียน และครูทำงานเป็นทีม - จังหวัดชลบุรี ทุกโรงเรียนพัฒนาตนเองด้านการสอน และส่งผลให้โรงเรียนส่วนใหญ่เกิดการพัฒนาคูณภาพ นักเรียน ทำให้ผู้ปกครองยอมรับโรงเรียน - จังหวัดราชบุรี 75% รายงานว่าครูมีความสุขความพอใจในการทำงาน 	นักวิจัยในพื้นที่ <ul style="list-style-type: none"> - จังหวัดเชียงใหม่ 75 % ครูเหนื่อยล้า - จังหวัดภูเก็ต 75% ครูมีการเพิ่มขึ้น ต้องทำเอกสารมากขึ้น - จังหวัดชลบุรี 50% ครูเหนื่อยล้าเช่นกัน - จังหวัดขอนแก่นและราชบุรี 25% ผู้ปกครองกลัวบุตรหลานมีความรู้ไม่เท่า หลักสูตรเดิมก่อนการปฏิรูป 	<ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนใช้เวลาในการทำงานของครูมากขึ้น - ผู้ปกครองไม่เข้าใจหลักการของการปฏิรูป - นักเรียนมีปัญหาโอนย้ายโรงเรียนเนื่องจากหลักสูตรสถานศึกษาแตกต่างกัน - ขาดครูเฉพาะสาขาวิชา นักเรียนต้องขึ้นมีจำนวนมาก ไม่เหมาะกับการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ - การปฏิรูปส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของครู
ปัญหาและอุปสรรค <ul style="list-style-type: none"> - จังหวัดภูเก็ต 44% ประสบปัญหาครูไม่พอ ขาดแคลนในบางสาขา ครูบางส่วนไม่ยอมปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการสอนหรือพฤติกรรมการสอนแนวปฏิรูปการศึกษา นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการประเมินของครูที่เพิ่มขึ้น จำนวนนักเรียนในห้องมีจำนวนมากเกินไป นักเรียนมีภูมิหลังส่วนตัวที่ไม่เอื้อต่อการเรียนงบประมาณในการดำเนินการไม่เพียงพอ เป็นต้น 		<ul style="list-style-type: none"> - ภาระงานของครูที่เพิ่มมากขึ้น จำนวนนักเรียนในห้องมีจำนวนมากเกินไป - งบประมาณในการดำเนินการไม่เพียงพอ - บางโรงเรียนมีข้อจำกัดด้านกายภาพ ที่ตั้งโรงเรียนไม่เอื้อต่อการพัฒนานักเรียนสภาพชุมชนยากจน ขาดแคลนบุคลากร - ครูไม่ยอมปรับเปลี่ยนตัวเอง - ดำเนินการจัดทำหลักสูตร ครูมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา - วิธีการประเมินผล หลักสูตรสถานศึกษาก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับค่ายโรงเรียน - ครูรู้สึกว่านโยบายเกี่ยวกับการปฏิรูปมีความเป็นอุดมคติสูง ยากต่อการปฏิบัติ

เชิงคุณภาพ	
สภาพและผล การปฏิรูป	เชิงคุณภาพ
ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จ	<p>นักรวจในพื้นที่</p> <ul style="list-style-type: none"> - จังหวัดเชียงราย 69% อัตราครู 50% งบประมาณ(เอกสาร/วัสดุ - จังหวัดขอนแก่น 75% ความสามารถและการสนับสนุนจากผู้บริหาร - จังหวัดภูเก็ต 56% งบประมาณที่เพียงพอ - จังหวัดชลบุรี 50% การปรับบทบาทภาระหน้าที่ของครูให้เหมาะสมเป็นบัจฉย สำคัญ - จังหวัดราชบุรี 69% ศักยภาพและคุณภาพครู ตลอดจนความเป็นผู้นำของผู้ บริหารเป็นปัจจัยอันสำคัญ 63% อัตรากำลังครูเพียงพอเป็นปัจจัยสำคัญ 56% - ความพร้อมและความเข้มแข็งของคณะกรรมการสถานศึกษา ตลอดจนการ สนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดเป็นปัจจัยสำคัญ
หน่วยงานที่มีบทบาท สนับสนุน	<ul style="list-style-type: none"> - จังหวัดขอนแก่น 69% เห็นว่าชุมชนเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ - จังหวัดภูเก็ต 44% เห็นว่าองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญ - จังหวัดราชบุรี 88% เห็นว่าผู้บริหารในโรงเรียนเองเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญ ในการปฏิรูป - จังหวัดชลบุรี 13% ที่เห็นว่าโรงเรียนเครือข่ายนำร่องหลักสูตร 2544 มีบทบาท สำคัญในการปฏิรูป
ความต้องการความช่วยเหลือ เพื่อให้ออกผล	<p>สหภาพกลุ่มและการตรวจเยี่ยม</p> <ul style="list-style-type: none"> - การมีกฎหมายบังคับกระตุ้นให้ครูต้องปรับตัว - ผู้บริหารเป็นผู้นำการปฏิรูป/ผู้ขับเคลื่อน - การวางระบบติดตามประเมินผล - การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม - การมีเอกสขาร่วมโครงการนำร่อง - การมีครูแกนนำในโรงเรียน - การจัดการอบรมให้ความรู้ - ความมุ่งมั่นพยายามของครู - การช่วยเหลือจากสถาบันองค์กร/วิทยากรท้องถิ่น สถาบันท้องถิ่น บุคลากรต้น สังกัดในเขตพื้นที่ ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง และชุมชน วิทยากรท้องถิ่น การสนับสนุนจากภาครัฐ และภาคเอกชน <p>โรงเรียนได้รับความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์ของหน่วยงานต้นสังกัดในท้อง ถิ่น/เขตการศึกษา ข้าราชการบำนาญในท้องถิ่น วิทยากรจากบุคคลหลากหลาย อาชีพในท้องถิ่น องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์กรบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์กรจ้างจังหวัด กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะ กรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มูลนิธิ ต่าง ๆ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ กองสภากงกันแห่งรัฐบาล</p> <p>โรงเรียนต้องการการอบรมและพัฒนาครูผู้สอน เพิ่มบุคลากรครูผู้สอน การลด จำนวนนักเรียนต่อห้อง ต้องการให้มีการเพิ่มเงินเดือนและค่าตอบแทน และงบประมาณ สนับสนุนการศึกษา เนื่องจากต้องรับภาระงานมากขึ้น</p>

สภาพและผล การปฏิรูป	เชิงคุณภาพ	
	นักวิจัยในพื้นที่	สหภาพกลุ่มและการตรวจเยี่ยม
<p>ความภาคภูมิใจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - จังหวัดขอนแก่น 6% ภูมิใจที่โรงเรียนประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน และได้รับการยอมรับจากชุมชน - จังหวัดราชบุรี 56% รายงานว่าโรงเรียนได้รับรางวัล พระราชทาน 38% รายงานว่าผู้บริหารและครูได้รับรางวัลดีเด่นในด้านการพัฒนาการเรียนการสอน 		<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนภูมิใจที่ชุมชนสนับสนุนโรงเรียน - โรงเรียนมีครูแห่งชาติ ครูแกนนำ สามารถพัฒนาโรงเรียนจนสำเร็จ การได้มีโอกาสเป็นโรงเรียนนำร่อง ได้จัดทำกิจกรรมเด่นในโรงเรียนจนเป็นที่ยอมรับของชุมชน
<p>บทเรียนที่ได้เรียนรู้</p>		<ul style="list-style-type: none"> - ควรปรับขนาดชุมชนเรียนเพื่อให้สามารถจัดการให้ผู้เรียนได้มากขึ้น - การจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน ครูต้องมีการสำรวจข้อมูลขั้นต้นเพื่อทำหน้าที่ดูแลนักเรียนก่อนนำนักเรียนไปศึกษา - การบริหารบุคคลกร ต้องให้ทุกส่วนและทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น - การออกแบบกิจกรรมการประเมินผลโดยให้นักวิจัยซึ่งเป็นอาจารย์หรือนักวิชาการที่อยู่ในสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น เป็นผู้ทำหน้าที่ติดตามการทำงานของโรงเรียนเกิดผลทั้งทางตรงและทางอ้อม และถือเป็นกลไกบุคคลที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาให้ก้าวหน้ามากขึ้น

สรุปผลการสังเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม การตรวจเยี่ยม และการสังเคราะห์รายงานของนักวิจัยในพื้นที่เมื่อนำมาสังเคราะห์เข้าด้วยกัน ได้ข้อสรุปที่สำคัญดังต่อไปนี้ คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนกำลังดำเนินการไปอย่างเร่งด่วน และกระตือรือร้น ภายใต้การบริหารของผู้บริหารที่เป็นตัวจักรสำคัญของการปฏิรูป วิธีการที่ใช้ในการบริหารที่เห็นได้ชัดเจน คือ การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งผู้บริหาร ครู บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรท้องถิ่น นักวิชาการ หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานระดับนโยบาย และผู้เกี่ยวข้อง ผลที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนเมื่อแยกเป็นผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนพบว่านักเรียนเรียนอย่างมีความสุขมากขึ้น มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี และมีพฤติกรรมความกล้าแสดงออกมากขึ้น แต่ความสามารถทางด้านวิชาการยังเห็นผลไม่ชัดเจน ส่วนผลที่เกิดขึ้นกับครูพบว่าครูมีการเปลี่ยนแปลงตนเองค่อนข้างมาก มีความพยายามที่จะจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายขึ้น แต่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการจัดการเรียนการสอนยังค่อนข้างสับสน เนื่องจากระบบการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ถึงครูยังไม่มีเอกภาพ วิทยากรจากหน่วยงานต่างๆ ให้แนวคิดที่ไม่สอดคล้องกัน ทำให้ครูซึ่งเป็นผู้ปฏิบัตินำไปประยุกต์ใช้ได้ยาก อย่างไรก็ตาม ผลกระทบต่อโรงเรียนโดยรวมเป็นไปในทิศทางบวก โรงเรียนเป็นที่ยอมรับของชุมชนมากขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากท้องถิ่นมากขึ้น ทั้งในรูปของแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะในจังหวัดที่มีสภาพเศรษฐกิจดี เช่น ภูเก็ต อย่างไรก็ตาม โรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจะเป็นโรงเรียนสังกัดเทศบาล ผลการวิจัยชี้ให้เห็นชัดเจนว่านักวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคลากรครู สำหรับการช่วยเหลือของหน่วยงานจากส่วนกลางยังไม่กระจาย ไม่ครอบคลุมทั่วถึงโรงเรียนต่างๆ โรงเรียนที่ได้รับการพัฒนาส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการนำร่องต่างๆ

ผลกระทบของการปฏิรูป นอกจากส่งผลทางบวกที่ทำให้ครูมีการปรับเปลี่ยน ปรับปรุงพัฒนาตนเอง แต่ก็ส่งผลกระทบทางลบ ทำให้ครูต้องมีภาระหน้าที่เพิ่มขึ้น ทั้งงบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษาซึ่งที่ได้รับอยู่ไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ สิ่งที่คุณและโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือ จึงเป็นเรื่องของการพัฒนาทางด้านวิชาการแก่บุคลากรครู งบประมาณในการจัดการศึกษา การเพิ่มทรัพยากรบุคคลให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียนที่มีแนวโน้มเข้าเรียนต่อมากขึ้น ปัจจัยสำคัญที่ส่งต่อความสำเร็จของการปฏิรูป คือ ความสามารถของผู้บริหาร โดยเฉพาะวิสัยทัศน์ ความเป็นผู้นำการปฏิรูป การรู้จักวางระบบการบริหารที่เน้นการกระจายอำนาจ การบริหารแบบมีส่วนร่วม ความสามารถในการระดมสรรพกำลังจากองค์กรต่างๆ

การเปรียบเทียบสภาพและผลการปฏิรูปจากพหุกรณีศึกษา การวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ในบทที่ 4 ได้นำเสนอผลการสังเคราะห์รายงานของนักวิจัยในพื้นที่ซึ่งมีโรงเรียนที่ใช้เป็นกรณีศึกษาจำนวน 80 โรงเรียน ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และข้อมูลจากการตรวจเยี่ยมโรงเรียน ข้อมูลทั้ง 3 ส่วนจะตอบประเด็นคำถามวิจัยเกี่ยวกับสภาพและผลการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย ขอนแก่น ภูเก็ต ชลบุรี และราชบุรี วิธีการวิเคราะห์ ข้อมูลในบทที่ 4 ได้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา แล้วจัดจำแนกประเภทของประเด็นวิจัย เพื่อแจ้งนับความถี่และร้อยละของโรงเรียนที่มีการดำเนินงานตามประเด็นที่ศึกษา

สำหรับในบทที่ 5 นี้ เป็นการนำผลการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากรายงานของนักวิจัยในพื้นที่ โดยนำประเด็นสำคัญมาลงรหัส (coding) เพื่อแปลงเนื้อหาสาระจากข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้องตามประเด็นวิจัย ซึ่งทำให้ได้สารสนเทศมากขึ้น โดยมีการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของผลการปฏิรูปของโรงเรียนที่มีบริบทต่างกัน ตามสังกัด ขนาด และสภาพเศรษฐกิจของชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานของนักวิจัยในพื้นที่จะนำเสนอแยกออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบสภาพและผลการปฏิรูปของโรงเรียนจำแนกตามสังกัด โดยนำเสนอข้อมูลในรูปของตารางและกราฟเส้น แสดงการเปรียบเทียบตามตัวแปรอิสระที่ศึกษา 6 ประเด็น ได้แก่ (1.1) ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจของผู้บริหารเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา (1.2) การพัฒนาครู (1.3) การปฏิรูประบบบริหาร (1.4) การพัฒนาและการบริหารหลักสูตร (1.5) การจัดกระบวนการเรียนรู้ (1.6) ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ตอนที่ 2 เป็นการเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนตามภูมิหลังของโรงเรียน นำเสนอผลโดยใช้สถิติภาคสรุปอ้างอิง เพื่อ

เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนจำแนกตามลักษณะของโรงเรียนที่แตกต่างกันตามสังกัด ขนาดและสภาพเศรษฐกิจของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่

สำหรับผลการวิจัยในตอนที่ 3 เป็นการศึกษาอิทธิพลของภูมิหลังของโรงเรียนที่มีต่อระดับการปฏิบัติงานและความสำเร็จของการปฏิรูป โดยใช้ข้อมูลจากรายงานของนักวิจัยในพื้นที่และข้อมูลจากการวัดผลการปฏิบัติงาน (performance tests) จากรายงานการวิจัยเล่มที่ 1 ข้อมูลทั้ง 3 ตอนจะนำมาสังเคราะห์เข้าด้วยกัน เพื่อให้สามารถอธิบายสภาพการปฏิรูปที่ลึกซึ้งชัดเจนมากขึ้น

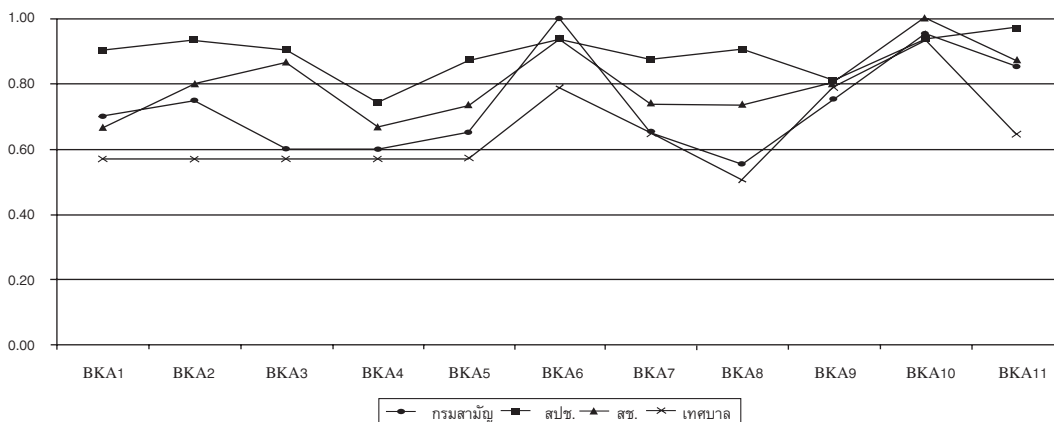
ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบสภาพและผลการปฏิรูปของโรงเรียนจำแนกตามสังกัด

1.1 ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจของผู้บริหาร/ครูเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา

ตารางที่ 5.1 แสดงให้เห็นว่าในภาพรวม ผู้บริหาร/ครูส่วนใหญ่มีความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาประมาณร้อยละ 66-95 โดยร้อยละ 95 ของโรงเรียนมีความเข้าใจว่าการปฏิรูปจะเกิดผลดีกับผู้เรียนจะพบมากที่สุด และมีความสอดคล้องระหว่างสังกัด สำหรับความเชื่อของผู้บริหารที่ว่าตนเองสามารถทำงานร่วมกับครูได้อย่างมีความสุข (ร้อยละ 66) พบในสัดส่วนที่ต่ำสุด เมื่อเปรียบเทียบตามสังกัดพบว่าโรงเรียนสังกัด สปช. มีความเชื่อ/ความรู้ความเข้าใจในสัดส่วนที่สูงกว่าสังกัดอื่นเกือบทุกประเด็น ในขณะที่สังกัดเทศบาลพบน้อยกว่าสังกัดอื่นในเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านครูเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล และครูเข้าใจว่าการปฏิรูปจะเกิดผลดีกับผู้เรียน

ตารางที่ 5.1 ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจ ของผู้บริหาร/ครู เกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา จำแนกตามสังกัด

สังกัด	n	BKA1	BKA2	BKA3	BKA4	BKA5	BKA6	BKA7	BKA8	BKA9	BKA10	BKA11
กรมสามัญ	20	0.70	0.75	0.60	0.60	0.65	1.00	0.65	0.55	0.75	0.95	0.85
สปช.	31	0.90	0.94	0.90	0.74	0.87	0.94	0.87	0.90	0.81	0.94	0.97
สช.	15	0.67	0.80	0.87	0.67	0.73	0.93	0.73	0.73	0.80	1.00	0.87
เทศบาล	14	0.57	0.57	0.57	0.57	0.57	0.79	0.64	0.50	0.79	0.93	0.64
รวม	80	0.75	0.80	0.76	0.66	0.74	0.93	0.75	0.71	0.79	0.95	0.86

BKA1	ผู้บริหารเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพ สามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้	BKA7	ผู้บริหารยอมรับความสามารถของผู้เรียน
BKA2	ผู้บริหารเชื่อว่าผู้เรียนมีความสำคัญ	BKA8	ผู้บริหารเชื่อว่าครูมีหน้าที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ
BKA3	ผู้บริหารเชื่อว่าครูทุกคนตั้งใจปฏิบัติรูปการเรียนรู้	BKA9	ครูเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
BKA4	ผู้บริหารเชื่อว่าตนเองสามารถทำงานร่วมกับครูได้อย่างมีความสุข	BKA10	ครูเข้าใจว่าการปฏิบัติจะเกิดผลดีกับผู้เรียน
BKA5	ผู้บริหารเชื่อว่าการปฏิบัติงานของคนมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน	BKA11	ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติ
BKA6	ครูเห็นว่าผู้เรียนมีความสำคัญ		

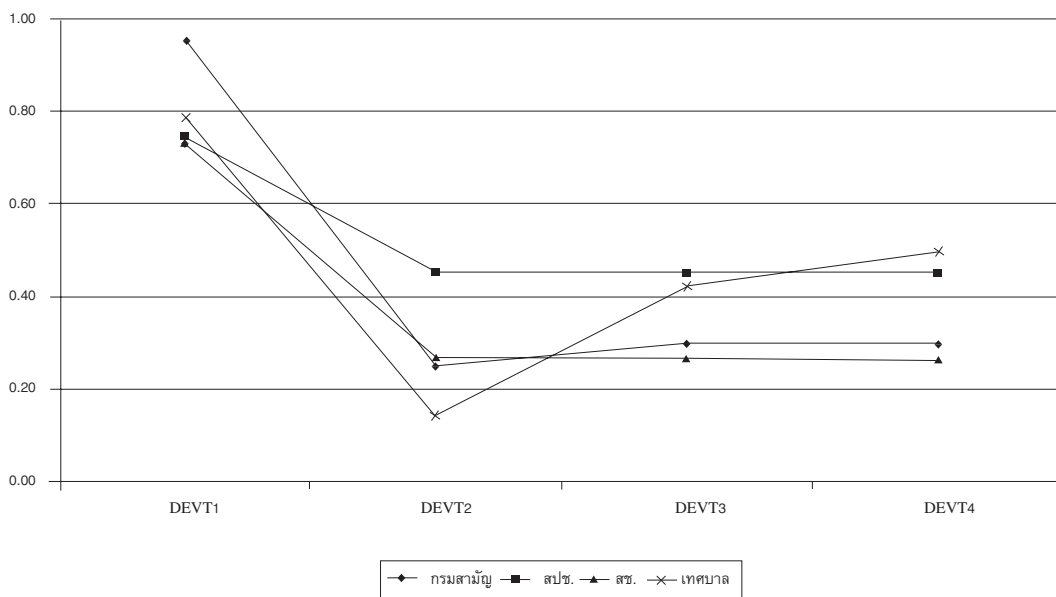
1.2 การพัฒนาครู

1.2.1 วิธีการพัฒนา

ตารางที่ 5.2 แสดงให้เห็นว่าวิธีการพัฒนาครูในภาพรวมเป็นการพัฒนาในลักษณะการฝึกอบรมมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 80 ในขณะที่การพัฒนาโดยการศึกษาดูงาน การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษา และการกระตุ้นให้ปฏิบัติงานมีไม่ถึงร้อยละ 40 โดยโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ครูได้รับการฝึกอบรมจะพบในสัดส่วนที่มากกว่าโรงเรียนสังกัดอื่น (ร้อยละ 95) ในขณะที่โรงเรียนสังกัดสปช. พบว่ามีการพัฒนาครูโดยการศึกษาดูงาน (ร้อยละ 45) และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษา (ร้อยละ 45) มากกว่าสังกัดอื่น สำหรับด้านการกระตุ้นให้ปฏิบัติงาน พบมากในโรงเรียนสังกัดเทศบาล (ร้อยละ 50) และพบน้อยในสังกัด สช. (ร้อยละ 27)

ตารางที่ 5.2 วิธีการพัฒนาครูจำแนกตามสังกัด

สังกัด	n	ฝึกอบรม DEVT1	ดูงาน DEVT2	จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ DEVT3	กระตุ้นกำกับ DEVT4
กรมสามัญ	20	0.95	0.25	0.30	0.30
สพช.	31	0.74	0.45	0.45	0.45
สช.	15	0.73	0.27	0.27	0.27
เทศบาล	14	0.79	0.14	0.43	0.50
รวม	80	0.80	0.31	0.38	0.39

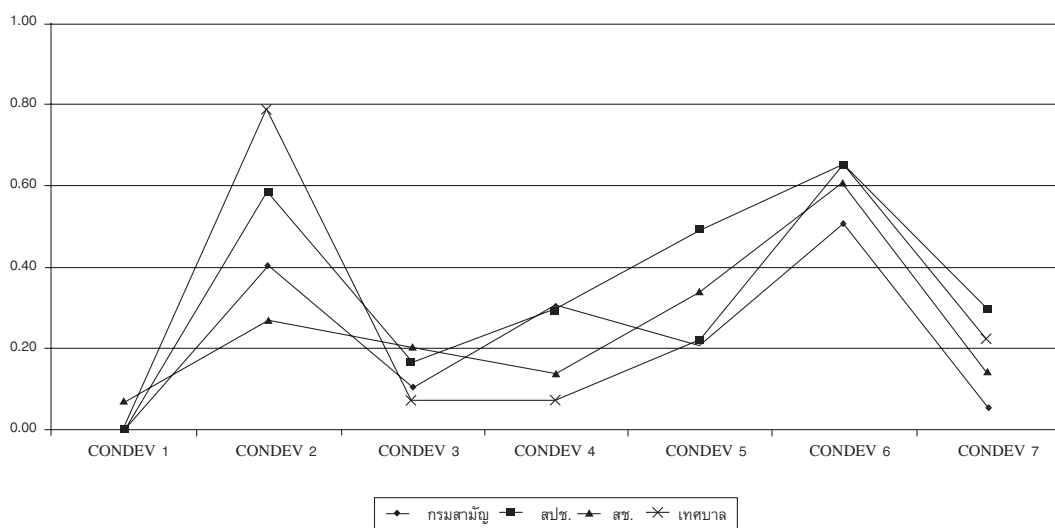

1.2.2 ประเด็นการพัฒนาครู

ตารางที่ 5.3 แสดงให้เห็นว่าในภาพรวมนั้นโรงเรียนมีการพัฒนาครูให้มีความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตร (ร้อยละ 60) และเทคนิคการสอน (ร้อยละ 55) มากกว่าด้านอื่นๆ ในส่วนของการพัฒนาการบริหารจัดการ เทคโนโลยีการผลิตสื่อการสอน ทักษะการทำงาน และการค้นหาสารสนเทศ แหล่งเรียนรู้ เมื่อเปรียบเทียบกับสองประเด็นข้างต้นยังอยู่ในสัดส่วนที่ต่ำไม่ถึงร้อยละ 20 นอกจากนี้ด้านการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษนั้นพบว่าอยู่ในระดับต่ำมากคือโรงเรียนที่พัฒนาด้านนี้มีเพียงร้อยละ 1 เท่านั้นหรือไม่ปรากฏเลยในทุกสังกัด ยกเว้น สังกัด สช. (ร้อยละ 7) ซึ่งมีปรากฏบ้าง เมื่อจำแนกตามสังกัด พบว่าสังกัดเทศบาล จะพบมากกว่าสังกัดอื่น ด้านการพัฒนาเทคนิคการสอน (ร้อยละ 79) แต่พบว่ามีพัฒนาน้อยด้านการบริหารจัดการ เทคโนโลยีการผลิตสื่อทักษะการทำงาน

ตารางที่ 5.3 ประเด็นในการพัฒนาครูจำแนกตามสังกัด

สังกัด	n	อังกฤษ CONDEV ₁	เทคนิค การสอน CONDEV ₂	บริหารจัดการ CONDEV ₃	เทคโนโลยี การผลิตสื่อ CONDEV ₄	ทักษะ การทำงาน CONDEV ₅	พัฒนา หลักสูตร CONDEV ₆	แหล่งเรียนรู้ CONDEV ₇
สามัญ	20	0.00	0.40	0.10	0.30	0.20	0.50	0.05
สปข.	31	0.00	0.58	0.16	0.29	0.48	0.65	0.29
สช.	15	0.07	0.27	0.20	0.13	0.33	0.60	0.13
เทศบาล	14	0.00	0.79	0.07	0.07	0.21	0.64	0.21
รวม	80	0.01	0.51	0.14	0.23	0.34	0.60	0.19

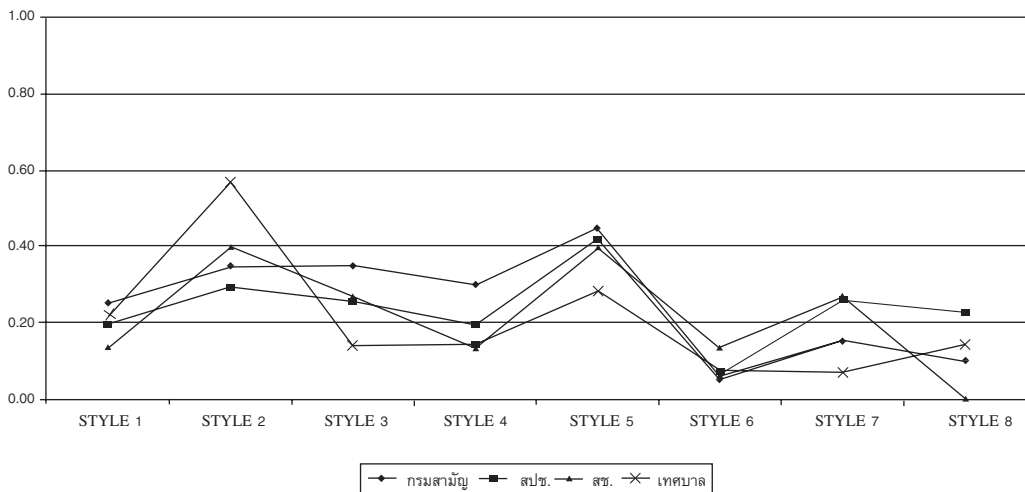
1.3 การปฏิรูประบบบริหาร

1.3.1 แนวทางและหลักการบริหาร

ตารางที่ 5.4 แสดงแนวทางและหลักการบริหารการปฏิรูปการศึกษา พบว่า มีการปฏิบัติงานในระดับที่ต่ำมากทุกประเด็น ไม่ถึงร้อยละ 40 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้เทคโนโลยีมีการดำเนินการเพียงร้อยละ 8 เท่านั้น ในขณะที่การแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นมีการดำเนินการมากที่สุดคือร้อยละ 40 เมื่อพิจารณาตามสังกัดพบว่าสังกัด สช. มีการทำงานแบบกัลยาณมิตร การบริหารแบบ SBM และการประชาสัมพันธ์โรงเรียนน้อยกว่าสังกัดอื่น แต่จะพบมากกว่าสังกัดอื่นเล็กน้อยในด้านการใช้เทคโนโลยีและการนิเทศอย่างเป็นระบบ โรงเรียนสังกัดกรมสามัญฯ จะพบมากในด้านการทำงานแบบกัลยาณมิตร PDCA SBM การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในขณะที่สังกัดเทศบาลจะพบน้อยกว่าสังกัดอื่นด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การนิเทศอย่างเป็นระบบ แต่จะพบมากกว่าสังกัดอื่นด้านการทำงานเป็นทีม ในขณะที่สังกัด สปข. จะพบนานี้่น้อยที่สุด

ตารางที่ 5.4 แนวทางและหลักการบริหาร จำแนกตามสังกัด

สังกัด	n	กัลยาณมิตร STYLE1	ทำงาน เป็นทีม STYLE2	PDCA STYLE3	SBM STYLE4	แลกเปลี่ยน เรียนรู้ STYLE5	ใช้เทคโนโลยี STYLE6	นิเทศอย่าง เป็นระบบ STYLE7	ประชา สัมพันธ์ STYLE8
สามัญ	20	0.25	0.35	0.35	0.30	0.45	0.05	0.15	0.10
สปช.	31	0.19	0.29	0.26	0.19	0.42	0.06	0.26	0.23
สช.	15	0.13	0.40	0.27	0.13	0.40	0.13	0.27	0.00
เทศบาล	14	0.21	0.57	0.14	0.14	0.29	0.07	0.07	0.14
รวม	80	0.20	0.38	0.26	0.20	0.40	0.08	0.20	0.14

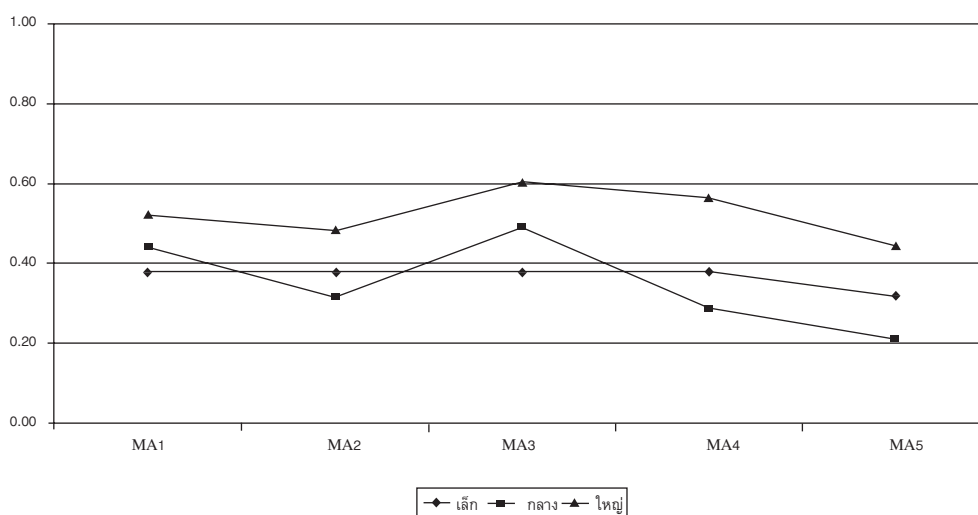

1.3.2 วิธีการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน

ตารางที่ 5.5 แสดงให้เห็นว่าโดยภาพรวม โรงเรียนไม่เกินครึ่งที่มีการบริหารจัดการตามแนวปฏิรูปการศึกษาโดยใช้หลักการทำงานมีส่วนร่วม (ร้อยละ 50) การทำงานเป็นทีม (ร้อยละ 39) การสร้างความสัมพันธ์ชุมชน (ร้อยละ 38) และการทำงานแบบ PDCA (ร้อยละ 30) เมื่อพิจารณาตามสังกัด พบว่า โรงเรียนสังกัด สช. มีวิธีการบริหารแบบร่วมคิดร่วมทำ การสร้างความสัมพันธ์ชุมชน การทำงานแบบ PDCA น้อยกว่าสังกัดอื่น โรงเรียนกรมสามัญศึกษาจะพบมากกว่าสังกัดอื่นด้านการร่วมคิดร่วมทำ (ร้อยละ 60)

ตารางที่ 5.5 วิธีการที่ใช้ในการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนจำแนกตามสังกัด

สังกัด	n	ร่วมคิดร่วมทำ MA1	สร้างสัมพันธ์ชุมชน MA2	ทำงานมีส่วนร่วม MA3	ทำงานเป็นทีม MA4	PDCA MA5
สามัญ	20	0.60	0.45	0.40	0.35	0.30
สปช.	31	0.42	0.42	0.55	0.39	0.39
สช.	15	0.27	0.20	0.53	0.47	0.13
เทศบาล	14	0.50	0.36	0.50	0.36	0.29
รวม	80	0.45	0.38	0.50	0.39	0.30

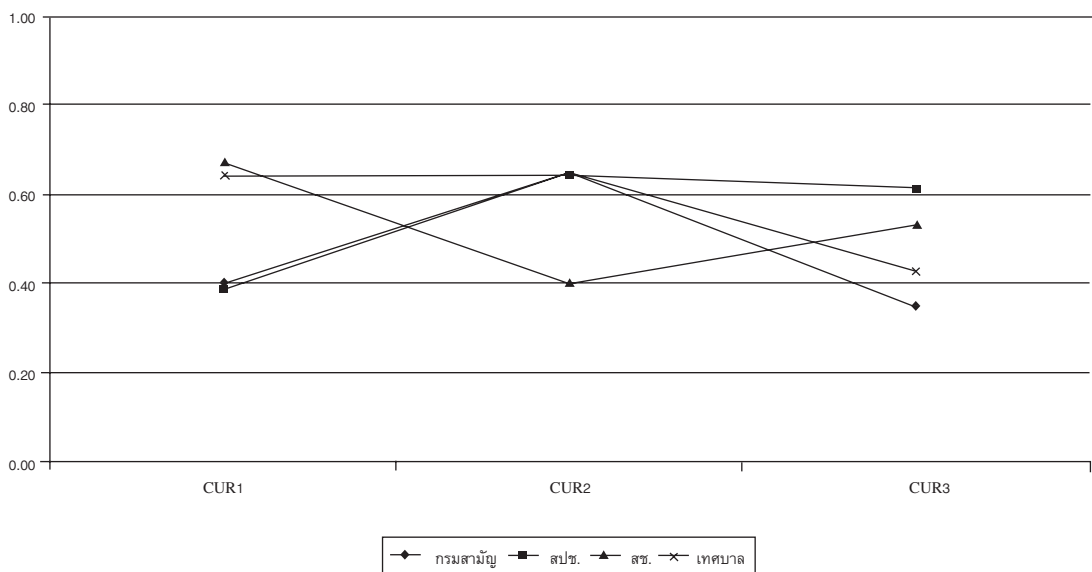
1.4 การพัฒนาและการบริหารหลักสูตร

1.4.1 การพัฒนาหลักสูตร

ตารางที่ 5.6 แสดงสภาพการดำเนินงานด้านการพัฒนาหลักสูตร โดยภาพรวมโรงเรียนประมาณร้อยละ 60 มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ร้อยละ 50 จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และ ร้อยละ 49 มีการวิเคราะห์หลักสูตร เมื่อพิจารณาแยกตามสังกัดพบว่า โรงเรียนสังกัด สช. จัดทำหลักสูตร สถานศึกษาน้อยกว่าสังกัดอื่น แต่มีการดำเนินงานมากกว่าสังกัดอื่นในด้านการวิเคราะห์หลักสูตร ในขณะที่ โรงเรียนสังกัด สปช. มีการดำเนินงานด้านหลักสูตรท้องถิ่นมากกว่าสังกัดอื่น

ตารางที่ 5.6 การพัฒนาหลักสูตรจำแนกตามสังกัด

สังกัด	n	วิเคราะห์หลักสูตร CUR1	หลักสูตรสถานศึกษา CUR2	หลักสูตรท้องถิ่น CUR3
กรมสามัญ	20	0.40	0.65	0.35
สพช.	31	0.39	0.65	0.61
สช.	15	0.67	0.40	0.53
เทศบาล	14	0.64	0.64	0.43
รวม	80	0.49	0.60	0.50

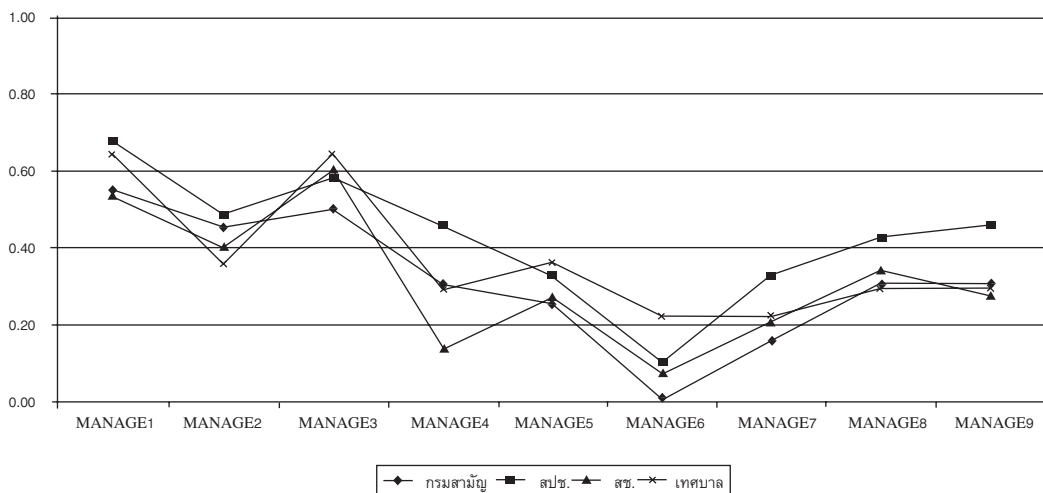
1.4.2 วิธีการบริหารหลักสูตร

ตารางที่ 5.7 แสดงให้เห็นว่าในภาพรวม วิธีการบริหารหลักสูตรจะมีการปฏิบัติด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (ร้อยละ 61) มากกว่าด้านอื่น ประเด็นที่มีการปฏิบัติในสัดส่วนที่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ได้แก่ ด้านการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม การนิเทศภายใน สำรวจแหล่งเรียนรู้ ใช้แหล่งเรียนรู้จากภายนอก และสร้างแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่ผู้บริหารอบรมแล้วนำมาถ่ายทอด โรงเรียนมีการปฏิบัติเพียงร้อยละ 9 เท่านั้น เมื่อพิจารณาตามสังกัดพบว่าสภาพการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนที่มาจากสังกัดที่ต่างกันจะมีสัดส่วนการปฏิบัติงานใกล้เคียงกัน ยกเว้นการนำ

ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมที่สังกัด สข. จะปฏิบัติน้อยกว่าสังกัดอื่นค่อนข้างมาก ในด้านการสำรวจ แหล่งเรียนรู้พบมากที่สุดในสังกัด สปข. และน้อยที่สุดในสังกัดกรมสามัญฯ ส่วนการสร้างแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนพบน้อยกว่าสังกัดอื่นมากในสังกัด สข.

ตารางที่ 5.7 วิธีการบริหารหลักสูตรศึกษาจำแนกตามสังกัด

สังกัด	n	หลักสูตรสถานศึกษา MANAGE1	หลักสูตรท้องถิ่น MANAGE2	การอบรมครู MANAGE3	การดึงชุมชนมีส่วนร่วม MANAGE4	นิเทศภายใน MANAGE5	การถ่ายถอดโดยผู้บริหาร MANAGE6	การสำรวจแหล่งเรียนรู้ MANAGE7	ใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอก MANAGE8	สร้างแหล่งเรียนรู้ใน ร.ร. MANAGE9
สามัญ	20	0.55	0.45	0.50	0.30	0.25	0.00	0.15	0.30	0.30
สปข.	31	0.68	0.48	0.58	0.45	0.32	0.10	0.32	0.42	0.45
สข.	15	0.53	0.40	0.60	0.13	0.27	0.07	0.20	0.33	0.27
เทศบาล	14	0.64	0.36	0.64	0.29	0.36	0.21	0.21	0.29	0.29
รวม	80	0.61	0.44	0.58	0.33	0.30	0.09	0.24	0.35	0.35

MANAGE1	จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	MANAGE6	ผู้บริหารอบรมแล้วนำความรู้มาถ่ายทอด
MANAGE2	จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	MANAGE7	สำรวจแหล่งเรียนรู้
MANAGE3	ส่งครูเข้ารับการอบรม	MANAGE8	ใช้แหล่งเรียนรู้จากภายนอก
MANAGE4	ดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม	MANAGE9	สร้างแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน
MANAGE5	นิเทศภายใน		

1.4.3 โครงการพิเศษที่โรงเรียนจัดทำ

ตารางที่ 5.8 แสดงจำนวนโครงการพิเศษที่โรงเรียนจัดทำขึ้นในช่วงปฏิรูปการศึกษา ซึ่งพบว่ามีทั้งโครงการพัฒนาครู นักเรียน โดยเฉลี่ยโรงเรียนจัดทำโครงการ 1-3 โครงการ โดยโครงการเข้าค่ายเพื่อพัฒนาครูมีจำนวนโครงการสูงสุด และรวมทั้งโรงเรียนมีโครงการพิเศษประมาณ 6 โครงการ ผลการวิจัยพบว่าไม่ค่อยมีความแตกต่างระหว่างสังกัด แต่การวิจัยนี้ก็ยังตอบคำถามได้ไม่ชัดเจน เนื่องจากไม่มีข้อมูลขนาดของโครงการพิเศษ

ตารางที่ 5.8 จำนวนโครงการพิเศษของโรงเรียนจำแนกตามสังกัด

โครงการพิเศษ	สามัญ			สปช.			สช.			เทศบาล			รวม		
	n	Mean	SD	n	Mean	SD	n	Mean	SD	n	Mean	SD	n	Mean	SD
โครงการฝึกอบรมครู	20	1.00	0.00	31	1.00	0.00	15	1.07	0.26	14	1.14	0.53	80	1.04	0.25
โครงการพัฒนาการเรียนการสอน (ครู)	20	1.00	0.00	31	1.03	0.18	15	1.00	0.00	14	1.36	0.74	80	1.08	0.35
โครงการเข้าค่ายครู	20	3.00	0.00	31	3.00	0.00	15	3.00	0.00	14	2.93	0.27	80	2.99	0.11
โครงการร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานต่างๆ	20	1.85	0.37	31	1.97	0.31	15	1.93	0.70	14	2.07	0.92	80	1.95	0.55
โครงการเข้าค่ายวิชาการ (นักเรียน)	20	1.95	0.39	31	2.03	0.41	15	1.80	0.41	14	1.93	0.73	80	1.95	0.47
โครงการอบรมจริยธรรม	20	1.00	0.00	31	1.16	0.45	15	1.00	0.00	14	1.07	0.27	80	1.08	0.31
โครงการสิ่งแวดล้อม	20	1.95	0.22	31	2.06	0.44	15	1.87	0.35	14	1.79	0.43	80	1.95	0.39
โครงการนิทรรศการ เผยแพร่ความรู้ ประชาสัมพันธ์	20	1.90	0.31	31	1.94	0.25	15	2.00	0.38	14	1.93	0.27	80	1.94	0.29
รวมจำนวนโครงการ	20	5.10	1.89	31	6.35	2.24	15	6.20	2.54	14	6.43	2.53	80	6.03	2.29

1.5 การจัดการกระบวนการเรียนรู้

ตารางที่ 5.9 แสดงให้เห็นว่าในด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ในภาพรวมนั้น โรงเรียนเกือบทั้งหมดใช้วิธีให้นักเรียนค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ในขณะที่โรงเรียนที่มีการทดสอบก่อนและหลังเรียน การเยี่ยมบ้านนักเรียน การให้นักเรียนผลิตสื่อด้วยตนเอง การจัดสภาพห้องเรียนจูงใจนักเรียน และมีการจัดแหล่งเรียนรู้ให้ครูในโรงเรียนนั้นมีสัดส่วนต่ำกว่าร้อยละ 50

เมื่อพิจารณาตามสังกัดพบว่ามีความแตกต่างระหว่างสังกัดในเรื่องการประเมินก่อนเรียนและหลังเรียน โดยโรงเรียนสังกัด สช. ส่วนใหญ่จะปฏิบัติในเรื่องนี้มากกว่าสังกัดอื่น สำหรับการทำให้โครงการงานจะพบมากในสังกัด สปช. และเทศบาล การจัดการเรียนการสอนแบบ

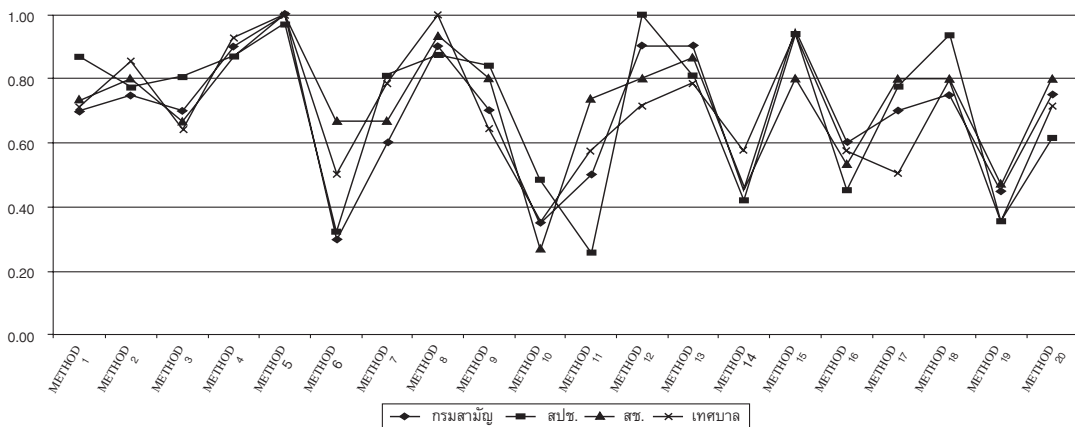
บูรณาการจะพบมากในทุกสังกัด การเยี่ยมบ้านพบน้อยในทุกสังกัดโดยเฉพาะสังกัด สข. อย่างไรก็ตาม สังกัด สข. มีการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยการให้นักเรียนผลิตสื่อด้วยตนเองมากกว่าสังกัดอื่นค่อนข้างมาก สำหรับการจัดสภาพห้องเรียนให้จูงใจนักเรียนมีสภาพไม่ค่อยแตกต่างระหว่างสังกัด การตรวจแผนการสอนจะพบน้อยกว่าสังกัดอื่นในโรงเรียนเทศบาล การสนับสนุนให้ครูศึกษาต่อพบน้อยในสังกัด สปข. และการจัดแหล่งการเรียนรู้ให้ครูในโรงเรียนพบมากในสังกัด สข. และพบน้อยที่สุดในสังกัด สปข.

ตารางที่ 5.9 การจัดกระบวนการเรียนรู้จำแนกตามสังกัด

สังกัด	n	Method 1	method 2	method 3	method 4	Method 5	Method 6	Method 7	Method 8	method 9	Method 10
สามัญ	20	0.70	0.75	0.70	0.90	1.00	0.30	0.60	0.90	0.70	0.35
สปข.	31	0.87	0.77	0.81	0.87	0.97	0.32	0.81	0.87	0.84	0.48
สข.	15	0.73	0.80	0.67	0.87	1.00	0.67	0.67	0.93	0.80	0.27
เทศบาล	14	0.71	0.86	0.64	0.93	1.00	0.50	0.79	1.00	0.64	0.36
รวม	80	0.78	0.79	0.73	0.89	0.99	0.41	0.73	0.91	0.76	0.39

ตารางที่ 5.9 (ต่อ)

สังกัด	n	Method 11	method 12	method 13	method 14	Method 15	Method 16	Method 17	Method 18	method 19	Method 20
สามัญ	20	0.50	0.90	0.90	0.45	0.50	0.60	0.70	0.75	0.45	0.75
สปข.	31	0.26	1.00	0.81	0.42	0.26	0.45	0.77	0.94	0.35	0.61
สข.	15	0.73	0.80	0.87	0.47	0.73	0.53	0.80	0.80	0.47	0.80
เทศบาล	14	0.57	0.71	0.79	0.57	0.57	0.57	0.50	0.79	0.36	0.71
รวม	80	0.46	0.89	0.84	0.46	0.46	0.53	0.71	0.84	0.40	0.70

Method1	นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดทำเป็นหลักสูตร	Method11	ให้นักเรียนผลิตสื่อด้วยตนเอง
Method2	ผลิตสื่อการเรียนการสอนเอง	Method12	ประเมินผลตามความเป็นจริง
Method3	ประยุกต์ใช้สื่อธรรมชาติและสื่อท้องถิ่น	Method13	ครูทำวิจัยในชั้นเรียน
Method4	จัดการเรียนการสอนหลากหลาย	Method14	จัดสภาพห้องเรียนจูงใจนักเรียน
Method5	ให้นักเรียนค้นหาความรู้ด้วยตนเอง	Method15	ให้ครูรับการอบรม (เทคนิคการสอน คอมฯ วิจัยในชั้นเรียน)
Method6	มีการประเมินก่อน-หลังเรียนเพื่อพัฒนาการ	Method16	ตรวจแผนการสอน
Method7	ให้นักเรียนทำโครงการ	Method17	นิเทศ์ครู
Method8	ให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม	Method18	จัดหาอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน
Method9	จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	Method19	สนับสนุนครูให้เข้ารับการศึกษาคือ
Method10	เยี่ยมบ้านนักเรียน	Method20	จัดแหล่งเรียนรู้ให้ครูในโรงเรียน

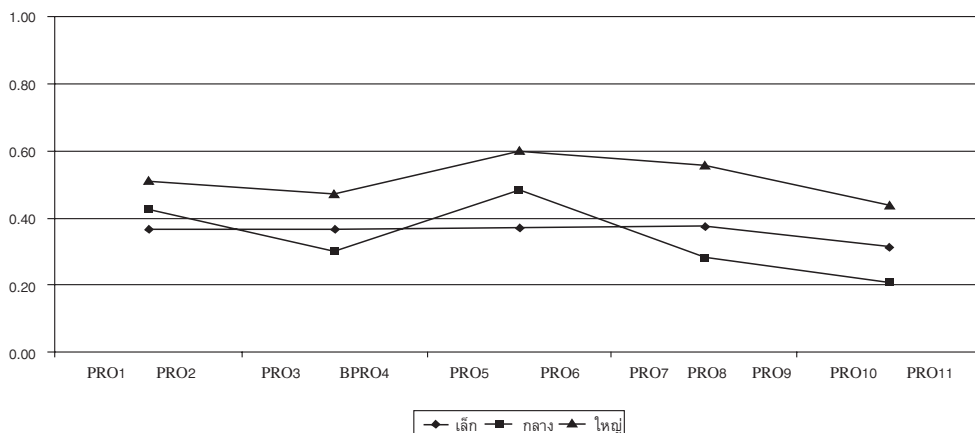
1.6 ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

ตารางที่ 5.10 แสดงให้เห็นว่าในภาพรวม โรงเรียนที่นักเรียนมีการทำงานร่วมกับผู้อื่น การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ความกล้าแสดงออก จะพบในสัดส่วนที่สูงเกินร้อยละ 90 รองลงมาคือ ความใฝ่รู้ การเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน การคิดวิเคราะห์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การจัดการ และ ทักษะการอ่านตามลำดับ สำหรับโรงเรียนที่นักเรียนมีทักษะการคิดคำนวณมีเพียงร้อยละ 48 เท่านั้น ซึ่งใกล้เคียงกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่มีเพียงร้อยละ 54

เมื่อจำแนกตามสังกัดพบว่า ไม่ว่าจะเป็โรงเรียนสังกัดกรมสามัญ สปช. สข. หรือเทศบาล ทักษะการคิดคำนวณและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อยู่ในสัดส่วนที่ต่ำกว่าด้านอื่นทุกประเด็น นอกจากนี้ยังพบว่าในโรงเรียนสังกัดเทศบาลส่วนใหญ่ นักเรียนจะมีความคิดสร้างสรรค์ การใฝ่รู้ ทักษะการจัดการ น้อยกว่าสังกัดอื่น แต่จะพบมากกว่าสังกัดอื่นในด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความกล้าแสดงออก และการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน ส่วนสังกัด กรมสามัญ จะต่ำกว่าสังกัดอื่นในด้านการคิดคำนวณ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะการอ่าน

ตารางที่ 5.10 ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนจำแนกตามสังกัด

สังกัด	n	ค้นคว้า ตนเอง PRO1	ทำงาน กับผู้อื่น PRO2	แสดง ออก PRO3	คิด วิเคราะห์ PRO4	สร้าง สรรค์ PRO5	ใฝ่ รู้ PRO6	การจัด การ PRO7	คิด คำนวณ PRO8	เรียนรู้ ชุมชน PRO9	ทักษะ วิทย์ PRO10	การอ่าน PRO11
สามัญ	20	0.90	0.90	0.90	0.75	0.70	0.90	0.65	0.35	0.80	0.40	0.45
สปช.	31	0.94	0.97	0.87	0.74	0.84	0.87	0.71	0.55	0.81	0.55	0.74
สข.	15	0.93	0.93	0.87	0.93	0.87	0.87	0.67	0.47	0.80	0.67	0.67
เทศบาล	14	0.86	1.00	1.00	0.71	0.57	0.71	0.57	0.50	0.93	0.57	0.64
รวม	80	0.91	0.95	0.90	0.78	0.76	0.85	0.66	0.48	0.83	0.54	0.64

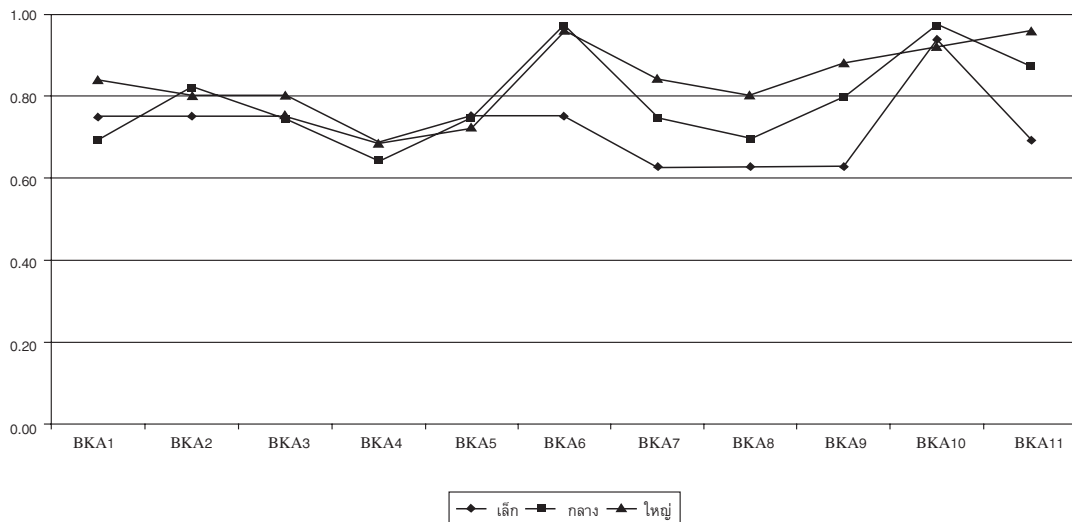
ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบสภาพและผลการปฏิรูปของโรงเรียนจำแนกตามขนาดโรงเรียน

2.1 ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจของผู้บริหารเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา

ตารางที่ 5.11 แสดงความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาของผู้บริหาร เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียน ขนาดโรงเรียนในการวิจัยนี้แบ่งด้วยเกณฑ์ดังนี้ ขนาดเล็ก นักเรียนไม่เกิน 500 คน ขนาดกลางระหว่าง 501-1,000 คน ขนาดใหญ่เกิน 1,000 คน ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่มีความเชื่อว่า ผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพ สามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ อยู่ในสัดส่วนสูงกว่าขนาดกลาง ในขณะที่สัดส่วนของผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ยอมรับความสามารถของผู้เรียน มีความเชื่อว่าครูมีหน้าที่ส่งเสริมความสามารถของผู้เรียน และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนสูงกว่าขนาดอื่น และยังมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามแนวทางปฏิรูปในสัดส่วนที่สูงกว่าขนาดอื่น

ตารางที่ 5.11 ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจของผู้บริหาร เกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา จำแนกตามขนาดโรงเรียน

โรงเรียน	n	BKA1	BKA2	BKA3	BKA4	BKA5	BKA6	BKA7	BKA8	BKA9	BKA10	BKA11
เล็ก	16	0.75	0.75	0.75	0.69	0.75	0.75	0.63	0.63	0.63	0.94	0.69
กลาง	39	0.69	0.82	0.74	0.64	0.74	0.97	0.74	0.69	0.79	0.97	0.87
ใหญ่	25	0.84	0.80	0.80	0.68	0.72	0.96	0.84	0.80	0.88	0.92	0.96
รวม	80	0.75	0.80	0.76	0.66	0.74	0.93	0.75	0.71	0.79	0.95	0.86

BKA1	ผู้บริหารเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพ สามารถเรียนรู้ และพัฒนานตนเองได้	BKA7	ผู้บริหารยอมรับความสามารถของผู้เรียน
BKA2	ผู้บริหารเชื่อว่าผู้เรียนมีความสำคัญ	BKA8	ผู้บริหารเชื่อว่าครูมีหน้าที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ
BKA3	ผู้บริหารเชื่อว่าครูทุกคนตั้งใจปฏิบัติการเรียนรู้	BKA9	ครูเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
BKA4	ผู้บริหารเชื่อว่าตนเองสามารถทำงานร่วมกับครูได้อย่างมีความสุข	BKA10	ครูเข้าใจว่าการปฏิรูปจะเกิดผลดีกับผู้เรียน
BKA5	ผู้บริหารเชื่อว่าการปฏิบัติงานของครูมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน	BKA11	ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามแนวทางปฏิรูป
BKA6	ครูเห็นว่าผู้เรียนมีความสำคัญ		

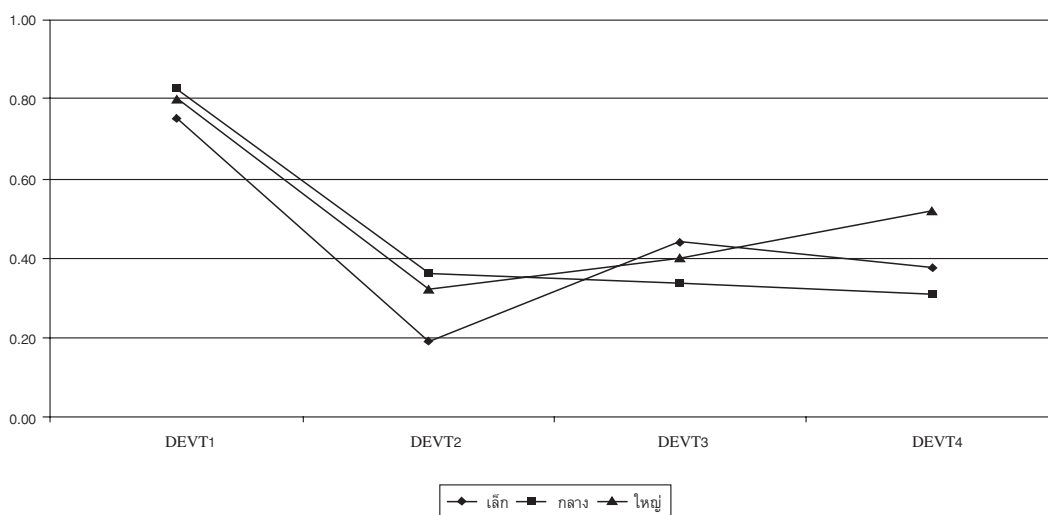
2.2 การพัฒนาครู

2.2.1 วิธีการพัฒนาครู

ตารางที่ 5.12 แสดงวิธีการพัฒนาครู ซึ่งปรากฏว่าไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนขนาดใด วิธีการพัฒนาครู โดยการเข้ารับการฝึกอบรมจะพบมากที่สุด สำหรับการศึกษาดูงานจะพบน้อยกว่าในโรงเรียนขนาดเล็ก แต่โรงเรียนขนาดเล็กมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษามากกว่าขนาดอื่น สำหรับการกระตุ้นกำกับการปฏิบัติงานนั้น จะปรากฏในโรงเรียนขนาดใหญ่มากกว่าขนาดอื่น

ตารางที่ 5.12 วิธีการพัฒนาครูจำแนกตามขนาดโรงเรียน

โรงเรียน	n	ฝึกอบรม DEVT1	ดูงาน DEVT2	จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ DEVT3	กระตุ้นกำกับ DEVT4
เล็ก	16	0.75	0.19	0.44	0.38
กลาง	39	0.82	0.36	0.33	0.31
ใหญ่	25	0.80	0.32	0.40	0.52
รวม	80	0.80	0.31	0.38	0.39

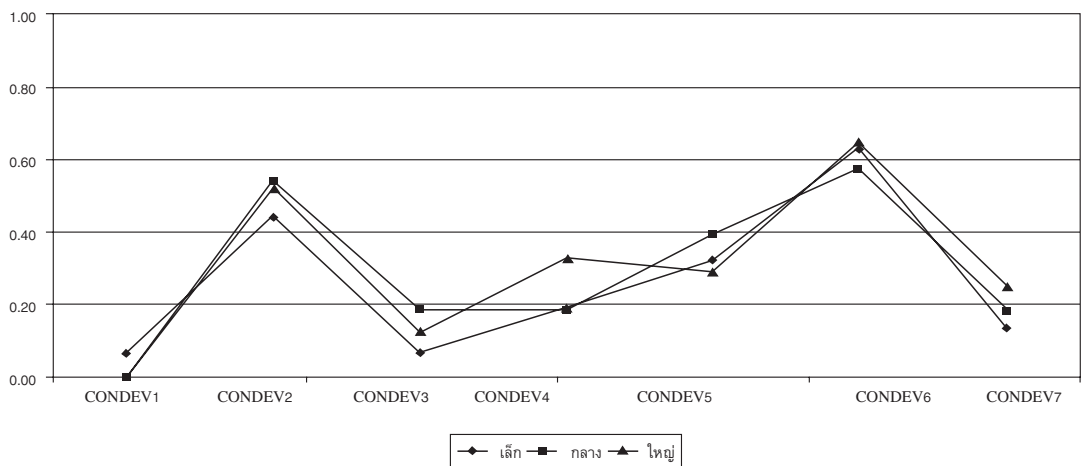

2.2.2 ประเด็นการพัฒนาครู

ตารางที่ 5.13 แสดงประเด็นการพัฒนาครู เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่าส่วนใหญ่ไม่มีการพัฒนาความสามารถด้านภาษาอังกฤษ ยกเว้นมีบ้างเล็กน้อยในโรงเรียนขนาดเล็กเท่านั้น โรงเรียนขนาดกลางมีการพัฒนาครูด้านเทคนิคการสอน การบริหารจัดการ และทักษะการทำงาน สูงกว่าขนาดอื่น สำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่มีการพัฒนาครูด้านการใช้เทคโนโลยีการผลิตสื่อ และการหาแหล่งเรียนรู้ ในสัดส่วนที่มากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก

ตารางที่ 5.13 ประเด็นในการพัฒนาครูจำแนกตามขนาดโรงเรียน

โรงเรียน	n	อังกฤษ CONDEV1	เทคนิค การสอน CONDEV2	บริหารจัดการ CONDEV3	เทคโนโลยี การผลิตสื่อ CONDEV4	ทักษะ การทำงาน CONDEV5	พัฒนา หลักสูตร CONDEV6	แหล่งเรียนรู้ CONDEV7
เล็ก	16	0.06	0.44	0.06	0.19	0.31	0.63	0.13
กลาง	39	0.00	0.54	0.18	0.18	0.38	0.56	0.18
ใหญ่	25	0.00	0.52	0.12	0.32	0.28	0.64	0.24
รวม	80	0.01	0.51	0.14	0.23	0.34	0.60	0.19

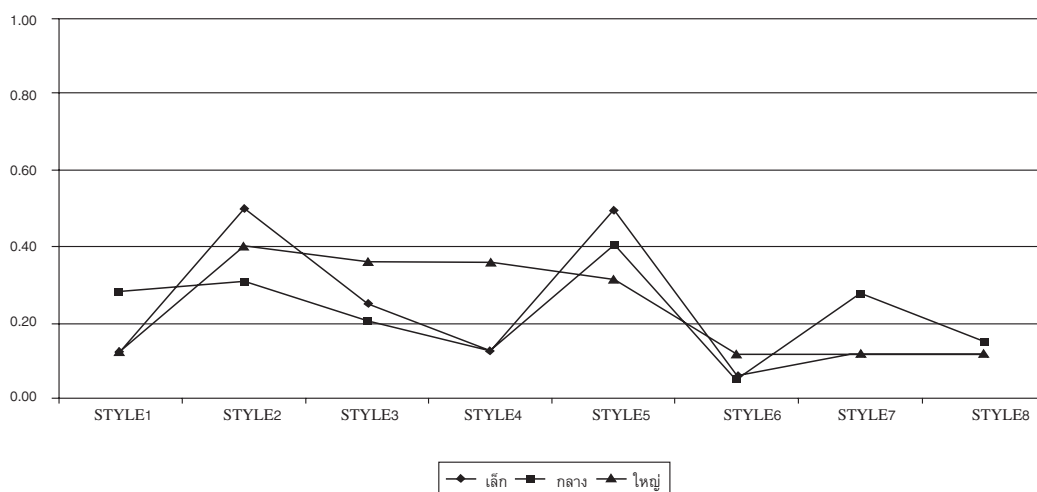
2.3 การปฏิรูประบบการบริหาร

2.3.1 แนวคิดและหลักการบริหาร

ตารางที่ 5.14 เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียนพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีการทำงานเป็นทีม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสัดส่วนที่สูงกว่าขนาดอื่น ในขณะที่โรงเรียนขนาดกลางมีการทำงานโดยใช้หลักกัลยาณมิตร และการนิเทศอย่างเป็นระบบสูงกว่าขนาดอื่น สำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่พบว่ามีการทำงานแบบ PDCA และการบริหารโรงเรียนแบบ SBM มากกว่าสังกัดอื่น อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็โรงเรียนขนาดใด การบริหารตามแนวปฏิรูปยังถือว่าปฏิบัติกันไม่มาก ไม่เกินร้อยละ 40 ของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 5.14 แนวคิดและหลักการบริหารจำแนกตามขนาดโรงเรียน

โรงเรียน	n	กัลยาณมิตร STYLE1	ทำงาน เป็นทีม STYLE2	PDCA STYLE3	SBM STYLE4	แลกเปลี่ยน เรียนรู้ STYLE5	ใช้เทคโนโลยี STYLE6	พิเศษอย่าง เป็นระบบ STYLE7	ประชา สัมพันธ์ STYLE8
เล็ก	16	0.13	0.50	0.25	0.13	0.50	0.06	0.13	0.13
กลาง	39	0.28	0.31	0.21	0.13	0.41	0.05	0.28	0.15
ใหญ่	25	0.12	0.40	0.36	0.36	0.32	0.12	0.12	0.12
รวม	80	0.20	0.38	0.26	0.20	0.40	0.08	0.20	0.14

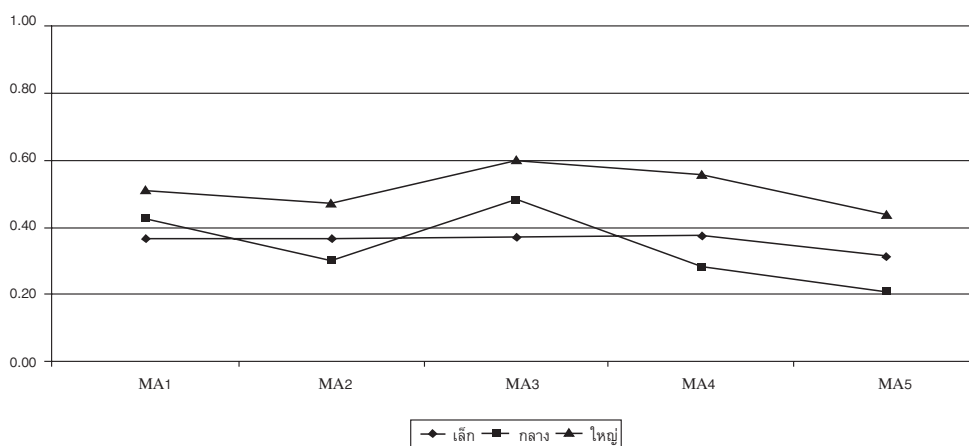

2.3.2 วิธีการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน

ตารางที่ 5.15 แสดงวิธีการบริหารจัดการตามแนวปฏิรูปการศึกษา จำแนกตามขนาดโรงเรียน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการทำงานแบบ PDCA ในโรงเรียน ขนาดกลางจะมีสัดส่วนน้อยกว่าขนาดอื่น อย่างไรก็ตาม โรงเรียนขนาดใหญ่จะมีการบริหารจัดการตามแนวปฏิรูปมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กในทุกประเด็น โรงเรียนขนาดเล็ก จะมีการใช้วิธีการบริหารแบบต่างๆ ใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 5.15 วิธีการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนจำแนกตามขนาดโรงเรียน

โรงเรียน	n	ร่วมคิดร่วมทำ MA1	สร้างสัมพันธ์ชุมชน MA2	ทำงานมีส่วนร่วม MA3	ทำงานเป็นทีม MA4	PDCA MA5
เล็ก	16	0.38	0.38	0.38	0.38	0.31
กลาง	39	0.44	0.31	0.49	0.28	0.21
ใหญ่	25	0.52	0.48	0.60	0.56	0.44
รวม	80	0.45	0.38	0.50	0.39	0.30

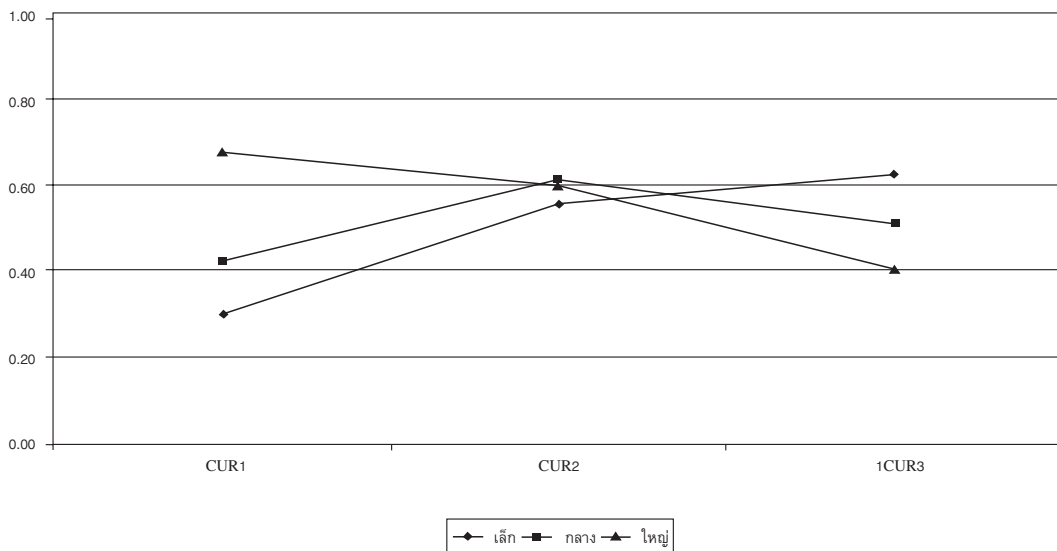
2.4 การพัฒนาและการบริหารหลักสูตร

2.4.1 การพัฒนาหลักสูตร

ตารางที่ 5.16 แสดงวิธีการพัฒนาหลักสูตร เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียนพบว่า การวิเคราะห์หลักสูตรจะพบมากในโรงเรียนขนาดใหญ่ถึงร้อยละ 68 ในขณะที่โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 44 และ 31 ตามลำดับ ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมากกว่าขนาดอื่น สำหรับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานั้น ทุกขนาดโรงเรียนมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 5.16 การพัฒนาหลักสูตรจำแนกตามขนาดโรงเรียน

โรงเรียน	n	วิเคราะห์หลักสูตร CUR1	หลักสูตรสถานศึกษา CUR2	หลักสูตรท้องถิ่น CUR3
เล็ก	16	0.31	0.56	0.63
กลาง	39	0.44	0.62	0.51
ใหญ่	25	0.68	0.60	0.40
รวม	80	0.49	0.60	0.50

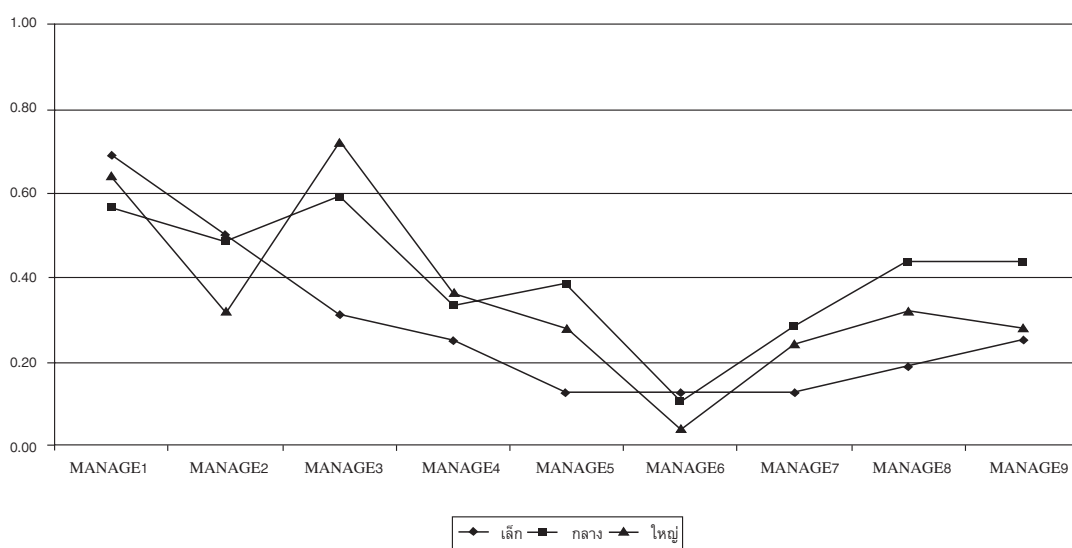

2.4.2 แนวคิดและการบริหารหลักสูตร

ตารางที่ 5.17 แสดงแนวคิดและหลักการบริหารหลักสูตรจำแนกตามขนาดโรงเรียน ผลปรากฏว่าโรงเรียนขนาดใหญ่มีการส่งครูเข้ารับการอบรมในสัดส่วนที่สูงกว่าขนาดอื่น ในขณะที่โรงเรียนขนาดเล็กพบว่าวิธีการบริหารหลักสูตรมีการปฏิบัติน้อยกว่าขนาดอื่นในเกือบทุกด้าน ยกเว้นเรื่องหลักสูตรสถานศึกษา และหลักสูตรท้องถิ่น สำหรับการส่งครูเข้ารับการอบรม การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โรงเรียนขนาดใหญ่จะมีการปฏิบัติมากกว่าขนาดอื่น ส่วนการนิเทศภายใน การสำรวจแหล่งเรียนรู้ การใช้แหล่งเรียนรู้จากภายนอก และการสร้างแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนจะพบมากในโรงเรียนขนาดกลางมากกว่าขนาดอื่น

ตารางที่ 5.17 แนวคิดและหลักการบริหารจำแนกตามขนาดโรงเรียน

โรงเรียน	n	หลักสูตร สถานศึกษา MANAGE1	หลักสูตร ท้องถิ่น MANAGE2	การอบรมครู MANAGE3	การตั้งชุมชน มีส่วนร่วม MANAGE4	นิเทศภายใน MANAGE5	การถ่าย ทอดโดย ผู้บริหาร MANAGE6	การสำรวจ แหล่งเรียนรู้ MANAGE7	ใช้แหล่งเรียน รู้ภายนอก MANAGE8	สร้างแหล่ง เรียนรู้ใน รร. MANAGE9
เล็ก	16	0.69	0.50	0.31	0.25	0.13	0.13	0.13	0.19	0.25
กลาง	39	0.56	0.49	0.59	0.33	0.38	0.10	0.28	0.44	0.44
ใหญ่	25	0.64	0.32	0.72	0.36	0.28	0.04	0.24	0.32	0.28
รวม	80	0.61	0.44	0.58	0.33	0.30	0.09	0.24	0.35	0.35

2.4.3 โครงการพิเศษที่โรงเรียนจัดทำ

ตารางที่ 5.18 แสดงจำนวนโครงการพิเศษที่โรงเรียนจัดทำขึ้นในช่วงปฏิรูปการศึกษา ซึ่งพบว่ามีทั้งโครงการพัฒนาครู นักเรียน โดยเฉลี่ยโรงเรียนจัดทำโครงการ 1-3 โครงการ ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่จะทำโครงการพิเศษมากกว่าโรงเรียนขนาดปานกลางหรือขนาดเล็ก

ตารางที่ 5.18 จำนวนโครงการพิเศษของโรงเรียนจำแนกตามขนาดโรงเรียน

โรงเรียน	เล็ก			กลาง			ใหญ่			รวม		
	n	Mean	SD	n	Mean	SD	n	Mean	SD	n	Mean	SD
โครงการฝึกอบรมครู	16	1.00	0.00	39	1.00	0.00	25	1.12	0.44	80	1.04	0.25
โครงการพัฒนาการเรียนการสอน (ครู)	16	1.00	0.00	39	1.05	0.22	25	1.16	0.55	80	1.08	0.35
โครงการเข้าค่ายครู	16	3.00	0.00	39	3.00	0.00	25	2.96	0.20	80	2.99	0.11
โครงการร่วมมือกับชุมชน และหน่วยงานต่างๆ	16	1.81	0.40	39	2.00	0.61	25	1.96	0.54	80	1.95	0.55
โครงการเข้าค่ายวิชาการ (นักเรียน)	16	2.00	0.00	39	1.85	0.37	25	2.08	0.70	80	1.95	0.47
โครงการอบรมจริยธรรม	16	1.19	0.54	39	1.05	0.22	25	1.04	0.20	80	1.08	0.31
โครงการสิ่งแวดล้อม	16	2.06	0.25	39	1.87	0.34	25	2.00	0.50	80	1.95	0.39
โครงการนิทรรศการ เผยแพร่ความรู้ ประชาสัมพันธ์	16	1.94	0.25	39	1.95	0.32	25	1.92	0.28	80	1.94	0.29
รวมจำนวนโครงการ	16	5.94	2.74	39	5.97	1.99	25	6.16	2.51	80	6.03	2.29

2.5 การจัดการกระบวนการเรียนรู้

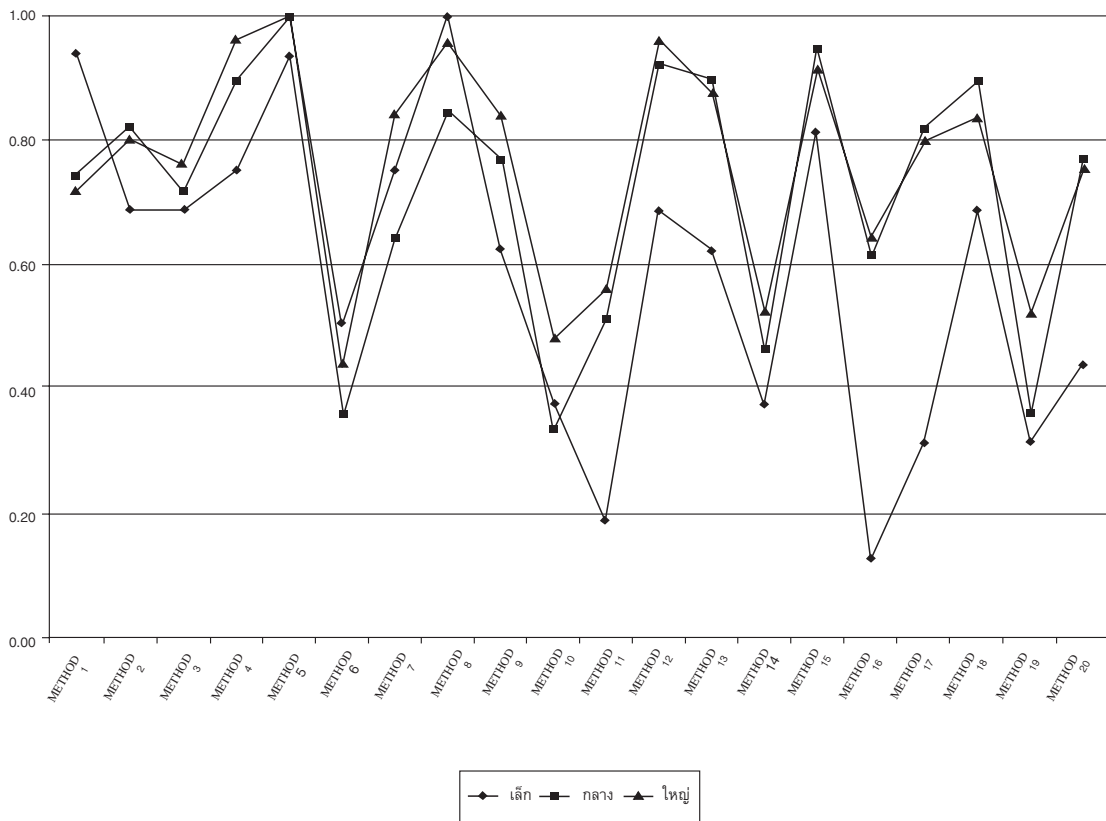
ตารางที่ 5.19 แสดงการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน พบว่าไม่ค่อยมีความแตกต่างระหว่างขนาด แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าโรงเรียนขนาดเล็กจะมีการจัดการกระบวนการเรียนรู้ในกิจกรรมต่างๆ น้อยกว่าโรงเรียนขนาดกลางและใหญ่ โดยเฉพาะเรื่องการให้นักเรียนผลิตสื่อด้วยตนเอง การตรวจแผนการสอน การนิเทศครูจะมีสัดส่วนที่ต่ำกว่าสังกัดอื่นมากอย่างเห็นได้ชัด สำหรับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละด้านมีสัดส่วนพอๆ กัน

ตารางที่ 5.19 การจัดการกระบวนการเรียนรู้จำแนกตามขนาดโรงเรียน

โรงเรียน	n	Method 1	method 2	method 3	method 4	Method 5	Method 6	Method 7	Method 8	method 9	Method 10
เล็ก	16	0.94	0.69	0.69	0.75	0.94	0.50	0.75	1.00	0.63	0.38
กลาง	39	0.74	0.82	0.72	0.90	1.00	0.36	0.64	0.85	0.77	0.33
ใหญ่	25	0.72	0.80	0.76	0.96	1.00	0.44	0.84	0.96	0.84	0.48
รวม	80	0.78	0.79	0.73	0.89	0.99	0.41	0.73	0.91	0.76	0.39

ตารางที่ 5.19 (ต่อ)

โรงเรียน	n	Method 11	method 12	method 13	method 14	Method 15	Method 16	Method 17	Method 18	method 19	Method 20
เล็ก	16	0.19	0.69	0.63	0.38	0.81	0.13	0.31	0.69	0.31	0.44
กลาง	39	0.51	0.92	0.90	0.46	0.95	0.62	0.82	0.90	0.36	0.77
ใหญ่	25	0.56	0.96	0.88	0.52	0.92	0.64	0.80	0.84	0.52	0.76
รวม	80	0.46	0.89	0.84	0.46	0.91	0.53	0.71	0.84	0.40	0.70

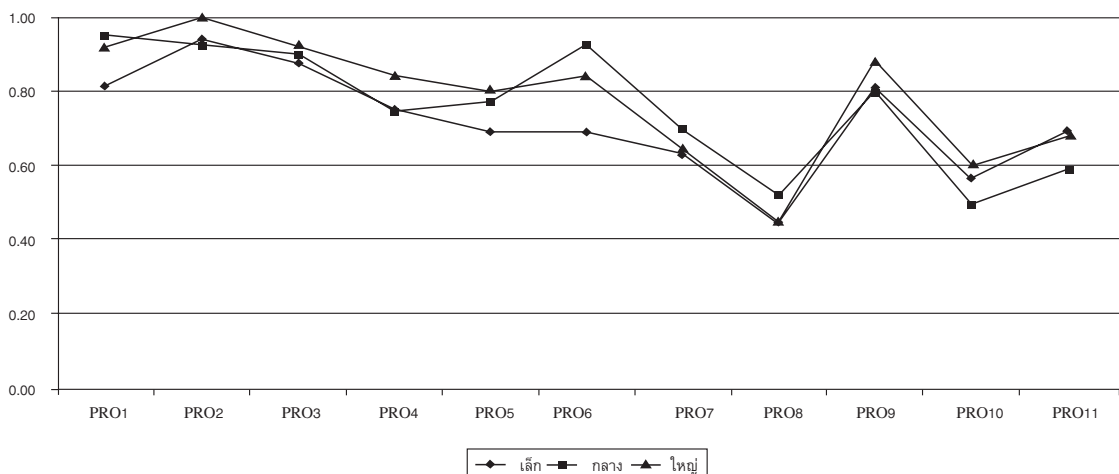
Method1	นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดทำเป็นหลักสูตร	Method11	ให้นักเรียนผลิตสื่อด้วยตนเอง
Method2	ผลิตสื่อการเรียนการสอนเอง	Method12	ประเมินผลตามความเป็นจริง
Method3	ประยุกต์ใช้สื่อธรรมชาติและสื่อท้องถิ่น	Method13	ครูทำวิจัยในชั้นเรียน
Method4	จัดการเรียนการสอนหลากหลาย	Method14	จัดสภาพห้องเรียนจูงใจนักเรียน
Method5	ให้นักเรียนค้นหาความรู้ด้วยตนเอง	Method15	ครูรับการอบรม (เทคนิคการสอน คอมฯ วิจัยในชั้นเรียน)
Method6	มีการประเมินก่อน-หลังเรียน	Method16	ตรวจแผนการสอน
Method7	ให้นักเรียนทำโครงการ	Method17	นิเทศก์ครู
Method8	ให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม	Method18	จัดหาอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน
Method9	จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	Method19	สนับสนุนครูให้เข้ารับการศึกษาคู่
Method10	เยี่ยมบ้านนักเรียน	Method20	จัดแหล่งเรียนรู้ให้ครูในโรงเรียน

2.6 ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

ตารางที่ 5.20 แสดงผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนจำแนกตามขนาดโรงเรียน จะพบว่าให้ผลที่ค่อนข้างสอดคล้องกัน มีเพียงบางประเด็นที่แตกต่าง เช่น โรงเรียนขนาดใหญ่ นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ในสัดส่วนที่สูงกว่าขนาดอื่น สำหรับทักษะการอ่านนั้น โรงเรียนขนาดกลางจะพบน้อยกว่าขนาดอื่น สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กพบว่านักเรียนมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง กล้าแสดงออก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ น้อยกว่าโรงเรียนขนาดอื่น

ตารางที่ 5.20 ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนจำแนกตามขนาดโรงเรียน

โรงเรียน	n	ค้นคว้าตนเอง PRO1	ทำงานกับผู้อื่น PRO2	แสดงออก PRO3	คิดวิเคราะห์ PRO4	สร้างสรรค์ PRO5	ใฝ่รู้ PRO6	การจัดการ PRO7	คิดคำนวณ PRO8	เรียนรู้ชุมชน PRO9	ทักษะวิทย์ PRO10	การอ่าน PRO11
เล็ก	16	0.81	0.94	0.88	0.75	0.69	0.69	0.63	0.44	0.81	0.56	0.69
กลาง	39	0.95	0.92	0.90	0.74	0.77	0.92	0.69	0.51	0.79	0.49	0.59
ใหญ่	25	0.92	1.00	0.92	0.84	0.80	0.84	0.64	0.44	0.88	0.60	0.68
รวม	80	0.91	0.95	0.90	0.78	0.76	0.85	0.66	0.48	0.83	0.54	0.64

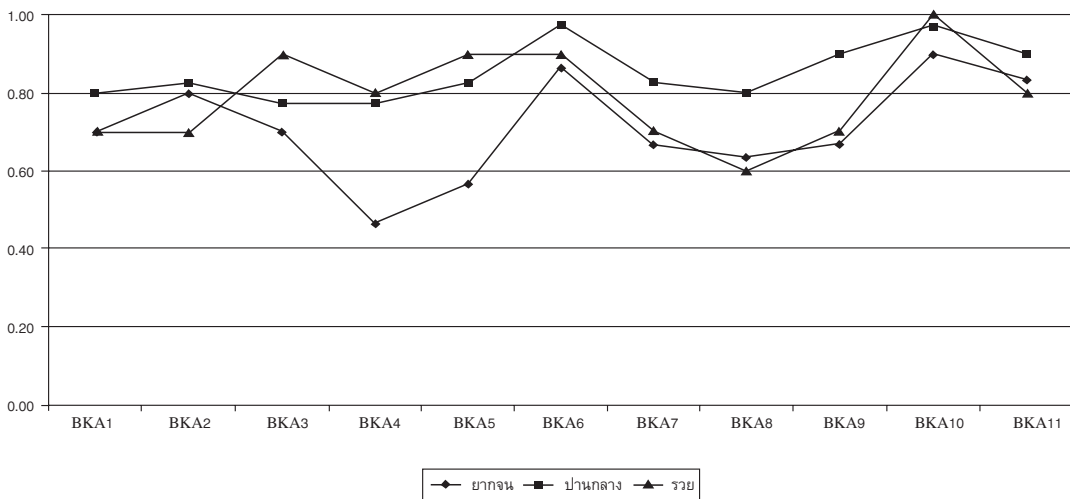
ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบสภาพและผลการปฏิรูปของโรงเรียนจำแนกตามฐานะเศรษฐกิจของชุมชน

3.1 ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจของผู้บริหารเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา

ตารางที่ 5.21 แสดงความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาของผู้บริหาร เมื่อพิจารณาตามฐานะทางเศรษฐกิจชุมชน จะเห็นได้ว่าไม่ว่าโรงเรียนจะอยู่ในชุมชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจระดับใด ความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาอยู่ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ยกเว้นประเด็นความเชื่อของผู้บริหารของโรงเรียนในชุมชนยากจนที่เห็นว่าตนเองสามารถทำงานร่วมกับครูได้อย่างมีความสุข และการปฏิบัติงานของตนมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้น มีสัดส่วนต่ำกว่าระดับอื่นอย่างเห็นได้ชัด

ตารางที่ 5.21 ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจของผู้บริหาร เกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจ	n	BKA1	BKA2	BKA3	BKA4	BKA5	BKA6	BKA7	BKA8	BKA9	BKA10	BKA11
ยากจน	30	0.70	0.80	0.70	0.47	0.57	0.87	0.67	0.63	0.67	0.90	0.83
ปานกลาง	40	0.80	0.83	0.78	0.78	0.83	0.98	0.83	0.80	0.90	0.98	0.90
สูง	10	0.70	0.70	0.90	0.80	0.90	0.90	0.70	0.60	0.70	1.00	0.80
รวม	80	0.75	0.80	0.76	0.66	0.74	0.93	0.75	0.71	0.79	0.95	0.86

BKA1	ผู้บริหารเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพ สามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้	BKA7	ผู้บริหารยอมรับความสามารถของผู้เรียน
BKA2	ผู้บริหารเชื่อว่าผู้เรียนมีความสำคัญ	BKA8	ผู้บริหารเชื่อว่าครูมีหน้าที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติ และเติมตามศักยภาพ
BKA3	ผู้บริหารเชื่อว่าครูทุกคนตั้งใจปฏิบัติการเรียนรู้	BKA9	ครูเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
BKA4	ผู้บริหารเชื่อว่าตนเองสามารถทำงานร่วมกับครูได้อย่างมีความสุข	BKA10	ครูเข้าใจว่าการปฏิบัติจะเกิดผลดีกับผู้เรียน
BKA5	ผู้บริหารเชื่อว่าการปฏิบัติงานของครูมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน	BKA11	ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามแนวทางปฏิรูป
BKA6	ครูเห็นว่าผู้เรียนมีความสำคัญ		

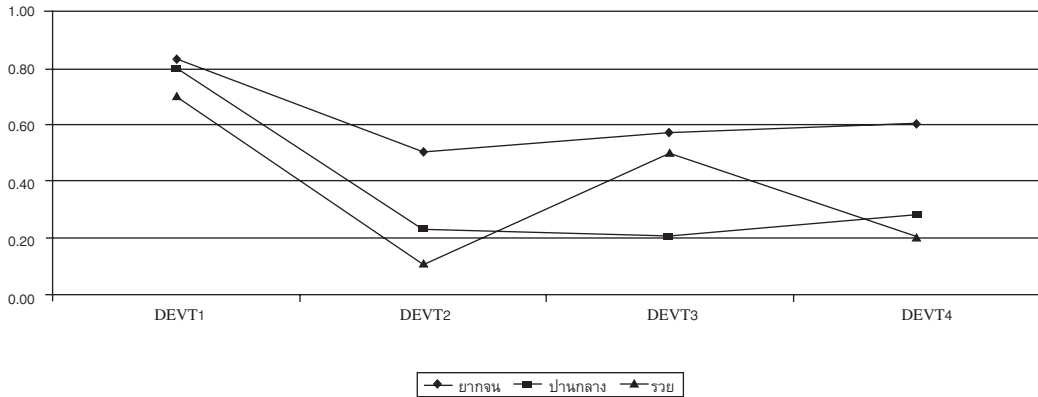
3.2 การพัฒนาครู

3.2.1 วิธีการพัฒนาครู

ตารางที่ 5.22 แสดงวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาครู เมื่อพิจารณาการพัฒนาครูจำแนกตามฐานะเศรษฐกิจชุมชน พบว่าวิธีการพัฒนาครูทั้ง 4 ด้านไม่ว่าจะเป็นด้วยวิธีเข้ารับการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษา หรือการกระตุ้นให้ปฏิบัติงานนั้น พบมากในโรงเรียนที่ชุมชนยากจน และยิ่งพบว่าการศึกษาดูงานจะพบในโรงเรียนที่ชุมชนฐานะสูงในสัดส่วนที่น้อยกว่าโรงเรียนที่ชุมชนฐานะยากจนและปานกลาง สำหรับโรงเรียนที่ชุมชนฐานะปานกลางพบที่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษาในสัดส่วนที่น้อยกว่าในโรงเรียนที่ชุมชนฐานะสูงหรือต่ำกว่า

ตารางที่ 5.22 วิธีการพัฒนาครูจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจ	n	ฝึกอบรม DEVT ₁	ดูงาน DEVT ₂	จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ DEVT ₃	กระตุ้นกำกับ DEVT ₄
ยากจน	30	0.83	0.50	0.57	0.60
ปานกลาง	40	0.80	0.23	0.20	0.28
สูง	10	0.70	0.10	0.50	0.20
รวม	80	0.80	0.31	0.38	0.39

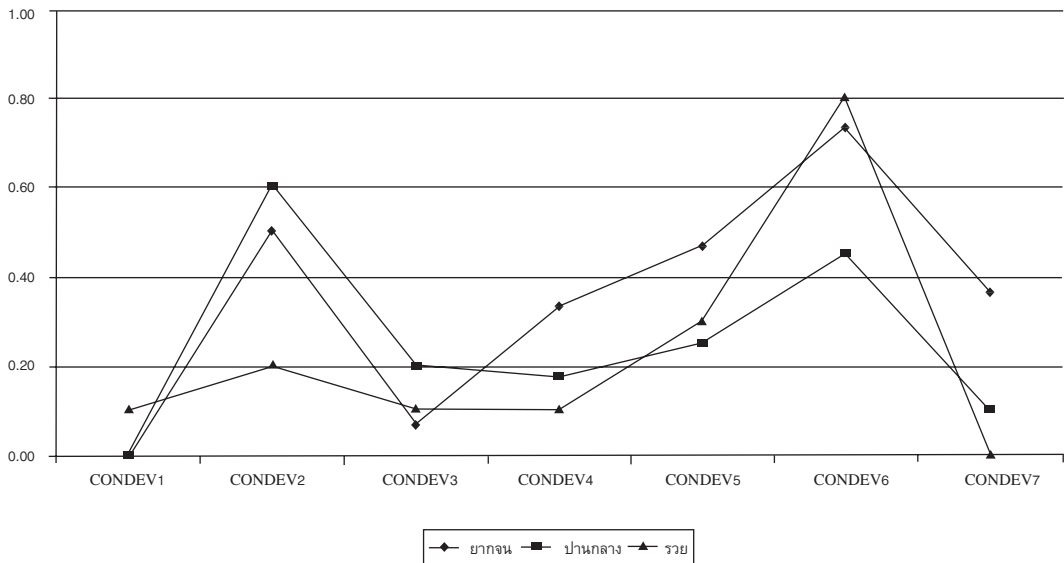

3.2.2 ประเด็นการพัฒนาครู

ตารางที่ 5.23 แสดงประเด็นในการพัฒนาครูจำแนกตามฐานะเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งพบว่าค่อนข้างมีความแตกต่าง เป็นที่น่าสังเกตว่าไม่ว่าชุมชนจะมีฐานะเศรษฐกิจระดับใด จะไม่มีการพัฒนาครูด้านทักษะภาษาอังกฤษ จะพบบ้างเพียงเล็กน้อยในโรงเรียนที่ชุมชนฐานะเศรษฐกิจสูง นอกจากนี้โรงเรียนที่ชุมชนฐานะสูงยังพบว่ามีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในสัดส่วนที่สูงกว่าโรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะต่ำกว่า โรงเรียนที่อยู่ในชุมชนฐานะปานกลางมีการพัฒนาครูด้านเทคนิคการสอนมากกว่าโรงเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจระดับอื่น ส่วนโรงเรียนในชุมชนฐานะต่ำจะมีการพัฒนาครูด้านเทคโนโลยีการผลิตสื่อ แหล่งการเรียนรู้ และทักษะการทำงานสูงกว่าระดับอื่น อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็ชุมชนระดับใด การพัฒนาครูด้วยวิธีการต่างๆ ยังอยู่ในระดับต่ำ

ตารางที่ 5.23 ประเด็นในการพัฒนาครูจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจ	n	อังกฤษ CONDEV1	เทคนิค การสอน CONDEV2	บริหารจัดการ CONDEV3	เทคโนโลยี การผลิตสื่อ CONDEV4	ทักษะ การทำงาน CONDEV5	พัฒนา หลักสูตร CONDEV6	แหล่งเรียนรู้ CONDEV7
ยากจน	30	0.00	0.50	0.07	0.33	0.47	0.73	0.37
ปานกลาง	40	0.00	0.60	0.20	0.18	0.25	0.45	0.10
สูง	10	0.10	0.20	0.10	0.10	0.30	0.80	0.00
รวม	80	0.01	0.51	0.14	0.23	0.34	0.60	0.19

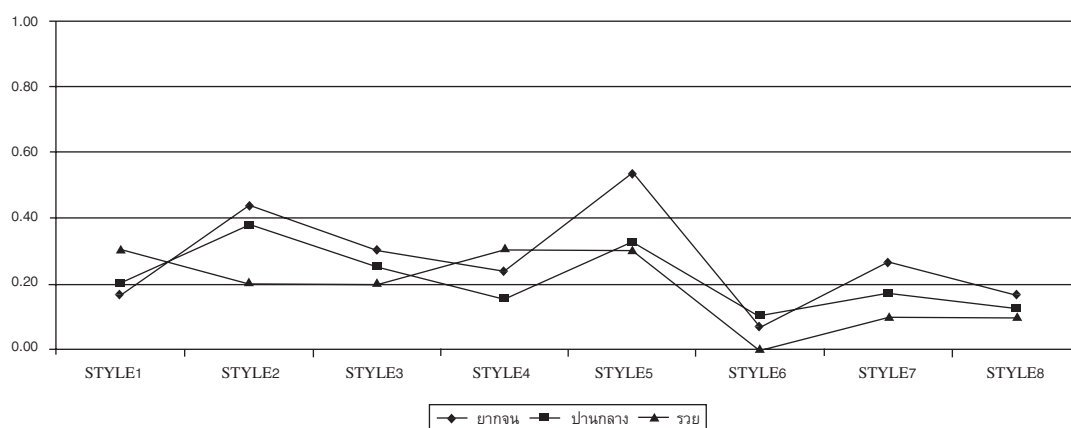
3.3 การปฏิรูประบบบริหาร

3.3.1 แนวคิดและหลักการบริหาร

ตารางที่ 5.24 แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะยากจนมีการดำเนินการตามแนวคิดและหลักการการบริหารของการปฏิรูปการศึกษาเกือบทุกด้าน ทั้งด้านการทำงานแบบ PDCA การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การนิเทศอย่างเป็นระบบ และการประชาสัมพันธ์สูงกว่าโรงเรียนในชุมชนฐานะสูงกว่า ยกเว้นด้านความเป็นกัลยาณมิตร และการบริหารโรงเรียนแบบ SBM ที่โรงเรียนในชุมชนฐานะสูงดำเนินการมากกว่า สำหรับด้านการใช้เทคโนโลยีนั้นโรงเรียนที่ชุมชนฐานะปานกลางมีการดำเนินการมากกว่า ส่วนด้านการทำงานเป็นทีมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้พบในโรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะต่ำ อย่างไรก็ตามการดำเนินการในแต่ละด้านนั้น ยังอยู่ในสัดส่วนที่ต่ำมากไม่ว่าจะเป็นชุมชนแบบใด

ตารางที่ 5.24 แนวคิดและหลักการบริหารจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจ	n	กัลยาณมิตร STYLE1	ทำงาน เป็นทีม STYLE2	PDCA STYLE3	SBM STYLE4	แลกเปลี่ยน เรียนรู้ STYLE5	ใช้เทคโนโลยี STYLE6	นิเทศอย่าง เป็นระบบ STYLE7	ประชา สัมพันธ์ STYLE8
ยากจน	30	0.17	0.43	0.30	0.23	0.53	0.07	0.27	0.17
ปานกลาง	40	0.20	0.38	0.25	0.15	0.33	0.10	0.18	0.13
สูง	10	0.30	0.20	0.20	0.30	0.30	0.00	0.10	0.10
รวม	80	0.20	0.38	0.26	0.20	0.40	0.08	0.20	0.14

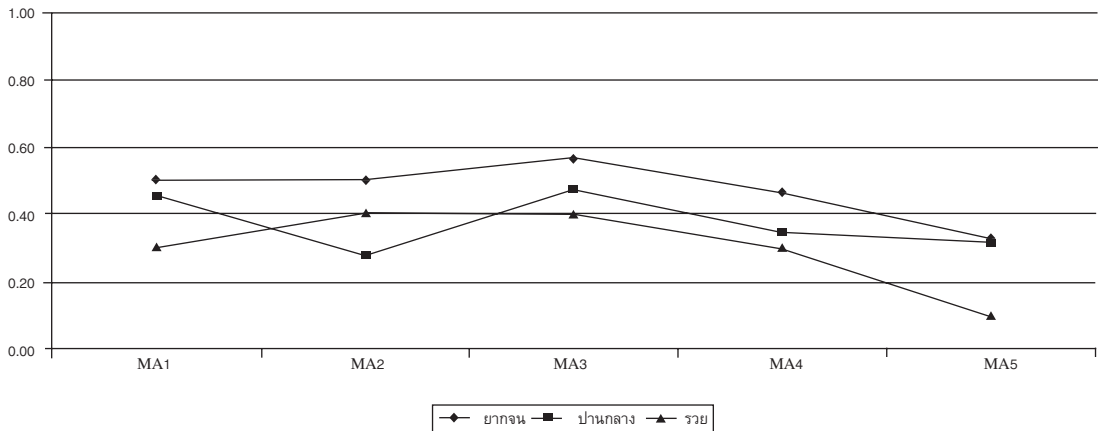

3.3.2 วิธีการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน

ตารางที่ 5.25 แสดงวิธีการบริหารจัดการของโรงเรียนจำแนกตามเศรษฐกิจของชุมชน พบว่าโรงเรียนที่ชุมชนฐานะยากจนจะใช้วิธีการบริหารจัดการตามแนวปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะปานกลาง และสูงตามลำดับ และพบว่าโรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะปานกลางจะพบว่ามีการบริหารที่สร้างความสัมพันธ์ชุมชนในสัดส่วนที่ต่ำกว่า

ตารางที่ 5.25 วิธีการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจ	n	ร่วมคิดร่วมทำ MA1	สร้างสัมพันธ์ชุมชน MA2	ทำงานมีส่วนร่วม MA3	ทำงานเป็นทีม MA4	PDCA MA5
ยากจน	30	0.50	0.50	0.57	0.47	0.33
ปานกลาง	40	0.45	0.28	0.48	0.35	0.33
สูง	10	0.30	0.40	0.40	0.30	0.10
รวม	80	0.45	0.38	0.50	0.39	0.30

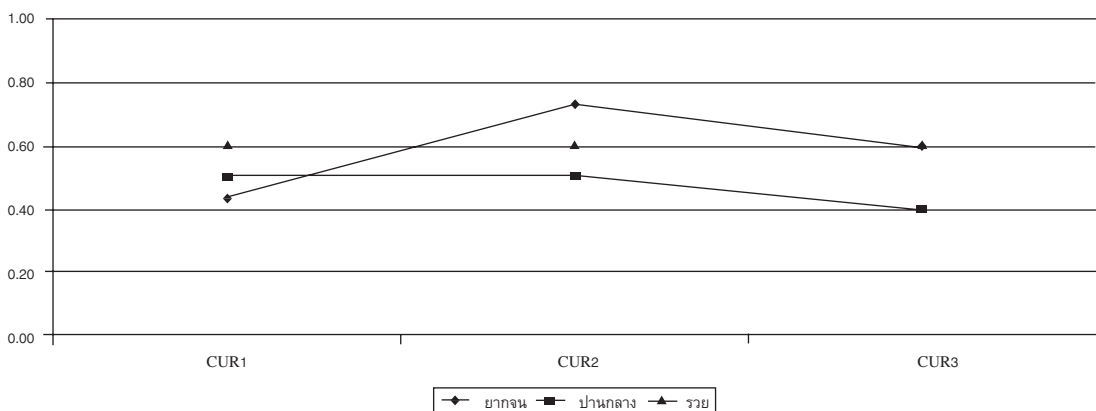
3.4 การพัฒนาและการบริหารหลักสูตร

3.4.1 การพัฒนาหลักสูตร

ตารางที่ 5.26 แสดงการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน เมื่อพิจารณาประเด็นในการพัฒนา หลักสูตรจำแนกตามฐานะเศรษฐกิจชุมชน แล้วพบว่าการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะยากจนในสัดส่วนที่มากกว่าโรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะสูงกว่า

ตารางที่ 5.26 การพัฒนาหลักสูตรจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจ	n	วิเคราะห์หลักสูตร CUR1	หลักสูตรสถานศึกษา CUR2	หลักสูตรท้องถิ่น CUR3
ยากจน	30	0.43	0.73	0.60
ปานกลาง	40	0.50	0.50	0.40
สูง	10	0.60	0.60	0.60
รวม	80	0.49	0.60	0.50

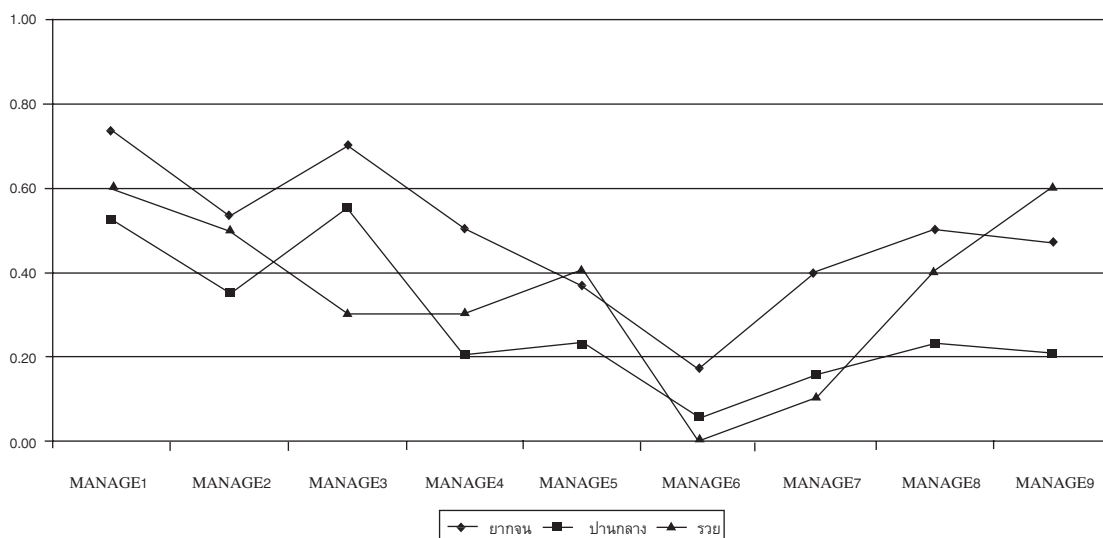

3.4.2 การบริหารหลักสูตร

ตารางที่ 5.27 แสดงวิธีการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนจำแนกตามสภาพเศรษฐกิจชุมชน พบว่ามีรูปแบบที่แตกต่างกัน โดยโรงเรียนที่ชุมชนฐานะเศรษฐกิจยากจนมีวิธีการบริหารหลักสูตรด้วยวิธีการที่หลากหลาย และพบในสัดส่วนที่สูงกว่าโรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะสูงกว่าเกือบทุกด้าน แต่ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนจะพบว่า มีสัดส่วนต่ำกว่าโรงเรียนในชุมชนฐานะดี แต่ก็ยังสูงกว่าโรงเรียนในชุมชนฐานะปานกลาง เป็นที่น่าสังเกตว่าโรงเรียนในชุมชนฐานะปานกลางจะมีวิธีการบริหารหลักสูตรน้อยกว่าโรงเรียนอื่นในเกือบทุกประเด็น ไม่ว่าจะเป็นด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอกหรือการสร้างแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน การดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และการนิเทศภายใน

ตารางที่ 5.27 การบริหารหลักสูตรจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจ	n	หลักสูตร สถานศึกษา MANAGE1	หลักสูตร ท้องถิ่น MANAGE2	การอบรมครู MANAGE3	การดึงชุมชน มีส่วนร่วม MANAGE4	นิเทศภายใน MANAGE5	การถ่าย ทอดโดย ผู้บริหาร MANAGE6	การสำรวจ แหล่งเรียนรู้ MANAGE7	ใช้แหล่งเรียน รู้ภายนอก MANAGE8	สร้างแหล่ง เรียนรู้ใน รร. MANAGE9
ยากจน	30	0.73	0.53	0.70	0.50	0.37	0.17	0.40	0.50	0.47
ปานกลาง	40	0.53	0.35	0.55	0.20	0.23	0.05	0.15	0.23	0.20
สูง	10	0.60	0.50	0.30	0.30	0.40	0.00	0.10	0.40	0.60
รวม	80	0.61	0.44	0.58	0.33	0.30	0.09	0.24	0.35	0.35

3.4.3 โครงการพิเศษที่โรงเรียนจัดทำ

ตารางที่ 5.28 แสดงจำนวนโครงการพิเศษที่โรงเรียนจัดทำขึ้นในช่วงปฏิรูปการศึกษาจำแนกตามสภาพเศรษฐกิจชุมชน ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนที่ชุมชนฐานะดีจะทำโครงการพิเศษน้อยกว่าโรงเรียนชุมชนฐานะยากจนหรือปานกลาง

ตารางที่ 5.28 จำนวนโครงการพิเศษของโรงเรียนจำแนกตามสภาพเศรษฐกิจชุมชน

โครงการ	เศรษฐกิจ			ยากจน			ปานกลาง			สูง			ไม่ระบุ			รวม		
	n	Mean	SD	n	Mean	SD	n	Mean	SD	n	Mean	SD	n	Mean	SD			
โครงการฝึกอบรมครู	30	1.00	0.00	35	1.09	0.37	10	1.00	0.00	5	1.00	0.00	80	1.04	0.25			
โครงการพัฒนาการเรียนการสอน (ครู)	30	1.00	0.00	35	1.17	0.51	10	1.00	0.00	5	1.00	0.00	80	1.08	0.35			
โครงการเข้าค่ายครู	30	3.00	0.00	35	2.97	0.17	10	3.00	0.00	5	3.00	0.00	80	2.99	0.11			
โครงการร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานต่างๆ	30	1.90	0.31	35	2.00	0.77	10	2.00	0.00	5	1.80	0.45	80	1.95	0.55			
โครงการเข้าค่ายวิชาการ (นักเรียน)	30	2.07	0.37	35	1.83	0.62	10	2.00	0.00	5	2.00	0.00	80	1.95	0.47			
โครงการอบรมจริยธรรม	30	1.03	0.18	35	1.11	0.40	10	1.10	0.32	5	1.00	0.00	80	1.08	0.31			
โครงการสิ่งแวดล้อม	30	2.07	0.37	35	1.83	0.45	10	2.00	0.00	5	2.00	0.00	80	1.95	0.39			
โครงการนิทรรศการ เผยแพร่ความรู้ ประชาสัมพันธ์	30	1.93	0.25	35	1.91	0.37	10	2.00	0.00	5	2.00	0.00	80	1.94	0.29			
รวมจำนวนโครงการ	30	6.00	1.88	35	6.37	2.76	10	4.90	2.08	5	6.00	0.00	80	6.03	2.29			

3.5 การจัดกระบวนการเรียนรู้

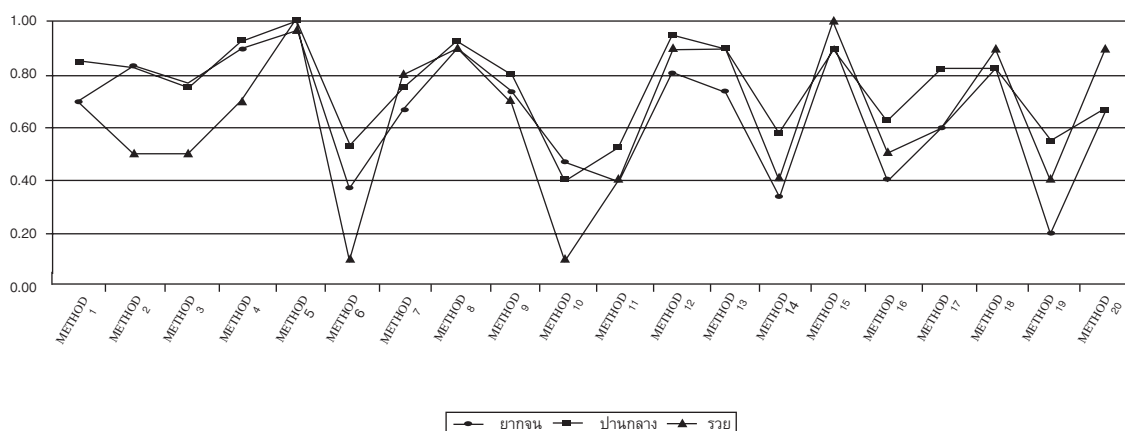
ตารางที่ 5.29 แสดงวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งพบว่าค่อนข้างสอดคล้องกันไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนในชุมชนฐานะเศรษฐกิจแบบใด มีบางประเด็นที่แตกต่างออกไป เช่นโรงเรียนที่ชุมชนฐานะยากจนจะมีการเยี่ยมบ้านนักเรียนมากกว่าโรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะปานกลางหรือสูง สำหรับโรงเรียนที่ชุมชนฐานะสูงจะมีการจัดกระบวนการให้นักเรียนได้ค้นหาความรู้ด้วยตนเอง สนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมด้านต่างๆ เช่นเทคนิคการสอน การใช้คอมพิวเตอร์ การทำวิจัยในชั้นเรียนมากกว่า เป็นต้น

ตารางที่ 5.29 การจัดการกระบวนการเรียนรู้จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจ	n	Method 1	Method 2	Method 3	Method 4	Method 5	Method 6	Method 7	Method 8	Method 9	Method 10
ยากจน	30	0.70	0.83	0.77	0.90	0.97	0.37	0.67	0.90	0.73	0.47
ปานกลาง	40	0.85	0.83	0.75	0.93	1.00	0.53	0.75	0.93	0.80	0.40
สูง	10	0.70	0.50	0.50	0.70	1.00	0.10	0.80	0.90	0.70	0.10
รวม	80	0.78	0.79	0.73	0.89	0.99	0.41	0.73	0.91	0.76	0.39

ตารางที่ 5.29 (ต่อ)

เศรษฐกิจ	n	Method 11	Method 12	Method 13	Method 14	Method 15	Method 16	Method 17	Method 18	Method 19	Method 20
ยากจน	30	0.40	0.80	0.73	0.33	0.90	0.40	0.60	0.83	0.20	0.67
ปานกลาง	40	0.53	0.95	0.90	0.58	0.90	0.63	0.83	0.83	0.55	0.68
สูง	10	0.40	0.90	0.90	0.40	1.00	0.50	0.60	0.90	0.40	0.90
รวม	80	0.46	0.89	0.84	0.46	0.91	0.53	0.71	0.84	0.40	0.70

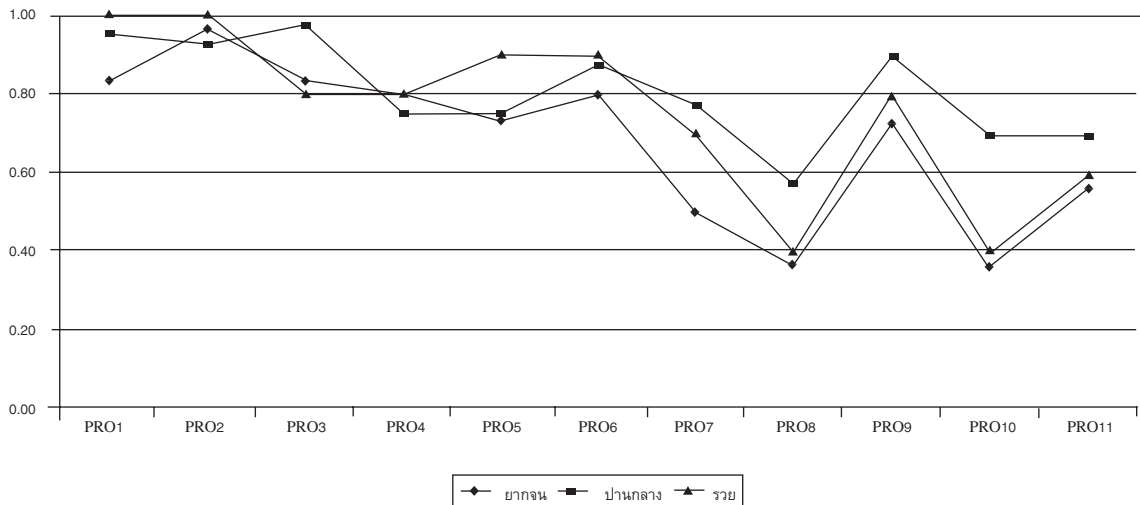
Method1	นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดทำเป็นหลักสูตร	Method11	ให้นักเรียนผลิตสื่อด้วยตนเอง
Method2	ผลิตสื่อการเรียนการสอนเอง	Method12	ประเมินผลตามความเป็นจริง
Method3	ประยุกต์ใช้สื่อธรรมชาติและสื่อท้องถิ่น	Method13	ครูทำวิจัยในชั้นเรียน
Method4	จัดการเรียนการสอนหลากหลาย	Method14	จัดสภาพห้องเรียนจูงใจนักเรียน
Method5	ให้นักเรียนค้นหาความรู้ด้วยตนเอง	Method15	ให้ครูรับการอบรม (เทคนิคการสอน คอมฯ วิจัยในชั้นเรียน)
Method6	มีการประเมินก่อน-หลังเรียนเพื่อพัฒนาการ	Method16	ตรวจแผนการสอน
Method7	ให้นักเรียนทำโครงการ	Method17	นิเทศก์ครู
Method8	ให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม	Method18	จัดหาอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน
Method9	จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	Method19	สนับสนุนครูให้เข้ารับการศึกษาคือ
Method10	เยี่ยมบ้านนักเรียน	Method20	จัดแหล่งเรียนรู้ให้ครูในโรงเรียน

3.6 ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

ตารางที่ 5.30 แสดงผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่าโรงเรียนชุมชนฐานะสูง นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การทำงานร่วมกับผู้อื่น ใฝ่รู้ สูงกว่าโรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะปานกลาง นักเรียนมีความกล้าแสดงออก ทักษะการจัดการ ทักษะการคิดคำนวณ มากกว่า เป็นที่น่าสังเกตว่าโรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะสูงหรือปานกลาง นักเรียนจะมีกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ได้คุณลักษณะที่พึงประสงค์สูงกว่าโรงเรียนในชุมชนยากจนเป็นส่วนใหญ่

ตารางที่ 5.30 ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจ	n	ค้นคว้า ตนเอง PRO1	ทำงาน กับผู้อื่น PRO2	แสดง ออก PRO3	คิด วิเคราะห์ PRO4	สร้าง สรรค์ PRO5	ใฝ่ รู้ PRO6	การจัด การ PRO7	คิด คำนวณ PRO8	เรียนรู้ ชุมชน PRO9	ทักษะ ชีวิต PRO10	การอ่าน PRO11
ยากจน	30	0.83	0.97	0.83	0.80	0.73	0.80	0.50	0.37	0.73	0.37	0.57
ปานกลาง	40	0.95	0.93	0.98	0.75	0.75	0.88	0.78	0.58	0.90	0.70	0.70
สูง	10	1.00	1.00	0.80	0.80	0.90	0.90	0.70	0.40	0.80	0.40	0.60
รวม	80	0.91	0.95	0.90	0.78	0.76	0.85	0.66	0.48	0.83	0.54	0.64

สรุปผลการวิจัย

1. ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจของผู้บริหารเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา

1.1 สังเกต

ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่มีความเชื่อ/ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา โดยเข้าใจว่าการปฏิรูปจะเกิดผลดีกับนักเรียนจะพบมากที่สุด และมีความสอดคล้องระหว่าง สังเกต โดยเฉพาะสังเกต สปช. มีความเชื่อ/ความรู้ความเข้าใจมากกว่าสังเกตอื่นเกือบทุก ประเด็น ส่วนสังเกตเทศบาลพบน้อยกว่าสังเกตอื่นในเกือบทุกด้าน

1.2 ขนาดโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่มีความเชื่อว่า ผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพ สามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ มากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ยอมรับ ความสามารถของผู้เรียน มีความเชื่อว่าครูมีหน้าที่ส่งเสริมความสามารถของผู้เรียน เข้าใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนสูงกว่าขนาดอื่น และมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติ ตามแนวทางปฏิรูปมากกว่าขนาดอื่น

1.3 สภาพชุมชน

ไม่ว่าโรงเรียนจะอยู่ในชุมชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจจะระดับใด ความรู้ความเข้าใจ ของผู้บริหารเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาอยู่ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน แต่ผู้บริหารโรงเรียนใน ชุมชน ยากจนที่เห็นว่าตนเองสามารถทำงานร่วมกับครูได้อย่างมีความสุข และการปฏิบัติงาน ของตนมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้น จะมีสัดส่วนน้อยกว่าโรงเรียนในชุมชนฐานะสูงกว่า อย่างเห็นได้ชัด

2. การพัฒนาครู

2.1 สังกัด

การพัฒนาครูใช้การฝึกอบรมมากที่สุด การศึกษาดูงาน การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษา และการกระตุ้นให้ปฏิบัติงานมีไม่ถึงร้อยละ 40 ส่วนใหญ่มีการพัฒนาครูให้มีความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตรและเทคนิคการสอนมากกว่าด้านอื่นๆ การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษนั้นพบว่าอยู่ในระดับต่ำมากเกือบไม่มี

โรงเรียนสังกัดกรมสามัญ มีการฝึกอบรมครูมากกว่าสังกัดอื่น สังกัดสพข. ใช้การศึกษาดูงาน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำหรับด้านการกระตุ้นให้ปฏิบัติงานพบมากในโรงเรียนสังกัดเทศบาล และพบน้อยในสังกัด สข. สังกัดเทศบาลพัฒนาเทคนิคการสอนมากกว่าสังกัดอื่น แต่พัฒนาน้อยกว่าด้านการบริหารจัดการ เทคโนโลยีการผลิตสื่อ ทักษะการทำงาน

2.2 ขนาดโรงเรียน

ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนขนาดใด วิธีการพัฒนาครูจะใช้การฝึกอบรมจะพบมากที่สุด การศึกษาดูงานจะพบน้อยกว่าในโรงเรียนขนาดเล็ก แต่ขนาดเล็กมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษามากกว่าขนาดอื่น สำหรับการกระตุ้นกำกับการปฏิบัติงานนั้น จะปรากฏในโรงเรียนขนาดใหญ่มากกว่าขนาดอื่น ประเด็นการพัฒนาครูพบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีการพัฒนาความสามารถด้านภาษาอังกฤษ ขนาดกลางมีการพัฒนาครูด้านเทคนิคการสอน การบริหารจัดการ และทักษะการทำงาน สูงกว่าขนาดอื่น ขนาดใหญ่มีการพัฒนาครูด้านใช้เทคโนโลยีการผลิตสื่อ และการหาแหล่งเรียนรู้ มากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก

2.3 สภาพชุมชน

วิธีการพัฒนาครูทั้งด้วยวิธีเข้ารับการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษา หรือการกระตุ้นให้ปฏิบัติงานนั้น พบมากในโรงเรียนที่ชุมชนยากจน การศึกษาดูงานจะพบน้อยกว่าในโรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะสูง โรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะปานกลางมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษาน้อยกว่า สำหรับประเด็นในการพัฒนาครูจำแนกตามฐานะเศรษฐกิจชุมชน พบว่าค่อนข้างมีความแตกต่าง โรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะสูงมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสูงกว่าโรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะต่ำกว่า โรงเรียนที่อยู่ในชุมชนที่มีฐานะปานกลางจะมีการพัฒนาครูด้านเทคนิคการสอนมากกว่าโรงเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจระดับอื่น ส่วนโรงเรียนในชุมชนฐานะต่ำจะมีการพัฒนาครูด้านเทคโนโลยีการผลิตสื่อ แหล่งการเรียนรู้ และทักษะการทำงานสูงกว่าระดับอื่น

3. การปฏิรูประบบบริหาร

3.1 แนวคิดและหลักการบริหาร

การปฏิบัติงานตามแนวปฏิรูปการศึกษาพบว่ายังมีระดับที่ต่ำมากทุกประเด็น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้เทคโนโลยีมีการดำเนินการเพียงร้อยละ 8 เท่านั้น ในขณะที่การแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นมีการดำเนินการมากที่สุดคือร้อยละ 40 สังกัด สช. มีการทำงานแบบกัลยาณมิตร การบริหารแบบ SBM และการประชาสัมพันธ์โรงเรียนน้อยกว่าสังกัดอื่น แต่พบมากกว่าด้านการใช้เทคโนโลยีและการนิเทศอย่างเป็นระบบ โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา พบการทำงานแบบกัลยาณมิตร PDCA SBM การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มากกว่าสังกัดอื่น ส่วนสังกัดเทศบาลจะพบน้อยกว่าสังกัดอื่นด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การนิเทศอย่างเป็นระบบ แต่จะพบมากกว่าสังกัดอื่นด้านการทำงานเป็นทีม สังกัด สปช. จะพบการทำงานเป็นทีมน้อยที่สุด โรงเรียนไม่ถึงครึ่งที่มีการบริหารจัดการตามแนวปฏิรูปการศึกษาในเรื่องของการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม การสร้างความสัมพันธ์ชุมชน และการบริหารแบบ SBM โรงเรียน สังกัด สช. มีวิธีการบริหารแบบร่วมคิดร่วมทำ การสร้างความสัมพันธ์ชุมชน การทำงานแบบ PDCA น้อยกว่าสังกัดอื่น โรงเรียนกรมสามัญศึกษาจะพบมากกว่าสังกัดอื่นด้านการร่วมคิดร่วมทำ

3.2 ขนาดโรงเรียน

โรงเรียนขนาดเล็กมีการทำงานเป็นทีม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้มากกว่าขนาดอื่น ขนาดกลางมีการทำงานโดยใช้หลักกัลยาณมิตร และการนิเทศอย่างเป็นระบบสูงกว่าขนาดอื่น โรงเรียนขนาดใหญ่พบว่ามีการทำงานแบบ PDCA และการบริหารโรงเรียนแบบ SBM มากกว่าขนาดอื่น อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็โรงเรียนขนาดใด การบริหารตามแนวปฏิรูปยังถือว่าปฏิบัติกันไม่มาก ไม่เกินร้อยละ 40 ของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยรวมโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีการบริหารจัดการตามแนวปฏิรูปมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กในทุกประเด็น

3.3 สภาพชุมชน

โรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะยากจนมีการดำเนินการตามแนวคิดและหลักการบริหารตามแนวปฏิรูปการศึกษามากกว่าโรงเรียนในชุมชนฐานะสูงกว่าเกือบทุกด้าน ทั้งด้านการทำงานแบบ PDCA การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การนิเทศอย่างเป็นระบบ และการประชาสัมพันธ์ ยกเว้นด้านความเป็นกัลยาณมิตร และการบริหารโรงเรียนแบบ SBM ที่โรงเรียนในชุมชนฐานะสูงดำเนินการมากกว่า สำหรับด้านการใช้เทคโนโลยีนั้นโรงเรียนที่ชุมชนฐานะปานกลางมีการดำเนินการมากกว่า ส่วนด้านการทำงานเป็นทีมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้พบในโรงเรียน

ที่ชุมชนมีฐานะต่ำ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการในแต่ละด้านนั้นอยู่ในสัดส่วนที่ต่ำมากไม่ว่าจะเป็นชุมชนแบบใด

4. การพัฒนาและการบริหารหลักสูตร

4.1 สังกัด

โรงเรียนประมาณร้อยละ 60 มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ร้อยละ 50 จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และร้อยละ 49 มีการวิเคราะห์หลักสูตร สังกัด สข. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา น้อยกว่าสังกัดอื่น สังกัด สปข. มีการดำเนินงานด้านหลักสูตรท้องถิ่นมากกว่าสังกัดอื่น วิธีการบริหารหลักสูตรที่มาจากสังกัดที่ต่างกันจะมีสัดส่วนการปฏิบัติงานใกล้เคียงกัน ยกเว้นการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมที่สังกัด สข. จะปฏิบัติน้อยกว่าสังกัดอื่นค่อนข้างมาก ในด้านการสำรวจแหล่งเรียนรู้พบมากที่สุดที่สังกัด สปข. และน้อยที่สุดในสังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนการสร้างแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนพบน้อยกว่าสังกัดอื่นมากในสังกัด สข. นอกจากนี้ยังพบว่าโรงเรียนมีการจัดทำโครงการพิเศษเพื่อพัฒนาครูและนักเรียน เช่น โครงการเข้าค่าย โครงการพัฒนาการเรียนการสอน จำนวนโครงการอยู่ในช่วง 1-3 โครงการ โดยเฉลี่ยโรงเรียนจะทำโครงการพิเศษประมาณ 6 โครงการ และไม่ค่อยมีความแตกต่างระหว่างสังกัด

4.2 ขนาดโรงเรียน

การวิเคราะห์หลักสูตรจะพบมากในโรงเรียนขนาดใหญ่สูงถึงร้อยละ 68 โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 44 และ 31 ตามลำดับ โรงเรียนขนาดเล็กมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมากกว่าขนาดอื่น สำหรับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานั้น ทุกขนาดโรงเรียนมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โรงเรียนขนาดใหญ่มีการส่งครูเข้ารับการอบรม การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าขนาดอื่น ส่วนการนิเทศภายใน การสำรวจแหล่งเรียนรู้ การใช้แหล่งเรียนรู้จากภายนอก และการสร้างแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน จะพบมากในโรงเรียนขนาดกลางมากกว่าขนาดอื่น โรงเรียนขนาดใหญ่ทำโครงการพิเศษมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและเล็ก

4.3 สภาพชุมชน

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะยากจนพบมากกว่าโรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะสูงกว่า ส่วนวิธีการบริหารหลักสูตรพบว่า มีรูปแบบที่แตกต่างกัน โรงเรียนที่ชุมชนฐานะยากจนมีวิธีการบริหารหลักสูตรด้วยวิธีการที่หลากหลาย ด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนจะพบน้อยกว่าในโรงเรียนที่ชุมชนฐานะดี แต่ก็ยังสูงกว่าโรงเรียนในชุมชนฐานะปานกลาง เป็นที่น่าสังเกตว่าโรงเรียนในชุมชนฐานะปานกลางจะมีวิธีการบริหารหลักสูตรน้อยกว่าโรงเรียนอื่นในเกือบทุกประเด็น ไม่ว่าจะเป็นด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอก

การสร้างแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน การดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และการนิเทศภายในโรงเรียนในชุมชนฐานะดีทำโครงการพิเศษน้อยกว่าโรงเรียนในชุมชนฐานะปานกลางและยากจน

5. การจัดการกระบวนการเรียนรู้

5.1 สังกัด

โรงเรียนเกือบทั้งหมดใช้วิธีการให้นักเรียนค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ในขณะที่โรงเรียนที่มีการทดสอบก่อน-หลังเรียน การเยี่ยมบ้านนักเรียน การให้นักเรียนผลิตสื่อด้วยตนเอง การจัดสภาพ ห้องเรียนจูงใจนักเรียน และมีการจัดแหล่งเรียนรู้ให้ครูในโรงเรียนนั้นมีส่วนต่ำกว่าร้อยละ 50 มีความแตกต่างระหว่างสังกัดในเรื่องการประเมินก่อนเรียนและหลังเรียน โดยโรงเรียนสังกัดสข. ส่วนใหญ่จะปฏิบัติในเรื่องนี้มากกว่าสังกัดอื่น สำหรับการทำให้โครงการจะพบมากในสังกัด สปข. และเทศบาล การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจะพบน้อยกว่าในสังกัดเทศบาล การเยี่ยมบ้านพบน้อยในทุกสังกัดโดยเฉพาะสังกัด สข. อย่างไรก็ตาม สังกัด สข. มีการจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยการให้นักเรียนผลิตสื่อด้วยตนเองมากกว่าสังกัดอื่นค่อนข้างมาก สำหรับการจัดสภาพห้องเรียนให้จูงใจนักเรียนมีสภาพไม่ค่อยแตกต่างระหว่างสังกัด การตรวจแผนการสอนจะพบน้อยกว่าสังกัดอื่นในโรงเรียนเทศบาล การสนับสนุนให้ครูศึกษาต่อพบน้อยในสังกัด สปข. และการจัดแหล่งการเรียนรู้ให้ครูในโรงเรียนพบมากในสังกัด สข. และพบน้อยที่สุดในสังกัด สปข.

5.2 ขนาดโรงเรียน

ไม่ค่อยมีความแตกต่างระหว่างขนาด แต่โรงเรียนขนาดเล็กจะมีการจัดการกระบวนการเรียนรู้ในกิจกรรมต่างๆ น้อยกว่าโรงเรียนขนาดกลางและใหญ่ โดยเฉพาะเรื่องการให้นักเรียนผลิตสื่อด้วยตนเอง การตรวจแผนการสอน การนิเทศครูพบน้อยกว่าขนาดอื่นอย่างเห็นได้ชัด โรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่มีการจัดการกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละด้านในสัดส่วนพอๆ กัน

5.3 สภาพชุมชน

วิธีการจัดการกระบวนการเรียนรู้พบว่าค่อนข้างสอดคล้องกันไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนในชุมชนฐานะเศรษฐกิจแบบใด มีบางประเด็นที่แตกต่างออกไป เช่น โรงเรียนที่ชุมชนฐานะยากจนจะมีการเยี่ยมบ้านนักเรียนมากกว่าโรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะปานกลางหรือสูง สำหรับโรงเรียนที่ชุมชนฐานะสูงจะมีการจัดการกระบวนการให้นักเรียนได้ค้นหาความรู้ด้วยตนเอง สนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมด้านต่างๆ เช่น เทคนิคการสอน การใช้คอมพิวเตอร์ การทำวิจัยในชั้นเรียนมากกว่า เป็นต้น

6. ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

6.1 สังกัด

โรงเรียนที่นักเรียนมีกระบวนการเรียนรู้ด้วยการทำงานร่วมกับผู้อื่น การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ความกล้าแสดงออก พบในสัดส่วนที่สูงเกินร้อยละ 90 รองลงมาคือ ความใฝ่รู้ การเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน การคิดวิเคราะห์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การจัดการ และทักษะการอ่านตามลำดับ สำหรับโรงเรียนที่นักเรียนมีทักษะการคิดคำนวณมีเพียงร้อยละ 48 เท่านั้น ซึ่งใกล้เคียงกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่มีเพียงร้อยละ 54 ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา สปช. สช. หรือ เทศบาล การเรียนรู้ทักษะการคิดคำนวณและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อยู่ในสัดส่วนที่ต่ำกว่าด้านอื่นทุกประเด็น สังกัดเทศบาลจะพบว่ามีความคิดสร้างสรรค์ การใฝ่รู้ การจัดการ น้อยกว่าสังกัดอื่น แต่จะพบมากกว่าด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความกล้าแสดงออก และการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน

6.2 ขนาดโรงเรียน

ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนสอดคล้องกันระหว่างโรงเรียนในชุมชนที่มีฐานะต่างกัน มีเพียงบางประเด็นที่แตกต่าง เช่น โรงเรียนขนาดใหญ่ นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ในสัดส่วนที่สูงกว่าขนาดอื่น สำหรับทักษะการอ่านนั้น โรงเรียนขนาดกลางจะพบน้อยกว่าขนาดอื่น สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กพบว่านักเรียนมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง กล้าแสดงออก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ น้อยกว่าโรงเรียนขนาดอื่น

6.3 สภาพชุมชน

โรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะสูง นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การทำงานร่วมกับผู้อื่น ใฝ่รู้ มากกว่าโรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะปานกลาง นักเรียนมีความกล้าแสดงออก ทักษะการจัดการ ทักษะการคิดคำนวณมากกว่า เป็นที่น่าสังเกตว่าโรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะสูงหรือปานกลาง นักเรียนจะมีกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ได้คุณลักษณะที่พึงประสงค์สูงกว่าโรงเรียนในชุมชนยากจนเป็นส่วนใหญ่

สรุปผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานและผลการปฏิรูปของโรงเรียนที่มีภูมิหลังต่างกัน ดังปรากฏในตารางที่ 5.31 ข้อมูลในตารางนี้นำเสนอเฉพาะประเด็นที่มีการปฏิบัติมากมานำเสนอ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 93-95) มีความเชื่อและความรู้ความเข้าใจในแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และผู้บริหารในโรงเรียน (ร้อยละ 86) ส่วนใหญ่จะเข้าใจแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิรูป ยกเว้นโรงเรียนเทศบาลและโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ผู้บริหารจะเข้าใจในสัดส่วนที่น้อยกว่ากลุ่มอื่น

วิธีการพัฒนาครูโดยรวมใช้วิธีการอบรมครู และพบมากในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา (ร้อยละ 86) โรงเรียนสังกัดอื่นพบว่าการอบรมครูน้อยกว่า โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กพบน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่กว่า ในด้านประเด็นการพัฒนาครูนั้นพบว่าร้อยละ 60 มีการพัฒนาเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะปานกลางจะมีการพัฒนาครูด้านนี้น้อยกว่า นอกจากนี้โรงเรียนร้อยละ 51 มีการพัฒนาเกี่ยวกับเทคนิคการสอน แต่โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา สข. โรงเรียนขนาดเล็ก จะพัฒนาด้านนี้น้อยกว่า

ประเด็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวคิดที่ใช้ในการปฏิรูปการศึกษาพบว่ายังมีการปฏิบัติกันไม่มาก แต่ที่พบมากคือโรงเรียนประมาณร้อยละ 40 ใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม โรงเรียนสังกัดเทศบาล โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะปานกลาง และสูง จะมีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนน้อยกว่า นอกจากนี้แนวคิดการทำงานเป็นทีมก็มีการปฏิบัติเพียงร้อยละ 38 โดยเฉพาะ ในขณะที่การทำงานแบบมีส่วนร่วมพบประมาณร้อยละ 50

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพบว่ายังมีการปฏิบัติกันไม่มาก ประมาณร้อยละ 60 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นพบประมาณร้อยละ 50 วิธีการบริหารหลักสูตรส่วนใหญ่คือร้อยละ 58 ใช้การอบรมครูให้มีความรู้ในด้านนี้

เมื่อพิจารณาตามตัวแปรสังกัด พบว่าโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ยังมีการปฏิบัติงานต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในด้านพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การทำงานเป็นทีม การทำงานแบบมีส่วนร่วม การอบรมครูให้มีความรู้เรื่องการพัฒนาหลักสูตร และการจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอน ส่วนสังกัด สปช. มีการปฏิบัติงานน้อยกว่าด้านการพัฒนาครูด้วยวิธีการฝึกอบรม ด้านเทคนิคการจัดการเรียนการสอน การทำงานเป็นทีม สำหรับสังกัด สข. พบว่ามีการปฏิบัติต่ำกว่าค่าเฉลี่ยด้านการพัฒนาครูด้วยวิธีการฝึกอบรม และฝึกอบรมด้านเทคนิคการจัดการเรียนการสอนน้อย รวมทั้งการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาต่ำกว่าค่าเฉลี่ย สังกัดเทศบาลยังปฏิบัติงานต่ำกว่าค่าเฉลี่ยหลายด้าน ทั้งด้านความเชื่อและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูป การบริหารแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นอกจากนี้ยังปฏิบัติต่ำกว่าค่าเฉลี่ยด้านการประเมินผลตามสภาพจริง การจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอน การวิจัยในชั้นเรียน

เมื่อพิจารณาแยกตามขนาดโรงเรียน พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กจะปฏิบัติงานน้อยกว่าค่าเฉลี่ยในหลายด้าน รองลงมาคือขนาดปานกลาง และขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่จะปฏิบัติต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเฉพาะด้านการพัฒนาครู และการบริหารตามแนวคิดการปฏิรูป สำหรับการจัดการกระบวนการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะเป็นไปตามหลักการปฏิรูป

เมื่อพิจารณาตามสภาพชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ พบว่าโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนที่ฐานะ เศรษฐกิจสูงกว่าจะปฏิบัติงานตามแนวปฏิรูปการศึกษาต่ำกว่าค่าเฉลี่ย รวมทั้งการจัดการเรียน การสอนที่มีความหลากหลายก็ทำได้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยด้วย

ตารางที่ 5.31 ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานและผลการปฏิรูปของโรงเรียน ที่มีลักษณะต่างกัน

ข้อ	ประเด็น	% เฉลี่ย ของ โรงเรียน	สังกัด				ขนาด			สภาพชุมชน		
			สามัญ	สพข.	สช.	เทศ บาล	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ต่ำ	ปาน กลาง	สูง
1	ความเชื่อ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูป											
	- เข้าใจว่าการปฏิรูปจะเกิดผลดีกับนักเรียน	95	95	94	100	93	94	97	92	90	98	100
	- ครูเห็นว่านักเรียนมีความสำคัญ	93	100	94	93	79	75	97	96	87	98	90
	- ผู้บริหารเข้าใจแนวทางปฏิรูป	86	85	97	87	64	69	87	96	83	90	80
2	วิธีการพัฒนาครู--ฝึกอบรม	80	95	74	73	79	75	82	80	83	80	70
	ประเด็นการพัฒนา											
	- การพัฒนาหลักสูตร	60	50	65	60	64	63	56	64	73	45	80
	- เทคนิคการสอน	51	40	58	27	79	44	54	52	50	60	20
3	แนวคิดการบริหาร											
	- แลกเปลี่ยนเรียนรู้	40	45	42	40	29	50	41	32	53	33	30
	- ทำงานเป็นทีม	38	35	29	40	57	50	31	40	47	35	30
	วิธีการบริหาร											
	- ทำงานแบบมีส่วนร่วม	50	40	55	53	50	38	49	60	57	48	40
4	การพัฒนาหลักสูตร											
	- หลักสูตรสถานศึกษา	60	65	65	40	64	56	62	60	73	50	60
	- หลักสูตรท้องถิ่น	50	35	61	53	43	63	51	40	60	40	60
	วิธีบริหารหลักสูตร-การอบรมครู	58	50	58	60	64	31	59	72	70	55	30
5	การจัดกระบวนการเรียนรู้											
	- ให้นักเรียนค้นคว้าด้วยตนเอง	99	100	97	100	100	94	100	100	97	100	100
	- ให้นักเรียนทำงานกลุ่ม	91	90	87	93	100	100	85	96	90	93	90
	- จัดกิจกรรมหลากหลาย	89	90	87	87	93	75	90	96	90	93	70
	- ประเมินผลตามสภาพจริง	89	90	100	80	71	69	92	96	80	95	90
	- จัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอน	84	75	94	80	79	69	90	84	83	83	90
	- วิจัยในชั้นเรียน	84	90	81	87	79	63	90	88	73	90	90

ข้อ	ประเด็น	% เฉลี่ย ของ โรงเรียน	สังกัด				ขนาด			สภาพชุมชน		
			สามัญ	สพข.	สช.	เทศ บาล	เล็ก	กลาง	ใหญ่	ต่ำ	ปาน กลาง	สูง
6	ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน											
	- ทำงานร่วมกับผู้อื่น	95	90	97	93	100	94	92	100	97	93	100
	- ค้นคว้าด้วยตนเอง	91	90	94	93	86	81	95	92	83	95	100
	- กล้าแสดงออก	90	90	87	87	100	88	90	92	83	98	80
	- ใฝ่รู้	85	90	87	87	71	69	92	84	80	88	90
	- เรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน	83	80	81	80	93	81	79	88	73	90	80

หมายเหตุ ตัวเลขเข้มแสดงร้อยละของโรงเรียนที่มีค่าต่ำกว่าค่าร้อยละเฉลี่ย แต่หากค่านั้นสูงกว่า 80% จะใช้ตัวปกติ

ผลการวิจัยที่นำเสนอในบทนี้ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 80 ส่วนผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนจะเป็นคุณลักษณะที่ไม่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ได้แก่ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ความกล้าแสดงออก ความใฝ่รู้ และการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนโดยโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในด้านนี้มีประมาณร้อยละ 83-91 โรงเรียนสังกัดเทศบาลนักเรียนจะมีความใฝ่รู้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ในขณะที่โรงเรียนขนาดเล็กจะมีทักษะด้านนี้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเช่นกัน สำหรับการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนนั้น โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนยากจน จะมีผลการดำเนินงานต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนตามภูมิหลังของโรงเรียน

ข้อมูลในตารางที่ 5.32 แสดงคะแนนเฉลี่ยของคุณลักษณะของนักเรียนในด้านต่างๆ ซึ่งพบว่าจากมาตรประมาณค่า 4 ระดับ คุณลักษณะของนักเรียนที่เกี่ยวกับความสุขในการเรียน สุขภาพจิต และความรักในโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยค่อนข้างสูงกว่าคุณลักษณะอื่น นอกจากนี้ตารางที่ 5.32 ยังแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียนหลังจากมีการปฏิรูปการศึกษา ผลการวิจัยพบว่าในคุณลักษณะ 14 ประการ มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง และมีค่าเป็นบวกเป็นส่วนใหญ่ โดยพบว่าคุณลักษณะความสุขในการเรียน มีความสัมพันธ์กับสุขภาพจิตของนักเรียนสูง (0.65) ความกล้าแสดงออกมีความสัมพันธ์กับการรู้จักค้นคว้าด้วยตนเองค่อนข้างสูง (0.57) สำหรับตัวแปรความสนใจใฝ่รู้มีความสัมพันธ์กับความกล้าแสดงออก การรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง การทำงานเป็นระบบ ทักษะการปฏิบัติงาน ทักษะการคิด

การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความสัมพันธ์ขนาดปานกลาง (0.40 ขึ้นไป) ความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะอื่นๆ ระหว่าง 0.21-0.40 ความกล้าแสดงออกสัมพันธ์กับคุณลักษณะอื่นในระดับปานกลางโดยมีค่าระหว่าง 0.32-0.57 แต่มีความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (0.11) ความรับผิดชอบ (0.21) และทักษะการปฏิบัติงาน (0.22) ความกล้าแสดงออกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ในระดับปานกลาง (0.43) ผลการทดสอบค่า KMO และ Bartlett's Test (Keiser-Myer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.783 (ใกล้เคียง 0.80) และมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 แสดงว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันมากพอที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ตารางที่ 5.33 เป็นผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งใช้วิธีการ Principle Component Analysis พบว่าองค์ประกอบที่มีค่าไอเกนมากกว่า 1 มี 3 องค์ประกอบ ทั้งสามองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 57.43 ซึ่งถือว่ามีค่าค่อนข้างสูง

ตารางที่ 5.32 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของนักเรียนด้านต่าง ๆ

คุณลักษณะ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	Mean	SD	N
1. ใฝ่รู้ กระตือรือร้น	1.00														2.40	0.65	
2. สุขในการเรียน	-.01	1.00													2.73	0.53	80
3. กล้าแสดงออก	0.43	0.21	1.00												2.73	0.45	80
4. ค้นคว้าหาความรู้	0.57	0.16	0.57	1.00											2.59	0.59	80
5. สุขภาพจิต	0.19	0.65	0.39	0.30	1.00										2.65	0.53	80
6. ทำงานเป็นระบบ	0.53	0.06	0.23	0.38	0.20	1.00									2.20	0.54	80
7. ผลสัมฤทธิ์	0.32	0.09	0.11	0.12	0.18	0.38	1.00								2.19	0.55	80
8. ทักษะการปฏิบัติ	0.43	0.15	0.22	0.42	0.17	0.40	0.44	1.00							2.44	0.59	80
9. ทักษะการคิด	0.53	0.01	0.34	0.39	0.18	0.40	0.32	0.52	1.00						2.24	0.60	80
10. ทำงานเป็นทีม	0.30	0.17	0.48	0.25	0.26	0.30	0.14	0.29	0.27	1.00					2.66	0.50	80
11. เรียนรู้ด้วยตนเอง	0.43	0.16	0.35	0.34	0.33	0.26	0.37	0.43	0.37	0.42	1.00				2.60	0.49	80
12. ความรับผิดชอบ	0.27	0.30	0.21	0.35	0.45	0.40	0.25	0.34	0.32	0.30	0.37	1.00			2.30	0.60	80
13. รัก/ภูมิใจโรงเรียน	0.05	0.39	0.32	0.19	0.32	-.11	0.04	0.13	0.08	0.29	0.24	0.02	1.00		2.81	0.42	80
14. ประยุกต์ความรู้	0.50	-.02	0.43	0.29	0.22	0.21	0.14	0.21	0.23	0.40	0.27	0.13	0.06	1.00	2.66	0.50	80

หมายเหตุ พิสัยคะแนนมีค่า 1-4

KMO and Bartlett's Test. Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy. 0.783. Bartlett's Test of Sphericity. Approx. Chi-Square=394.81, df =91, p< .01

ตารางที่ 5.33 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	รวม	% of Variance	Cumulative %	รวม	% of Variance	Cumulative %	รวม	% of Variance	Cumulative %
1	4.80	34.30	34.30	4.80	34.30	34.30	3.04	21.71	21.71
2	1.87	13.37	47.67	1.87	13.37	47.67	2.79	19.91	41.63
3	1.37	9.76	57.43	1.37	9.76	57.43	2.21	15.80	57.43
4	1.00	7.14	64.56						
5	0.87	6.21	70.77						
6	0.73	5.18	75.95						
7	0.62	4.46	80.41						
8	0.57	4.04	84.45						
9	0.51	3.67	88.12						
10	0.46	3.32	91.44						
11	0.43	3.04	94.48						
12	0.30	2.12	96.60						
13	0.25	1.79	98.40						
14	0.22	1.60	100.00						

ผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบในตารางที่ 5.33 ทำให้สามารถกำหนดคุณลักษณะแฝงของผู้เรียนได้เป็น 3 องค์ประกอบย่อย โดยเมื่อทำการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ จากการหมุนแกนโดยวิธีการ varimax พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบมีการเกาะกลุ่มกันดังปรากฏในตารางที่ 5.34 องค์ประกอบที่ 1 อธิบายคุณลักษณะของนักเรียนได้ร้อยละ 21.71 ประกอบด้วยตัวแปรย่อย 6 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.48-0.72 เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับทักษะการปฏิบัติงาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดวิเคราะห์ ความรับผิดชอบ การเรียนรู้ด้วยตนเอง องค์ประกอบแรกนี้กำหนดชื่อว่า องค์ประกอบ “ความเป็นคนเก่ง-คนดี” สำหรับองค์ประกอบที่สองประกอบด้วยตัวแปรย่อย จำนวน 5 ตัว อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 19.91 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ในช่วง 0.60-0.78 เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความกล้าแสดงออก ความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ความใฝ่รู้ กระตือรือร้น การทำงานเป็นทีม การค้นคว้าหาความรู้ องค์ประกอบนี้กำหนดชื่อว่าองค์ประกอบ “การเรียนรู้และทำงานเป็น” ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบที่สามารถทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต และทำงานกับผู้อื่นได้ สำหรับองค์ประกอบที่สามประกอบอธิบายความ

แปรปรวนได้ร้อยละ 15.80 ประกอบด้วยตัวแปร ที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 ตัว มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.62-0.87 เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการมีความสุขในการเรียน สุขภาพจิตที่ดี และมีความรักในโรงเรียน องค์ประกอบนี้กำหนดชื่อว่าองค์ประกอบ “ความสุขในการเรียน”

ตารางที่ 5.34 น้ำหนักองค์ประกอบของคุณลักษณะของนักเรียน

ลักษณะของนักเรียน	1	2	3
	ความเป็นคนเก่ง-ดี	การเรียนรู้และทำงานเป็น	ความสุขในการเรียน
ทำงานเป็นระบบ ระเบียบ	0.72	0.21	-0.05
มีทักษะการปฏิบัติงานดีขึ้น	0.70	0.22	0.09
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น	0.70	-0.04	0.07
มีทักษะการคิดวิเคราะห์/คิดสร้างสรรค์	0.62	0.37	-0.04
มีความรับผิดชอบ	0.60	0.06	0.40
เรียนรู้ด้วยตนเอง	0.48	0.39	0.27
กล้าแสดงออก	0.08	0.78	0.30
นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	0.10	0.73	-0.07
ใฝ่รู้ มีความกระตือรือร้น	0.54	0.63	-0.13
ทำงานเป็นทีม	0.17	0.60	0.27
ค้นคว้าหาความรู้	0.36	0.60	0.16
มีความสุขในการเรียน	0.10	-0.06	0.87
สุขภาพจิตดีขึ้น	0.24	0.18	0.78
รักและภูมิใจโรงเรียน	-0.18	0.32	0.62

หลังจากวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของนักเรียนได้ 3 องค์ประกอบ ผู้วิจัยวิเคราะห์คะแนนองค์ประกอบของนักเรียนแต่ละด้าน แล้วแปลงเป็นคะแนนมาตรฐาน T (T score) จากนั้นวิเคราะห์สถิติพื้นฐานของคะแนนมาตรฐานในแต่ละด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏในตารางที่ 5.35 เป็นคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณลักษณะความเป็นคนเก่ง-คนดีของนักเรียนจำแนกตามสังกัด และขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมจะพบว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (51.32) รองลงมาคือนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลาง (49.57) และนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็ก (48.98) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามสังกัดของโรงเรียน พบว่านักเรียนสังกัด สข. มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (52.84) รองลงมาคือสังกัดเทศบาล (50.22) สังกัดกรมสามัญศึกษา (50.06) สังกัด สปข. (48.49)

ตารางที่ 5.35 ค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะด้านความเป็นคนเก่ง-ดีของนักเรียนตาม
สังกัดและขนาดโรงเรียน

สังกัด	เล็ก			กลาง			ใหญ่			รวม		
	n	Mean	SD	n	Mean	SD	n	Mean	SD	n	Mean	SD
กรมสามัญ	3	50.79	16.87	12	49.70	9.66	5	50.50	11.52	20	50.06	10.59
สปช.	9	45.86	12.70	16	48.80	11.16	6	51.58	5.36	31	48.49	10.69
สช.	2	54.68	10.17	6	52.40	9.94	7	52.69	9.37	15	52.84	8.99
เทศบาล	2	54.60	5.27	5	48.31	4.09	7	50.33	12.03	14	50.22	8.86
รวม	16	48.98	12.16	39	49.57	9.63	25	51.32	9.34	80	50.00	10.00

เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะของนักเรียนด้านความเป็นคนเก่ง-คนดีระหว่างสังกัดและขนาดโรงเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนดังปรากฏในตารางที่ 5.36 พบว่าค่า F ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งการทดสอบอิทธิพลของสังกัด ขนาด และปฏิสัมพันธ์ของสังกัดและขนาด แสดงว่ายังไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะสรุปว่าคะแนนเฉลี่ยของคุณลักษณะนักเรียนด้านความเป็นคนเก่ง-คนดีของนักเรียนเมื่อเปรียบเทียบระหว่างสังกัดโรงเรียนหรือขนาดโรงเรียนมีความแตกต่างกัน

ตารางที่ 5.36 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณลักษณะด้านความเป็นคนเก่ง-ดี
ของนักเรียนตามสังกัดและขนาดโรงเรียน

Source	SS	df	MS	F	Sig.
Corrected Model	382.59	11	34.78	0.31	0.98
Intercept	142717.73	1	142717.73	1290.98	0.00
สังกัด	167.33	3	55.78	0.50	0.68
ขนาด	39.55	2	19.77	0.18	0.84
สังกัด * ขนาด	162.49	6	27.08	0.24	0.96
Error	7517.41	68	110.55		
รวม	207900.00	80			
Corrected รวม	7900.00	79			

R Squared = .048 (Adjusted R Squared = -.106)

ผลการทดสอบ Levene's Test of Equality of Error Variances พบว่า $F=1.056$, $df_1=11$, $df_2=68$, $p=.41$ แสดงว่าไม่ฝ่าฝืนข้อตกลงเบื้องต้นของ ANOVA

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏในตารางที่ 5.37 เป็นคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณลักษณะการเรียนรู้และทำงานเป็นของนักเรียนจำแนกตามสังกัด และขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมจะพบว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (51.12) รองลงมาคือนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลาง (49.79) และนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็ก (48.76) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามสังกัดของโรงเรียน พบว่านักเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษามีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (53.13) รองลงมาคือสังกัด สช. (50.19) สังกัดเทศบาล (48.74) และสังกัด สปช. (48.46)

ตารางที่ 5.37 ค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะด้านการเรียนรู้และทำงานเป็นของนักเรียนจำแนกตามสังกัดและขนาด

สังกัด	เล็ก			กลาง			ใหญ่			รวม		
	n	Mean	SD	n	Mean	SD	n	Mean	SD	n	Mean	SD
กรมสามัญ	3	50.63	1.10	12	52.74	5.10	5	55.57	12.83	20	53.13	7.24
สปช.	9	46.03	12.26	16	47.62	10.11	6	54.34	10.33	31	48.46	10.87
สช.	2	49.20	10.91	6	48.23	10.30	7	52.15	12.12	15	50.19	10.63
เทศบาล	2	57.79	4.86	5	51.54	10.63	7	44.15	10.48	14	48.74	10.69
รวม	16	48.76	10.29	39	49.79	8.90	25	51.12	11.62	80	50.00	10.00

เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะของนักเรียนด้านการเรียนรู้และทำงานเป็นระหว่างสังกัดและขนาดโรงเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนดังปรากฏใน ตารางที่ 5.38 พบว่าค่า F ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งการทดสอบอิทธิพลของสังกัด ขนาด และปฏิสัมพันธ์ของสังกัดและขนาด แสดงว่ายังไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะสรุปว่าคะแนนเฉลี่ยของคุณลักษณะนักเรียนด้านการเรียนรู้และการทำงานเป็นของนักเรียนเมื่อเปรียบเทียบระหว่างสังกัดโรงเรียนหรือขนาดโรงเรียนมีความแตกต่างกัน

ตารางที่ 5.38 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณลักษณะด้านการเรียนรู้และการทำงานเป็นของนักเรียนจำแนกตามสังกัดและขนาดโรงเรียน

Source	SS	df	MS	F	Sig.
Corrected Model	1017.19	11	92.47	0.91	0.53
Intercept	142601.38	1	142601.38	1408.86	0.00
สังกัด	134.85	3	44.95	0.44	0.72
ขนาด	32.11	2	16.06	0.16	0.85
สังกัด * ขนาด	669.08	6	111.51	1.10	0.37
Error	6882.81	68	101.22		
รวม	207900.00	80			
Corrected Total	7900.00	79			

R Squared = .129 (Adjusted R Squared = -.012)

หมายเหตุ ผลการทดสอบ Levene's Test of Equality of Error Variances พบว่าค่า $F=1.95$, $df_1=11$, $df_2=68$, $p >.01$ แสดงว่าไม่ฝ่าฝืนข้อตกลงเบื้องต้นของ ANOVA

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏในตารางที่ 5.39 เป็นคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณลักษณะด้านความสุขในการเรียนของนักเรียนจำแนกตามสังกัดและขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมจะพบว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางจะมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด (52.40) รองลงมาคือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก (50.99) และนักเรียนโรงเรียนขนาดใหญ่ (45.63) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามสังกัดของโรงเรียน พบว่านักเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษามีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด (51.88) รองลงมาคือสังกัด สปช. (51.87) สังกัดเทศบาล (49.41) และสังกัด สข. (44.19)

ตารางที่ 5.39 ค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความสุขในการเรียนของนักเรียนจำแนกตามขนาดและสังกัด

สังกัด	เล็ก			กลาง			ใหญ่			รวม		
	n	Mean	SD	n	Mean	SD	n	Mean	SD	n	Mean	SD
กรมสามัญ	3	50.63	1.10	12	52.74	5.10	5	55.57	12.83	20	53.13	7.24
สามัญ	3	52.77	4.64	12	54.75	7.76	5	44.46	9.61	20	51.88	8.74
สปช.	9	53.82	6.44	16	50.66	7.32	6	52.13	9.04	31	51.87	7.31
สข.	2	41.58	14.22	6	53.46	4.41	7	36.98	16.50	15	44.19	14.21
เทศบาล	2	44.96	11.59	5	51.03	11.47	7	49.53	10.12	14	49.41	10.11
รวม	16	50.99	8.34	39	52.40	7.65	25	45.63	12.78	80	50.00	10.00

เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะของนักเรียนด้านความสุขในการเรียนระหว่างสังกัดและขนาดโรงเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนดังปรากฏในตารางที่ 5.40 พบว่าค่า F สำหรับการทดสอบอิทธิพลของขนาดโรงเรียนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F=3.68$) แต่ผลการทดสอบอิทธิพลของสังกัดและปฏิสัมพันธ์ของสังกัดและขนาดไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยของคุณลักษณะนักเรียนด้านความสุขในการเรียนของนักเรียนเมื่อเปรียบเทียบระหว่างขนาดโรงเรียนอย่างน้อย 1 คู่มีความแตกต่างกัน

ตารางที่ 5.40 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณลักษณะด้านความเป็นคนมีความสุขในการเรียนของนักเรียนตามสังกัดและขนาดโรงเรียน

Source	SS	df	MS	F	Sig.
Corrected Model	2071.24	11	188.29	2.20	0.02
Intercept	131667.00	1	131667.00	1536.07	0.00
สังกัด	554.85	3	184.95	2.16	0.10
ขนาด	631.42	2	315.71	3.68*	0.03
สังกัด * ขนาด	894.48	6	149.08	1.74	0.13
Error	5828.76	68	85.72		
รวม	207900.00	80			
Corrected Total	7900.00	79			

R Squared = .262 (Adjusted R Squared = .143)

* $P < .05$

หมายเหตุ ผลการทดสอบ Levene's Test of Equality of Error Variances พบว่า $F = 2.37$, $df_1=11$, $df_2=68$, $p > 0.01$ แสดงว่าไม่ฝ่าฝืนข้อตกลงเบื้องต้นของ ANOVA

ตารางที่ 5.41 แสดงผลการทดสอบรายคู่สำหรับคะแนนเฉลี่ยของคุณลักษณะด้านความสุขในการเรียนของนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ผลการทดสอบโดยใช้วิธีการของ Scheffé พบว่านักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนขนาดกลางจะมีความสุขในการเรียนสูงกว่านักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่มีความแตกต่างกัน

ตารางที่ 5.41 ผลการทดสอบรายคู่ในคุณลักษณะความสุขในการเรียนของนักเรียน

ขนาด	ค่าเฉลี่ย	เล็ก	กลาง	ใหญ่
เล็ก	50.99	-		
กลาง	52.40	-	-	
ใหญ่	45.63	-	*	-

* $p < .05$ (ใช้วิธีการของ Scheffe)

ผลการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าผลการปฏิบัติการศึกษาส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์จำแนกได้เป็น 3 คุณลักษณะ ได้แก่ ความเป็นคนเก่ง-คนดี การเรียนรู้และการทำงานเป็น และความสุขในการเรียน โดยภูมิหลังของโรงเรียนที่นักเรียนเรียนอยู่ไม่ว่าจะเป็นสังกัดหรือขนาดไม่ได้ส่งผลให้คุณลักษณะของนักเรียนแตกต่างกัน ยกเว้นขนาดของโรงเรียนที่ส่งผลต่อความสุขในการเรียนของนักเรียน โดยนักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนขนาดกลางจะมีความสุขในการเรียนมากกว่านักเรียนที่เรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่

สรุปผล

โดยสรุปข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการติดตามประเมินผลของนักวิจัยในพื้นที่เมื่อนำมาวิเคราะห์เชิงปริมาณให้คำตอบที่ชัดเจนขึ้นว่าโรงเรียนที่คัดเลือกมาเป็นกรณีศึกษาจำนวน 80 โรงเรียนมีการดำเนินงานด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 80 ส่วนผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนจะเป็นคุณลักษณะที่ไม่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ได้แก่ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ความกล้าแสดงออก ความใฝ่รู้ และการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนโดยโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในด้านนี้มีประมาณร้อยละ 83-91 ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน 3 ด้าน ได้แก่ ความเป็นคนเก่ง-คนดี การเรียนรู้และการทำงานเป็น และความสุขในการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนที่มีภูมิหลังต่างกัน พบว่าไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนสังกัดหรือขนาดใด คุณลักษณะของนักเรียนไม่แตกต่างกัน ยกเว้นนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางจะมีความสุขในการเรียนมากกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่

ตอนที่ 5 ภูมิหลังของโรงเรียนที่มีต่อระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปและความสำเร็จของการปฏิรูป

ผู้วิจัยนำผลการปฏิรูปที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนจากรายงานการวิจัยเล่มที่ 1 มาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากนักวิจัยในพื้นที่เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูป และระดับความสำเร็จจำแนกตามภูมิหลังของโรงเรียน ระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปคำนวณจากแนวปฏิบัติที่โรงเรียนได้มีการดำเนินงานตามแนวปฏิรูปโดยมีจำนวนข้อรายการที่คัดสรร 18 ข้อ ประกอบด้วย (1) การบริหารแบบ SBM (2) การพัฒนาครูโดยการศึกษาดูงาน (3) การส่งครูเข้ารับการอบรม (4) การวางระบบการนิเทศ (5) การนิเทศการสอนของครู (6) การตรวจแผนการสอนของครู (7) การประชาสัมพันธ์โรงเรียนแก่ชุมชน (8) การดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม (9) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (10) การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลักสูตร (11) การประยุกต์ใช้สื่อธรรมชาติและสื่อท้องถิ่น (12) การใช้วิธีสอน หลากหลาย (13) การสอนแบบบูรณาการ (14) การสอนแบบให้นักเรียนค้นหาความรู้ด้วยตนเอง (15) การสอนแบบโครงงาน (16) การสอนแบบเน้นการทำกิจกรรมกลุ่ม (17) การประเมินผลสภาพจริง (18) การทำวิจัยในชั้นเรียน

ส่วนระดับความสำเร็จได้มาจากคะแนนจากการทดสอบนักเรียนจากแบบทดสอบการปฏิบัติงาน (performance tests) ซึ่งวัด 4 ด้าน โดยระดับความสำเร็จคิดจากค่าร้อยละของนักเรียนที่มีคุณภาพวัดจากแบบวัดการปฏิบัติงานสูง (performance test) ประกอบด้วย ความสามารถทางวิชาการ ความสามารถทางการคิด ความเป็นพลเมืองดี และทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

5.1 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการปฏิบัติและความสำเร็จของการปฏิรูป

ผู้วิจัยคำนวณค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปซึ่งคิดเป็นคะแนน และค่าเฉลี่ยของระดับความสำเร็จของการปฏิรูปซึ่งคิดเป็นคะแนนร้อยละ (%) จากนั้นนำค่าเฉลี่ยมาแบ่งเป็นกลุ่มโรงเรียนที่มีระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปสูงและต่ำ และกลุ่มโรงเรียนที่มีระดับความสำเร็จของการปฏิรูปสูงและต่ำ แล้ววิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปและระดับความสำเร็จของการปฏิรูป

ตารางที่ 5.42 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปการศึกษา และระดับความสำเร็จ โดยเฉลี่ยจะพบว่า การปฏิบัติงานในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษามีค่าเท่ากับ 11.06 คะแนน จากคะแนนเต็ม 18 คะแนน และระดับความสำเร็จของการปฏิรูปมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.99% ดังนั้น คะแนนที่ใช้เป็นจุดตัดของระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปมีค่า

ประมาณ 11.06 คะแนน นั่นคือ โรงเรียนที่มีคะแนนตั้งแต่ 11.06 ขึ้นไปถือว่าเป็นระดับการปฏิบัติงานมาก โรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าถือว่าเป็นระดับการปฏิบัติงานน้อย ส่วนคะแนนที่เป็นจุดตัดของระดับความสำเร็จตั้งแต่ 11.99% ขึ้นไป ถือว่ามีความสำเร็จระดับมาก โรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าถือว่าเป็นประสบความสำเร็จระดับน้อย

ตารางที่ 5.42 ค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จของการปฏิรูปจำแนกตามจังหวัด

จังหวัด	n	Mean	SD	Median	Kurtosis	Skewness
ระดับการปฏิบัติ						
เชียงราย	16	14.19	2.71	15.00	4.95	-1.92
ขอนแก่น	16	8.00	2.58	8.00	-1.23	.27
ราชบุรี	16	12.06	1.39	12.00	-1.36	.05
ชลบุรี	16	10.75	2.82	10.50	-1.22	-.10
ภูเก็ต	16	10.31	2.36	11.00	-.56	.03
รวม	80	11.06	3.13	11.00	-.70	-.22
ระดับความสำเร็จ						
เชียงราย	16	12.48	6.28	11.08	-.70	.65
ขอนแก่น	16	11.43	4.04	10.21	-.39	.86
ราชบุรี	16	14.92	8.90	14.11	.01	.78
ชลบุรี	16	8.41	3.48	7.71	-.83	.32
ภูเก็ต	16	12.73	6.80	10.93	-.01	.74
รวม	80	11.99	6.42	10.71	1.29	1.15

หมายเหตุ คะแนนระดับการปฏิบัติมีพิสัยเท่ากับ 0-18 คะแนนระดับความสำเร็จคิดเป็นคะแนนเต็ม 100%

ตารางที่ 5.43 แสดงระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปจำแนกตามสังกัด พบว่าโรงเรียนสังกัดเทศบาล ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 64.29 มีระดับการปฏิบัติงานมาก รองลงมาคือสังกัดกรมสามัญศึกษาและ สช. คิดเป็นร้อยละ 60 เท่ากัน สำหรับสังกัด สปช. โรงเรียนมีระดับการปฏิบัติงาน คิดเป็นร้อยละ 54.84

ตารางที่ 5.43 สัดส่วนของโรงเรียนจำแนกตามระดับการปฏิบัติงาน จังหวัด และสังกัด

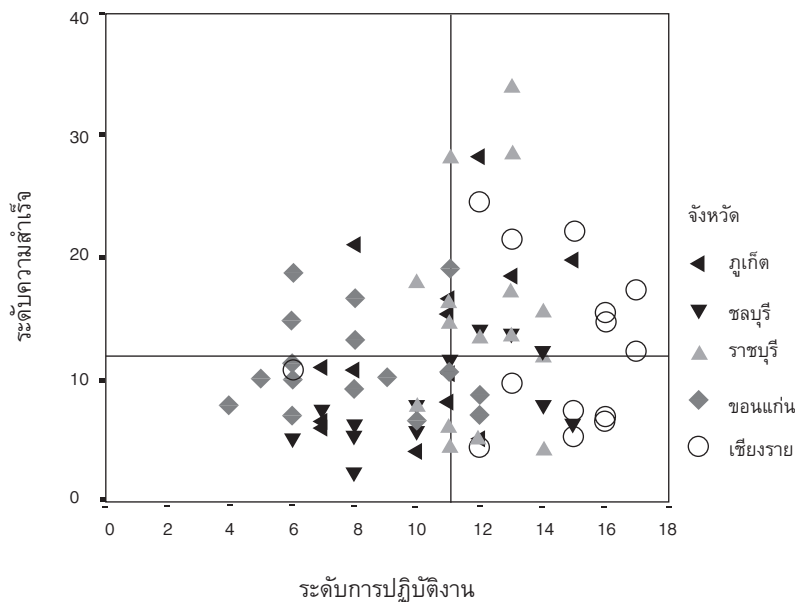
สังกัด	ระดับการปฏิบัติ	เชิงรายชื่อ		ขอนแก่น		ราชบุรี		ชลบุรี		ภูเก็ต		รวม	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
สามัญ	น้อย	1	33.33	3	60	1	25	1	25.00	2	50.00	8	40.00
	มาก	2	66.67	2	40	3	75	3	75.00	2	50.00	12	60.00
	รวม	3	100.00	5	100	4	100	4	100.00	4	100.00	20	100.00
สปช.	น้อย	2	22.22	2	40	1	20	5	83.33	4	66.67	14	45.16
	มาก	7	77.78	3	60	4	80	1	16.67	2	33.33	17	54.84
	รวม	9	100.00	5	100	5	100	6	100.00	6	100.00	31	100.00
สช.	น้อย	1	50.00	2	100			2	66.67	4	100.00	9	60.00
	มาก	1	50.00			4	100	1	33.33			6	40.00
	รวม	2	100.00	2	100	4	100	3	100.00	4	100.00	15	100.00
เทศบาล	น้อย			2	50			2	66.67	1	50.00	5	35.71
	มาก	2	100.00	2	50	3	100	1	33.33	1	50.00	9	64.29
	รวม	2	100.00	4	100	3	100	3	100.00	2	100.00	14	100.00

ตารางที่ 5.44 แสดงระดับของความสำเร็จจากการปฏิบัติจำแนกตามสังกัดซึ่งวัดด้วยแบบทดสอบการปฏิบัติงาน (performance tests) พบว่าโรงเรียนสังกัด สช. มีระดับความสำเร็จสูง (คะแนน ความสำเร็จสูงกว่าค่าเฉลี่ย) มากกว่าครึ่งคือคิดเป็นร้อยละ 60 ในขณะที่สังกัดอื่นที่มีความสำเร็จสูงมีไม่ถึงครึ่ง ได้แก่ สังกัดสปช. ร้อยละ 41.94 สังกัดกรมสามัญศึกษาร้อยละ 40 สังกัดเทศบาล ร้อยละ 35.71

ตารางที่ 5.44 สัดส่วนของโรงเรียนจำแนกตามระดับความสำเร็จ จังหวัด และสังกัด

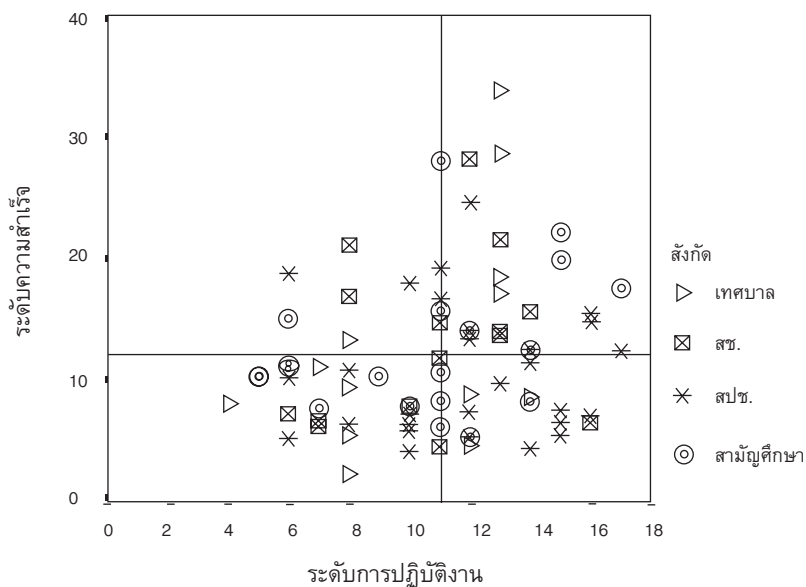
สังกัด	ระดับความสำเร็จ	เชิงรายชื่อ		ขอนแก่น		ราชบุรี		ชลบุรี		ภูเก็ต		รวม	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
สามัญ	น้อย	1	33.33	4	80	3	75	2	50.00	2	50.00	12	60.00
	มาก	2	66.67	1	20	1	25	2	50.00	2	50.00	8	40.00
	รวม	3	100.00	5	100	4	100	4	100.00	4	100.00	20	100.00
สปช.	น้อย	5	55.56	3	60	1	20	5	83.33	4	66.67	18	58.06
	มาก	4	44.44	2	40	4	80	1	16.67	2	33.33	13	41.94
	รวม	9	100.00	5	100	5	100	6	100.00	6	100.00	31	100.00
สช.	น้อย	1	50.00	1	50	1	25	1	33.33	2	50.00	6	40.00
	มาก	1	50.00	1	50	3	75	2	66.67	2	50.00	9	60.00
	รวม	2	100.00	2	100	4	100	3	100.00	4	100.00	15	100.00
เทศบาล	น้อย	2	100.00	3	75			3	100.00	1	50.00	9	64.29
	มาก			1	25	3	100			1	50.00	5	35.71
	รวม	2	100.00	4	100	3	100	3	100.00	2	100	14	100.00

แผนภาพที่ 5.1 แสดงการกระจายของระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปและความสำเร็จจำแนกตามจังหวัด จะเห็นการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานของโรงเรียนในจังหวัดต่างๆ ชัดเจน คือ โรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่และราชบุรี มีระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปสูงกว่าค่าเฉลี่ยค่อนข้างมาก ในขณะที่จังหวัดขอนแก่น โรงเรียนส่วนใหญ่มีระดับการดำเนินงานด้านปฏิรูปค่อนข้างต่ำกว่าค่าเฉลี่ย สำหรับจังหวัดภูเก็ต และชลบุรีค่อนข้างจะมีทั้งโรงเรียนที่มีการปฏิบัติงานสูงและต่ำ แผนภาพที่ 5.1 ยังแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนที่มีระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปสูงหลายโรงเรียนประสบความสำเร็จในการปฏิรูปทั้งสูงและต่ำ

แผนภาพที่ 5.1 scatterplot ของระดับการปฏิบัติงานและระดับความสำเร็จจำแนกตามจังหวัด

แผนภาพที่ 5.2 แสดงการกระจายของระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปและความสำเร็จจำแนกตามสังกัด จะเห็นการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานของโรงเรียนในสังกัดต่างๆ ชัดเจน คือ โรงเรียนในสังกัดต่างๆ มีระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปต่างกัน มีทั้งระดับสูงและต่ำ ขณะเดียวกันระดับความสำเร็จก็มีการกระจายทั้งสูงและต่ำ

แผนภาพที่ 5.2 scatterplot ของระดับการปฏิบัติงานและระดับความสำเร็จจำแนกตามสังกัด

ตารางที่ 5.45 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปกับระดับความสำเร็จจำแนกตามสังกัดและโดยสรุปรวม ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนที่มีระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปมากจะมีแนวโน้มประสบความสำเร็จมากด้วย แต่เมื่อทดสอบด้วยค่าไคสแควร์พบว่าไม่ว่าจะเป็นจังหวัดใดก็ตาม ค่าไคสแควร์ทุกค่าไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 แสดงว่ายังไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะสรุปว่าระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปและระดับ ความสำเร็จมีความสัมพันธ์กัน

ตารางที่ 5.45 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการปฏิบัติงานและระดับความสำเร็จ จำแนกตามจังหวัด

จังหวัด	ความสำเร็จ	ระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูป						Chi square test
		น้อย		มาก		รวม		
		n	%	n	%	n	%	
เชียงราย	น้อย	2	50.00	7	58.33	9	56.25	Chi square =0.085, p=.771
	มาก	2	50.00	5	41.67	7	43.75	
	รวม	4	100.00	12	100.00	16	100.00	
ขอนแก่น	น้อย	6	66.67	5	71.43	11	68.75	Chi square =0.042, p=.838
	มาก	3	33.33	2	28.57	5	31.25	
	รวม	9	100.00	7	100.00	16	100.00	

จังหวัด	ความสำเร็จ	ระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูป						Chi square test
		น้อย		มาก		รวม		
		n	%	n	%	n	%	
ราชบุรี	น้อย	1	50.00	4	28.57	5	31.25	Chi square =0.374, p=.541
	มาก	1	50.00	10	71.43	11	68.75	
	รวม	2	100.00	14	100.00	16	100.00	
ชลบุรี	น้อย	8	80.00	3	50.00	11	68.75	Chi square =1.571, p=.210
	มาก	2	20.00	3	50.00	5	31.25	
	รวม	10	100.00	6	100.00	16	100.00	
ภูเก็ต	น้อย	7	63.64	2	40.00	9	56.25	Chi square =0.780, p=.377
	มาก	4	36.36	3	60.00	7	43.75	
	รวม	11	100.00	5	100.00	16	100.00	
รวมทั้งหมด	น้อย	24	66.67	21	47.73	45	56.25	Chi square =2.886, p=.089
	มาก	12	33.33	23	52.27	35	43.75	
	รวม	36	100.00	44	100.00	80	100.00	

5.2 ระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปของโรงเรียนที่มีภูมิหลังต่างกัน

ตารางที่ 5.46 แสดงระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูป โดยเฉลี่ยรวมจะพบว่า ในโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดเชียงราย และราชบุรี มีการปฏิรูปสูงกว่าจังหวัดอื่น ส่วนในระดับกลางและใหญ่ จังหวัดขอนแก่นมีระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปน้อยกว่าจังหวัดอื่น

ตารางที่ 5.47 เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 3 ทาง ของระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูประหว่างตัวแปรสังกัด ขนาด และจังหวัด ผลการวิจัยพบว่าอิทธิพลของจังหวัด ขนาด และ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างขนาด สังกัด และจังหวัด มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แผนภาพที่ 5.3 เป็นกราฟที่แสดงการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปของกรณีศึกษาที่มาจากจังหวัดและขนาดต่างกันภายใต้แต่ละสังกัด

ตารางที่ 5.46 ระดับการปฏิบัติงานจำแนกตามขนาดโรงเรียน สังกัด และจังหวัด

สังกัด/จังหวัด		เล็ก			กลาง			ใหญ่			รวม		
		Mean	SD	n	Mean	SD	n	Mean	SD	n	Mean	SD	n
สามัญฯ	เขียงราย	6.00	.	1	15.00	.	1	17.00	.	1	12.67	5.86	3
	ขอนแก่น				7.00	2.71	4	9.00	.	1	7.40	2.51	5
	ราชบุรี	11.00	.	1	11.00	1.00	3				11.00	0.82	4
	ชลบุรี	7.00	.	1	14.00	.	1	13.00	1.41	2	11.75	3.30	4
	ภูเก็ต				12.33	2.31	3	11.00	.	1	12.00	2.00	4
	รวม	8.00	2.65	3	10.58	3.40	12	12.60	3.05	5	10.70	3.39	20
สปช.	เขียงราย	16.00	.	1	14.80	2.17	5	14.67	.58	3	14.89	1.62	9
	ขอนแก่น	7.67	2.89	3	11.00	1.41	2				9.00	2.83	5
	ราชบุรี	11.00	1.41	2	11.00	.	1	14.00	.00	2	12.20	1.79	5
	ชลบุรี	8.00	2.83	2	11.75	3.30	4				10.50	3.45	6
	ภูเก็ต	10.00	.	1	10.75	1.89	4	10.00	.	1	10.50	1.52	6
	รวม	9.67	3.32	9	12.31	2.73	16	13.67	1.86	6	11.81	3.07	31
สช.	เขียงราย				13.00	.	1	16.00	.	1	14.50	2.12	2
	ขอนแก่น	6.00	.	1	8.00	.	1				7.00	1.41	2
	ราชบุรี				14.00	.	1	11.67	1.15	3	12.25	1.50	4
	ชลบุรี				10.00	.	1	12.00	1.41	2	11.33	1.53	3
	ภูเก็ต	7.00	.	1	7.50	.71	2	12.00	.	1	8.50	2.38	4
	รวม	6.50	.71	2	10.00	2.90	6	12.43	1.81	7	10.67	2.94	15
เทศบาล	เขียงราย	14.00	.	1	12.00	.	1				13.00	1.41	2
	ขอนแก่น	4.00	.	1	12.00	.	1	8.00	0.00	2	8.00	3.27	4
	ราชบุรี				13.00	.00	2	13.00	.	1	13.00	.00	3
	ชลบุรี							9.33	2.31	3	9.33	2.31	3
	ภูเก็ต				7.00	.	1	13.00	.	1	10.00	4.24	2
	รวม	9.00	7.07	2	11.40	2.51	5	10.00	2.52	7	10.36	3.08	14
รวม	เขียงราย	12.00	5.29	3	14.25	1.98	8	15.40	1.14	5	14.19	2.71	16
	ขอนแก่น	6.60	2.61	5	8.75	2.87	8	8.33	0.58	3	8.00	2.58	16
	ราชบุรี	11.00	1.00	3	12.00	1.41	7	12.67	1.37	6	12.06	1.39	16
	ชลบุรี	7.67	2.08	3	11.83	2.86	6	11.14	2.34	7	10.75	2.82	16
	ภูเก็ต	8.50	2.12	2	10.20	2.62	10	11.50	1.29	4	10.31	2.36	16
	รวม	8.88	3.38	16	11.31	2.98	39	12.08	2.58	25	11.06	3.13	80

หมายเหตุ คะแนนมีค่าตั้งแต่ 0-18

ตารางที่ 5.47 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 3 ทาง ของระดับการปฏิบัติงานด้าน
การปฏิรูป

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	630.5542	45	14.0123	3.3054*	0.0002
Intercept	5937.0064	1	5937.0064	1400.4964*	0.0000
JURIST (สังกัด)	10.4432	3	3.4811	0.8212	0.4913
PROVINCE (จังหวัด)	217.3663	4	54.3416	12.8188*	0.0000
SCH_SIZE (ขนาด)	74.1896	2	37.0948	8.7504*	0.0009
JURIST * PROVINCE	50.5593	12	4.2133	0.9939	0.4747
JURIST * SCH_SIZE	38.6923	6	6.4487	1.5212	0.2010
PROVINCE * SCH_SIZE	36.9180	8	4.6148	1.0886	0.3946
JURIST * PROVINCE * SCH_SIZE	98.6386	10	9.8639	2.3268*	0.0326
Error	144.1333	34	4.2392		
Total	10565.0000	80			
Corrected Total	774.6875	79			
R Squared = .814 (Adjusted R Squared = .568)					

หมายเหตุ ผลการทดสอบ Levene's Test of Equality of Error Variances พบว่า $F=2.574$, $Df_1=45$, $DF_2=34$, $p=.003$

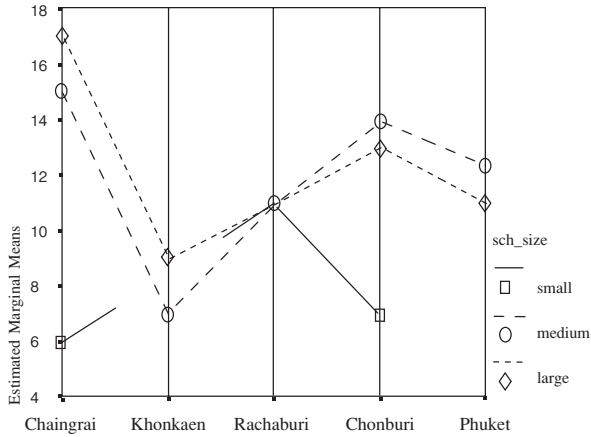
แสดงว่าฝ่าฝืนข้อตกลงเบื้องต้นของ ANOVA

* $p < .05$

สังกัดกรมสามัญศึกษา

Estimated Marginal Means of reform

At jurisdiction = Secondary Ed.

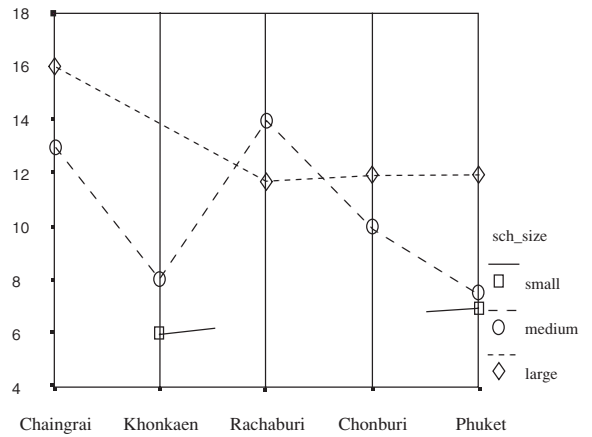
PROVINCE

Non-estimable means are not plotted

สังกัด สช.

Estimated Marginal Means of reform

At jurisdiction = Private

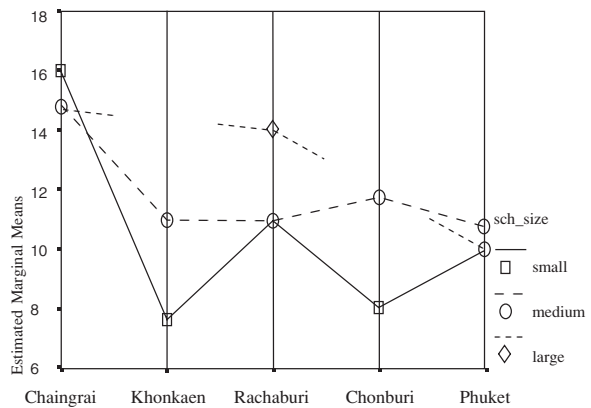
PROVINCE

Non-estimable means are not plotted

สังกัด สปช.

Estimated Marginal Means of reform

At jurisdiction = Primary Ed.

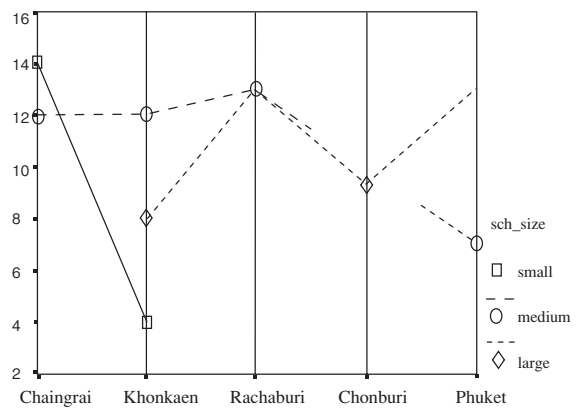
PROVINCE

Non-estimable means are not plotted

สังกัด เทศบาล

Estimated Marginal Means of reform

At jurisdiction = Local adm.

PROVINCE

Non-estimable means are not plotted

แผนภาพที่ 5.3 การเปรียบเทียบของระดับการปฏิบัติงานระหว่างขนาด สังกัด และจังหวัด

ข้อมูลจากแผนภาพที่ 5.3 จะสังเกตเห็นว่าจังหวัดเชียงรายมีแนวโน้มที่จะมีการปฏิรูปสูงกว่าจังหวัดอื่นในทุกสังกัด ยกเว้นสังกัดกรมสามัญศึกษาที่พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีการปฏิรูปน้อยกว่าขนาดอื่น อย่างไรก็ตาม ข้อสรุปนี้ยังไม่หนักแน่น เนื่องจากจำนวนกรณีศึกษาแต่ละเซลล์มีจำนวนไม่เท่ากัน และมีจำนวนน้อยหรือไม่มีในบางตัวแปร

เป็นที่น่าสังเกตว่าขนาดโรงเรียน สังกัด และจังหวัด มีความแตกต่างของระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูป ดังปรากฏในตารางที่ 5.48 โดยจังหวัดเชียงราย มีระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปมากในทุกสังกัดและเกือบทุกขนาด ในขณะที่จังหวัดราชบุรี ชลบุรี และภูเก็ต มีการปฏิรูปมากในสังกัด กรมสามัญศึกษา สปช. สช. จังหวัดขอนแก่นมีการปฏิรูปน้อยหรือปานกลาง ทั้งนี้โรงเรียนขนาดใหญ่หรือขนาดกลางมีการปฏิรูปมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

ตารางที่ 5.48 ลักษณะของโรงเรียนที่มีระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปสูงจำแนกตามจังหวัด สังกัด และขนาด

จังหวัด	สามัญ			สปช.			สช.			เทศบาล		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่	เล็ก	กลาง	ใหญ่	เล็ก	กลาง	ใหญ่	เล็ก	กลาง	ใหญ่
เชียงราย	π	πππ	πππ	πππ	πππ	πππ		ππ	πππ	ππ	ππ	
ขอนแก่น		π	π	π	ππ		π	π		π	ππ	π
ราชบุรี	ππ		ππ	ππ	ππ	πππ		πππ	ππ		ππ	ππ
ชลบุรี	π	ππ	ππ	π	ππ			ππ	ππ			π
ภูเก็ต		ππ	ππ	ππ	ππ	ππ	π	π	ππ		π	ππ

หมายเหตุ πππ หมายถึง ปฏิบัติมาก (15-18 ข้อ)
 ππ หมายถึง ปฏิบัติปานกลาง (11-14 ข้อ)
 π หมายถึง ปฏิบัติน้อย (น้อยกว่า 11 ข้อ)

5.3 ระดับความสำเร็จของการปฏิรูปของโรงเรียนที่มีภูมิหลังต่างกัน

ตารางที่ 5.49 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความสำเร็จของการปฏิรูปจำแนกตามสังกัด ขนาด และจังหวัด โดยระดับความสำเร็จคิดจากค่าร้อยละของนักเรียนที่มีคุณภาพวัดจากแบบวัดการปฏิบัติงานสูง (performance test) ประกอบด้วย ความสามารถทางวิชาการ ความสามารถทางการคิด ความเป็นพลเมืองดี และทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยภาพรวม จะสังเกตเห็นว่าจังหวัดชลบุรีมีระดับความสำเร็จน้อยกว่าจังหวัดอื่น และสังกัดสปช.มีระดับความสำเร็จต่ำกว่าสังกัดอื่น

ตารางที่ 5.49 ระดับความสำเร็จในการปฏิรูปจำแนกตามขนาดโรงเรียน สังกัด และ จังหวัด

ขนาด/ จังหวัด	สามัญ			สพช.			สช.			เทศบาล			รวม		
	Mean	SD	n	Mean	SD	n	Mean	SD	n	Mean	SD	n	Mean	SD	n
ขนาดเล็ก															
เขียงราย	10.83	.	1	14.77	.	1				8.49	.	1	11.37	3.17	3
ขอนแก่น				16.02	5.15	3	7.18	.	1	7.99	.	1	12.64	5.9	5
ราชบุรี	28.06	.	1	15.64	3.19	2							19.78	7.52	3
ชลบุรี	7.58	.	1	5.76	0.80	2							6.36	1.19	3
ภูเก็ต				4.14	.	1	6.62	.	1				5.38	1.75	2
รวม	15.49	11.01	3	12.19	5.98	9	6.90	0.39	2	8.24	0.35	2	11.66	6.55	16
ขนาดกลาง															
เขียงราย	22.13	.	1	13.82	6.77	5	21.57	.	1	4.57	.	1	14.67	7.48	8
ขอนแก่น	11.80	2.19	4	6.99	0.36	2	16.78	.	1	8.87	.	1	10.85	3.52	8
ราชบุรี	6.37	1.36	3	16.25	.	1	15.63	.	1	25.49	11.80	2	14.56	9.89	7
ชลบุรี	12.39	.	1	7.78	3.17	4	7.85	.	1				8.56	3.09	6
ภูเก็ต	12.84	6.20	3	11.66	4.96	4	13.66	10.54	2	11.07	.	1	12.35	5.47	10
รวม	11.61	5.17	12	11.07	5.35	16	14.86	6.52	6	15.10	11.41	5	12.33	6.42	39
ขนาดใหญ่															
เขียงราย	17.50	.	1	8.06	3.02	3	6.54	.	1				9.65	4.93	5
ขอนแก่น	10.21	.	1							11.32	2.76	2	10.95	2.05	3
ราชบุรี				8.10	5.39	2	10.90	5.58	3	28.50	.	1	12.90	8.86	6
ชลบุรี	11.07	4.23	2				12.77	1.55	2	5.49	3.21	3	9.16	4.37	7
ภูเก็ต	15.54	.	1	7.12	.	1	28.18	.	1	18.50	.	1	17.33	8.69	4
รวม	13.08	3.87	5	7.92	3.10	6	13.28	7.63	7	12.30	8.85	7	11.68	6.59	25
เขียงราย	16.82	5.68	3	12.00	5.83	9	14.06	10.63	2	6.53	2.77	2	12.48	6.28	16
ขอนแก่น	11.48	2.02	5	12.41	6.14	5	11.98	6.79	2	9.88	2.33	4	11.43	4.04	16
ราชบุรี	11.79	10.90	4	12.74	5.28	5	12.08	5.13	4	26.49	8.52	3	14.92	8.90	16
ชลบุรี	10.52	3.19	4	7.11	2.70	6	11.13	3.04	3	5.49	3.21	3	8.41	3.48	16
ภูเก็ต	13.52	5.24	4	9.65	5.03	6	15.53	10.92	4	14.79	5.25	2	12.73	6.80	16
รวม	12.56	5.77	20	10.79	5.27	31	13.06	6.85	15	12.72	9.03	14	11.99	6.42	80

หมายเหตุ ระดับความสำเร็จวัดเป็นคะแนนร้อยละของนักเรียนที่มีคุณภาพด้านผลการปฏิบัติงาน (ความสามารถทางวิชาการ ความสามารถทางการคิด ความเป็นพลเมืองดี และทักษะการแสวงหาความรู้)

ตารางที่ 5.50 เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 3 ทาง ของระดับความสำเร็จของการปฏิรูประหว่างตัวแปรสังกัด ขนาด และจังหวัด ผลการวิจัยพบว่าอิทธิพลของจังหวัด และปฏิสัมพันธ์ระหว่างสังกัดและจังหวัด มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แสดงว่าความแตกต่างของระดับความสำเร็จของการปฏิรูประหว่างสังกัดภายใต้แต่ละจังหวัดไม่เป็นไปในรูปแบบเดียวกัน

ตารางที่ 5.50 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 3 ทาง ของระดับความสำเร็จของการปฏิรูป

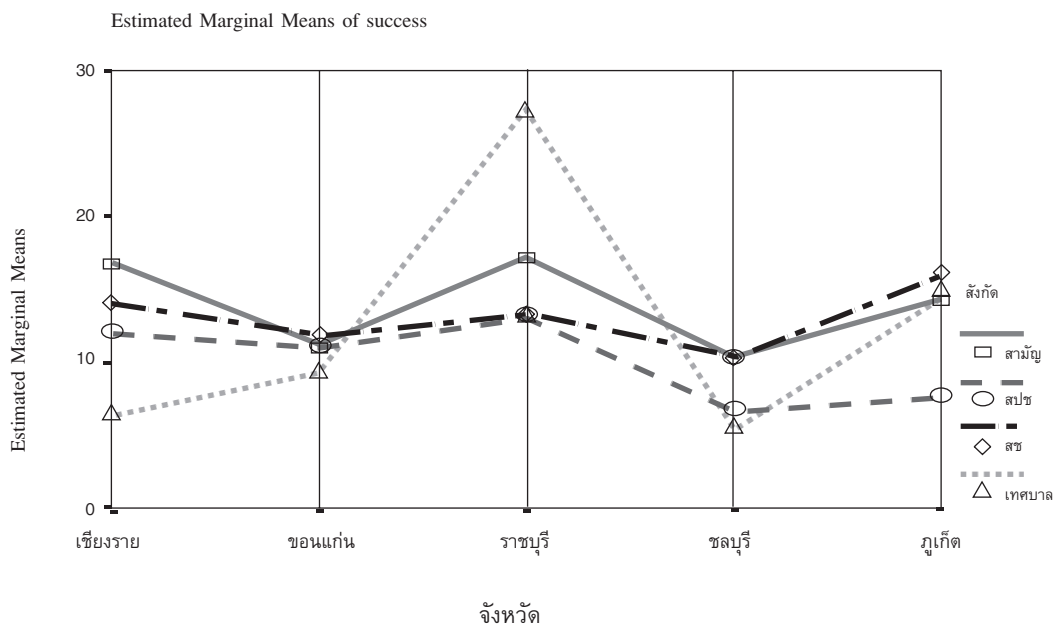
Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	2405.7851	45	53.4619	2.1272*	0.0121
Intercept	7438.2328	1	7438.2328	295.9562*	0.0000*
SCH_SIZE (ขนาดโรงเรียน)	15.2270	2	7.6135	0.3029	0.7406
JURIST (สังกัด)	120.9987	3	40.3329	1.6048	0.2064
PROVINCE (จังหวัด)	683.4818	4	170.8704	6.7987*	0.0004*
SCH_SIZE * JURIST	139.6707	6	23.2785	0.9262	0.4887
SCH_SIZE * PROVINCE	377.4310	8	47.1789	1.8772	0.0965
JURIST * PROVINCE	755.4677	12	62.9556	2.5049*	0.0177*
SCH_SIZE * JURIST * PROVINCE	506.7815	10	50.6782	2.0164	0.0626
Error	854.5181	34	25.1329		
Total	14767.8648	80			
Corrected Total	3260.3032	79			

R Squared = .738 (Adjusted R Squared = .391)

Levene's Test of Equality of Error Variances พบว่า $F = 2.192$, $df_1=45$, $df_2=34$, $p=0.010$ ไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น ANOVA

* $p < .05$

เมื่อพิจารณาแผนภาพที่ 5.4 ซึ่งเปรียบเทียบระดับความสำเร็จของการปฏิรูปจำแนกตามจังหวัดและสังกัด พบว่าการณศึกษาที่สังกัดเทศบาลมีระดับความสำเร็จค่อนข้างแตกต่างกันระหว่างจังหวัด คือมีความสำเร็จสูงมากที่จังหวัดราชบุรี และสำเร็จน้อยที่จังหวัดเชียงรายและชลบุรี อย่างไรก็ตาม ข้อสรุปนี้ยังไม่หนักแน่น เนื่องจากจำนวนกรณีศึกษาแต่ละเซลล์มีจำนวนไม่เท่ากัน และมีจำนวนน้อยหรือไม่มีในบางตัวแปร

แผนภาพที่ 5.4 การเปรียบเทียบระดับความสำเร็จของการปฏิรูประหว่างจังหวัด และสังกัด

นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์ความสำเร็จของการปฏิรูปก็พบว่าให้ผลในลักษณะคล้ายกันคือ มีความแตกต่างของระดับความสำเร็จระหว่างสังกัดภายในจังหวัด ดังปรากฏในตารางที่ 5.51 กล่าวคือ ในจังหวัดเชียงราย และขอนแก่น ความสำเร็จของการปฏิรูปอยู่ในระดับปานกลางในโรงเรียนทุกสังกัด ยกเว้นสังกัดเทศบาล จังหวัดราชบุรีประสบความสำเร็จสูงมากในสังกัดเทศบาล และสำเร็จปานกลางในสังกัดอื่น จังหวัดชลบุรีประสบความสำเร็จปานกลางในสังกัดกรมสามัญศึกษา และ สช. และประสบความสำเร็จน้อยกว่าในสังกัด สปช. และ เทศบาล ส่วนจังหวัดภูเก็ตประสบความสำเร็จปานกลางในเกือบทุกสังกัด ยกเว้นสังกัด สปช. ที่ประสบความสำเร็จน้อยกว่า

ตารางที่ 5.51 ลักษณะของโรงเรียนที่มีระดับความสำเร็จของการปฏิรูปสูงจำแนกตามจังหวัด และสังกัด

จังหวัด	กรมสามัญศึกษา	สพช.	สช.	เทศบาล
เชียงราย	☆☆	☆☆	☆☆	☆
ขอนแก่น	☆☆	☆☆	☆☆	☆
ราชบุรี	☆☆	☆☆	☆☆	☆☆☆
ชลบุรี	☆☆	☆	☆☆	☆
ภูเก็ต	☆☆	☆	☆☆	☆☆

หมายเหตุ	☆☆☆	หมายถึง ความสำเร็จสูง	(คะแนนเฉลี่ยมากกว่า 20%)
	☆☆	หมายถึง ความสำเร็จปานกลาง	(คะแนนเฉลี่ย 10% - 20%)
	☆	หมายถึง ความสำเร็จต่ำ	(คะแนนเฉลี่ยน้อยกว่า 10%)

สรุปผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้พบว่าระดับการปฏิบัติงานตามแนวปฏิรูปการศึกษา และระดับความสำเร็จของการปฏิรูปไม่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปจำแนกตามจังหวัด สังกัด และขนาดโรงเรียน พบว่าจังหวัดเชียงราย มีระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปมากในทุกสังกัดและเกือบทุกขนาด ในขณะที่จังหวัดราชบุรี ชลบุรี และภูเก็ต มีการปฏิรูปมากในสังกัด กรมสามัญศึกษา สพช. สช. ส่วนจังหวัดขอนแก่นมีการปฏิรูปน้อยหรือปานกลาง ทั้งนี้โรงเรียนขนาดใหญ่หรือขนาดกลางมีการปฏิรูปมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์ความสำเร็จของการปฏิรูปก็พบว่าให้ผลในลักษณะคล้ายกันคือ มีความแตกต่างของระดับความสำเร็จระหว่างสังกัดภายในจังหวัด ผลการวิจัยพบว่าที่จังหวัดเชียงราย และขอนแก่น ความสำเร็จของการปฏิรูปสูงจะปรากฏในโรงเรียนเกือบทุกสังกัด ยกเว้นสังกัดเทศบาล จังหวัดราชบุรีประสบความสำเร็จสูงมากในสังกัดเทศบาล และสำเร็จปานกลางในสังกัดอื่น จังหวัดชลบุรีประสบความสำเร็จปานกลางในสังกัดกรมสามัญศึกษา และ สช. ส่วนจังหวัดภูเก็ตประสบความสำเร็จปานกลางในเกือบทุกสังกัด ยกเว้นสังกัด สพช. ที่ประสบความสำเร็จน้อยกว่า

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยใหญ่ มีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อประเมินความสำเร็จของการปฏิรูปการเรียนรู้จากพหุกรณีศึกษาจำนวน 80 โรงเรียน โดยวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปการเรียนรู้กับผู้เรียน และโรงเรียน เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการปฏิบัติที่จะทำให้การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

การประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ครั้งนี้ใช้ทั้งวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและมีประสิทธิภาพ สำหรับรายงานวิจัยฉบับนี้ใช้วิธีการศึกษาพหุกรณี เป็นการวิจัยลงลึกในรายละเอียด เพื่อให้ทราบถึงบริบทและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งในระดับห้องเรียนและโรงเรียน ด้านหลักสูตร เนื้อหาสาระที่เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ผลการเรียนรู้ การใช้ประโยชน์จากสิ่งที่เรียนรู้ รวมถึงการศึกษัจจัยที่สนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ เช่น การพัฒนาบุคลากรโรงเรียน การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชน บทบาทของสถาบันอุดมศึกษา ระบบการบริหารจัดการของโรงเรียน และผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยวิธีการวิจัยมี 3 วิธี วิธีแรกเป็นการวิเคราะห์รายงานผลการประเมินของนักวิจัยในพื้นที่ 5 จังหวัด คือ เชียงราย ขอนแก่น ราชบุรี ชลบุรี ภูเก็ต จำนวน 80 โรงเรียน ซึ่งคัดโดยใช้เกณฑ์ที่พิจารณาจากระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปและความสำเร็จของการปฏิบัติของโรงเรียนในแต่ละจังหวัด วิธีที่สองใช้การเก็บข้อมูลโดยการจัดกลุ่มสนทนา (focus group) จำนวน 10 กลุ่ม กระจายทุกจังหวัดๆ ละ 2 กลุ่ม เป็นกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน 1 กลุ่ม และกลุ่มครูอาจารย์ 1 กลุ่ม ส่วนวิธีที่สามใช้การตรวจเยี่ยมโรงเรียนโดยทีมนักวิจัยและ

เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติในโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ 5 จังหวัด จำนวน 10 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบบันทึกข้อมูลเชิงคุณภาพจากรายงานของนักวิจัยในพื้นที่ การวัดความสำเร็จของการปฏิรูปที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในรายงานฉบับนี้มีข้อมูล 2 ชุด ชุดแรก เป็นความสำเร็จที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ซึ่งรายงานโดยคำบอกเล่าของผู้บริหารและครู ชุดที่สองเป็นความสำเร็จซึ่งได้จากการวัดด้วยแบบวัดการปฏิบัติงาน (performance tests) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากรายงานการวิจัยเล่มที่หนึ่ง แล้วนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการรายงานของนักวิจัยในพื้นที่ ข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งต่างๆ ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหา ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงบรรยาย และเชิงปริมาณโดยใช้สถิติภาคบรรยาย ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ สำหรับการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปและความสำเร็จของการปฏิรูปนั้นใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพและความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา

1.1 จุดเริ่มต้นของการปฏิรูป

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีอิทธิพลอย่างมากต่อการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียน รวมทั้งกระแสการผลักดันของสื่อมวลชน ผู้บริหาร และตัวครูเองที่มุ่งพัฒนาตนเองก็มีส่วนในการปฏิรูปการศึกษา ในหลายจังหวัดโรงเรียนมากกว่าครึ่งมีการปฏิรูปก่อนการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

1.2 ยุทธวิธีที่ใช้ในการดำเนินงาน

1.2.1 รูปแบบการบริหาร ในพื้นที่จังหวัดต่างๆ 5 จังหวัดมียุทธวิธีการทำงานที่มีความหลากหลาย แต่ที่ค่อนข้างตรงกัน ได้แก่ การบริหารตามแนวคิดการทำงาน PDCA การทำงานเป็นทีม การบริหารแบบ SBM (school-based management) โรงเรียนในจังหวัดราชบุรีจะมียุทธวิธีการทำงานที่คล้ายกัน คือ ทุกโรงเรียนใช้วิธีการทำงานแบบร่วมมือร่วมพลัง และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (ร้อยละ 81) โดยมีผู้บริหารทำงานเป็นแบบอย่าง (ร้อยละ 81) ในขณะที่จังหวัดชลบุรี โรงเรียนที่ใช้หลักการการทำงานแบบ PDCA (ร้อยละ 44) และ SBM (ร้อยละ 38) มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน สำหรับที่จังหวัดภูเก็ตนั้นโรงเรียนมียุทธวิธีการทำงานที่แตกต่างกันค่อนข้างมาก แต่ที่พบมากที่สุด คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม SBM (ร้อยละ 38) รองลงมาคือแบบ SBM (ร้อยละ 25) ที่จังหวัดขอนแก่น วิธีการทำงานแบบ PDCA พบมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 31 และการทำงานแบบมีส่วนร่วมร้อยละ 25 สำหรับ

จังหวัดเชียงรายยังพบความหลากหลายค่อนข้างมาก แต่วิธีที่พบมากที่สุดคือการยึดหลักการ ทำงานตามนโยบายที่กำหนด (ร้อยละ 25) รองลงมาคือการทำงานเป็นทีม (ร้อยละ 19)

1.2.2 การระดมทรัพยากร โรงเรียนมีการระดมทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ การวางตัวบุคคลที่มีบทบาทสำคัญระดับผู้นำของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมสรรพกำลัง การขอความช่วยเหลือจากผู้ปกครองในรูปของการเชิญชวน เช่น การทอดผ้าป่า ความช่วยเหลือจากหน่วยงาน/องค์กรเฉพาะทาง และจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.2.3 การพัฒนาครู โรงเรียนเริ่มปฏิรูปครูโดยการพัฒนาฝึกรอบมครู การสนับสนุนให้ครูเรียนต่อ การศึกษาดูงาน โดยใช้วิทยากรท้องถิ่น ศึกษาในเทศก์ ข้าราชการ บำนาญในท้องถิ่น ความช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น เนื้อหาที่ให้การอบรม ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วิจัยในชั้นเรียน ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การทำหลักสูตรท้องถิ่น การสอนแบบบูรณาการ เป็นต้น

1.2.4 ความเป็นผู้นำของผู้บริหาร ผู้บริหารทำตัวเป็นผู้นำการปฏิรูป การสร้างวิสัยทัศน์ ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ สร้างขวัญกำลังใจ วางระบบการประกันคุณภาพ สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียน

1.2.5 การสร้างความเชื่อถือแก่โรงเรียน โรงเรียนมีนโยบายการสอนเสริม โดยครูและผู้ปกครอง การแสวงหาโอกาสให้กับโรงเรียนโดยการสร้างผลงานให้ประชาชน ศรัทธา การสร้างและขยายเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง

1.3 ผลที่เกิดขึ้นกับครู

จังหวัดเชียงรายพบว่าโรงเรียนร้อยละ 81 ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประมาณ ร้อยละ 75 มีการเข้ารับการอบรม ร้อยละ 69 มีการทำงานเป็นทีม และมีความกระตือรือร้น มากขึ้น ประมาณร้อยละ 75 ได้รับรายงานว่าครูรู้สึกเหนื่อยล้าจากการทำงาน สำหรับที่จังหวัด ขอนแก่น พบว่าโรงเรียนประมาณร้อยละ 44 ครูมีการจัดการเรียนการสอนหลากหลายขึ้น และ ประมาณร้อยละ 38 ครูได้รับการอบรมมากขึ้น ประมาณร้อยละ 31 มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมมือกันทำงานมากขึ้น ส่วนที่จังหวัดภูเก็ต โรงเรียนประมาณร้อยละ 88 ส่งครูเข้ารับการ อบรมจากหน่วยงานอื่น และการจัดอบรมที่โรงเรียนดำเนินเองมีประมาณร้อยละ 56 ครูมีการ ทำงานแบบร่วมมือประมาณร้อยละ 63 อย่างไรก็ตาม โรงเรียนประมาณร้อยละ 75 รายงาน ว่าครูรู้สึกว่ามีภาระงานเพิ่ม ต้องจัดทำเอกสารมาก สำหรับที่จังหวัดชลบุรีพบว่าทุกโรงเรียนครู มีการพัฒนาตนเอง ประมาณร้อยละ 44 ครูมีการพัฒนาตนเองมากขึ้น และประมาณร้อยละ 50 ที่รู้สึกเหนื่อยล้า จังหวัดราชบุรี โรงเรียนประมาณร้อยละ 75 รายงานว่าครูมีความสุขความ

พอใจในการทำงาน ร้อยละ 63 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และร้อยละ 56 มีการยอมรับศักยภาพของ
ผู้เรียน นอกจากนี้ยังพบว่าโรงเรียนประมาณร้อยละ 50 มีการประชุมอบรมสัมมนาครูตามแหล่งต่างๆ

ผลการวิจัยยังพบว่าครูมีการพัฒนาการเรียนการสอน ครูปรับเปลี่ยนวิธีสอน
แผนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สอนให้ผู้เรียนสนุกและมีความสุขในการเรียน วิธีการ
จัดการเรียนการสอนหลากหลาย สื่อการเรียนรู้หลากหลาย สอนแบบโครงงาน สอนโดยใช้
กิจกรรม/โครงการ สอนแบบศูนย์การเรียนรู้ สอนแบบบูรณาการ สอนโดยเน้นการปฏิบัติ
สอนโดยใช้สื่อธรรมชาติในท้องถิ่น ใช้แหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ สอนโดยใช้ประสบการณ์ตรง
ครูให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมิน สอนโดยเน้นวัฒนธรรมไทย การปฏิรูปส่งผลต่อ
พฤติกรรมของครู ครูมีความกระตือรือร้น เอาใจใส่ในการทำงานมากขึ้น ครูมีการทำงานเป็น
ระบบมากขึ้น ครูมีการทำงานแบบร่วมมือ ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
ครูใช้งบประมาณส่วนตัวในการหาสื่อการเรียนการสอนมากขึ้น ครูมีภาระมากขึ้น เหนื่อย
มากขึ้น ครูได้รับการยกย่องเป็นครูแกนนำ/ครูต้นแบบ

1.4 ผลที่เกิดกับนักเรียน

โรงเรียนในจังหวัดราชบุรีพัฒนาให้นักเรียนมีจุดเด่นสูงมากในด้านการทำงานกับ
เพื่อน (ร้อยละ 81) ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตดีร้อยละ 75 ส่วนในจังหวัดชลบุรีพบว่า
โรงเรียนที่นักเรียนเด่นด้านความกล้าแสดงออกมีร้อยละ 44 นักเรียนมีความสุขในการเรียน
ร้อยละ 38 สำหรับโรงเรียนที่จังหวัดภูเก็ต พบว่าโรงเรียนที่มีจุดเด่นด้านความสามารถใน
การเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ความกล้าแสดงออก และมีความสุขในการเรียนมีสัดส่วนเท่ากันคือ
ร้อยละ 81 และผลเกิดขึ้นในลักษณะเดียวกันกับที่จังหวัดขอนแก่นที่พบว่าโรงเรียนที่นักเรียนมี
ความสุข ในการเรียนมีร้อยละ 81 ส่วนที่จังหวัดเชียงรายโรงเรียนที่นักเรียนมีจุดเด่นด้านความ
กล้าแสดงออกมีร้อยละ 88 รองลงมาคือนักเรียนมีความสุขในการเรียน (ร้อยละ 69) โดยสรุป
รวมพบว่าลักษณะของนักเรียนที่เด่นได้แก่ คุณธรรม ด้านความมีวินัย ความซื่อสัตย์ กิริยา
มารยาท ความสุขในการเรียน เรียนต่อมากขึ้น ช่วยตัวเองได้มากขึ้น ด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา
อาชีพ สุขภาพของนักเรียนดีขึ้น มีความกล้าแสดงออก การคิดวิเคราะห์ แต่ผลสัมฤทธิ์ทาง
วิชาการยังอยู่ในระดับไม่สูง

1.5 ผลที่เกิดกับโรงเรียน

โรงเรียนการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดการเรียนการสอน มีการผลิตสื่อการเรียน
การสอนมากขึ้น มีแหล่งเรียนรู้มากขึ้น เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น มีการจัดการ
เรียนการสอนโดยใช้กิจกรรม เช่น โครงการออมทรัพย์ โครงการรักภาษา โครงการส่งเสริมความดี/
คุณธรรม นอกจากนี้ยังมีการประเมินภายในและภายนอก ทำงานเป็นระบบขึ้นหลายโรงเรียน

ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนนำร่อง เป็นโรงเรียนแกนนำ เป็นแหล่งดูงาน ได้รับความไว้วางใจ ยกย่อง หน่วยงานต้นสังกัดมาเยี่ยมเยียนมากขึ้น

1.6 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน

ที่จังหวัดเชียงราย นักวิจัยในพื้นที่รายงานว่าโรงเรียนประมาณร้อยละ 75 ชุมชนยอมรับโรงเรียน และประมาณร้อยละ 63 มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่าที่จังหวัดราชบุรี โรงเรียนประมาณร้อยละ 88 มีความร่วมมือกันระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนในการจัดการศึกษา ประมาณร้อยละ 69 มีกิจกรรมการเรียนรู้กับครู บ้าน ชุมชน สำหรับที่จังหวัดภูเก็ต โรงเรียนประมาณร้อยละ 56 ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และร้อยละ 44 การจัดหางบประมาณสนับสนุนโรงเรียน ส่วนที่จังหวัดชลบุรี พบว่าโรงเรียนประมาณร้อยละ 38 มีการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน ร้อยละ 31 คนในชุมชนเป็นวิทยากรท้องถิ่น สำหรับที่จังหวัดขอนแก่น โรงเรียนประมาณร้อยละ 63 ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอน ร้อยละ 25 ผู้ปกครองเข้ามาประชุมในโรงเรียน และร่วมประเมินนักเรียน การปฏิรูปทำให้ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลมากขึ้น โรงเรียนมีการสื่อสารกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองมีการสอบถามพฤติกรรมลูกมากขึ้น มีการสนับสนุนทรัพยากร ด้านวิทยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การจัดทำโครงการพิเศษต่างๆ

1.7 ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ผลกระทบทางบวก ที่จังหวัดเชียงรายพบว่า โรงเรียนประมาณร้อยละ 50 ครูกระตือรือร้นมากขึ้น และประมาณร้อยละ 44 มีการทำงานเป็นทีม ส่วนที่จังหวัดขอนแก่น พบว่าประมาณร้อยละ 63 บอกว่านักเรียนมีการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ที่จังหวัดภูเก็ต โรงเรียนร้อยละ 63 รายงานว่าผู้ปกครองมีความพึงพอใจในโรงเรียน และครูทำงานเป็นทีม ส่วนที่จังหวัดชลบุรี พบว่าในทุกโรงเรียนครูพัฒนาตนเองด้านการสอน และส่งผลให้โรงเรียนส่วนใหญ่เกิดการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ทำให้ผู้ปกครองยอมรับโรงเรียน ในขณะที่ที่จังหวัดราชบุรีโรงเรียนร้อยละ 75 บอกว่าครูมีความสุขความพอใจในการทำงาน สำหรับผลกระทบทางลบนั้น ที่จังหวัดเชียงรายรายงานว่าโรงเรียนประมาณร้อยละ 75 พบปัญหาครูเหนื่อยล้า จังหวัดภูเก็ตร้อยละ 75 บอกว่าครูมีภาระเพิ่มขึ้น ต้องทำเอกสารมากขึ้น ในขณะที่ที่จังหวัดชลบุรี รายงานว่าโรงเรียนร้อยละ 50 ครูเหนื่อยล้าเช่นกัน สำหรับที่จังหวัดขอนแก่นและราชบุรี มีรายงานผลกระทบทางลบไม่มาก มีโรงเรียนในจังหวัดราชบุรีเพียงร้อยละ 25 ที่บอกว่าผู้ปกครองกลัวบุตรหลานมีความรู้ไม่เท่าหลักสูตรเดิมก่อนการปฏิรูป

โดยสรุป จะเห็นว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปมีทั้งทางบวกและทางลบ โดยผลกระทบทางบวก ได้แก่ ครูชุมชนให้ความร่วมมือ ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในโรงเรียน ทำให้ผู้ปกครองยอมรับโรงเรียน นักเรียนในโรงเรียนเพิ่มขึ้น และเรียนต่อมาก ส่วนผลกระทบทางลบ ได้แก่ ผู้ปกครองไม่เข้าใจหลักการของการปฏิรูป บางส่วนวิตกว่าวิธีการสอนแนวใหม่ จะทำให้บุตรหลานมีความรู้ไม่เท่าหลักสูตรเดิมก่อนการปฏิรูป นอกจากนี้นักเรียนต้องใช้เวลาในการทำงานที่คร่อมอบหมายมากขึ้น นักเรียนมีปัญหาในการโอนย้ายโรงเรียน อันเนื่องมาจากการใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่แตกต่างกันระหว่างโรงเรียน ในหลายโรงเรียนพบว่ามีความขาดแคลนครูเฉพาะสาขาวิชา จำนวนนักเรียนต่อชั้นเรียนมีอัตราส่วนมากขึ้น ซึ่งไม่เหมาะสมกับการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และยังพบว่าการปฏิรูปทำให้ครูมีภาระงานเพิ่มขึ้น และส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของครู

1.8 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิรูป

โรงเรียนประมาณร้อยละ 44 ประสบปัญหาครูไม่พอ ขาดแคลนในบางสาขา ครูบางส่วน ไม่ยอมปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการสอนหรือพฤติกรรมการสอนแนวปฏิรูปการศึกษา นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับภาระงานของครูที่เพิ่มมากขึ้น จำนวนนักเรียนในห้องมีจำนวนมากขึ้นไป นักเรียนมีภูมิหลังส่วนตัวที่ไม่เอื้อต่อการเรียน งบประมาณในการดำเนินการไม่เพียงพอ เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าบางโรงเรียนมีข้อจำกัดด้านกายภาพ ที่ตั้งโรงเรียนไม่เอื้อต่อการพัฒนานักเรียน สภาพชุมชนยากจน ขาดแคลนบุคลากร ครูไม่ยอมปรับเปลี่ยนตัวเอง ในด้านการจัดทำหลักสูตร พบว่าครูมีปัญหาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การกำหนดโครงสร้างกลุ่มสาระในหลักสูตรสถานศึกษา การจัดชั่วโมงเรียนในหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำเอกสาร การประเมินผล หลักสูตรสถานศึกษาก่อให้เกิดปัญหาภัยเด็กย้ายโรงเรียน นอกจากนี้ยังพบปัญหาเกี่ยวกับภาระงานของครูที่มีมาก เวลาในการทำงานไม่พอ งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ การรู้สึกว่ายโยบายเกี่ยวกับการปฏิรูปมีความเป็นอุดมคติสูง ยากต่อการปฏิบัติ

1.9 ปัจจัยเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ

จังหวัดเชียงราย โรงเรียนประมาณร้อยละ 69 เห็นว่าเงื่อนไขปัจจัยความสำเร็จคือ อัตราครู และประมาณร้อยละ 50 เห็นว่าคืองบประมาณ/เอกสาร/วัสดุ ในขณะที่จังหวัดขอนแก่น ประมาณร้อยละ 75 เห็นว่าปัจจัยคือ ความสามารถและการสนับสนุนจากผู้บริหาร ส่วนที่จังหวัดภูเก็ต ร้อยละ 56 เห็นว่าปัจจัยคือการเมืองงบประมาณที่เพียงพอ จังหวัดชลบุรี ร้อยละ 50 เห็นว่าการปรับบทบาทภาระหน้าที่ของครูให้เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญ ส่วนที่จังหวัดราชบุรี ประมาณร้อยละ 69 เห็นว่าศักยภาพและคุณภาพครู ตลอดจนความเป็นผู้นำ

ของผู้บริหารเป็นปัจจัยอันสำคัญ รองลงมาคือประมาณร้อยละ 63 เห็นว่าการมีอัตรากำลังครูเพียงพอเป็นปัจจัยสำคัญ และประมาณร้อยละ 56 เห็นว่าความพร้อมและความเข้มแข็งของคณะกรรมการสถานศึกษา ตลอดจนการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดเป็นปัจจัยสำคัญ

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มสรุปได้ว่าเงื่อนไขปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญคือ (1) ความพร้อมของทรัพยากรในการดำเนินงาน ได้แก่ อัตรากำลังครู งบประมาณ เอกสาร และวัสดุการจัดการเรียนการสอน (2) ความสามารถของผู้บริหารในการเป็นผู้นำการปฏิรูป การวางระบบติดตาม การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม (3) ความพร้อมและความเข้มแข็งของคณะกรรมการสถานศึกษา (4) การสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด (5) ศักยภาพและคุณภาพครู การปรับตัวของครูเป็นครูยุคปฏิรูป การมีครูแกนนำในโรงเรียน (6) การออกกฎหมายอันเป็นผลสืบเนื่องจากการประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเป็นปัจจัยสำคัญที่กำกับการดำเนินงานของโรงเรียน (7) การสนับสนุนจากต้นสังกัด การสนับสนุนจากกรรมการสถานศึกษา ความช่วยเหลือจากสถาบัน/องค์กร/วิทยากรท้องถิ่น ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง การสนับสนุนจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และรัฐวิสาหกิจ

1.10 หน่วยงาน/องค์กรที่มีบทบาทในการสนับสนุน

ที่จังหวัดขอนแก่น โรงเรียนประมาณร้อยละ 69 เห็นว่าชุมชนเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ ส่วนจังหวัดภูเก็ตร้อยละ 44 เห็นว่าองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญ จังหวัดราชบุรี ร้อยละ 88 เห็นว่าผู้บริหารในโรงเรียนเองเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการปฏิรูป ส่วนจังหวัดชลบุรีมีเพียงร้อยละ 13 ที่เห็นว่าโรงเรียนเครือข่ายนำร่องหลักสูตร 2544 มีบทบาทสำคัญในการปฏิรูป ผลการวิจัยค่อนข้างยืนยันหนักแน่นว่าหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญคือ สถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น (มหาวิทยาลัยและสถาบันราชภัฏ) ซึ่งให้ความช่วยเหลือด้านวิทยากร งบประมาณ แหล่งเรียนรู้ นอกจากนี้ยังพบว่าโรงเรียนบางแห่งได้รับความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์ของหน่วยงานต้นสังกัดในท้องถิ่น/เขตการศึกษา ข้าราชการบำนาญในท้องถิ่น วิทยากรจากบุคคลหลากหลายอาชีพในท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชน พระจากวัดต่างๆ องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์กรบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) หอการค้าจังหวัด กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มูลนิธิต่างๆ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ กองสลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นต้น

1.11 ความต้องการความช่วยเหลือในอนาคต

จังหวัดเชียงราย โรงเรียนประมาณร้อยละ 50 ต้องการให้มีการขยายเครือข่ายครูต้นแบบให้มากขึ้นและเพียงพอ ร้อยละ 38 ต้องการงบประมาณในการดำเนินงาน และการติดตามประเมินผลอย่างจริงจัง ส่วนที่จังหวัดขอนแก่น ประมาณร้อยละ 31 ต้องการ

งบประมาณจากรัฐ ในขณะที่จังหวัดภูเก็ต โรงเรียนเพียงร้อยละ 25 ต้องการงบประมาณจากรัฐ จังหวัดชลบุรี ร้อยละ 56 ต้องการบุคลากรเพิ่ม และจังหวัดราชบุรี ร้อยละ 31 ต้องการสื่ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ การอบรมพัฒนาบุคลากร และงบประมาณ นอกจากนี้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มพบว่าโรงเรียนต้องการการพัฒนาบุคลากรครู การลดจำนวนนักเรียนต่อห้อง เงินเดือนและค่าตอบแทน งบประมาณสนับสนุนการขยายเครือข่ายครูต้นแบบให้มากขึ้นและเพียงพอ การติดตามประเมินผลอย่างจริงจัง

1.12 ความภาคภูมิใจ

จังหวัดขอนแก่น โรงเรียนประมาณร้อยละ 6 รายงานว่าภูมิใจที่โรงเรียนประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน และได้รับการยอมรับจากชุมชน ส่วนที่จังหวัดราชบุรี โรงเรียนประมาณร้อยละ 56 รายงานว่าโรงเรียนได้รับรางวัลพระราชทาน ร้อยละ 38 รายงานว่าผู้บริหารและครูได้รับรางวัลดีเด่นในด้านการพัฒนาการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังภูมิใจที่ชุมชนสนับสนุน โรงเรียน โรงเรียนมีครูแห่งชาติ ครูแกนนำ สามารถพัฒนาโรงเรียนจนสำเร็จ การได้มีโอกาสเป็นโรงเรียนนำร่อง ได้จัดทำกิจกรรมเด่นๆ ในโรงเรียนจนเป็นที่ยอมรับของชุมชน

1.13 บทเรียนที่ได้เรียนรู้จากการปฏิรูป

โรงเรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียน เช่น เห็นว่าควรปรับขนาดชั้นเรียนเพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มากขึ้น มีการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน โดยครูต้องมีการสำรวจข้อมูลขั้นต้นเพื่อทำแผนการเรียนรู้อ การนำเสนอผลการศึกษาโดยนักเรียน การจัดหลักสูตรแบบบูรณาการ การจัดแหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนการสอน การบริหารบุคลากรโดยให้ทุกส่วนและทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากนี้การวิจัยครั้งนี้ยังได้บทเรียนที่สำคัญเกี่ยวกับการดำเนินโครงการปฏิรูปในระดับชาติว่า นักวิจัยในพื้นที่ที่เข้าไปติดตามประเมินผลการทำงานของโรงเรียนในฐานะนักวิจัย ยังมีบทบาทในฐานะ พี่เลี้ยงผู้ให้ความช่วยเหลือหรือชี้แนะแนวทางการดำเนินงานแก่โรงเรียนในช่วงระหว่างตรวจเยี่ยม การออกแบบกิจกรรมการประเมินผลโดยกำหนดให้นักวิจัยซึ่งเป็นอาจารย์หรือนักวิชาการที่อยู่ในสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น เป็นผู้ทำหน้าที่ติดตามการทำงานของโรงเรียนที่คัดมาเป็นกรณีศึกษา จึงเกิดผลทั้งทางตรงและทางอ้อม และถือเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาให้ก้าวหน้ามากขึ้น

2. ระดับการปฏิบัติงานและความสำเร็จของผลการปฏิรูปของโรงเรียนที่มีภูมิหลังต่างกัน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปการศึกษา ใช้วิธีการรวมคะแนนความถี่ในการปฏิบัติงานตามข้อรายการที่ควรปฏิบัติซึ่งมีจำนวน 18 ข้อ คะแนนเต็ม 18 คะแนน และระดับความสำเร็จของการปฏิรูปที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งใช้วิธีการวัด 2 วิธี วิธีแรกใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากรายงานของนักวิจัยในพื้นที่ แล้วนำมาแปลงเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ จากนั้นทำการวิเคราะห์หองค์ประกอบ เพื่อกำหนดคุณลักษณะของนักเรียนที่เป็นผลจากการปฏิรูป วิธีที่สองเป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนจากแบบวัดการปฏิบัติงาน (performance tests) ซึ่งได้จากรายงานวิจัยเล่มที่ 1 ข้อมูลทั้งในส่วนของระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูป และระดับความสำเร็จของการปฏิรูป ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อตอบคำถามวิจัยที่ลึกซึ้งขึ้น โดยใช้ตัวแปรภูมิหลังของโรงเรียน ได้แก่ จังหวัด สังกัด ขนาดโรงเรียน และสภาพเศรษฐกิจของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่เป็นตัวอธิบาย ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1 ระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูป

(1) ผลการศึกษาสภาพการปฏิรูปของโรงเรียนที่มีภูมิหลังต่างกันชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 93-95) มีความเชื่อและความรู้ความเข้าใจในแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และผู้บริหารในโรงเรียน (ร้อยละ 86) ส่วนใหญ่จะเข้าใจแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิรูป ยกเว้นโรงเรียนเทศบาล และโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ผู้บริหารจะเข้าใจในสัดส่วนที่น้อยกว่ากลุ่มอื่น

(2) การพัฒนาครูส่วนใหญ่ใช้วิธีการอบรมครู และพบมากในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา (ร้อยละ 86) โรงเรียนสังกัดอื่นพบที่มีการอบรมครูน้อยกว่า โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กพบน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ในด้านประเด็นการพัฒนาครูนั้นพบว่า ร้อยละ 60 เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

(3) แนวคิดที่ใช้ในการปฏิรูปการศึกษาพบว่าโรงเรียนประมาณร้อยละ 40 ใช้วิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยโรงเรียนสังกัดเทศบาล โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนที่ชุมชนมีฐานะปานกลางและสูง จะมีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้น้อยกว่า นอกจากนี้แนวคิดการทำงานเป็นทีมโดยเฉลี่ยมีการปฏิบัติเพียงร้อยละ 38 ในขณะที่การทำงานแบบมีส่วนร่วมพบประมาณร้อยละ 50

(4) เมื่อวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปแยกตามจังหวัด พบว่าจังหวัดเชียงรายมีระดับการปฏิบัติงานตามแนวปฏิรูปมากในทุกสังกัดและเกือบทุกขนาด

โรงเรียน ในขณะที่จังหวัดราชบุรี ชลบุรี และภูเก็ต มีการปฏิบัติงานมากในสังกัด กรมสามัญศึกษา สปช. สช. ส่วนจังหวัดขอนแก่นมีการปฏิบัติงานตามแนวปฏิรูปน้อยกว่า

(5) เมื่อวิเคราะห์แยกตามสังกัด พบว่าในทุกสังกัดค่อนข้างให้ผลสอดคล้องกันว่าโรงเรียนยังมีการดำเนินงานที่น้อยในด้านการฝึกอบรมครู ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และ สปช. ปฏิบัติงานต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในด้านการทำงานเป็นทีม ส่วนสังกัด สปช. และ สช. ปฏิบัติงานต่ำกว่าค่าเฉลี่ยด้านเทคนิคการจัดการเรียนการสอนด้วย สังกัดเทศบาลปฏิบัติงานต่ำกว่าค่าเฉลี่ยหลายด้าน ทั้งด้านความเชื่อและความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการปฏิรูป การบริหารแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การประเมินผล ตามสภาพจริง การจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอน การวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น

(6) เมื่อวิเคราะห์แยกตามขนาดโรงเรียนพบว่าทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่หรือขนาด กลางมีการปฏิรูปมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก โดยโรงเรียนขนาดเล็กจะปฏิบัติงานน้อยกว่า ค่าเฉลี่ยในหลายด้าน รวมทั้งด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน

(7) เมื่อวิเคราะห์แยกตามตามสภาพชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ พบว่าโรงเรียนที่อยู่ใน ชุมชนที่ฐานะเศรษฐกิจสูงจะปฏิบัติงานตามแนวปฏิรูปการศึกษาต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

2.2 ความสำเร็จของการปฏิรูป

(1) ผลการวิจัยพบว่าระดับการปฏิบัติงานตามแนวปฏิรูปการศึกษาและระดับ ความสำเร็จของการปฏิรูปไม่มีความสัมพันธ์กัน

(2) ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนจะเป็นคุณลักษณะที่ไม่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ได้แก่ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ความกล้าแสดงออก ความใฝ่รู้ และการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน โดยโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในด้านนี้มีประมาณร้อยละ 83-91

(3) จากการวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่วัด จากข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการรายงานของนักวิจัยในพื้นที่พบว่าจำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ ความเป็นคนเก่งคนดี การเรียนรู้และการทำงานเป็น และความสุขในการเรียน ผลการ เปรียบเทียบ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนที่มีภูมิหลังต่างกัน พบว่าไม่ว่า จะเป็นโรงเรียนสังกัดหรือขนาดใด คุณลักษณะของนักเรียนไม่แตกต่างกัน ยกเว้นนักเรียนใน โรงเรียนขนาดกลางจะมีความสุขในการเรียนมากกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่

(4) เมื่อวิเคราะห์ความสำเร็จของการปฏิรูปที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเมื่อวัดด้วยแบบ วัดการปฏิบัติงาน (performance tests) พบว่าที่จังหวัดเชียงราย และขอนแก่น ความสำเร็จ ของการปฏิรูปสูงจะปรากฏในโรงเรียนเกือบทุกสังกัดยกเว้นสังกัดเทศบาล จังหวัดราชบุรี ประสบความสำเร็จสูงมากในสังกัดเทศบาล และสำเร็จปานกลางในสังกัดอื่น จังหวัดชลบุรี

ประสบความสำเร็จปานกลางในสังกัดกรมสามัญศึกษา และ สช. ส่วนจังหวัดภูเก็ตประสบความสำเร็จปานกลางในเกือบทุกสังกัด ยกเว้นสังกัด สปช. ที่ประสบความสำเร็จน้อยกว่า

อภิปราย

ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการปฏิรูปการศึกษาเริ่มขึ้นมาตั้งแต่ก่อนมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แต่ยังคงอยู่ในวงจำกัด ส่วนใหญ่จะมีการปฏิรูปเฉพาะโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการนำร่องของหน่วยงานต่างๆ อย่างไรก็ตาม หลังจากมีการใช้กฎหมายการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทย พบว่าโรงเรียนมีการปรับเปลี่ยนตนเองอย่างมาก อันเป็นผลจากการบังคับใช้กฎหมายที่กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างชัดเจน

หลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พบว่ามีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะๆ ในช่วง 1-2 ปีแรก การติดตามส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความก้าวหน้าของการดำเนินงานโดยเฉพาะด้านการออกกฎหมาย หลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อให้สถานศึกษายึดเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการจัดทำโครงการที่ส่งเสริมการปฏิรูปการศึกษาหลายโครงการ โดยหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญคือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในปัจจุบัน) การดำเนินโครงการนำร่องแต่ละโครงการเหล่านั้น จะมีการติดตามประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานควบคู่ไปด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่าในช่วง 3 ปีหลังการใช้กฎหมายการศึกษา การประเมินผลจะเน้นที่การติดตามความสำเร็จของการปฏิรูปที่เกิดกับผู้เรียนมากกว่าในช่วงแรกให้ความสำคัญกับกระบวนการดำเนินงาน (process) มากกว่าผลการดำเนินงาน (product)

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการปฏิรูปการศึกษาพบว่า การปฏิรูปการศึกษามีความก้าวหน้ามากพอควร ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนซึ่งวัดตามการรับรู้ของผู้เกี่ยวข้องอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ และให้ผลที่สอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ว่าสัมฤทธิ์ผลเชิงวิชาการในตัวผู้เรียนยังเห็นไม่ชัดเจน สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ การประเมินความสำเร็จของการปฏิรูปให้ความสำคัญกับผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ครู โรงเรียน และชุมชน โดยมีการออกแบบการวิจัยที่วัดความสำเร็จที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนด้วยแบบวัดการปฏิบัติงาน (performance tests) เพื่อให้ผลการวิจัยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนสภาพที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนมากขึ้น ผลการศึกษาติดตามสภาพและผลการปฏิรูปการศึกษาที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการในการวิจัยครั้งนี้ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจหลายประการ และมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังต่อไปนี้

1. ความสำเร็จของการปฏิรูป

มีหลักฐานชัดเจนจากรายงานของนักวิจัยในพื้นที่ว่าโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาใน 5 จังหวัดที่คัดสรรมาเป็นอย่างดีในการวิจัยได้แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยพบว่าผู้บริหาร ครู และชุมชน มีการปรับเปลี่ยนความเชื่อ และครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปมากขึ้น เนื่องจากการออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีความตื่นตัวในการใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวใหม่ มีการใช้วิธีการประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมทั้งการประเมินตามสภาพจริง ครูมีการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนตามข้อกำหนดที่ระบุในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สถานศึกษามีการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพ ผู้บริหารใช้ยุทธวิธีการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จะเห็นว่าข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัย ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลในรายงานของนักวิจัยในพื้นที่ หรือข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม หรือข้อมูลจากการตรวจเยี่ยม ค่อนข้างให้ผลสอดคล้องกันว่าสถานศึกษามีการนำแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาสู่การปฏิบัติ แต่เมื่อวิเคราะห์แนวปฏิบัติพบว่าจะยังไม่มีหลักฐานหรือรายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับความถูกต้องเหมาะสมของวิธีปฏิบัติที่เกิดขึ้นจริง ข้อมูลจากการบอกเล่าของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม สะท้อนให้เห็นว่าครูอาจารย์มีความพยายามที่จะปฏิบัติงานตามแนวปฏิรูป โดยที่ยังไม่ค่อยเข้าใจวิธีการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ จึงเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาติดตามถึงสาเหตุที่แท้จริง

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน จะมีระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปต่างกัน โดยโรงเรียนขนาดเล็กมีการดำเนินงานตามแนวปฏิรูปน้อยกว่า และโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนที่มีสภาพเศรษฐกิจดี จะมีการปฏิรูปน้อยกว่า ข้อมูลนี้แสดงให้เห็นโรงเรียนขนาดเล็กมักอยู่ห่างไกล ทำให้ได้รับโอกาสในการเรียนรู้แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปน้อยกว่าโรงเรียนที่อยู่ในเมือง

ข้อค้นพบจากการตรวจเยี่ยมโรงเรียน การสนทนากลุ่ม และจากรายงานของนักวิจัยในพื้นที่พบว่าผลการปฏิรูปการศึกษาทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน รู้จักการทำงานกลุ่ม มีความกล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น แต่สัมฤทธิ์ผลทางวิชาการยังไม่เห็นผลชัดเจน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างมากคือการใช้แหล่งการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียน มีการพานักเรียนออกนอกชุมชนมากขึ้น มีการสำรวจแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และมีการสร้างแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนของตนเอง ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนมากขึ้น หลายโรงเรียนประสบความสำเร็จในการใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ก็มีอีกหลายแห่งที่ศักยภาพของชุมชนในการช่วยพัฒนาโรงเรียนยังไม่สูงพอ

หากพิจารณาสาระที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาพบว่า การกระจายโอกาสทางการศึกษามีมากขึ้น ผู้ปกครองไว้วางใจโรงเรียนมากขึ้น มีการส่งลูกเรียนต่อมากขึ้น สำหรับด้านการจัดการศึกษานั้นพบว่า มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แต่ยังไม่เห็นผลชัดเจน เนื่องจากยังขาดความเข้าใจ การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีมากขึ้นกว่าเดิม สื่อการเรียนยังไม่มี การเปลี่ยนแปลงมาก วิธีเรียนของนักเรียนมีการเปลี่ยนเป็นการลงมือปฏิบัติมากขึ้น แต่การวัดและประเมินผลยังไม่เห็นผลการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน ภารกิจที่น่าจะต้องให้ความสำคัญและพัฒนาให้มากขึ้นคือ ด้านการประกันคุณภาพ และการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งยังไม่ได้ปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานตามปกติ

2. ปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิรูป

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอน หรือการปรับวิธีการทำงานของครูตามแนวปฏิรูป ใช่ว่าจะส่งผลสัมฤทธิ์ทางตรงกับความสำเร็จของการปฏิรูป ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าระดับการปฏิบัติงานตามแนวปฏิรูปไม่ได้มีความสัมพันธ์กับระดับความสำเร็จของการปฏิรูป กล่าวคือ โรงเรียนที่พบว่ามี การดำเนินงานตามแนวปฏิรูปมาก อาจจะไม่ประสบความสำเร็จเมื่อพิจารณาจากผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ในขณะที่โรงเรียนที่มีระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปน้อย อาจประสบความสำเร็จด้านผลผลิตของโรงเรียนก็ได้ ดังนั้น หากประเมินความสำเร็จของการปฏิรูปจากพฤติกรรมของครู ผู้บริหาร ชุมชน ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ก็ น่าจะสรุปว่าการปฏิรูปครั้งนี้ประสบความสำเร็จค่อนข้างมาก เนื่องจากครูและผู้เกี่ยวข้องมีการตื่นตัวมาก แต่หากประเมินจากคุณภาพของการปฏิบัติงาน ก็ น่าจะสรุปได้ว่ายังอยู่ในระดับที่ไม่ น่าพอใจ เนื่องจากแนวทางการปฏิบัติงานของครูยังไม่เป็นไปในทิศทาง การปฏิรูปการเรียนรู้มากนัก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับแนวทางดำเนินงาน

ข้อมูลที่ได้จากการตรวจเยี่ยมโรงเรียน พบว่าครูมีการจัดการเรียนการสอนตามตัวอย่างที่ได้จากการศึกษาดูงานจากโรงเรียนอื่น หรือโดยการชี้แนะจากผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือจากวิทยากร ที่ให้การฝึกอบรม แต่ความรู้ที่ได้รับจากแหล่งต่างๆ ไม่ค่อยสอดคล้องกันในแนวปฏิบัติ ทำให้ครูเกิดความสับสนในการดำเนินงาน ตัวอย่างเช่น ระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษาแห่งหนึ่ง พบว่าการเรียนการสอนในห้องเรียนหลายชั้นเรียนยังไม่ใช้แนวการปฏิรูปการเรียนรู้ เช่น ครูจัดการเรียนการสอนโดยใช้ใบงาน แต่เนื่องจากโรงเรียนมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ทำให้ไม่มีงบประมาณสำหรับจัดทำเอกสารแจกแก่นักเรียนได้เพียงพอ ครูจึงเขียนกิจกรรมที่นักเรียนต้องทำบนกระดาน โดยการบอกให้นักเรียนลอกใบงาน และทำตามกิจกรรมที่ปรากฏในใบงาน นับเป็นการใช้เวลาที่ไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากเวลาได้ใช้หมดไปกับการลอกใบงาน โดยที่

นักเรียนไม่มีการเรียนรู้ ปรากฏการณ์นี้แสดงให้เห็นถึงตัวอย่างของการดำเนินงานที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากครูเข้าใจว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ “การสอนโดยใช้ใบงาน” นอกจากนี้ยังสังเกตเห็นว่าครูบางคนกำลังยื่นถ่ายเอกสารประกอบการสอน เนื่องจากโรงเรียนไม่มีตำราให้นักเรียนใช้ การจัดทำเอกสารสำหรับนักเรียนทุกคนในห้อง และทุกคาบเวลา ทำให้เกิดความสิ้นเปลืองงบประมาณอย่างยิ่ง จากประสบการณ์ในการทำวิจัยของผู้วิจัย พบว่าการปฏิรูปการศึกษาของไทยเป็นเรื่องใหม่ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกำลังอยู่ในช่วงของการแสวงหาความรู้ มีความเป็นไปได้ที่วิทยากรหรือนักวิชาการจะมีแนวคิดที่แตกต่างกัน และต่างก็อยู่ในช่วงของการทำความเข้าใจเช่นเดียวกัน ทำให้การเผยแพร่ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติจึงไม่เป็นไปตามหลักการเดียวกัน ดังที่พบในการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ แม้จะมีหลายหน่วยงานมีการดำเนินโครงการวิจัย เพื่อค้นคว้าความรู้และนำไปทดลองปฏิบัติ แต่การทดลองเฉพาะโรงเรียนที่มีการคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ โดยยึดหลักอาสาสมัครหรือสมัครใจจะเข้าร่วมโครงการทำให้ความรู้เกิดขึ้นในวงจำกัด บุคลากรครูที่ได้รับการพัฒนาในโรงเรียนนอกร่องถือว่าเป็นส่วนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนครูทั่วประเทศ ดังนั้น แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิรูปแม้จะมีการศึกษาวิจัยมาก แต่ก็รับรู้ในวงแคบ ความรู้ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับการปฏิรูปจึงยังคงคลาดเคลื่อน (misconception) เนื่องจากครูไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและทั่วถึง

โรงเรียนที่ปฏิรูปสำเร็จและค่อนข้างมีความก้าวหน้าในการดำเนินงานส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่เคยเข้าร่วมในโครงการนอกร่องต่างๆ ทำให้ได้รับการพัฒนาจากนักวิชาการ พี่เลี้ยงหรือนักวิจัยในพื้นที่ แต่โรงเรียนเหล่านี้บางโรงเรียนเท่านั้นที่สามารถเป็นพี่เลี้ยงหรือสร้างเครือข่ายได้ดีกับโรงเรียนอื่น สำหรับหน่วยงานที่มีบทบาทในการช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนพบว่ามีความหลากหลาย แต่ส่วนใหญ่จะให้ข้อมูลว่าโรงเรียนพึ่งพาตนเอง ใช้วิธีการอบรมภายในกันเอง ส่งอาจารย์ไปอบรม หรือดูงาน ความช่วยเหลือที่ได้รับจากหน่วยงานต้นสังกัดระดับอำเภอ จังหวัด เขตการศึกษา หรือกระทรวง ไม่ได้เป็นไปอย่างทั่วถึง ครูอาจารย์ได้รับความรู้หรือรับทราบความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการปฏิรูปจากการเผยแพร่ของสื่อมวลชนมากกว่าแหล่งอื่น

สภาพปัญหาที่ปรากฏเกี่ยวกับความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในการวิจัยครั้งนี้ แม้จะยังไม่ชัดเจนนัก แต่ก็สะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่ต้องระวังในอนาคต หากมิได้มีการแก้ไขอย่างทันท่วงที ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการประเมินผลสำเร็จของการปฏิรูปการเรียนรู้อีกต่อไปควรจะต้องให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานในระดับจุลภาคคือระดับโรงเรียน โดยการเจาะลึกเป็นรายกรณีเพื่อตรวจสอบให้ชัดเจนว่าครู ผู้บริหารมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในประเด็นใด รวมทั้งแสวงหาแนวทางแก้ไขตามหลักวิชาด้วย

ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิรูปการศึกษาอีกประการหนึ่งที่ทำให้ข้อสรุปค่อนข้างสอดคล้องกัน คือ โรงเรียนจำนวนไม่น้อยที่ขาดแคลนงบประมาณ ขาดกำลังคน โดยเฉพาะโรงเรียนที่ประสบปัญหาวิกฤล่ออกก่อนเกษียณ การปฏิรูปทำให้โรงเรียนต้องจัดงบประมาณเพื่อจัดหาสื่อแหล่งเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ในการจัดการศึกษา การจัดทำใบงาน การจัดทำเอกสารความรู้ เพื่อแทนตำราที่ไม่มีเจ้าหน้าที่ผู้เรียน ทำให้โรงเรียนต้องสิ้นเปลืองงบประมาณมาก เนื่องจากครูต้องจัดทำเอกสารประกอบการสอนสำหรับใช้เฉพาะในโรงเรียนของตน จากการสังเกตและการสัมภาษณ์พบว่าครูมีการจัดทำเอกสารโดยคัดเลือกเนื้อหาจากหนังสือที่มีการจัดจำหน่ายตามท้องตลาด หลากๆ เล่มมาตัดต่อกัน ประเด็นปัญหาเหล่านี้ต้องมีการทบทวน เพราะนอกจากจะไม่มีกลไกตรวจสอบคุณภาพของเอกสารที่ได้มาตรฐานแล้วยังทำให้เกิดความสิ้นเปลืองอย่างมากในการจัดทำเอกสารการสอนของครูแต่ละโรงเรียนทั่วประเทศ แทนที่จะจัดหาตำราเรียนที่ใช้ร่วมกันเป็นแกนกลางบางเล่มเหมือนเมื่อก่อน ซึ่งจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์ได้มากกว่า เนื่องจากมีปริมาณการพิมพ์แต่ละครั้งจำนวนมาก และยังเป็นการควบคุมมาตรฐานของหลักสูตรแกนกลางด้วย โดยครูยังสามารถจัดทำเอกสารประกอบการสอนเพิ่มเติมจากเดิมได้ เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น แต่มีใช้จัดทำตำราเรียนตลอดหลักสูตรเช่นที่พบในการวิจัยครั้งนี้

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าหลายโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนที่มีความพร้อม จะได้รับความช่วยเหลือด้านงบประมาณจากท้องถิ่น โดยเฉพาะโรงเรียนเทศบาล เช่น ที่จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดขอนแก่น ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นมาก แต่อย่างไรก็ตามโรงเรียนยังมีปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากการอบรมพัฒนาครูที่ผ่านมายังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึง และยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ความรู้ที่ครูได้รับเป็นเพียงแนวคิดหลักการ ครูยังไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติจริงได้ดีพอ ประกอบกับนักวิชาการซึ่งเป็นวิทยากรผู้ให้ความรู้เองยังให้ความรู้และข้อมูลแตกต่างกันจนทำให้เกิดความสับสนต่อการปฏิบัติ

การปฏิรูปการศึกษาที่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จมากนักเมื่อพิจารณาจากคุณภาพของผู้เรียน ส่วนหนึ่งเนื่องจากหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการพัฒนาครูหรือสถานศึกษาไม่ได้มีการกำหนดแผนการพัฒนาคณาจารย์ หรือเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน การมุ่งเน้นการพัฒนาครูผ่านโรงเรียนนำร่อง เพื่อให้ได้กรณีศึกษาที่ดี (good practice) อาจจะไม่ประสบผลในวงกว้าง เนื่องจากระยะเวลาของการดำเนินการวิจัยมักสิ้นสุดในระยะเวลาเพียง 1 ปี ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการพัฒนาความรู้ความเข้าใจของครูแต่ละคนอย่างถ่องแท้ การคาดหวังให้โรงเรียนนำร่องเป็นแหล่งเรียนรู้หรือเป็นตัวอย่างของการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนอื่นจึงเป็นไปได้น้อย

เนื่องจากการดำเนินโครงการส่วนใหญ่สิ้นสุดลงพร้อมการรายงานผลการประเมิน โอกาสดำเนินโครงการต่อ เพื่อคัดสรรกรณีตัวอย่างที่ดีมักจะทำไม่ได้ทำ การเรียนรู้ของครูภายในหรือระหว่างโรงเรียนจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของการดำเนินงานของครูแกนนำในการขยายผลของโรงเรียนนั้นๆ

3. แนวทางการแก้ไข

แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้สามารถกระทำได้หลายทาง แนวทางหนึ่งที่พบว่าประสบความสำเร็จจากการศึกษาติดตามครั้งนี้ คือ ความพยายามส่งเสริมสนับสนุนวิธีการดำเนินงานของโรงเรียนโดยให้นักวิชาการในพื้นที่จากสถาบันราชภัฏ หรือสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น เป็นแกนนำ และเข้าไปมีส่วนช่วยเหลือในเชิงวิชาการให้ครู ผู้บริหารมีความเข้าใจที่ถูกต้อง และเรียนรู้ภาคปฏิบัติรวมทั้งทดลองใช้ ทฤษฎีใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง การมีครูเป็นพี่เลี้ยงที่สามารถสร้างความมั่นใจแก่โรงเรียน จะทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนอยู่บนฐานที่เข้มแข็ง อย่างไรก็ตาม เนื่องจากแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้มีจุดมุ่งหมายปลายทางแบบเดียวกัน แต่สามารถกระทำได้หลายหนทาง เพื่อความเป็นเอกภาพในการเผยแพร่ความรู้ที่สามารถปฏิบัติได้ในชีวิตจริง นักวิชาการเองควรมีการประชุมสัมมนา ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อไม่สร้างความสับสนแก่ผู้ปฏิบัติ

ปัจจัยที่ทำให้พฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้เกี่ยวข้องเปลี่ยนแปลงไปมากส่วนหนึ่งเกิดจากคุณภาพและความสามารถของผู้บริหาร หลายโรงเรียนมีการใช้วิธีการบริหารแบบ SBM ข้อมูลจากการสอบถามพบว่าโรงเรียนเปลี่ยนแปลงระบบบริหารไปจากเดิมมาก แต่จากการสังเกตพบว่ารูปแบบการบริหารไม่ค่อยชัดเจน ที่สามารถสรุปได้ชัดเจน คือการมีส่วนร่วมในการบริหารของบุคลากรที่เกี่ยวข้องมากขึ้น แต่ระบบหรือโครงสร้างการบริหารเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ยังสรุปไม่ได้ชัดเจน

หัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ การจัดการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาเพื่อคนไทยทุกคน และทุกคนร่วมมือกันเพื่อการศึกษา (education for all และ all for education) แนวคิดหลักสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา จึงยึดหลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน หลักการแสวงหาความรู้และการเรียนรู้ด้วยตนเอง การพึ่งตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การใช้หลักการดังกล่าวโดยมีกฎหมายการศึกษารองรับ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วย ผลักดันให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญและต้องมีการปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งนับว่าเป็นยุทธวิธีที่ได้ผลยิ่ง เพราะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวการจัดการศึกษาอย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้การที่หน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ให้การสนับสนุนด้านสื่อ สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ครูสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ตลอดจนความพยายามค้นหาครูแห่งชาติ ครูต้นแบบ ครูแกนนำ เพื่อให้เป็นตัวอย่างที่บุคลากรในท้องถิ่นจะได้เรียนรู้จากกัน ยิ่งกระตุ้นให้ครูหรือผู้บริหารตื่นตัวกันมากขึ้น สภาพดังกล่าวจึงไม่เป็นที่น่าประหลาดใจที่พบว่าครูมีการพัฒนาตนเอง รู้จักแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ในลักษณะของการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การลองผิดลองถูก การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มากกว่าจะเป็นการเรียนในระบบโรงเรียนที่มีหลักสูตรชัดเจนตายตัวตามแบบเดิม

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา พบว่าหน่วยงานระดับนโยบายต่างมีการวางแผนพัฒนาโรงเรียนอย่างเข้มแข็ง แต่ดูเหมือนว่าการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานขาดการประสานสัมพันธ์กัน และไม่มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน ดังนั้นการดำเนินงานอาจทับซ้อนกัน เช่น การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จะมีหลายองค์กรที่เน้นการทดลองนำร่องโครงการวิจัยต่างๆ การดำเนินงานในช่วง 4 ปี นับจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จึงมุ่งเน้นที่การศึกษาวิจัยติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการต่างๆ ซึ่งหลายโครงการมีโรงเรียนนำร่องที่เข้าร่วมโครงการทับซ้อน ในขณะที่โรงเรียนอีกมากมายไม่มีโอกาสเข้าร่วมแม้แต่โครงการเดียว การพัฒนาโรงเรียนจึงเกิดการกระจุกตัวในบางพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น เนื่องจากโครงการส่วนใหญ่อาศัยนักวิชาการในท้องถิ่นเป็นผู้ประสานงานโครงการหรือเป็นนักวิจัยในพื้นที่ สภาพดังกล่าวทำให้ครูไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและทั่วถึง จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดนโยบายและเป้าหมายการพัฒนาโรงเรียนและครูอย่างเป็นรูปธรรม การประกาศใช้เขตพื้นที่การศึกษาเป็นหนทางหนึ่งที่น่าจะช่วยกระตุ้นให้การปฏิรูปการศึกษาเข้าถึงผู้ปฏิบัติได้ตรงทิศทางและถูกต้องมากขึ้น แต่ทั้งนี้จำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยระบบบริหารงานที่จะทำให้โรงเรียนภายใต้แต่ละเขตสามารถพัฒนาโรงเรียนไปได้ตามเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาโดยเร่งด่วน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการใช้ผลการวิจัย

1.1 การนำแนวคิดการปฏิรูปสู่การปฏิบัติยังไม่ประสบความสำเร็จ ต้องเร่งหาวิธีการที่ส่งผลเร็วส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ และวิธีการบริหารแบบ SBM แบบร่วมมือ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ความเข้าใจ และส่งเสริมวิธีการบริหารแบบ SBM ซึ่งเป็นหลักการที่

ช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้แก่โรงเรียนอย่างทั่วถึง เนื่องจาก ทุกวันนี้มีการใช้คำพูดว่ามีการบริหารแบบ SBM แต่สภาพการดำเนินงานหรือระบบบริหารยังเหมือนเดิม แตกต่างเพียงให้ครูหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารมากขึ้น

1.2 เนื่องจากการทำงานของครูไม่ว่าจะเป็นการทำงานแบบร่วมมือ การทำงานเป็นทีม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แต่ก็พบว่ายังอยู่ในระดับที่ไม่มากพอ การนำแนวคิดและหลักการใหม่ๆ สู่อุปกรณ์ปฏิบัติจริงในห้องเรียนอาจจะยังไม่ถูกต้อง จึงควรมีการติดตามผลการปฏิบัติงานของครูระดับโรงเรียน เพื่อวินิจฉัยความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับแนวทางการปฏิรูปว่ามีสาเหตุอะไรบ้าง โดยใช้วิธีการศึกษาแบบเจาะลึก เพื่อตรวจสอบให้ชัดเจนว่าครูและผู้บริหารมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในประเด็นใด รวมทั้งแสวงหาแนวทางแก้ไขตามหลักวิชา

1.3 ควรต้องส่งเสริมให้มีการใช้ยุทธศาสตร์การประสานงานความช่วยเหลือระหว่างบุคลากรมหาวิทยาลัย สถาบันราชภัฏ กับโรงเรียนให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่านักวิชาการในท้องถิ่นสามารถเป็นที่เลี้ยงในการปฏิบัติงานแก่โรงเรียนได้ดี แต่บุคลากรเหล่านี้ต้องให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่อยู่ภายใต้หลักการเดียวกัน เพื่อมิให้เกิดความ สับสน เนื่องจากแม้ว่าครูจะได้รับการฝึกอบรมครูมาก แต่สาระที่ได้จากการอบรมยังไม่สามารถทำให้ครูปฏิบัติงานได้ เนื่องจากแนวคิดในการปฏิบัติของวิทยากร หรือแนวปฏิบัติจากสื่อต่างๆ ไม่สอดคล้องกัน จนทำให้ไม่มั่นใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูป

1.4 รัฐต้องส่งเสริมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาครู ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่านักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น สามารถเป็นที่เลี้ยงที่ดีให้กับครู แต่ด้วยข้อจำกัดของสถาบันอุดมศึกษาที่ไม่ได้กระจายในทุกจังหวัด และภาระหน้าที่ของนักวิชาการเหล่านั้นที่ไม่ได้มีการปฏิบัติงานรับผิดชอบงานการพัฒนาครู ทำให้กระบวนการพัฒนาครูไม่ได้เป็นไปอย่างยั่งยืน จึงมีความจำเป็นที่ครูต้องเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือและพึ่งพาตนเอง กระบวนการฝึกอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school-based training) เป็นแนวคิดที่ควรได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากรัฐ

1.5 รัฐควรให้ความสนับสนุนด้านงบประมาณแก่โรงเรียนอย่างเพียงพอ เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาแก่ผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากมีโรงเรียนจำนวนมากที่ไม่สามารถพึ่งพาการสนับสนุนการดำเนินงานด้านทรัพยากรจากชุมชนของตนเองได้

1.6 ต้องเร่งพัฒนาครูด้านการประกันคุณภาพการศึกษา การวิจัยในชั้นเรียน รวมทั้งการวัดและประเมินผลการเรียน โดยเฉพาะการประเมินผลผู้เรียนเพื่อให้สอดคล้องกับแนวการจัดการเรียนการสอนที่เปลี่ยนแปลงไปที่เน้นให้ผู้เรียนมีการทำกิจกรรมและเรียนรู้วิธีเรียนมากขึ้น

ผลการวิจัยนี้พบว่าการวัดและประเมินผลการเรียนยังเน้นการทดสอบเนื้อหาทางวิชาการเช่นเดิม แม้ว่าการจัดกระบวนการเรียนการสอน หรือวิธีการประเมินผลจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมแล้ว ก็ตาม แต่ครูก็ยังใช้การทดสอบนักเรียนด้วยข้อสอบข้อเขียนเป็นหลัก

1.7 ควรมีการวางระบบการบริหารระดับเขตพื้นที่เพื่อส่งเสริมและพัฒนาโรงเรียนให้สามารถจัดการศึกษาได้ตามแนวการปฏิรูปการเรียนรู้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงแนวคิดหลักการบริหาร/การปฏิบัติงาน อาจเกิดขึ้นเฉพาะในกลุ่มผู้บริหาร การนำแนวทางปฏิรูปสู่การปฏิบัติ ยังมีปัญหา ไม่สามารถสร้างระบบการทำงานที่ถูกต้องให้กับผู้ปฏิบัติ ไม่มีการถ่ายทอดไปยังโรงเรียนอื่น หรือการถ่ายทอดไม่ประสบผล

1.8 รัฐต้องให้ความสำคัญกับการสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานด้านปฏิรูปการศึกษาแก่โรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งในการวิจัยนี้พบว่ามีภาระงานน้อยกว่าขนาดกลางและขนาดใหญ่ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะมีครูจำนวนน้อย และเป็นโรงเรียนที่อยู่ห่างไกล ดังนั้นโอกาสในการเรียนรู้แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาอาจมีน้อยกว่าโรงเรียนขนาดกลางหรือใหญ่ และหรือโรงเรียนที่อยู่ในเมือง ดังนั้น เพื่อเป็นการกระจายโอกาสในการเรียนรู้แก่ครูที่อยู่ห่างไกลให้ได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนที่คัดเลือกมาเป็นกรณีศึกษาจากจังหวัดต่างๆ 5 จังหวัด แม้ว่าเกณฑ์การคัดเลือกจะพยายามให้ได้โรงเรียนที่มีลักษณะกระจายตามสังกัด ขนาดโรงเรียน สภาพเศรษฐกิจของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้กับโรงเรียนอื่นๆ แต่ความสามารถในการสรุปอ้างอิงผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ที่ประชากรอื่นอาจจะมีขอบเขตจำกัด โดยเฉพาะหากโรงเรียนนั้นตั้งอยู่ในบริบทที่แตกต่างจากกรณีศึกษาในการวิจัย ครั้งนี้ ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไป หากมีงบประมาณเพียงพอ ควรมีการขยายขอบเขตการวิจัยให้กว้างยิ่งขึ้นกว่านี้

2.2 แม้ว่าจะมีความพยายามดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากมาย แต่ยังคงมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในกลุ่มครูผู้ปฏิบัติอยู่มาก มีความจำเป็นต้องส่งเสริมการวิจัยในเรื่องนี้ให้มากขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้สามารถนำสู่การปฏิบัติได้จริง โดยเฉพาะต้องเร่งศึกษาวิจัยเพื่อวินิจฉัยความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงานของครูอย่างเร่งด่วน เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนของครูในทุกวันนี้จะส่งผลกระทบต่ออนาคตในอีก 3-5 ปี ข้างหน้า จึงต้องเร่งหาวิธีแก้ปัญหาในเรื่องนี้

2.3 ควรเร่งส่งเสริมการวิจัยเทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการคิดและความสามารถทางวิชาการ ซึ่งยังไม่เห็นผลชัดเจนในการวิจัยครั้งนี้ให้มากขึ้น ผลการปฏิรูปในช่วงที่ผ่านมาสามารถกระทำได้เพียงระดับการสร้างความสุขในการเรียน การรู้จักค้นคว้า การทำงานกลุ่ม เท่านั้น

ប្រធានាធិការ

บรรณานุกรม

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). รายงานการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้.
กรุงเทพมหานคร : กลุ่มงานประเมินผล 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรื.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). รายงานผลการดำเนินงานโครงการนำร่อง
ระดับชาติ เรื่องการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนนำร่อง : รูปแบบที่คัดสรร.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรื.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). กระบวนการปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพ
การเรียนรู้ : การประเมินและการประกัน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะ
กรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรื.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อปฏิรูป
การเรียนรู้. วิถีและวิถีไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรื.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). สถานภาพการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้
ในโรงเรียนนำร่อง: บทเรียนและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย. กรุงเทพมหานคร :
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรื.
- Bodilly, S. (2001). **New American schools' concept of break the mold designs :
How designs evolved and why.** Retrieved November 1, 2001 from RAND
Web Site : <http://www.rand.org/publications/MR/MR1288/>.
- Datnow, A. (2000). **Power and politics in the adoption of school reform models.**
Educational Evaluation and Policy Analysis. 22(4) : 357-374.
- Datnow, A., Hubbard, L. and Mehan, H. (1998). **Educational reform implementation :
A co-constructed process.** Retrieved February 5, 2001, from Center
for Research on Education, Diversity, and Excellence (CREDE)
<http://www.cal.org/crede/pubs/research/rr5.htm>
- Kansas City Kansas Public Schools. (2000). **First things first – school improvement.**
Retrieved November 27, 2001, from Kansas City Kansas Public Schools
Web Site: http://www.kckps.k12.ks.us/documents/ftf_wp/contents.html.

Malico, M.K. (2000). **Comprehensive school reform program shows promising results for whole-school reform.** Retrieved February 5, 2001, from: <http://www.ed.gov/PressRelease/09-2000/0913.html>

Northwest Regional Educational Laboratory (NWREL), (2000). **School improvement program, national specialty in school change : Catalog of school reform models.** Retrieved February 15, 2001, from <http://www.nwrel.org/scpd/natspec/catalog>

Office of Educational Research and Improvement (OERI), U.S. Department of Education.

ภาคผนวก ก

ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ ก1 ระดับความสำเร็จจำแนกตามจังหวัด

จังหวัด	รายการ	n	Mean	SD	Median	KU	SK
เชียงราย	วิชาการ	16	4.15	8.02	0.97	6.86	2.58
	การคิด	16	3.98	5.03	3.24	7.77	2.52
	ทักษะการค้นคว้า	16	10.10	8.23	9.00	2.42	1.53
	ความเป็นพลเมืองดี	16	31.69	13.31	28.93	-0.45	0.77
	ระดับความสำเร็จ	16	12.48	6.28	11.08	-0.70	0.65
ขอนแก่น	วิชาการ	16	4.30	5.20	2.73	6.37	2.28
	การคิด	16	4.33	2.58	3.93	-0.64	0.32
	ทักษะการค้นคว้า	16	8.99	5.27	7.95	-0.13	0.75
	ความเป็นพลเมืองดี	16	28.10	9.49	24.03	-0.31	0.93
	ระดับความสำเร็จ	16	11.43	4.04	10.21	-0.39	0.86
ราชบุรี	วิชาการ	16	7.99	13.28	1.38	3.28	2.05
	การคิด	16	10.06	13.24	6.12	5.98	2.23
	ทักษะการค้นคว้า	16	10.99	8.31	9.52	-0.67	0.48
	ความเป็นพลเมืองดี	16	30.63	13.69	32.17	-1.40	0.21
	ระดับความสำเร็จ	16	14.92	8.90	14.11	0.01	0.78
ชลบุรี	วิชาการ	16	3.77	6.89	0.89	6.80	2.53
	การคิด	16	5.27	6.90	2.51	4.43	2.19
	ทักษะการค้นคว้า	16	5.14	3.24	5.16	-0.40	0.07
	ความเป็นพลเมืองดี	16	19.46	6.39	19.82	1.40	-0.18
	ระดับความสำเร็จ	16	8.41	3.48	7.71	-0.83	0.32
ภูเก็ต	วิชาการ	16	4.05	5.93	1.07	3.04	1.80
	การคิด	16	6.93	9.06	3.46	2.76	1.86
	ทักษะการค้นคว้า	16	11.05	9.93	8.29	4.02	1.78
	ความเป็นพลเมืองดี	16	28.87	14.24	26.39	-0.48	0.66
	ระดับความสำเร็จ	16	12.73	6.80	10.93	-0.01	0.74
รวม	วิชาการ	80	4.85	8.31	1.43	7.91	2.70
	การคิด	80	6.12	8.30	3.64	11.28	2.94
	ทักษะการค้นคว้า	80	9.26	7.54	7.38	3.28	1.57
	ความเป็นพลเมืองดี	80	27.75	12.31	23.82	-0.22	0.77
	ระดับความสำเร็จ	80	11.99	6.42	10.71	1.29	1.15

ตารางที่ ก2 ระดับความสำเร็จของการปฏิรูปโดยรวมจำแนกตามจังหวัดและสังกัด

จังหวัด	สังกัด	n	Mean	SD	Median	KU	SK
เชียงใหม่	กรมสามัญศึกษา	3	16.82	5.68	17.50	.	-0.53
	สปช.	9	12.00	5.83	11.33	1.88	1.22
	สช.	2	14.06	10.63	14.06	.	.
	เทศบาล	2	6.53	2.77	6.53	.	.
	รวม	16	12.48	6.28	11.08	-0.70	0.65
ขอนแก่น	กรมสามัญศึกษา	5	11.48	2.02	10.62	3.88	1.96
	สปช.	5	12.41	6.14	10.08	-3.13	0.43
	สช.	2	11.98	6.79	11.98	.	.
	เทศบาล	4	9.88	2.33	9.12	2.96	1.64
	รวม	16	11.43	4.04	10.21	-0.39	0.86
ราชบุรี	กรมสามัญศึกษา	4	11.79	10.90	6.95	3.79	1.94
	สปช.	5	12.74	5.28	13.38	1.61	-1.21
	สช.	4	12.08	5.13	14.11	3.48	-1.84
	เทศบาล	3	26.49	8.52	28.50	.	-1.00
	รวม	16	14.92	8.90	14.11	0.01	0.78
ชลบุรี	กรมสามัญศึกษา	4	10.52	3.19	10.23	-4.57	0.21
	สปช.	6	7.11	2.70	6.36	5.35	2.26
	สช.	3	11.13	3.04	11.67	.	-0.77
	เทศบาล	3	5.49	3.21	5.49	.	0.00
	รวม	16	8.41	3.48	7.71	-0.83	0.32
ภูเก็ต	กรมสามัญศึกษา	4	13.52	5.24	12.98	-2.24	0.41
	สปช.	6	9.65	5.03	8.96	-1.62	0.39
	สช.	4	15.53	10.92	13.86	-4.01	0.35
	เทศบาล	2	14.79	5.25	14.79	.	.
	รวม	16	12.73	6.80	10.93	-0.01	0.74
รวม	กรมสามัญศึกษา	20	12.56	5.77	10.73	1.43	1.23
	สปช.	31	10.79	5.27	10.08	-0.16	0.72
	สช.	15	13.06	6.85	13.59	-0.04	0.72
	เทศบาล	14	12.72	9.03	9.12	1.35	1.37
	รวม	80	11.99	6.42	10.71	1.29	1.15

ตารางที่ ก3 ระดับความสำเร็จของการปฏิรูปโดยรวมจำแนกตามจังหวัดและขนาดโรงเรียน

จังหวัด	ขนาดโรงเรียน	n	Mean	SD	Median	KU	SK
เชียงราย	เล็ก	3	11.37	3.17	10.83	.	0.74
	กลาง	8	14.67	7.48	13.94	-1.69	0.04
	ใหญ่	5	9.65	4.93	7.50	1.04	1.29
	รวม	16	12.48	6.28	11.08	-0.70	0.65
ขอนแก่น	เล็ก	5	12.64	5.89	10.08	-3.15	0.47
	กลาง	8	10.85	3.52	10.41	-0.45	0.68
	ใหญ่	3	10.95	2.05	10.21	.	1.42
	รวม	16	11.43	4.04	10.21	-0.39	0.86
ราชบุรี	เล็ก	3	19.78	7.52	17.89	.	1.06
	กลาง	7	14.56	9.89	15.63	2.05	1.31
	ใหญ่	6	12.90	8.86	12.75	1.66	1.11
	รวม	16	14.92	8.90	14.11	0.01	0.78
ชลบุรี	เล็ก	3	6.36	1.19	6.32	.	0.16
	กลาง	6	8.56	3.09	7.17	-1.93	0.77
	ใหญ่	7	9.16	4.37	8.70	-0.88	-0.39
	รวม	16	8.41	3.48	7.71	-0.83	0.32
ภูเก็ต	เล็ก	2	5.38	1.75	5.38	.	.
	กลาง	10	12.35	5.47	10.93	-0.96	0.43
	ใหญ่	4	17.33	8.69	17.02	0.96	0.21
	รวม	16	12.73	6.80	10.93	-0.01	0.74
รวม	เล็ก	16	11.66	6.55	9.29	1.01	1.16
	กลาง	39	12.33	6.42	10.80	1.90	1.24
	ใหญ่	25	11.68	6.59	11.33	1.58	1.17
	รวม	80	11.99	6.42	10.71	1.29	1.15

ตารางที่ ก4 ระดับความสำเร็จจำแนกตามสังกัดในจังหวัดเชียงราย

สังกัด	รายการ	n	Mean	SD	Median	KU	SK
กรมสามัญศึกษา	วิชาการ	3	1.11	1.92	0.00	.	1.73
	การคิด	3	1.54	1.48	1.67	.	-0.38
	ทักษะการค้นคว้า	3	17.83	12.20	11.67	.	1.69
	ความเป็นพลเมืองดี	3	46.80	14.28	53.33	.	-1.63
	ระดับความสำเร็จ	3	16.82	5.68	17.50	.	-0.53
สปช.	วิชาการ	9	3.28	5.56	0.77	1.50	1.69
	การคิด	9	3.51	2.66	3.64	0.37	0.36
	ทักษะการค้นคว้า	9	9.71	7.25	9.15	0.78	0.88
	ความเป็นพลเมืองดี	9	31.52	11.24	33.33	0.72	0.69
	ระดับความสำเร็จ	9	12.00	5.83	11.33	1.88	1.22
สช.	วิชาการ	2	15.76	19.64	15.76	.	.
	การคิด	2	10.64	13.73	10.64	.	.
	ทักษะการค้นคว้า	2	6.29	3.61	6.29	.	.
	ความเป็นพลเมืองดี	2	23.53	5.52	23.53	.	.
	ระดับความสำเร็จ	2	14.06	10.63	14.06	.	.
เทศบาล	วิชาการ	2	1.03	1.46	1.03	.	.
	การคิด	2	3.07	4.34	3.07	.	.
	ทักษะการค้นคว้า	2	4.06	1.71	4.06	.	.
	ความเป็นพลเมืองดี	2	17.97	3.59	17.97	.	.
	ระดับความสำเร็จ	2	6.53	2.77	6.53	.	.
รวม	วิชาการ	16	4.15	8.02	0.97	6.86	2.58
	การคิด	16	3.98	5.03	3.24	7.77	2.52
	ทักษะการค้นคว้า	16	10.10	8.23	9.00	2.42	1.53
	ความเป็นพลเมืองดี	16	31.69	13.31	28.93	-0.45	0.77
	ระดับความสำเร็จ	16	12.48	6.28	11.08	-0.70	0.65

ตารางที่ ก5 ระดับความสำเร็จจำแนกตามสังกัดในจังหวัดขอนแก่น

สังกัด	รายการ	n	Mean	SD	Median	KU	SK
กรมสามัญศึกษา	วิชาการ	5	2.19	2.94	0.98	1.57	1.43
	การคิด	5	4.74	3.93	4.92	-2.53	-0.15
	ทักษะการค้นคว้า	5	9.74	2.35	10.00	0.55	0.87
	ความเป็นพลเมืองดี	5	29.24	10.38	24.84	2.60	1.66
	ระดับความสำเร็จ	5	11.48	2.02	10.62	3.88	1.96
สปช.	วิชาการ	5	6.24	8.27	3.90	4.17	1.98
	การคิด	5	5.11	2.12	4.05	-2.48	0.47
	ทักษะการค้นคว้า	5	9.42	8.67	3.23	-2.89	0.69
	ความเป็นพลเมืองดี	5	28.86	10.54	29.31	1.32	1.15
	ระดับความสำเร็จ	5	12.41	6.14	10.08	-3.13	0.43
สช.	วิชาการ	2	4.87	4.27	4.87	.	.
	การคิด	2	4.66	1.01	4.66	.	.
	ทักษะการค้นคว้า	2	9.67	6.79	9.67	.	.
	ความเป็นพลเมืองดี	2	28.70	17.10	28.70	.	.
	ระดับความสำเร็จ	2	11.98	6.79	11.98	.	.
เทศบาล	วิชาการ	4	4.22	3.58	3.65	0.02	0.78
	การคิด	4	2.69	1.14	2.71	-5.87	-0.02
	ทักษะการค้นคว้า	4	7.18	3.20	7.01	-0.45	0.27
	ความเป็นพลเมืองดี	4	25.43	6.98	22.47	3.63	1.90
	ระดับความสำเร็จ	4	9.88	2.33	9.12	2.96	1.64
รวม	วิชาการ	16	4.30	5.20	2.73	6.37	2.28
	การคิด	16	4.33	2.58	3.93	-0.64	0.32
	ทักษะการค้นคว้า	16	8.99	5.27	7.95	-0.13	0.75
	ความเป็นพลเมืองดี	16	28.10	9.49	24.03	-0.31	0.93
	ระดับความสำเร็จ	16	11.43	4.04	10.21	-0.39	0.86

ตารางที่ ๓6 ระดับความสำเร็จจำแนกตามสังกัดในจังหวัดราชบุรี

สังกัด	รายการ	n	Mean	SD	Median	KU	SK
กรมสามัญศึกษา	วิชาการ	4	10.78	20.04	1.14	3.99	2.00
	การคิด	4	2.26	2.46	1.65	2.01	1.29
	ทักษะการค้นคว้า	4	6.72	6.96	5.28	1.56	1.11
	ความเป็นพลเมืองดี	4	27.41	18.47	18.42	3.99	2.00
	ระดับความสำเร็จ	4	11.79	10.90	6.95	3.79	1.94
สปช.	วิชาการ	5	5.88	4.55	8.45	-2.57	-0.63
	การคิด	5	12.42	8.67	13.82	-0.62	-0.61
	ทักษะการค้นคว้า	5	7.94	7.89	4.23	-0.03	1.08
	ความเป็นพลเมืองดี	5	24.74	10.57	19.01	-2.95	0.50
	ระดับความสำเร็จ	5	12.74	5.28	13.38	1.61	-1.21
สช.	วิชาการ	4	0.27	0.54	0.00	4.00	2.00
	การคิด	4	2.69	3.25	2.13	-3.71	0.41
	ทักษะการค้นคว้า	4	14.83	6.78	16.67	2.56	-1.45
	ความเป็นพลเมืองดี	4	30.53	12.90	33.82	0.63	-1.15
	ระดับความสำเร็จ	4	12.08	5.13	14.11	3.48	-1.84
เทศบาล	วิชาการ	3	18.10	19.49	13.33	.	1.03
	การคิด	3	26.36	22.27	19.18	.	1.30
	ทักษะการค้นคว้า	3	16.66	10.71	14.29	.	0.95
	ความเป็นพลเมืองดี	3	44.85	3.17	44.29	.	0.78
	ระดับความสำเร็จ	3	26.49	8.52	28.50	.	-1.00
รวม	วิชาการ	16	7.99	13.28	1.38	3.28	2.05
	การคิด	16	10.06	13.24	6.12	5.98	2.23
	ทักษะการค้นคว้า	16	10.99	8.31	9.52	-0.67	0.48
	ความเป็นพลเมืองดี	16	30.63	13.69	32.17	-1.40	0.21
	ระดับความสำเร็จ	16	14.92	8.90	14.11	0.01	0.78

ตารางที่ ก7 ระดับความสำเร็จจำแนกตามสังกัดในจังหวัดชลบุรี

สังกัด	รายการ	n	Mean	SD	Median	KU	SK
กรมสามัญศึกษา	วิชาการ	4	9.74	11.71	6.64	0.20	1.11
	การคิด	4	6.04	8.34	2.33	3.86	1.96
	ทักษะการค้นคว้า	4	5.74	1.22	5.74	-3.40	-0.01
	ความเป็นพลเมืองดี	4	20.56	4.65	20.79	1.23	-0.28
	ระดับความสำเร็จ	4	10.52	3.19	10.23	-4.57	0.21
สปช.	วิชาการ	6	0.10	0.26	0.00	6.00	2.45
	การคิด	6	3.13	3.06	2.96	-0.44	0.56
	ทักษะการค้นคว้า	6	5.32	3.50	4.95	1.04	0.95
	ความเป็นพลเมืองดี	6	19.88	5.79	19.51	2.14	1.21
	ระดับความสำเร็จ	6	7.11	2.70	6.36	5.35	2.26
สช.	วิชาการ	3	5.51	4.96	4.44	.	0.92
	การคิด	3	11.41	12.03	6.98	.	1.43
	ทักษะการค้นคว้า	3	5.97	2.84	5.81	.	0.25
	ความเป็นพลเมืองดี	3	21.62	8.24	17.44	.	1.70
	ระดับความสำเร็จ	3	11.13	3.04	11.67	.	-0.77
เทศบาล	วิชาการ	3	1.39	1.22	1.90	.	-1.56
	การคิด	3	2.41	1.06	2.27	.	0.58
	ทักษะการค้นคว้า	3	3.16	5.47	0.00	.	1.73
	ความเป็นพลเมืองดี	3	14.99	9.05	19.89	.	-1.72
	ระดับความสำเร็จ	3	5.49	3.21	5.49	.	0.00
รวม	วิชาการ	16	3.77	6.89	0.89	6.80	2.53
	การคิด	16	5.27	6.90	2.51	4.43	2.19
	ทักษะการค้นคว้า	16	5.14	3.24	5.16	-0.40	0.07
	ความเป็นพลเมืองดี	16	19.46	6.39	19.82	1.40	-0.18
	ระดับความสำเร็จ	16	8.41	3.48	7.71	-0.83	0.32

ตารางที่ ก8 ระดับความสำเร็จจำแนกตามสังกัดในจังหวัดภูเก็ต

สังกัด	รายการ	n	Mean	SD	Median	KU	SK
กรมสามัญศึกษา	วิชาการ	4	4.36	5.66	2.78	-0.72	0.97
	การคิด	4	8.11	12.98	2.46	3.84	1.95
	ทักษะการค้นคว้า	4	10.42	5.36	9.13	1.38	1.21
	ความเป็นพลเมืองดี	4	31.18	8.38	30.10	0.41	0.68
	ระดับความสำเร็จ	4	13.52	5.24	12.98	-2.24	0.41
สปช.	วิชาการ	6	5.89	8.39	1.69	0.96	1.42
	การคิด	6	4.80	4.43	4.91	-0.88	0.28
	ทักษะการค้นคว้า	6	7.12	6.86	4.89	-0.66	0.88
	ความเป็นพลเมืองดี	6	20.78	9.94	19.47	0.57	0.97
	ระดับความสำเร็จ	6	9.65	5.03	8.96	-1.62	0.39
สช.	วิชาการ	4	1.32	2.20	0.35	3.51	1.87
	การคิด	4	9.78	13.36	4.94	2.78	1.67
	ทักษะการค้นคว้า	4	18.34	16.66	15.54	-0.75	0.75
	ความเป็นพลเมืองดี	4	32.68	20.27	29.93	-3.52	0.39
	ระดับความสำเร็จ	4	15.53	10.92	13.86	-4.01	0.35
เทศบาล	วิชาการ	2	3.36	3.74	3.36	.	.
	การคิด	2	5.29	4.65	5.29	.	.
	ทักษะการค้นคว้า	2	9.57	3.43	9.57	.	.
	ความเป็นพลเมืองดี	2	40.93	18.49	40.93	.	.
	ระดับความสำเร็จ	2	14.79	5.25	14.79	.	.
รวม	วิชาการ	16	4.05	5.93	1.07	3.04	1.80
	การคิด	16	6.93	9.06	3.46	2.76	1.86
	ทักษะการค้นคว้า	16	11.05	9.93	8.29	4.02	1.78
	ความเป็นพลเมืองดี	16	28.87	14.24	26.39	-0.48	0.66
	ระดับความสำเร็จ	16	12.73	6.80	10.93	-0.01	0.74

ตารางที่ ก9 ระดับความสำเร็จโดยรวมจำแนกตามสังกัด

สังกัด	รายการ	n	Mean	SD	Median	KU	SK
กรมสามัญศึกษา	วิชาการ	20	5.69	10.40	1.16	6.94	2.60
	การคิด	20	4.70	6.91	2.11	6.30	2.48
	ทักษะการค้นคว้า	20	9.69	6.71	7.80	5.79	2.00
	ความเป็นพลเมืองดี	20	30.16	13.33	25.42	-0.31	1.00
	ระดับความสำเร็จ	20	12.56	5.77	10.73	1.43	1.23
สพช.	วิชาการ	31	4.07	6.10	1.16	1.86	1.65
	การคิด	31	5.38	5.27	4.05	2.77	1.56
	ทักษะการค้นคว้า	31	8.03	6.71	5.26	-0.28	0.90
	ความเป็นพลเมืองดี	31	25.67	10.44	22.68	0.19	0.79
	ระดับความสำเร็จ	31	10.79	5.27	10.08	-0.16	0.72
สช.	วิชาการ	15	4.28	7.73	1.16	9.11	2.88
	การคิด	15	7.65	9.41	4.26	1.11	1.51
	ทักษะการค้นคว้า	15	12.17	10.08	8.85	3.09	1.61
	ความเป็นพลเมืองดี	15	28.14	13.27	27.43	-0.48	0.67
	ระดับความสำเร็จ	15	13.06	6.85	13.59	-0.04	0.72
เทศบาล	วิชาการ	14	6.01	10.36	2.17	9.65	2.99
	การคิด	14	8.13	13.36	3.59	9.66	3.01
	ทักษะการค้นคว้า	14	8.24	7.17	7.24	4.32	1.71
	ความเป็นพลเมืองดี	14	28.50	14.15	22.47	-0.63	0.40
	ระดับความสำเร็จ	14	12.72	9.03	9.12	1.35	1.37
รวม	วิชาการ	80	4.85	8.31	1.43	7.91	2.70
	การคิด	80	6.12	8.30	3.64	11.28	2.94
	ทักษะการค้นคว้า	80	9.26	7.54	7.38	3.28	1.57
	ความเป็นพลเมืองดี	80	27.75	12.31	23.82	-0.22	0.77
	ระดับความสำเร็จ	80	11.99	6.42	10.71	1.29	1.15

ตารางที่ ก10 ระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปจำแนกตามจังหวัดและสังกัด

จังหวัด	สังกัด	n	Mean	SD	Median	KU	SK
เชียงราย	กรมสามัญศึกษา	3	12.67	5.86	15.00	.	-1.51
	สปช.	9	14.89	1.62	15.00	-0.35	-0.69
	สช.	2	14.50	2.12	14.50	.	.
	เทศบาล	2	13.00	1.41	13.00	.	.
	รวม	16	14.19	2.71	15.00	4.95	-1.92
ขอนแก่น	กรมสามัญศึกษา	5	7.40	2.51	6.00	-1.22	0.83
	สปช.	5	9.00	2.83	10.00	-2.92	-0.33
	สช.	2	7.00	1.41	7.00	.	.
	เทศบาล	4	8.00	3.27	8.00	1.50	0.00
	รวม	16	8.00	2.58	8.00	-1.23	0.27
ราชบุรี	กรมสามัญศึกษา	4	11.00	.82	11.00	1.50	0.00
	สปช.	5	12.20	1.79	12.00	-2.32	-0.05
	สช.	4	12.25	1.50	12.00	-3.90	0.37
	เทศบาล	3	13.00	.00	13.00	.	.
	รวม	16	12.06	1.39	12.00	-1.36	0.05
ชลบุรี	กรมสามัญศึกษา	4	11.75	3.30	13.00	2.17	-1.56
	สปช.	6	10.50	3.45	10.00	-1.26	0.20
	สช.	3	11.33	1.53	11.00	.	0.94
	เทศบาล	3	9.33	2.31	8.00	.	1.73
	รวม	16	10.75	2.82	10.50	-1.22	-0.10
ภูเก็ต	กรมสามัญศึกษา	4	12.00	2.00	11.00	4.00	2.00
	สปช.	6	10.50	1.52	10.50	0.28	-0.77
	สช.	4	8.50	2.38	7.50	3.14	1.78
	เทศบาล	2	10.00	4.24	10.00	.	.
	รวม	16	10.31	2.36	11.00	-0.56	0.03
รวม	กรมสามัญศึกษา	20	10.70	3.39	11.00	-0.68	-0.10
	สปช.	31	11.81	3.07	12.00	-0.60	-0.29
	สช.	15	10.67	2.94	11.00	-0.90	-0.03
	เทศบาล	14	10.36	3.08	12.00	-0.74	-0.65
	รวม	80	11.06	3.13	11.00	-0.70	-0.22

ตารางที่ ก11 ระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูปจำแนกตามจังหวัดและขนาดโรงเรียน

จังหวัด	ขนาดโรงเรียน	n	Mean	SD	Median	KU	SK
เชียงราย	เล็ก	3	12.00	5.29	14.00	.	-1.46
	กลาง	8	14.25	1.98	14.00	-1.96	0.13
	ใหญ่	5	15.40	1.14	15.00	-0.18	0.41
	รวม	16	14.19	2.71	15.00	4.95	-1.92
ขอนแก่น	เล็ก	5	6.60	2.61	6.00	3.38	1.57
	กลาง	8	8.75	2.87	9.00	-2.04	-0.10
	ใหญ่	3	8.33	.58	8.00	.	1.73
	รวม	16	8.00	2.58	8.00	-1.23	0.27
ราชบุรี	เล็ก	3	11.00	1.00	11.00	.	0.00
	กลาง	7	12.00	1.41	12.00	-1.20	0.00
	ใหญ่	6	12.67	1.37	13.00	-1.88	-0.52
	รวม	16	12.06	1.39	12.00	-1.36	0.05
ชลบุรี	เล็ก	3	7.67	2.08	7.00	.	1.29
	กลาง	6	11.83	2.86	12.00	-2.23	-0.21
	ใหญ่	7	11.14	2.34	12.00	-1.13	-0.57
	รวม	16	10.75	2.82	10.50	-1.22	-0.10
ภูเก็ต	เล็ก	2	8.50	2.12	8.50	.	.
	กลาง	10	10.20	2.62	11.00	-0.57	0.29
	ใหญ่	4	11.50	1.29	11.50	-1.20	0.00
	รวม	16	10.31	2.36	11.00	-0.56	0.03
รวม	เล็ก	16	8.88	3.38	8.50	-0.41	0.60
	กลาง	39	11.31	2.98	12.00	-0.48	-0.25
	ใหญ่	25	12.08	2.58	12.00	-0.70	-0.14
	รวม	80	11.06	3.13	11.00	-0.70	-0.22

ตารางที่ ก12 ระดับการปฏิบัติงานด้านปฏิรูปโดยรวม

รายการ	n	Mean	SD	Median	KU	SK
ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำเป็นหลักสูตร	80	.78	.42	1.00	-0.20	-1.34
ประยุกต์ใช้สื่อธรรมชาติและสื่อท้องถิ่น	80	.73	.45	1.00	-0.97	-1.03
สอนหลากหลาย	80	.89	.32	1.00	4.36	-2.50
ให้ นร. ค้นหาความรู้ด้วยตนเอง	80	.99	.11	1.00	80.00	-8.94
ให้ทำโครงการ	80	.72	.45	1.00	-0.97	-1.03
ให้ทำงานกลุ่ม	80	.91	.28	1.00	7.03	-2.98
สอนแบบบูรณาการ	80	.76	.43	1.00	-0.43	-1.26
ประเมินผลสภาพจริง	80	.89	.32	1.00	4.36	-2.50
CAR	80	.84	.37	1.00	1.52	-1.87
ตรวจแผนการสอน	80	.53	.50	1.00	-2.04	-0.10
นิเทศก์ครู	80	.71	.46	1.00	-1.11	-0.96
ส่งครูเข้ารับการอบรม	80	.58	.50	1.00	-1.95	-0.31
ดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม	80	.33	.47	.00	-1.46	0.76
SBM	80	.20	.40	.00	0.35	1.53
นิเทศอย่างเป็นระบบ	80	.20	.40	.00	0.35	1.53
เน้นการประชาสัมพันธ์	80	.14	.35	.00	2.67	2.15
ศึกษาดูงาน	80	.31	.47	.00	-1.36	0.83
การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	80	.58	.50	1.00	-1.95	-0.31
ระดับการปฏิบัติงานด้านการปฏิรูป	80	11.06	3.13	11.00	-0.70	-0.22

คณะจัดทำ

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ ร.ต.อ.วรเดช จันทรศร	เลขาธิการสภาการศึกษา
ดร.ชินภัทร ภูมิรัตน	รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ดร.รุ่งเรือง สุชาภิรมย์	ที่ปรึกษาด้านวิจัยและประเมินผล
นางสุรางค์ โพธิ์พฤษภาวรงค์	ผู้อำนวยการสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

คณะนักวิจัย

นักวิจัยหลัก

ศ.ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย	ภาควิชาวิจัยการศึกษา
รศ.ดร.สุวิมล ว่องวาณิช	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผศ.ดร.อวยพร เรื่องตระกูล	ภาควิชาวิจัยการศึกษา
	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	ภาควิชาวิจัยการศึกษา
	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นักวิจัยในพื้นที่ (ดำเนินกรณีศึกษา)

รศ.ดร.เพ็ญณี แรerox	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.เพ็ญจันทร์ เจียบประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ผศ.สุวิชา วิริยามาวงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ผศ.ดร.สุชาติ ลีตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
นายศราวุธ ยาวีเรียง	โรงเรียนบ้านคู-เชียงราย
ดร.วิมลรัตน์ จตุรานนท์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผศ.นลินี บำเรอราช	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผศ.สุชาติ ศรีโสภณภรณ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผศ.ดร.อารมย์ สนานภู	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
ผศ.ผสม จันท์เทพย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ผู้เขียนรายงาน

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิช
ศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย

ผู้รับผิดชอบโครงการและประสานงาน

ดร.อุมาพร หล่อสมฤดี
นางสาวทวีพร บุญวานิช
นายดุสิต ทองสลวย